ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 73

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΛΣΤ΄ — ΝΑ΄

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΛϚ΄ (36)

(Ἰωάν. δ΄, 54 — ε΄, 5)

«Αὐτὴν τὴν θεραπείαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δεύτερον[1] θαῦμα εἰς τὴν Κανᾶ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»[2]

α΄*. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ δὲν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀδιαφορήσῃ οὔτε καὶ διὰ τὴν ἐλαχίστην φλέβαν, ἕνεκα τῶν κόπων ποὺ ἀπαιτεῖ, ἐπειδὴ παρέχει πολὺν πλοῦτον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὰς θείας Γραφὰς δὲν εἶναι χωρὶς ζημίαν, ἐὰν παρατρέξωμεν ἕνα ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρευνῶμεν τὰ πάντα. Διότι ὅλα ἔχουν λεχθῆ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τίποτε δὲν εἶναι περιττὸν εἰς αὐτάς.

Πρόσεξε λοιπὸν τί λέγει ἐν προκειμένῳ ὁ Εὐαγ-

1. Τὸ «δεύτερον» ἐκφράζει δύο ἰδέας, δηλαδὴ δεύτερον, μετὰ τὸ θαῦμα εἰς τὸν γάμον, ποὺ γίνεται εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ δεύτερον ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι καὶ τὸ πρῶτον ὕστερα ἀπὸ ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἐπραγματοποίησεν.
2. Ἰωάν. 4, 54.

* Ὑποχρέωσις κάθε χριστιανοῦ, τονίζει ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν του, εἶναι νὰ μελετᾷ μετὰ προσο-

γελιστής· «Αὐτὴν τὴν θεραπείαν ἔκανε πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς δεύτερον θαῦμα εἰς τὴν Κανᾶ, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Τὸ «δεύτερον»[3] δὲν τὸ προσέθεσεν ἄνευ σκοποῦ, ἀλλ' ἐξαίρει ἀκόμη περισσότερον τὸ θαῦμα τῶν Σαμαρειτῶν, δεικνύων ὅτι, ἂν καὶ ἔγινε καὶ δεύτερον θαῦμα, ἐν τούτοις αὐτοὶ ποὺ εἶδαν τὰ θαύματα δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ πνευματικὸν ὕψος ἐκείνων ποὺ τίποτε δὲν εἶδαν.

«Μετὰ ταῦτα[4] ἦτο ἡ ἑορτὴ[5] τῶν Ἰουδαίων». (Ποία ἑορτή; Ἐγὼ νομίζω, ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς). «Καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα»[6].

Πάντοτε κατὰ τὰς ἑορτὰς συχνάζει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ φανῇ ὅτι συνεορτάζει μετ' αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ προσελκύσῃ τὸ ἄδολον πλῆθος. Διότι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς συνεκεντροῦντο κυρίως οἱ περισσότερον εἰλικρινεῖς.

χῆς καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐδάφια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ὡς θεόπνευστος δὲν περιέχει τίποτε περιττόν. Ἐν συνεχείᾳ τονίζει ὅτι ἡ κολυμβήθρα ἡ λεγομένη Βηθεσδὰ καὶ ἡ δι' αὐτῆς θεραπεία τῶν διαφόρων νοσημάτων ἀποτελεῖ προτύπωσιν τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Τέλος διευκρινίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀπαιτεῖ κόπον καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας, ἀλλὰ δίδει αἰώνιον ἡδονήν, ἐνῷ ἡ κακία παρέχει στιγμιαίαν ἡδονὴν καὶ αἰώνιον λύπην, καὶ προτρέπει ἀναλόγως τοὺς ἀκροατάς του.

3. Πρβλ. σημείωσιν 1 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

4. Δὲν σημαίνει ἄμεσον συνέχειαν γεγονότων, ὅπερ ὁ Ἰωάννης ἐκφράζει διὰ τοῦ «μετὰ τοῦτο». Παρενέπεσαν λοιπὸν γεγονότα ἀρκετὰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὰ ὁποῖα παραλείπει ὁ Εὐαγγελιστής, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται νὰ παρουσιάσῃ τὸν Κύριον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

5. Διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἑορτῆς ἐσημειώθη διαφορὰ γνωμῶν. Ὁ Χρυσόστομος καὶ πολλοὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι πρόκειται διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἄλλοι ὅμως ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἢ τῆς Σκηνοπηγίας ἢ τῶν Πουρίμ. Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ τελευταία ἄποψις.

6. Ἰωάν. 5, 1.

«Ὑπάρχει[7] δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πλησίον τῆς προβατικῆς πύλης κολυμβήθρα[8], ἡ ὁποία εἶχεν ὡς πρόσθετον ὄνομα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν Βηθεσδὰ[9] καὶ εἶχε πέριξ αὐτῆς πέντε θολωτὰ ὑπόστεγα. Εἰς αὐτὰ τὰ θολωτὰ ὑπόστεγα εὑρίσκοντο ξαπλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων[10], τυφλῶν, χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιο μέλος ἀναίσθητον, καὶ ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας»[11]. Ποῖος ὁ τρόπος τῆς θεραπείας αὐτῆς; Ποῖον μυστήριον ὑπαινίσσεται ἐδῶ; (Διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν γραφῆ ἄσκοπα καὶ τυχαῖα, ἀλλὰ μᾶς παρουσιάζει τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὡς εἰς εἰκόνα καὶ παράστασιν, ὥστε τὸ πάρα πολὺ παράδοξον, ἐρχόμενον χωρὶς κανένα προϊδεασμόν, νὰ μὴ κλονίσῃ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους). Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ ὑποτυποῦται ἐδῶ; Ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶχε πολλὴν δύναμιν καὶ μεγίστην δωρεάν, βάπτισμα, ποὺ ἐκαθάριζεν ὅλας τὰς ἁ-

---

7. Ὁ Ἐνεστὼς δικαιολογεῖται εἴτε ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῶν ἐντυπώσεων τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἴτε διότι, παρὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸ 70 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἡ πηγὴ αὐτὴ ὑπῆρχεν. Ὁ Ἰωάννης ὡς γνωστὸν ἔγραψε μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν περὶ τὸ 85 ἕως 95 μ.Χ.

8. Ποῦ ἀκριβῶς εὑρίσκεται ἡ πηγὴ αὐτὴ ἀμφισβητεῖται. Μερικοὶ τὴν συγχέουν πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (Ἰωάν. 9, 7), ἡ ὁποία ὅμως φαίνεται ὅτι ξεχωρίζεται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Μᾶλλον ὅμως ἡ πηγὴ αὐτὴ ἔκειτο βορειοανατολικῶς τοῦ ναοῦ, παρὰ τὴν σημερινὴν πύλην τοῦ ἁγίου Στεφάνου, δι' αὐτῆς δὲ ὡδηγοῦντο τὰ ποίμνια ἐκ τῆς ὑπαίθρου εἰς τὴν πόλιν. Ἴσως ἦτο λίμνη, σχηματιζομένη ἀπὸ κάποιαν πηγήν, μὲ ἀρκετὸν βάθος, ὥστε νὰ δύναται κανεὶς νὰ κολυμβᾷ ἐντὸς αὐτῆς.

9. Βηθεσδὰ σημαίνει οἶκος ἐλέους. Τὸ ὄνομα αὐτὸ κατὰ τὴν πιθανωτέραν ἐκδοχὴν ἐδόθη εἰς αὐτὴν ἐπειδὴ ἐθεραπεύοντο ἐκεῖ διάφορα νοσήματα.

10. Μὲ ὀλίγας λέξεις περιγράφει ζωηρῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν εἰκόνα τῶν ὑπὸ τὰς στοὰς κειμένων ἀσθενῶν.

11. Ἰωάν. 5, 2-3.

μαρτίας καὶ εἰς τοὺς πνευματικῶς νεκροὺς ἔδιδε ζωήν.

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ὡς εἰς πίνακα ζωγραφικῆς προδιαγράφονται εἰς τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ περιστατικά. Καὶ κατὰ πρῶτον καθώρισε τὸ νερό, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκαθαρίζοντο αἱ σωματικαὶ κηλῖδες καὶ οἱ μολυσμοὶ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν, θεωρούμενοι ὅμως ὡς πραγματικοί, ὅπως εἶναι οἱ καθαρισμοὶ ἀπὸ τὰς κηδείας, ἀπὸ τοὺς λεπροὺς καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα. Καὶ πολλὰς καθαρτικὰς πράξεις θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰδῇ ὁ καθένας νὰ γίνωνται μὲ νερὸ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐξ αἰτίας τῆς ἰδέας τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐπαφῆς μὲ διάφορα ἀπηγορευμένα πρόσωπα ἢ ἀντικείμενα.

Ἃς προχωρήσωμεν ὅμως τώρα εἰς τὸ θέμα μας. Κατὰ πρῶτον λοιπόν, ὅπως προανέφερα, παραχωρεῖ νὰ πραγματοποιοῦνται μὲ τὸ νερὸ καθαρισμοὶ σωματικῶν μολυσμῶν, ἔπειτα δὲ νὰ θεραπεύωνται καὶ διάφοροι ἀσθένειαι. Ὁ Θεὸς δηλαδή, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς φέρῃ πλησιέστερον πρὸς τὴν δωρεὰν τοῦ βαπτίσματος, ὄχι μόνον μολυσμοὺς ἁπλῶς καθαρίζει πλέον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενείας θεραπεύει. Διότι αἱ εἰκόνες τῆς ἀληθείας, καὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ βάπτισμα καὶ αἱ σχετιζόμεναι πρὸς τὸ πάθος καὶ αἱ εἰς ἄλλα γεγονότα ἀναγόμεναι, εἶναι ἐντονώτεραι καὶ παραστατικώτεραι τῶν παλαιοτέρων. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς οἱ σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἵστανται πλησίον του εἶναι λαμπρότεροι τῶν ἄλλων αὐλικῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον συνέβη καὶ μὲ τοὺς τύπους τῆς ἀληθείας.

Κατέβαινε λοιπὸν ἄγγελος καὶ ἐτάρασσε τὸ νερὸ καὶ τοῦ μετέδιδε θεραπευτικὴν δύναμιν, διὰ νὰ μάθουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πολὺ περισσότερον δύναται νὰ θεραπεύσῃ ὅλα τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων. Ἀλλ' ὅπως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐθεράπευε γενικῶς ἡ φύσις τοῦ νεροῦ, (διότι τότε αὐτὸ θὰ ἐγίνετο συνεχῶς), ἀλλ' ἀπέκτα θεραπευτικὰς ἰδιότητας

διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ἀγγέλου, ἔτσι καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν ἐπιτελεῖ τὸν καθαρμὸν τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τότε λύει ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἁμαρτήματα, ὅταν δηλαδὴ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Γύρω λοιπὸν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν αὐτὴν «εὑρίσκοντο ξαπλωμένοι πλῆθος πολὺ ἀρρώστων, τυφλῶν, χωλῶν, ἀνθρώπων μὲ κάποιο μέλος ἀναίσθητον, καὶ ἐπερίμεναν νὰ κινηθῇ τὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας».

Τότε ὅμως ἡ ἀσθένεια ἠμπόδιζεν ὅποιον ἤθελε νὰ θεραπευθῇ, ἐνῷ σήμερα ὁ καθένας ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ προσέλθῃ. Διότι δὲν εἶναι ἄγγελος ἐκεῖνος ποὺ ταράσσει τὸ νερό, ἀλλὰ ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἶναι ποὺ πράττει τὰ πάντα. Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τώρα ὁ ἄρρωστος, «Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω», δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ, «ἐνῷ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγώ, προλαβαίνει ἄλλος καὶ κατεβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ». Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ οἰκουμένη ὁλόκληρος προσέλθῃ, ἡ χάρις δὲν ὀλιγοστεύει, οὔτε ἡ ἐνέργεια δαπανᾶται, παρὰ διατηρεῖται ἡ ἰδία καὶ μάλιστα εἰς τοιαύτην κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ ὅπως αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου φωτίζουν κάθε ἡμέραν, χωρὶς νὰ δαπανῶνται, οὔτε νὰ ἀδυνατῇ τὸ φῶς ἀπὸ τὴν μεγάλην χορηγίαν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς μεγαλύτερον μάλιστα βαθμὸν καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἐλαττοῦται ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ ἀπολαμβάνει αὐτήν.

Αὐτὸ ἔγινεν, ὥστε, ὅσοι ἔμαθαν ὅτι ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ θεραπεύουν τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος εἰς τὸ νερό, καὶ μάλιστα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠσκήθησαν εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας, νὰ πιστεύσουν εὐκολώτερον ὅτι τὸ νερὸ[12] ἠμπορεῖ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ νοσήματα νὰ θεραπεύσῃ.

12. Διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ βάπτισμα.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἄφησεν ὅλους τοὺς ἄλλους ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἐκεῖνον, ποὺ ἦτο ἄρρωστος ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη[13]; Καὶ διατί τὸν ἐρωτᾷ, «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;»[14]. Ὄχι διὰ νὰ μάθῃ βέβαια, (διότι αὐτὸ ἦτο περιττόν), ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν καρτερίαν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἄφησε τοὺς ἄλλους καὶ ἦλθε πρὸς αὐτόν.

Καὶ τί λέγει ὁ ἄρρωστος; «Ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν καὶ λέγει· Κύριε, δὲν ἔχω ἄνθρωπον νὰ μὲ ρίξῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό[15]. Ἐνῷ δὲ προσπαθῶ νὰ ἔλθω ἐγώ, προλαβαίνει ἄλλος καὶ κατεβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ»[16]. Δι' αὐτὸ τὸν ἠρώτησεν, «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;» διὰ νὰ μάθωμεν αὐτά. Καὶ δὲν τοῦ εἶπεν, Θέλεις νὰ σὲ θεραπεύσω; (διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶχε καμμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ), ἀλλὰ «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;».

Εἶναι ἐκπληκτικὴ ἡ ὑπομονὴ τοῦ παραλύτου. Τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἦτο ἀσθενὴς καὶ κάθε ἔτος εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἐπέμενεν, χωρὶς νὰ παραιτῆται ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του. Διότι, ἂν ὄχι τὰ παρελθόντα, τὰ μέλλοντα τοὐλάχιστον δὲν ἦσαν ἱκανά, ἐὰν δὲν ἦτο καρτερικός, νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόν;

Σκέψου ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ, πῶς ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπαγρυπνοῦν ἐκεῖ καὶ οἱ λοιποὶ ἀσθενεῖς, διότι ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ἐταράσσετο τὸ νερὸ ἦτο ἄδηλος. Καὶ οἱ μὲν χωλοὶ καὶ ἀκρωτηριασμένοι ἠδύναντο νὰ παρατηροῦν, οἱ τυφλοὶ ὅμως πῶς ἔβλεπαν; Ἴσως ἀπὸ τὸν γινόμενον θόρυβον ἀντελαμβάνοντο αὐτό.

13. Ἰωάν. 5, 5.
14. Ἰωάν. 5, 6.
15. Ἐπιβεβαιοῦται οὕτως ὅτι «ὁ πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο».
16. Ἰωάν. 5, 7.

β'. Ἂς νοιώσωμεν ἐντροπήν, ἀγαπητοί μου, ἂς νοιώσωμεν ἐντροπὴν καὶ ἂς στενάξωμεν διὰ τὴν πολλήν μας ραθυμίαν. Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐπέμενεν ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ ἐπιτυγχάνῃ ἐκεῖνο ποὺ ἤθελεν, καὶ ὅμως δὲν παρῃτεῖτο. Καὶ δὲν ἐπετύγχανε τὸν σκοπόν του, ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ἀμέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρημποδίζετο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ κατεπατεῖτο, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀδιαφορῇ ἔστω καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Ἡμεῖς, ὅμως, ἐὰν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐπιμείνωμεν παρακαλοῦντες διὰ κάτι θερμῶς, καὶ δὲν τὸ ἐπιτύχωμεν, παύομεν πλέον νὰ ἔχωμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον δι' αὐτό. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔχομεν ὑπομονὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον, στρατευόμενοι, ταλαιπωρούμενοι καὶ πολλὰς δουλοπρεπεῖς ὑπηρεσίας προσφέροντες, καὶ πολλὰς φορὰς χάνομεν εἰς τὸ τέλος καὶ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, ἐνῷ εἰς τὸν Κύριόν μας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ὁπωσδήποτε ἡ δυνατότης νὰ πάρωμεν ἀμοιβὴν κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν τῶν κόπων, («διότι ἡ ἐλπὶς δὲν ἐντροπιάζει»[17], λέγει), δὲν ἀνεχόμεθα νὰ ἐπιμένωμεν μὲ τὴν προσήκουσαν προθυμίαν.

Καὶ ἡ συμπεριφορά μας αὐτὴ πόσην τιμωρίαν ἀξίζει; Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν κάτι, αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ ἀπευθυνώμεθα συνεχῶς πρὸς τὸν Θεόν, δὲν τὸ θεωρεῖτε ἄξιον πολλῶν ἀγαθῶν;

Ἀλλὰ μήπως εἶναι κοπιαστικὴ ἡ συνεχὴς προσευχή; Καὶ ποῖον πρᾶγμα τῆς ἀρετῆς, πές μου, δὲν εἶναι ἐπίπονον; Αὐτὸ ἀκριβῶς, λέγει κάποιος, τὸ ὅτι εἰς μὲν τὴν κακίαν ἔχει δοθῇ ὡς ἀκόλουθος ἡ ἡδονή, ἐνῷ τὴν

17. Ρωμ. 5, 5.

ἀρετὴν ἀκολουθεῖ ὁ πόνος, εἶναι ἄξιον μεγάλης ἀπορίας. Καὶ νομίζω ὅτι πολλοὶ θὰ ζητοῦν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα αὐτό.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς καταστάσεως; Ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μᾶς ἔδωσε βίον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φροντίδας καὶ κόπους. Δὲν ἐχρησιμοποιήσαμεν ὅπως ἔπρεπε τὴν δωρεάν, ἀλλὰ μᾶς διέστρεψεν ἡ ἀργία καὶ ἐχάσαμεν τὸν παράδεισον. Δι' αὐτὸ κατέστησε πλέον τὴν ζωήν μας ἐπίπονον, ὡς νὰ ἀπελογεῖτο πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ νὰ ἔλεγεν· Σᾶς ἔδωσα ἄνετον ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄνεσιν ἐγίνατε χειρότεροι. Δι' αὐτὸ ἀπεφάσισα νὰ σᾶς προστεθοῦν κόποι καὶ ἱδρῶτες. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μᾶς συνεκράτει οὔτε ἐκεῖνος ὁ κόπος, μᾶς ἔδωσε πάλιν νόμον μὲ πολλὰς ἐντολάς, θέτων, ὡς εἰς ἄγριον ἵππον, χειροπέδας καὶ δεσμοὺς εἰς τοὺς πόδας, διὰ νὰ ἐλέγχῃ τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ. Ἔτσι κάνουν οἱ δαμασταὶ τῶν ἵππων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν εἶναι ἐπίπονος ἡ ζωή μας, ἐπειδὴ ἡ ἀργία συνήθως μᾶς διαφθείρει. Διότι ἡ φύσις μας δὲν ἀνέχεται νὰ εὑρίσκεται εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ στρέφεται εὔκολα πρὸς τὴν κακίαν. Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ σώφρων δὲν χρειάζεται τοὺς κόπους, οὔτε ἐκεῖνος ποὺ διακρίνεται εἰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ νὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τὰ πάντα καθεύδοντες, τότε ποῦ θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ἄνεσιν αὐτήν; Ἆρά γε ὄχι πρὸς τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ἀλαζονείαν;

Ἀλλὰ διατί, ἐρωτᾷ κάποιος, μὲ τὴν κακίαν μὲν ἔχει συνδυασθῆ μεγάλη ἡδονή, ἐνῷ μὲ τὴν ἀρετὴν ἔχει συνδεθῆ πολὺς κόπος καὶ ἱδρώς; Καὶ ποία χάρις θὰ σοῦ ὠφείλετο ἢ διὰ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἐλάμβανες ἀμοιβήν, ἐὰν τὸ ἔργον δὲν ἦτο ἐπίπονο; Διότι καὶ σήμερα ἠμπορῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐκ φύσεως μισοῦν τὴν μετὰ γυναικὸς ἐπαφὴν καὶ ἀποφεύγουν ὡς βδελυρὰν τὴν πρὸς αὐτὰς ὁμιλίαν. Αὐτοὺς λοιπὸν θὰ τοὺς ὀνομάσωμεν σώφρονας, εἰπέ μου, ἢ θὰ τοὺς στεφανώσωμεν καὶ θὰ τοὺς ἐπαινέσωμεν; Καθόλου βέβαια. Διότι σωφροσύνη σημαίνει ἐγκράτεια καὶ τὸ νὰ κατανικήσωμεν τὰς ἡδονὰς μαχόμενοι. Ἄλλωστε καὶ εἰς τοὺς πολέμους, ὅταν οἱ ἀγῶνες εἶναι σφοδροί, τότε τὰ τρόπαια γίνονται λαμπρότερα, καὶ ὄχι ὅταν κανένας δὲν σηκώνῃ τὰ χέρια του ἐναντίον μας. Ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὁποῖοι ἐκ φύσεως εἶναι ἐγκρατεῖς. Αὐτοὺς θὰ τοὺς ὀναμάσωμεν λοιπὸν εὐσεβεῖς; Ὄχι ἀσφαλῶς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς τρόπους εὐνουχισμοῦ ποὺ ἀνέφερεν, ἀφήνει χωρὶς στέφανον τοὺς δύο καὶ τὸν ἕνα εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν[18].

Καὶ τί ἐχρειάζετο ἡ κακία; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον ἐρωτῶ. Ποῖος εἶναι ὅμως ὁ δημιουργὸς τῆς κακίας; Ποῖος ἄλλος, παρὰ ἡ ραθυμία ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν θέλησίν μας; Ἀλλ' ἔπρεπεν, ἰσχυρίζεται ὁ ἄλλος, νὰ ὑπάρχουν μόνον ἀγαθοὶ καὶ καλοὶ ἄνθρωποι. Καὶ ποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀγαθοῦ; Νὰ προσέχῃ καὶ νὰ ἀγρυπνᾷ, ἢ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ροχαλίζῃ;

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἀπορεῖ κάποιος, νὰ μὴ ἐθεωρεῖτο αὐτὸ ἀγαθόν, τὸ νὰ προοδεύωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν χωρὶς κόπους; Μοῦ προβάλλεις ἐπιχειρήματα ποὺ ταιριάζουν εἰς τὰ βοσκήματα καὶ εἰς ὅσους ἀσχολοῦνται πρὸ πάντων μὲ τὴν κοιλίαν τῶν καὶ τὴν θεωροῦν ὡς Θεόν. Διότι, ἂν οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶναι προϊὸν ἀδιαφορίας καὶ νωθρότητος, ἀπάντησέ μου ἀπὸ τὸ κατωτέρω παράδειγμα. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἕνας βασιλεὺς καὶ ὁ στρατηγός του, καί, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς ἐκοιμᾶτο καὶ ἐμέθυε, ὁ στρατηγὸς ταλαιπωρούμενος ἔστησε τὰ τρόπαια, εἰς ποῖον θὰ ἀπέδιδες τὴν νίκην; Ποῖος θὰ εἶχε τὴν ἡδονὴν

18. Πρβλ. Ματθ. 19, 12.

διὰ τὰ συμβάντα; Βλέπεις ὅτι ἡ ψυχὴ εὐχαριστεῖται καὶ ἀγαπᾷ περισσότερον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκοπίασεν; Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τοὺς πόνους μὲ τὴν ἀρετήν, διότι ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν οἰκείαν καὶ ποθητήν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴν μὲν ἀρετὴν θαυμάζομεν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἴμεθα ἐνάρετοι, ἐνῷ τὴν κακίαν, ἂν καὶ προσφέρῃ ἡδονήν, τὴν κατηγοροῦμεν.

Ἐὰν πάλιν ἀπορῇς καὶ ἐρωτᾷς· Διατί δὲν θαυμάζομεν περισσότερον τοὺς ἐκ φύσεως καλοὺς ἀπὸ τοὺς ἐκ προαιρέσεως ὄντας καλούς; ἀπαντῶ, διότι εἶναι δίκαιον νὰ προτάσσωμεν τὸν κοπιάζοντα ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν κοπιάζει.

Καὶ διατί, ἐρωτᾷ, τώρα κοπιάζωμεν; Ἐπειδὴ δὲν ἐκράτησες μὲ μέτρον τὴν κατάστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχες κόπους. Μᾶλλον ὅμως, ἐὰν κανεὶς ἐξετάσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὸ πρᾶγμα, θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι καὶ μὲ ἄλλους τρόπους συνηθίζει νὰ μᾶς διαφθείρῃ ἡ ἀργία καὶ νὰ μᾶς δημιουργῇ πόνον. Καὶ ἐὰν θέλῃς ὡς παράδειγμα, ἂς κλείσωμεν κάπου ἕνα ἄνθρωπον καὶ ἂς τὸν τρέφωμεν μόνον, προσέχοντες κυρίως τὴν ἱκανοποίησιν τῆς κοιλίας του, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήνωμεν οὔτε νὰ βαδίζῃ καθόλου οὔτε νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὸ φαγητὸν καὶ τὸν ὕπνον καὶ διαρκῶς νὰ τρυφᾷ. Καὶ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ἀθλιώτερον ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ εἴδους;

Ναί, ἀλλ' ἄλλο εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἄλλο ἡ καταπόνησις, ἀντιλέγει κάποιος. Τότε ὅμως ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ κοπιάζωμεν. Καὶ ἦτο αὐτὸ δυνατόν; ἀπορεῖ ἐκεῖνος. Ναί, ἦτο. Αὐτὸ ἠθέλησε καὶ ὁ Θεός, ἀλλὰ σὺ δὲν τὸ ἤθελες. Δι' αὐτὸ λοιπὸν σοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐργάζεσαι εἰς τὸν παράδεισον καὶ καθώρισε μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ ἀναμείξῃ τὸν κόπον εἰς αὐτήν. Διότι ἀσφαλῶς, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς ἐκοπίαζεν ὁ ἄνθρωπος, δὲν θὰ ὥριζεν αὐτὸ ὁ Θεὸς ὡς εἶδος

τιμωρίας μετὰ ταῦτα. Διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐργαζώμεθα χωρὶς νὰ ταλαιπωρούμεθα, ὅπως οἱ ἄγγελοι. Διὰ τὸ ὅτι ἐργάζονται οἱ ἄγγελοι, ἄκουσε τί λέγει· «Εἶναι δυνατοὶ κατὰ τὴν ἰσχὺν νὰ ἐκτελοῦν τὸ θέλημα αὐτοῦ»[19]. Τώρα ὅμως ἡ ἔλλειψις τῆς ἰσχύος προκαλεῖ μεγάλον κόπον, ἐνῷ τότε δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη αὐτό. Διότι ἐκεῖνος ποὺ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, «κατέπαυσεν», λέγει, «ἀπὸ τὰ ἔργα του»[20], ὅπως ὁ Θεὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τὰ ἰδικά του ἔργα. Καὶ ἐδῶ δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀργίαν, ἀλλὰ τὴν ἔλλειψιν καταπονήσεως. Διότι ὁ Θεὸς ἀκόμη καὶ τώρα ἐργάζεται, καθὼς λέγει ὁ Χριστός· «Ὁ Πατήρ μου μέχρι τώρα ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»[21].

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον σᾶς προτρέπω νὰ ἀφήσωμεν τελείως τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ραθυμίαν καὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν μὲ ζῆλον τὴν ἀρετήν. Διότι ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας εἶναι μικρὰ καὶ ἡ λύπη συνεχής, ἐνῷ τῆς ἀρετῆς ἀντιθέτως ἡ χαρὰ εἶναι ἀγήραστος καὶ πρόσκαιρος ὁ πόνος. Καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ καὶ πρὸ τῶν στεφάνων τῆς νίκης προσφέρει ἄνεσιν εἰς τὸν ἐργάτην αὐτῆς, διότι τὸν τρέφει μὲ τὰς ἐλπίδας, ἐνῷ ἡ κακία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν τιμωρεῖ τὸν ἐργάτην αὐτῆς, ἐπειδὴ προκαλεῖ ἄγχος καὶ φόβον εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ τὸν κάνει νὰ ὑποψιάζεται τὰ πάντα. Καὶ ὅμως αὐτὰ πόσων κόπων καὶ ἱδρώτων εἶναι χειρότερα. Καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αὐτὰ παρὰ μόνον ἡ ἡδονή, ποῖον θὰ ἦτο εὐτελέστερον ἀπὸ τὴν ἡδονὴν αὐτήν; Διότι ταυτοχρόνως ἐμφανίζεται καὶ χάνεται μαραμένη. Φεύγει πρὶν γίνῃ κτῆμά μας, εἴτε ἀναφέρῃς τὴν σωματικὴν ἡδονήν, εἴτε τὴν τῶν ἀπολαύσεων, εἴτε τὴν τῶν χρημάτων. Δὲν παύουν κάθε ἡμέραν νὰ γηρά-

19. Ψαλμ. 102, 20.
20. Ἑβρ. 4, 4.
21. Ἰωάν. 5, 17.

σκουν αἱ ἡδοναὶ αὐταί. Ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ κόλασις καὶ τιμωρία, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν κακίαν;

Ἔχοντες λοιπὸν αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἂς ὑπομένωμεν τὰ πάντα χάριν τῆς ἀρετῆς, διότι ἔτσι θὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἀληθινὴν εὐχαρίστησιν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΖ' (37)

(Ἰωάν. ε', 6 - 13)

«Λέγει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής; Ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν ὁ ἀσθενής· Ναί, Κύριε, δὲν ἔχω ὅμως ἄνθρωπον νὰ μὲ ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό»[1].

α*. Μεγάλο τὸ κέρδος ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ διαρκὴς ἡ ὠφέλεια ἡ πηγάζουσα ἐξ αὐτῶν. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διότι ὅσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἐγράφησαν, ἐγράφησαν διὰ νὰ νουθετηθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν οἱ ἔσχατοι χρόνοι[2], διὰ νὰ κρατοῦμεν στερεὰ τὴν ἐλπίδα μὲ τὴν ὑπομονὴν

1. Ἰωάν. 5, 6 - 7.

* Ἡ παροῦσα ὁμιλία ἀρχίζει μὲ τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὅτι αἱ Ἅγιαι Γραφαὶ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπον φαρμακεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκει κανεὶς τὸ φάρμακον πρὸς θεραπείαν πάσης ψυχικῆς νόσου. Εἰς τὴν συνέχειαν διευκρινίζει ὅτι ὁ ἐδῶ παράλυτος δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου ἀναφερόμενον, διότι πολλὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα ποὺ τοὺς ξεχωρίζουν. Ὁ Κύριος δὲν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ πίστιν πρὸ τῆς θεραπείας, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε καθόλου τὸν Ἰησοῦν. Μετὰ τὴν θεραπείαν ἀνεχώρησεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παραλύτου ἀνύποπτον καὶ παραλλήλως διὰ νὰ καταπραΰνῃ τὸν θυμὸν καὶ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων. Τέλος συγκρίνει τὸ πάθος τοῦ φθόνου πρὸς τὰς ἄλλας κακίας καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ εἶναι χειρότερον ὅλων καὶ δι' αὐτὸ προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀποβάλουν ἀπὸ τὰς ψυχάς των τὸν αἴτιον ἀπείρων κακῶν φθόνον καὶ νὰ ἐμφυτεύσουν εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

2. Δηλαδὴ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἀρχίζει ἡ νέα περίοδος τοῦ Μεσσίου.

καὶ τὴν παρηγορίαν τῶν Γραφῶν»[3]. Πραγματικὰ τὰ θεῖα λόγια εἶναι θησαυρὸς παντὸς εἴδους φαρμάκων. Ὥστε, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ σβήσῃ κάποιος τὸν ἐγωϊσμὸν ἢ νὰ κοιμίσῃ τὴν ἐπιθυμίαν ἢ νὰ καταπατήσῃ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων ἢ νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν λύπην ἢ νὰ μεταδώσῃ αἰσιοδοξίαν καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπομονήν, πολλὰς ἀφορμὰς θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὕρῃ εἰς αὐτάς. Διότι ποῖος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται πρὸς τὴν μακρὰν πενίαν ἢ βασανίζονται ἀπὸ κάποιαν βαρεῖαν νόσον, δὲν θὰ παρηγορηθῇ εἰς μεγάλον βαθμόν, ὅταν ἀναγνώσῃ τὸ προκείμενον χωρίον;

Ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη παρέμεινε παράλυτος ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καί, ἐνῷ κάθε ἔτος ἔβλεπεν ἄλλους ἀσθενεῖς νὰ θεραπεύωνται καὶ ὁ ἴδιος κατείχετο ἀπὸ τὴν νόσον, ἐν τούτοις δὲν παρῃτήθη ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του οὔτε τὸν κατέλαβεν ἀπελπισία. Μολονότι βέβαια ὄχι μόνον ἡ λύπη διὰ τὰ περασμένα ἔτη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις ἐλπίδος διὰ τὰ μελλοντικὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸν ἐξουθενώσῃ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει καὶ μάθε τὸ μέγεθος τῆς τραγῳδίας. Ὅταν δηλαδὴ τὸν ἠρώτησεν ὁ Χριστός, «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;», «Ναί, Κύριε», ἀπεκρίθη, «δὲν ἔχω ὅμως ἄνθρωπον νὰ μὲ ρίψῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀμέσως ὅταν ταραχθῇ τὸ νερό». Τί εἶναι περισσότερον λυπηρὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς; Ποῖον ἀπὸ τὰ πράγματα εἶναι περιπαθέστερον αὐτοῦ; Εἶδες καρδίαν συντετριμμένην ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσθένειαν; Εἶδες κάθε θυμὸν κατεσταλμένον; Διότι δὲν εἶπε τίποτε τὸ βλάσφημον, ὅπως ἀκούομεν ἀπὸ πολλοὺς ποὺ εὑρίσκονται εἰς δυσκολίας, οὔτε κατηράσθη τὴν ἡμέραν ποὺ ἐγεννήθη, οὔτε ἐθύμωσε διὰ τὴν ἐρώτησιν, οὔτε εἶπεν· Ἦλθες νὰ μᾶς περιπαίξῃς καὶ νὰ μᾶς διακωμῳδήσῃς καὶ ἐρωτᾷς,

3. Συμφύρονται ἐδῶ δύο χωρία, Ρωμ. 15, 4. Α´ Κορ. 10, 11.

ἐὰν θέλω νὰ γίνω ὑγιής, ἀλλὰ μὲ πραότητα καὶ σεβασμὸν μεγάλον ἀπαντᾷ, «Ναί, Κύριε».

Βέβαια δὲν ἐγνώριζεν ποῖος ἦτο τέλος πάντων αὐτός, ὁ ὁποῖος τοῦ ὡμιλοῦσεν, οὔτε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν θεραπεύσῃ, καὶ ὅμως μὲ σεβασμὸν τοῦ διηγεῖται τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ τίποτε περισσότερον, ὡς νὰ ἀπηυθύνετο πρὸς ἰατρὸν καὶ ἤθελε νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὴν νόσον μόνον. Πιθανὸν νὰ ἤλπισεν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τοῦ ἐχρησίμευεν εἰς αὐτό, νὰ τὸν ρίξῃ δηλαδὴ εἰς τὸ νερό, καὶ θέλει νὰ τὸν συγκινήσῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτούς.

Καὶ τί κάνει λοιπὸν ὁ Χριστός; Δεικνύων ὅτι μὲ τὸν λόγον δύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα, «Σήκω ἐπάνω», λέγει, «πάρε τὸ κρεββάτι σου εἰς τὸν ὦμόν σου καὶ περιπάτει»[4].

Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ὁ παραλυτικὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος[5]. Ἀλλὰ δὲν εἶναι. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν προστατῶν. (Ἐκεῖνος ὅμως εἶχε πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐφρόντιζαν καὶ τὸν μετέφεραν, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ δὲν εἶχε κανένα. Δι᾽ αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω»). Ἔπειτα διακρίνονται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν. (Διότι ὁ ἕνας δὲν λέγει τίποτε, ἐνῷ ὁ παρὼν διηγεῖται κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ αὐτόν). Τρίτον, ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν ἡμέραν. Διότι ὁ ἐδῶ ἐθεραπεύθη κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῷ ἐκεῖνος εἰς ἄλλην ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς θεραπείας τοῦ καθενὸς ἦτο διαφορετικός, διότι ὁ ἕνας θεραπεύεται μέσα εἰς τὸ σπίτι, ἐνῷ ὁ ἄλλος πλησίον τῆς κολυμβήθρας. Ἐπίσης ὁ τρόπος τῆς θεραπείας διαφέ-

4. Ἰωάν. 5, 8.

5. Πρβλ. Ματθ. 9, 2 ἑξ. Καλὸν εἶναι νὰ μελετηθῇ καὶ τὸ περιστατικὸν αὐτὸ πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῆς συγκρίσεως τῶν δύο αὐτῶν ἰάσεων.

ρει. Πραγματικά ἐκεῖ μὲν λέγει, «Παιδί μου, σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»[6], ἐνῷ ἐδῶ τὸ σῶμα συσφίγγει πρῶτον καὶ ὕστερα φροντίζει διὰ τὴν ψυχήν. Καὶ ἐκεῖ συγχώρησις, («διότι σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου», λέγει), ἐδῶ δὲ συμβουλὴ καὶ ἀπειλή, ἡ ὁποία τὸν ἐξησφάλιζε διὰ τὸ μέλλον· «Νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς πλέον», λέγει, «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον»[7]. Ἀλλὰ καὶ αἱ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας διατυπώνουν οἱ Ἰουδαῖοι, εἶναι διαφορετικαί. Διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλλουν τὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνῷ ἐκεῖ τὸν κατηγοροῦν διὰ βλασφημίαν.

Σὺ ὅμως πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὸ μέγεθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν τὸν ἐθεράπευσεν ἀμέσως, ἀλλὰ τοῦ δημιουργεῖ ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης μὲ τὴν ἐρώτησιν ποὺ τοῦ ὑποβάλλει, διὰ νὰ τὸν προετοιμάσῃ διὰ τὴν μέλλουσαν πίστιν, καὶ δὲν τὸν καθιστᾷ ἱκανὸν νὰ σταθῇ μόνον, ἀλλὰ τοῦ δίδει ἐντολὴν νὰ σηκώσῃ καὶ τὸ κρεββάτι του, ὥστε καὶ τὸ πραγματοποιηθὲν θαῦμα νὰ διαβεβαιώσῃ καὶ κανεὶς νὰ μὴ θεωρήσῃ ὅτι πρόκειται διὰ φαντασίαν ἢ ὑποκρισίαν. Διαφορετικά, ἐὰν τὰ μέλη δὲν εἶχαν στερεωθῆ πραγματικὰ καὶ σταθερά, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ μεταφέρῃ τὸ κρεββάτι. Καὶ αὐτὸ τὸ πράττει πολλὰς φορὰς ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀποστομώσῃ ὁλοκληρωτικὰ ὅσους θὰ ἤθελαν νὰ διατυπώσουν ἀναισχύντους ἀμφιβολίας. Πραγματικὰ καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ὅτι ἁπλῶς ἐχόρτασαν καὶ ὅτι τὸ περιστατικὸν ἦτο φανταστικόν, προνοεῖ νὰ περισσεύσουν πολλὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τοὺς ἄρτους. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν θεραπευ-

6. Ματθ. 9, 2.
7. Ἰωάν. 5, 14.

θέντα λεπρὸν λέγει· «Πήγαινε καὶ δεῖξε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν ἱερέα»[8] καὶ ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς μὲν παρέχει ἀκριβεστάτην ἀπόδειξιν τοῦ καθαρισμοῦ τῆς λέπρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμφράσσει τὰ ἀναίσχυντα στόματα ἐκείνων, ποὺ ὑπεστήριζαν ὅτι νομοθετεῖ ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ εἰς τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου τὸ ἴδιον ἔπραξεν. Δηλαδὴ ὄχι μόνον ἔδειξεν ἁπλῶς τὸν οἶνον, ἀλλὰ ἐφρόντισε νὰ προσαχθῇ εἰς τὸν ἀρχιτρίκλινον, ὥστε αὐτός, ποὺ παρεδέχθη ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπὸ τὰ συμβάντα, νὰ τοῦ παράσχῃ μαρτυρίαν τοῦ θαύματος ἐστερημένην ὑποψίας. Δι' αὐτὸ βέβαια καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ἀπὸ ποῦ προήρχετο ὁ οἶνος, τονίζων κυρίως τὸ ἀνυποψίαστον τῆς μαρτυρίας. Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν ἀνέστησε νεκρόν, λέγει· Δώσατέ του νὰ φάγῃ[9], παρέχων ἀκριβῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως μὲ αὐτό, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνοήτους ὅτι δὲν εἶναι ἀπατεὼν οὔτε φαντασιοκόπος, ἀλλ' ἦλθε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

β′. Διὰ ποῖον λόγον ὅμως δὲν ζητεῖ πίστιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Χριστός, ὅπως ἔκανεν εἰς τοὺς τυφλούς, ὅταν ἔλεγεν· «Πιστεύετε, ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ ζητεῖτε;»[10]. Διότι ὁ παραλυτικὸς δὲν ἐγνώριζε καλὰ ποῖος εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ὁ δὲ Κύριος φαίνεται ὅτι ζητεῖ τὴν πίστιν ὄχι πρὸ ἀλλὰ μετὰ τὰ θαύματα. Πραγματικά, ὅσοι εἶχαν ἰδῆ τὴν δύναμίν του νὰ θαυματουργῇ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους, δικαιολογημένα ἤκουαν τὴν ἐρώτησιν αὐτήν, ἀπὸ ἐκείνους ὅμως ποὺ δὲν τὸν εἶχαν γνωρίσει εἰσέτι, ἀλλ' ἐπρόκειτο ἀπὸ τὰ θαύματα νὰ τὸν γνωρίσουν, ζητεῖ τὴν πίστιν ὕστερα ἀπὸ τὰ θαύματα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ματθαῖος δὲν παρουσιάζει τὸν Ἰησοῦν

8. Ματθ. 8, 4.
9. Πρβλ. Λουκ. 8, 55.
10. Ματθ. 9, 28.

νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς θαυματουργικῆς του δράσεως, ἀλλά, ἀφοῦ ἐθεράπευσε πολλούς, τὸ κάνει μόνον εἰς τοὺς δύο τυφλούς.

Σὺ ὅμως καὶ ἔτσι πρόσεξε τὴν πίστιν τοῦ παραλύτου. Διότι ὅταν ἤκουσεν, «Πάρε τὸ κρεββάτι σου εἰς τὸν ὦμόν σου καὶ περιπάτει», δὲν ἐγέλασεν οὔτε εἶπεν· Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοὶ τέλος πάντων; Ἐδῶ κατεβαίνει ἄγγελος καὶ ταράσσει τὸ νερὸ καὶ ἕνα μόνον θεραπεύει, καὶ σύ, ἕνας ἄνθρωπος κοινός, πιστεύεις ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν ἄγγελον μὲ ἕνα ἁπλὸ πρόσταγμα; Αὐτὰ εἶναι ἐγωϊσμὸς καὶ ἀλαζονεία καὶ ἄξια γέλωτος. Δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὅμως, οὔτε τὰ ἐσκέφθη, ἀλλά, μόλις τὰ ἤκουσε, ἐσηκώθη. Καὶ ἀφοῦ ἐθεραπεύθη, δὲν παρήκουσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ποὺ τοῦ ἔλεγεν· «Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεββάτι σου εἰς τὸν ὦμόν σου καὶ περιπάτει».

Ἡ ὑπακοὴ αὐτὴ εἶναι βέβαια θαυμαστή, ἀλλὰ τὰ ἐν συνεχείᾳ εἶναι πολὺ περισσότερον ἄξια θαυμασμοῦ. Μᾶλλον ὅμως ἡ ἀρχικὴ τοῦ παραλύτου ὑπακοή, ὅταν κανεὶς δὲν τὸν ἠμπόδιζε νὰ ὑπακούσῃ, δὲν εἶναι τόσον ἀξιοθαύμαστος, ἐνῷ ἡ ὕστερα ἀπ' αὐτὰ στάσις του, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐμαίνοντο καὶ τὸν ἠπείλουν ποικιλοτρόπως καὶ τὸν ἐκατηγόρουν καὶ τὸν ἐπολιόρκουν καὶ τοῦ ἔλεγαν· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεββάτι σου»[11], τὸ γεγονὸς ὅτι ὄχι μόνον ἀντιμετωπίζει μὲ ἀδιαφορίαν τὴν μανίαν των, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλο θάρρος διακηρύσσει τὸν εὐεργέτην του ἐνώπιον τῶν πάντων καὶ καταπαύει τὴν ἀναίσχυντον γλῶσσάν των, νομίζω ἐγὼ τοὐλάχιστον ὅτι εἶναι ἀπόδειξις μεγάλης γενναιότητος.

Πραγματικά, ὅταν τὸν περιεκύκλωσαν οἱ Ἰουδαῖοι

11. Ἰωάν. 5, 10.

καὶ τοῦ ἔλεγαν ἐπιτιμητικὰ καὶ μὲ αὐθάδειαν, «Σήμερα εἶναι Σάββατον, δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ κρεββάτι σου», ἄκουσε τί ἀπαντᾷ· «Ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἔκανεν ὑγιῆ, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν· Πάρε τὸ κρεββάτι σου καὶ περιπάτει»[12], ὡς νὰ τοὺς ἔλεγε κατὰ κάποιον τρόπον τὰ ἀκόλουθα· Φλυαρεῖτε καὶ παραφέρεσθε, ὅταν μὲ προτρέπετε νὰ μὴ θεωρῶ διδάσκαλον ἐκεῖνον, ποὺ μὲ ἐθεράπευσεν ἀπὸ μίαν τόσον μακροχρόνιον καὶ βαρεῖαν ἀσθένειαν, καὶ νὰ μὴ ὑπακούω ἀπολύτως εἰς ὅσα διατάσσει.

Καὶ ὅμως, ἐὰν ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ, ἠμποροῦσε καὶ διαφορετικὰ νὰ ἀπαντήσῃ, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι· Δὲν τὸ κάνω μὲ τὴν θέλησίν μου αὐτό, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν ἄλλου. Ἐὰν αὐτὸ ἀποτελῇ παράβασιν, νὰ κατηγορήσετε αὐτὸν ποὺ μὲ διέταξε καὶ θὰ ἀποθέσω τὸ κρεββάτι), ἐπίσης ἠδύνατο νὰ ἀποκρύψῃ καὶ τὴν θεραπείαν. Διότι ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐστενοχωροῦντο τόσον διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, ὅσον διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενείας. Ἀλλ' οὔτε τοῦτο ἔκρυψεν, οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν, οὔτε συγγνώμην ἐζήτησεν, παρὰ μὲ ἰσχυρὰν φωνὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀνακηρύσσει τὸν εὐεργέτην.

Καὶ ὁ μὲν παράλυτος ἔτσι συμπεριεφέρθη, ἐνῷ ἐκεῖνοι, πρόσεξε μὲ πόση κακότητα ἐνεργοῦν. Διότι δὲν τοῦ εἶπαν· Ποῖος εἶναι αὐτὸς ποὺ σὲ ἐθεράπευσεν; ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἀπεσιώπησαν καὶ προβάλλουν ἔντονα πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν κατὰ τὴν γνώμην των παράβασιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου.

«Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ ὁποῖος σοῦ εἶπεν· Πάρε τὸ κρεββάτι σου καὶ περιπάτει;». Ὁ θεραπευθεὶς ὅμως παράλυτος δὲν ἤξερε ποῖος εἶναι. Διότι ὁ Ἰησοῦς

12. Ἰωάν. 5, 11.

ἀπεμακρύνθη, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχε πολὺς κόσμος καὶ ἦτο εὔκολον αὐτό[13]. Καὶ διατί ἀπέκρυψε τὸν ἑαυτόν του ὁ Ἰησοῦς; Κατὰ πρῶτον διὰ νὰ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ παραλύτου χωρὶς ὑποψίαν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς θὰ ἦτο ἀπών. (Ἐκεῖνος βέβαια ποὺ ἐγνώρισε τὴν ὑγείαν, ἦτο ἀξιόπιστος μάρτυς τῆς εὐεργεσίας). Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ὄξυνσιν τοῦ θυμοῦ τῶν Ἰουδαίων, (διότι ἐγνώριζε ἄλλωστε ὅτι καὶ ἡ θέα μόνον τοῦ φθονομένου δὲν ἀνάπτει μικρὰν φωτιὰν εἰς τοὺς φθονοῦντας). Δι' αὐτὸ ἀνεχώρησε καὶ ἄφησε τὸ ἔργον του μόνον του νὰ ἀγωνίζεται πρὸς αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ λέγῃ τίποτε ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ οἱ θεραπευθέντες νὰ ὁμιλοῦν δι' αὐτὸν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ οἱ κατήγοροί του. Διότι πραγματικὰ καὶ αὐτοὶ τότε μαρτυροῦν τὸ θαῦμα. Δὲν εἶπαν δηλαδή, Διατί ἔδωσες ἐντολὴν νὰ γίνουν αὐτὰ τὸ Σάββατον; ἀλλά, Διατί πράττεις αὐτὰ τὸ Σάββατον; ἐπειδὴ ἐστενοχωροῦντο ὄχι διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἀργίας, ἀλλὰ ἐφθονοῦσαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παραλύτου.

Βέβαια, μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἀνθρωπίνου ἔργου, αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔκανεν ὁ παράλυτος[14], εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἕνα λόγον ἁπλῶς. Εἰς τὴν προκειμένην λοιπὸν περίπτωσιν κατ' ἄλλον τρόπον διατάσσει νὰ καταλυθῇ ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, ἐνῷ ἄλλοτε τὸ κάνει ὁ ἴδιος ἀναμειγνύων πηλὸν καὶ ἀλείφων τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ τὰ πράττει αὐτὰ ὄχι παραβαίνων τὸν νόμον, ἀλλ' ὑπερβαίνων αὐτόν. Καὶ διὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀργότερον, διότι δὲν ἀπολογεῖται ὁμοιοτρόπως διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου κάθε φορὰ ποὺ κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

13. Ἰωάνν. 5, 12 - 13.
14. Τὸ ὅτι ἐσήκωσε τὸ κρεββάτι του.

Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσωμεν μὲ ἀκρίβειαν.

γ'. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἂς ἴδωμεν πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ὁ φθόνος καὶ πῶς τυφλώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς βάρος τῆς σωτηρίας ἐκείνου ποὺ ἔχει κυριευθῆ ὑπὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ τρελλοὶ πολλὰς φορὰς ὠθοῦν τὸ ξίφος εἰς τὸ ἰδικόν των σῶμα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ φθονοῦντες, ἔχοντες ἐστραμμένην τὴν προσοχήν των πρὸς ἕνα μόνον, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν φθορὰν τοῦ φθονουμένου, δηλαδή, φέρονται παράλογα εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σωτηρίαν των. Αὐτοὶ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία. Διότι ἐκεῖνα, ἢ ὁσάκις πεινοῦν ἢ ὁσάκις προκληθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, ἐπιτίθενται ἐναντίον μας, ἐνῷ αὐτοὶ πολλὰς φοράς, καὶ ὅταν εὐεργετηθοῦν, συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὡς νὰ εἶχαν ἀδικηθῆ ὑπ' αὐτῶν.

Εἶναι λοιπὸν οἱ φθονεροὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἴσοι πρὸς τοὺς δαίμονας, ἴσως ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτοὺς χειρότεροι. Διότι οἱ μὲν δαίμονες ἔχουν ἄσπονδον ἔχθραν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ δὲν βλάπτουν τοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς δαίμονας, (δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεστόμωνε τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὸ ἐπιχείρημα αὐτό, ὅταν ὑπεστήριζαν ὅτι βγάζει τὰ δαιμόνια μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβούλ), αὐτοὶ ὅμως δὲν ἐσεβάσθησαν οὔτε τὴν κοινὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὔτε καὶ τὸν ἑαυτόν των ἐπροστάτευσαν. Διότι πρὶν ἀπὸ τοὺς φθονουμένους τιμωροῦν τὰς ψυχάς των, ἐπειδὴ τὰς γεμίζουν ματαίως καὶ ἀσκόπως μὲ κάθε εἶδος θορύβου καὶ ἀγωνίας.

Διατί λοιπὸν λυπεῖσαι, ἄνθρωπέ μου, διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον σου; Ταιριάζει βέβαια νὰ λυπούμεθα πραγματικὰ διὰ τὰ κακὰ ποὺ ὑφιστάμεθα καὶ ὄχι ἐπειδὴ βλέπομεν τοὺς ἄλλους νὰ εὐδοκιμοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν δικαιολογίαν. Ὁ πόρνος ἠμπορεῖ νὰ προβάλῃ ὡς δικαιολογίαν τὴν ἐπιθυ-

μίαν, ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, ὁ φονεὺς τὸν θυμόν, δικαιολογίας ψυχρὰς καὶ παραλόγους βέβαια, ἔχουν ὅμως νὰ ἀναφέρουν μερικὰς προφάσεις διὰ τὴν ἁμαρτίαν των.

Σὺ ὅμως, εἰπέ μου, ποίαν αἰτίαν θὰ ἐπικαλεσθῇς; Καμμίαν ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔχεις, παρὰ μόνον ἐπηυξημένην πονηρίαν. Διότι ἐὰν προτρεπώμεθα νὰ ἀγαπῶμεν καὶ τοὺς ἐχθρούς, ὅταν μισοῦμεν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ποίαν τιμωρίαν θὰ ὑποστῶμεν; Καὶ ἐὰν ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾷ ὅσους τὸν ἀγαποῦν, δὲν θὰ εἶναι καθόλου καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, ὅποιος ἐχθρεύεται ἐκείνους ποὺ δὲν ἠδίκησαν εἰς τίποτε, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἔχῃ; Ποίαν παρηγορίαν; Ἄκουσε τὸν Παῦλον τί λέγει· «Καὶ ἐὰν παραδώσω τὸ σῶμά μου διὰ νὰ καῶ, δὲν ἔχω ὅμως ἀγάπην, δὲν ὠφελοῦμαι τίποτε»[15].

Διὰ τὸ ὅτι βέβαια δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν ἀγάπην ἐκεῖ ὅπου κυριαρχεῖ ὁ φθόνος καὶ ἡ ζηλοτυπία, εἶναι, νομίζω, φανερὸν εἰς τὸν καθένα. Αὐτὸ τὸ πάθος εἶναι χειρότερον καὶ ἀπὸ τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοιχείαν. Διότι αἱ συνέπειαι αὐτῶν περιορίζονται εἰς τὸν δράστην αὐτῶν, ἐνῷ ἡ τυραννὶς τοῦ φθόνου ἀνέτρεψεν Ἐκκλησίας ὁλοκλήρους καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἔφθειρεν. Ὁ φθόνος εἶναι ἡ μητέρα τοῦ φόνου. Ἀπὸ φθόνον ἐφόνευσεν ὁ Κάϊν τὸν ἀδελφόν του, ὁ Ἡσαῦ κατεδίωξε τὸν Ἰακώβ, τὸν Ἰωσὴφ οἱ ἀδελφοί του καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὁ διάβολος.

Σὺ βέβαια δὲν φονεύεις τώρα, ἀλλὰ κάνεις πολλὰ χειρότερα τοῦ φόνου, ἀφοῦ εὔχεσαι νὰ ἀσχημονῇ ὁ συνάνθρωπός σου, τοῦ στήνεις συνεχῶς παγίδας, τοῦ παρεμβάλλεις ἐμπόδια εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνάς του καὶ λυπεῖσαι, ἐπειδὴ εἶναι ἀρεστὸς εἰς τὸν Κύριον τῆς οἰκουμένης. Κατὰ συνέπειαν δὲν καταπολεμεῖς ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸν διὰ μέσου ἐκείνου προσκυνούμενον,

15. Α' Κορινθ. 13, 3.

αὐτὸν προσβάλλεις, ὅταν προτάσσῃς τὴν ἰδικήν σου τιμὴν ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκείνου.

Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ θεωρεῖται ἀδιάφορον, μολονότι εἶναι τὸ χειρότερον ὅλων. Διότι εἴτε ἐλεῇς εἴτε ἀγρυπνῇς εἴτε νηστεύῃς, εἶσαι ὁ ἁμαρτωλότερος ὅλων, ἐφ' ὅσον φθονεῖς τὸν ἀδελφόν σου. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον. Ἔπεσε κάποτε κάποιος ἀπὸ τοὺς Κορινθίους εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς πορνείας, ἀλλὰ τοῦ ἔγινεν ὁ ἀνάλογος ἔλεγχος καὶ μετενόησεν ἀμέσως. Ἐφθόνησε καὶ ὁ Κάϊν τὸν Ἄβελ, ἀλλὰ δὲν μετενόησεν. Ἀντίθετα, ἐνῷ ὁ Θεὸς τοῦ ὑπενθύμιζε συνεχῶς τὸ πάθος, αὐτὸς ἐξωργίζετο καὶ ἠγρίευε περισσότερον καὶ πρὸς τὸν φόνον ἐφέρετο ταχέως. Τόσον πολὺ χειρότερον εἶναι τὸ πάθος τοῦ φθόνου ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πορνείας καὶ δὲν ὑποχωρεῖ εὔκολα εἰς τὴν θεραπείαν, ἐὰν δὲν προσέχωμεν.

Ἂς ξερριζώσωμεν λοιπὸν τελείως τὸν φθόνον, σκεπτόμενοι ὅτι ὅπως ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θεόν, ὅταν λυπούμεθα διὰ τὰ καλὰ τῶν ἄλλων, ἔτσι προοδεύομεν εἰς τὴν ἀρετήν, ὅταν χαιρώμεθα μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτούς μας μετόχους τῶν καλῶν ποὺ φυλλάσσονται διὰ τὸν ἐνάρετον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει· «Χαίρετε μαζὶ μὲ ἐκείνους ποὺ χαίρουν καὶ κλαίετε μαζὶ μὲ ἐκείνους ποὺ κλαίουν»[16], διὰ νὰ ἔχωμεν μέγα κέρδος καὶ ἀπὸ τὰ δύο.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ ὅταν δὲν ἀγωνιζώμεθα διὰ τὴν ἀρετήν, ἐὰν συγχαίρωμεν μαζὶ μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀγωνίζεται, γινόμεθα μέτοχοι τῶν στεφάνων ἐκείνου, ἂς ἐκβάλωμεν κάθε μορφὴν φθόνου ἀπὸ τὰς ψυχάς μας καὶ ἂς φυτεύσωμεν εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην, ὥστε, συγχαίροντες μὲ τοὺς ἐναρέτους ἀδελφοὺς

16. Ρωμ. 12, 15.

μας, νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΗ' (38)

(Ἰωάν. ε', 14 - 21)

«Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ[1] εὑρῆκεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν[2] καὶ τοῦ εἶπεν· Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὑγιής[3]. Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς[4] πλέον διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον»[5].

α'*. Φοβερὸν πρᾶγμα ἡ ἁμαρτία, φοβερὸν καὶ ὄλεθρος τῆς ψυχῆς. Πολλὰς δὲ φορὰς τὸ κακὸν ὑπερεπλεόνασε καὶ ἔβλαψε καὶ τὰ σώματα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν ἀσθενῇ ἡ ψυχή μας, δὲν ἔχομεν τὴν

1. Ἡ συνάντησις αὐτὴ ἔγινεν ἱκανὸν χρόνον μετὰ τὴν θεραπείαν, ὅταν πλέον εἶχε περάσει ἡ ἐντύπωσις τοῦ θαύματος καὶ εἶχε κατασιγάσει ὁ θυμὸς τῶν Ἰουδαίων.

2. Ὁ παράλυτος μετὰ τὴν θεραπείαν του συχνάζει εἰς τὸν ναὸν ἔνθα προσεύχεται καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.

3. Ὁ Κύριος χωρὶς κανένα κομπασμὸν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν παραλυτικὸν καὶ δὲν προβάλλει καθόλου τὸν ἑαυτόν του.

4. Πολλαὶ ἀσθένειαι καὶ νόσοι εἶναι συνέπειαι ἁμαρτιῶν. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ ὅμως φαίνεται ὅτι δὲν ὀφείλονται εἰς ἁμαρτίας πᾶσαι αἱ ἀσθένειαι. Τὸ ἴδιον προκύπτει καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἐν Ἰωάν. 9, 3.

5. Ἰωάν. 5, 14.

* Εἰς τὴν ἀρκούντως μακρὰν ὁμιλίαν αὐτὴν θίγονται καὶ ἐξετάζονται τὰ ἀκόλουθα θέματα. Ἐν πρώτοις διασαφηνίζεται ὅτι πολλάκις μία σωματικὴ ἀσθένεια προερχομένη ἐξ ἁμαρτιῶν ἀποβλέπει εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς ψυχῆς. Ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν παράλυτον· «Ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοι γένηται» μᾶς διδάσκει· 1) ἡ παραλυσία ὠφείλετο εἰς τὰς ἁμαρτίας του, 2) ὑπάρχει κόλασις αἰώνιος καὶ 3) ἡ ὑποτροπὴ εἰς τὴν ἁμαρτίαν συνεπάγεται μεγαλυτέραν τιμωρίαν. Ἐπίσης διευκρινίζεται ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν προέρχονται ἐξ ἁμαρτιῶν καὶ μερικαὶ ἐκ τῆς ἰδικῆς μας ραθυμίας καὶ ἀφροσύνης.

εὐαισθησίαν νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν, ἐνῷ, ὅταν τὸ σῶμά μας πάθῃ καὶ τὴν παραμικρὰν βλάβην, καταβάλλομεν μεγάλας φροντίδας διὰ τὴν ἀσθένειαν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς πολλάκις τιμωρεῖ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῶν πλημμελημάτων τῆς ψυχῆς, ὥστε μὲ τὴν δοκιμασίαν τοῦ κατωτέρου στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου νὰ εὕρῃ κάποιαν θεραπείαν καὶ τὸ ἀνώτερον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος διώρθωσε τὸν πορνεύσαντα εἰς τὴν Κόρινθον, δηλαδὴ μὲ τὴν τιμωρίαν τῆς σαρκὸς συνεκράτησε τὸ νόσημα τῆς ψυχῆς[6]. Πραγματικὰ ἐνεργήσας τὴν τομὴν εἰς τὸ σῶμα κατέστειλεν ἔτσι τὸ κακόν, ὡς νὰ ἦτο κανεὶς ἄριστος ἰατρός, ὁ ὁποῖος, ὅταν δὲν ὑποχωρῇ ἡ ὑδρωπικία ἢ ἡ ἀσθένεια τῆς σπλῆνας μὲ τὴν χρησιμοποίησιν ἐσωτερικῶν φαρμάκων, τὰ κατακαίει ἐξωτερικῶς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλύτου. Καὶ πρόσεξε πῶς ὡμίλησεν ὁ Κύριος διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτό· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὑγιής. Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον».

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς; Κατὰ πρῶτον ὅτι ἡ ἀσθένεια προῆλθεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας εἰς τὸν παραλυτικόν. Δεύτερον ὅτι ὁ λόγος διὰ τὴν γέενναν εἶναι ἀξιόπιστος καὶ τρίτον ὅτι ἡ τιμωρία εἶναι μακρὰ καὶ ἄπειρος. Ποῦ εἶναι συνεπῶς ἐκεῖνοι ποὺ διαμαρτύρονται λέγοντες· Εἰς μίαν ὥραν ἐφόνευσα καὶ εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ἐμοίχευσα καὶ τιμωροῦμαι αἰωνίως; Διότι ἰδοὺ καὶ ὁ παράλυτος δὲν ἡμάρτησεν ἐπὶ τόσα ἔτη, δι' ὅσα καὶ ἐτιμωρεῖτο, καὶ ὅμως μίαν ὁλόκληρον ζωὴν ἀνθρώπου ἐπέρασεν εὑρισκόμενος εἰς τὴν μακρὰν τιμωρίαν. Διότι τὰ ἁμαρτήματα δὲν κρίνονται ἀπὸ τὸν χρόνον ποὺ διαρκοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν παραβάσεων.

Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ ἑξῆς εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδωμεν, ὅτι δηλαδή, καὶ ἂν τιμωρηθῶμεν βαρέως διὰ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματά μας, ὅταν θὰ περιπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια, θὰ πάθωμεν ἐκ νέου πολὺ χειρότερα. Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἔγινε καλύτερος μὲ τὴν τιμωρίαν, ὁδηγεῖται εἰς μεγαλυτέραν κόλασιν ὡς ἀναίσθητος πλέον καὶ ἀδιάφορος. Βέβαια ἡ τιμωρία ἦτο ἀρκετὴ μόνη της νὰ διορθώσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ σωφρονέστερον τὸν ἅπαξ ἁμαρτήσαντα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐσωφρονίσθη μὲ τὴν τιμωρίαν ποὺ ὑπέστη, ἀποτολμᾷ πάλιν τὰ ἴδια καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπιβληθῇ κάποια τιμωρία εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ εἴδους, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος προκαλεῖ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἐὰν λοιπόν, ὅταν τιμωρηθῶμεν ἐδῶ, ὑφιστάμεθα μεγαλυτέραν κόλασιν κάθε φορὰ ποὺ θὰ ὑποπέσωμεν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, καὶ ἀκόμη ὅταν ὑποκείμεθα εἰς τιμωρίαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν καθόλου ἁμαρτήσῃ, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα καὶ νὰ τρέμωμεν περισσότερον τὴν ὑποτροπὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν πρόκειται νὰ ὑποστῶμεν κακὰ ἀθεράπευτα;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν τιμωροῦνται ὅλοι ὁμοιοτρόπως; Διότι βλέπομεν πολλοὺς φαύλους νὰ εὑρίσκωνται εἰς σωματικὴν ἀκμὴν καὶ σφρῖγος

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐρευνᾶται καὶ ἑρμηνεύεται ἡ φράσις, «ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι», ἡ ὁποία ἀφ' ἑνὸς μὲν φανερώνει τὴν διαρκῆ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκφράζει τὴν ἰσότητα τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἀκόμη καθίσταται σαφὲς ὅτι ἡ φράσις, «οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν» δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Υἱὸς εὑρίσκεται εἰς ὑποδεεστέραν ἔναντι τοῦ Πατρὸς θέσιν, ἀλλ' ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἔργον ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Πατρός.

Τέλος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀποφεύγουν τὴν κενοδοξίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔπαινον.

6. Πρβλ. Α΄ Κορινθ. 5, 1 - 5.

καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν μεγάλην εὐημερίαν. Ἀλλὰ μὴ παίρνωμεν θάρρος ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ τοὺς λυπούμεθα περισσότερον. Διότι τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ὑφίστανται ἐδῶ καμμίαν τιμωρίαν γίνεται αἰτία μεγαλυτέρας τιμωρίας εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ὁ Παῦλος διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν· «Τώρα δὲ ὅταν κατακρινώμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωρούμεθα παιδαγωγικῶς, διὰ νὰ μὴ κατακριθῶμεν μὲ τὸν κόσμον»[7]. Διότι ἡ ἐδῶ τιμωρία ἔχει τὸν χαρακτῆρα νουθεσίας, ἐνῷ ἐκεῖ εἶναι πραγματικὴ τιμωρία.

Τί λοιπόν; Ὅλαι αἱ ἀσθένειαι προέρχονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα; ἀπορεῖ κάποιος. Ὄχι ὅλαι βέβαια, ἀλλὰ αἱ περισσότεραι. Μερικαὶ προκαλοῦνται ἀπὸ ραθυμίαν. Πραγματικὰ ἡ γαστριμαργία, ἡ μέθη καὶ ἡ ὀκνηρία προκαλοῦν τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Πρέπει ὅμως εἰς κάθε περίπτωσιν ἕνα μόνον νὰ προσέχωμεν, πῶς δηλαδὴ θὰ ὑπομένωμεν μὲ εὐχαρίστησιν κάθε πληγήν. Αἱ ἀσθένειαι προκαλοῦνται καὶ δι' ἀποφυγὴν ἁμαρτημάτων, ὅπως βλέπομεν εἰς τὰ βιβλία τῶν Βασιλειῶν κάποιον ποὺ κατελήφθη ἀπὸ πόνον τῶν ποδῶν δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν[8], ἀλλὰ προκαλοῦνται καὶ διὰ πρόοδον εἰς τὴν ἀρετήν, ὅπως λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰώβ· «Μὴ νομίσῃς ὅτι δι' ἄλλον σκοπὸν σὲ ἐδοκίμασα, παρὰ διὰ νὰ ἀναδειχθῇς δίκαιος»[9].

Ἀλλὰ διατί τέλος πάντων ἔφερεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον τὰς ἁμαρτίας εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν παραλύτων αὐτῶν; Διότι καὶ εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, λέγει· «Ἔχε θάρρος, παιδί μου· σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»[10], καὶ εἰς

7. Α' Κορινθ. 11, 32.
8. Πρβλ. Γ' Βασιλ. 15, 23.
9. Ἰὼβ 40, 3.
10. Ματθ. 9, 2.

αὐτὸν ἐδῶ· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὑγιής. Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον».

Γνωρίζω βέβαια ὅτι μερικοὶ διαβάλλουν τὸν παράλυτον αὐτὸν καὶ λέγουν ὅτι κατηγόρησε τὸν Χριστὸν καὶ δι' αὐτὸ ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους. Τί θὰ εἴπωμεν ὅμως δι' ἐκεῖνον τὸν παράλυτον τοῦ Ματθαίου, ὁ ὁποῖος ἤκουσε σχεδὸν τὰ ἴδια; Διότι καὶ εἰς ἐκεῖνον εἶπεν· «Σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». Συνεπῶς εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ἐδῶ παράλυτος δὲν ἤκουσεν αὐτὰ ἐξ αἰτίας κάποιας κατηγορίας εἰς βάρος τοῦ Κυρίου.

Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καθαρώτερον ἀπὸ τὴν συνέχειαν· «Ὕστερα ἀπὸ αὐτά», λέγει, «εὑρῆκεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν», πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν μεγάλης εὐλαβείας. Διότι δὲν ἐπῆγεν ὁ παράλυτος εἰς ἀγορὰς καὶ περιπάτους, οὔτε παρέδωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ ἐσύχναζεν εἰς τὸν ναόν, μολονότι ἐπρόκειτο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τόσην μεγάλην ἐπίθεσιν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ ἐκδιώκεται ἀπὸ ὅλους ἀπὸ ἐκεῖ. Τίποτε ὅμως ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἔπεισε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν ναόν. Ὅταν λοιπὸν τὸν εὑρῆκεν ἐκεῖ ὁ Χριστός, ἀφοῦ πλέον ὁ παράλυτος εἶχε συζητήσει μὲ τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἔκανε κανένα ὑπαινιγμὸν αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Διότι, ἐὰν ἤθελε νὰ τὸν κατηγορήσῃ δι' αὐτό, θὰ ἔλεγεν· Πάλιν τὰ ἴδια ἐπιχειρεῖς καὶ οὔτε μὲ τὴν θεραπείαν ἔγινες καλύτερος; Ἀλλὰ δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, παρὰ μόνον τὸν ἀσφαλίζει διὰ τὸ μέλλον.

β'. Διατί ὅμως, καὶ ὅταν ἐθεράπευσε χωλοὺς καὶ ἄλλους ἀναπήρους, δὲν ἀνέφερεν εἰς καμμίαν περίπτωσιν αὐτά; Ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς αὐτοὺς ἡ ἀσθένεια προήρχετο ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ἐνῷ εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸ τὸ πάθος ὠφείλετο εἰς φυσικὴν αἰτίαν. Διαφορετικὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θὰ ἔλεγε τὰ ἴδια ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς πα-

ραλύτους. Διότι, ἐπειδὴ ἡ ἀσθένεια αὐτή[11] εἶναι χειροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, διὰ μέσου τοῦ μεγαλυτέρου διορθώνει καὶ τὰ ἐλαφρότερα. Δηλαδή, ὅπως, ὅταν ἐθεράπευσε κάποιον ἄλλον, τοῦ ἔλεγε νὰ δοξάσῃ τὸν Θεόν, δὲν συνεβούλευεν ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτοῦ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς αὐτοὺς μὲ ὅσα λέγει νουθετεῖ καὶ συμβουλεύει ὅλους τοὺς ἄλλους τὰ ἴδια ἀκριβῶς, ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς παραλυτικούς.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω καὶ τὸ ἀκόλουθον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι διέγνωσε μεγάλην καρτερίαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλύτου ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸν συμβουλεύει μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ δεχθῇ τὸ παράγγελμα καὶ ἔτσι τὸν κρατεῖ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ φόβου τῶν μελλοντικῶν κακῶν.

Καὶ πρόσεξε τὴν ἔλλειψιν κάθε ὑπερηφανείας ἀπὸ τὸν Κύριον. Διότι δὲν τοῦ εἶπεν· Κύτταξε, σὲ ἔκανα ὑγιῆ, ἀλλὰ «ἔχεις γίνει ὑγιής, νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον». Ἐπίσης δὲν τοῦ εἶπεν· διὰ νὰ μὴ σὲ τιμωρήσω, ἀλλὰ «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον». Καὶ τὰ δύο τὰ ἐξέφρασεν ἀπροσώπως καὶ τοῦ φανερώνει ὅτι ἡ ὑγεία ἦτο μᾶλλον ἀποτέλεσμα χάριτος παρὰ ἀξίας. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι ἔδωσε τὴν ἀξίαν καὶ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἔδειξεν ὅτι ἐσώζετο διὰ τῆς φιλανθρωπίας. Πραγματικά, ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτό, θὰ τοῦ ἔλεγεν· Ἰδοὺ ἐτιμωρήθης ἀρκετὰ διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου. Εἶσαι πλέον ἀσφαλής. Τώρα ὅμως δὲν τοῦ ὡμίλησεν ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Ἰδοὺ ἔχεις γίνει ὑγιής. Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον». Ἐὰν ὅμως δὲν τιμωρούμεθα, μολονότι ἐπιμένομεν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, ἐπαναλαμβάνω

11. Ἡ παράλυσις.

συνεχῶς τὸν ἀκόλουθον ἀποστολικὸν λόγον· «Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς μετάνοιαν. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὴν σκληρότητά μας καὶ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν μας μαζεύομεν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀποθέματα ὀργῆς»[12].

Ὄχι μόνον μὲ τὴν στερέωσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ ἔδιδεν εἰς τὸν παράλυτον μεγάλην ἀπόδειξιν τῆς θεότητός του ὁ Κύριος. Διότι ὅταν τοῦ εἶπεν· «Νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον», τοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματά του. Ὅθεν ἐπρόκειτο καὶ διὰ τὰ μελλοντικὰ νὰ γίνῃ πιστευτός.

«Ἔφυγε τότε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι αὐτὸς ποὺ τὸν ἔκανεν ὑγιῆ εἶναι ὁ Ἰησοῦς»[13]. Πρόσεξε ὅτι ὁ παράλυτος ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν ἰδίαν εὐσέβειαν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ μοῦ εἶπεν· «Σήκωσε τὸ κρεββάτι σου». Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι προέβαλλαν συνεχῶς τὸ θεωρούμενον ἁμάρτημα, αὐτὸς πάντοτε ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὸν ἰατρὸν καὶ προσπαθεῖ νὰ προσελκύσῃ καὶ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς κάνῃ ὀπαδοὺς τοῦ Ἰησοῦ. Διότι δὲν ἦτο τόσον ἀναίσθητος, ὕστερα ἀπὸ τόσην μεγάλην εὐεργεσίαν καὶ σπουδαίαν συμβουλὴν νὰ προδώσῃ τὸν εὐεργέτην καὶ νὰ εἰπῇ αὐτὸ μὲ κακὴν διάθεσιν. Πραγματικά, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο θηρίον ἢ κάποιος ἀπάνθρωπος καὶ σκληρὸς ὡς ἡ πέτρα, ἡ εὐεργεσία καὶ ὁ φόβος ἦσαν ἀρκετὰ νὰ τὸν συγκρατήσουν. Διότι εἰς τὰ αὐτιά του ἠχοῦσεν ἡ ἀπειλὴ καὶ θὰ ἐφοβεῖτο μήπως πάθῃ κάτι χειρότερον, ἐφ' ὅσον εἶχε μεγάλας ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως τοῦ ἰατροῦ. Ἄλλωστε, ἐὰν ἤθελε νὰ διαβάλλῃ τὸν Χριστόν, θὰ ἠμπο-

12. Ρωμ. 2, 4-5. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου εἰς τὸ πρῶτον πληθυντικόν.

13. Ἰωάν. 5, 15

ροῦσε νὰ ἀποσιωπήσῃ τὴν θεραπείαν καὶ νὰ ἀναφέρῃ τὴν παράβασιν τοῦ νόμου καὶ ἔτσι θὰ διετύπωνε τὴν κατηγορίαν.

Δὲν συνέβη ὅμως αὐτό, ὁπωσδήποτε δὲν συνέβη. Ἀντίθετα οἱ λόγοι του φανερώνουν μεγάλην παρρησίαν καὶ εὐγνωμοσύνην καὶ ἐπαινεῖ τὸν εὐεργέτην ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ τυφλοῦ. Διότι τί εἶπεν ἐκεῖνος; «Ἔκανε πηλὸν καὶ μοῦ ἄλειψε τὰ μάτια»[14]. Τὸ ἴδιον καὶ αὐτός· «Αὐτὸς ποὺ μὲ ἔκανεν ὑγιῆ εἶναι ὁ Ἰησοῦς».

«Οἱ Ἰουδαῖοι κατεδίωκαν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζήτουν νὰ τὸν φονεύσουν, διότι ἔκανε τὰς θεραπείας αὐτὰς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου»[15]. Καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἰησοῦς λοιπόν; «Ὁ Πατὴρ ἐργάζεται[16] ἕως τώρα καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»[17]. Ὅταν λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τοὺς μαθητάς του, ἀνέφερε τὸν ὁμόδουλον αὐτῶν Δαυΐδ καὶ εἶπεν· «Δὲν ἀνεγνώσατε, τί ἔκανεν ὁ Δαυΐδ, ὅταν ἐπείνασεν αὐτός;»[18]. Ὅταν ὅμως ἔπρεπε νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτόν του, κατέφυγε πρὸς τὸν Πατέρα καὶ δεικνύει τὸ ὁμότιμον ἑκατέρωθεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐπεκαλέσθη τὸν Πατέρα ἰδιαζόντως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι πράττει τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνον. Καὶ διατί δὲν εἶπε τὰ γενόμενα εἰς τὴν Ἱεριχώ; Ἤθελε νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν, ὥστε νὰ μὴ τὸν θεωροῦν πλέον ὡς ἄνθρωπον, ἀλλὰ ὡς Θεὸν ποὺ ἔπρεπε νὰ νομοθετῇ.

Ἐὰν ὅμως δὲν ἦτο γνήσιος Υἱὸς καὶ τῆς ἰδίας οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, τότε ἡ δικαιολογία τῆς καταργή-

14. Ἰωάν. 9, 11.
15. Ἰωάν. 5, 16.
16. Ὁ Πατὴρ ὄχι μόνον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν κυβερνᾷ καὶ προνοεῖ δι' αὐτόν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν νοεῖται ἡ ἐργασία τοῦ Θεοῦ Πατρός.
17. Ἰωάν. 5, 17.
18. Ματθ. 12, 3.

σεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι μεγαλυτέρα κατηγορία. (Πραγματικά, ἐὰν κάποιος ὕπαρχος κατέλυεν ἕνα βασιλικὸν νόμον καὶ κατηγορεῖτο δι' αὐτὸ καὶ ἀπελογεῖτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς κατέλυσεν αὐτόν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ξεφύγῃ μὲ αὐτά, ἀλλὰ θὰ καθιστοῦσε μεγαλυτέραν τὴν κατηγορίαν). Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ ἡ ἀξία εἶναι ἴση, δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπολογία ἔχει ἀπαρτισθῆ μὲ κάθε βεβαιότητα καὶ ἀσφάλειαν. Διότι ἀπὸ ἐκείνας τὰς κατηγορίας ποὺ ἀπαλλάσσετε καὶ ἄκοντας νὰ τοὺς πείσῃ νὰ τοῦ συγχωροῦν τὰ ἴδια ἐμέ. Δι' αὐτὸ ἐπρόφθασε καὶ εἶπεν, «ὁ Πατήρ μου», ὥστε καὶ ἄκοντας νὰ τοὺς πείσῃ νὰ τοῦ συγχωροῦν τὰ ἴδια σεβόμενοι τὴν ἀκριβῆ γνησιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐὰν κάποιος ὅμως ἐρωτᾷ καὶ λέγει· Καὶ ποῦ ἐργάζεται ὁ Πατήρ, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν κατέπαυσεν ὅλα τὰ ἔργα του; ἂς μάθῃ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐργάζεται. Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; Προνοεῖ καὶ συγκροτεῖ πᾶσαν τὴν δημιουργίαν. Ὅταν δηλαδὴ βλέπῃς τὸν ἥλιον νὰ ἀνατέλλῃ, τὴν σελήνην νὰ τρέχῃ, τὰς λίμνας, τὰς πηγάς, τοὺς ποταμούς, τὰς βροχὰς καὶ τὴν πορείαν τῆς φύσεως, ὅπως φαίνεται εἰς τοὺς σπόρους καὶ τὰ σώματα τὰ ἰδικά μας καὶ τῶν ἀλόγων ζώων καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ τῶν ὁποίων ἀπαρτίσθηκεν ἡ δημιουργία εἰς τὸ σύνολό της, νὰ παίρνῃς ἔννοιαν τῆς συνεχοῦς ἐργασίας τοῦ Πατρός. «Διότι ἀνατέλλει», λέγει, «τὸν ἥλιον ἀδιακρίτως εἰς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους»[19]. Καὶ πάλιν· «Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς τόσον μεγαλοπρεπῶς ἐνδύῃ τὰ ἀγριόχορτα ποὺ σήμερα ὑπάρχουν καὶ αὔριον ρίπτονται εἰς τὸ πῦρ»[20]. Καὶ ὁμιλῶν διὰ τὰ

19. Ματθ. 5, 45.
20. Ματθ. 6, 30.

πετεινά τοῦ οὐρανοῦ ἐπίσης λέγει· «Ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος τά τρέφει»[21].

γ΄. Ἐδῶ λοιπὸν διά τοῦ λόγου ἔπραξε τὸ πᾶν κατά τὸ Σάββατον καὶ δὲν προσέθεσε τίποτε περισσότερον, ἀλλά ἀπὸ τά συμβαίνοντα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ ὅσα πράττουν οἱ ἴδιοι ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τάς κατηγορίας[22]. Ὅπου ὅμως ἔδωσεν ἐντολὴν νά ἐκτελεσθῇ καὶ κάποιο ἔργον κατά τὸ Σάββατον, ὅπως παραδείγματος χάριν νά σηκώσῃ τὸ κρεββάτι, τὸ ὁποῖον ἔργον δὲν ἔπαιζε κανένα ρόλον εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ θαύματος, παρά εἰς ἕνα μόνον συνετέλει, εἰς τὸ νά δείξῃ καθαρά τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου, εἰς αὐτάς τάς περιπτώσεις ἀνάγει τὸν λόγον εἰς τὸ σπουδαιότερον, ἐπειδὴ θέλει νά τοὺς καταπλήξῃ μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ Πατρὸς καὶ νά τοὺς ὁδηγήσῃ ὑψηλότερον.

Διά τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν ὁμιλῇ διά τὸ Σάββατον, δὲν ἀπολογεῖται μόνον ὡς ἄνθρωπος, οὔτε ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλ' ἄλλοτε ὡς ἄνθρωπος καὶ ἄλλοτε ὡς Θεός. Διότι ἤθελε καὶ τά δύο νά γίνουν πιστευτά, δηλαδὴ καὶ ἡ συγκατάβασις τῆς σαρκώσεως καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἀπολογεῖται ὡς Θεός. Διότι ἐάν ἐσκόπευε νά τοὺς ὁμιλῇ πάντοτε μὲ βάσιν τά ἀνθρώπινα δεδομένα, θά παρέμεναν συνεχῶς εἰς τὴν ἰδίαν ταπεινὴν ἀντίληψιν. Διά νά μὴ συμβῇ λοιπὸν αὐτό, φέρει τὸν Πατέρα εἰς τὸ μέσον.

Μολονότι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐργάζεται κατά τὸ Σάββατον, (διότι καὶ ὁ ἥλιος τρέχει καὶ οἱ ποταμοὶ τρέχουν καὶ αἱ πηγαὶ ἀναβλύζουν καὶ αἱ γυναῖκες γεννοῦν), ἀλλά διά νά καταλάβῃς ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς κτίσεως, δὲν εἶπεν· Ναί, ἐργάζομαι, διότι καὶ

21. Ματθ. 6, 26.
22. Πρβλ. Ματθ. 12, 1 ἑξ.

ἡ κτίσις ἐργάζεται, ἀλλά τί εἶπεν; Ναί, ἐργάζομαι, διότι καὶ ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται.

«Δι' αὐτὸ[23] ἐζήτουν ἀκόμη περισσότερον οἱ Ἰουδαῖοι», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «νά τὸν φονεύσουν, ἐπειδὴ ὄχι μόνον κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, ἀλλά καὶ ἔλεγε ὅτι ἔχει Πατέρα του τὸν Θεὸν καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν»[24].

Καὶ ὅμως δὲν ἐφαίνετο μόνον αὐτό. Διότι δὲν τὸ ἀπεδείκνυε μὲ μόνους τοὺς λόγους, ἀλλά πολὺ περισσότερον εἰς τά ἔργα. Τότε, τί συμβαίνει καὶ φέρονται ἔτσι οἱ Ἰουδαῖοι; Διότι οἱ λόγοι τοὺς ἔδιδαν τὴν δυνατότητα νά τοῦ ἐπιτίθενται καὶ νά τὸν κατηγοροῦν δι' ἀλαζονείαν, ἐνῷ ὅταν ἔβλεπαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων νά ἀποκαλύπτεται, καὶ εἰς τά ἔργα νά ἀνακηρύσσεται ἡ δύναμίς του, δὲν ἠμποροῦσαν πλέον νά προβάλουν καμμίαν ἀντίρρησιν.

Ὅσοι ὅμως δὲν θέλουν νά δεχθοῦν αὐτά μὲ εὐσεβῆ διάθεσιν, ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ἔκανεν ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν τὴν ὑποψίαν αὐτήν.

Δι' αὐτὸ ἄς ἐξετάσωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τά λεχθέντα. Εἰπέ μου λοιπόν· Κατεδίωκαν ἢ δὲν κατεδίωκαν τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι; Εἶναι φανερόν, νομίζω, εἰς τὸν καθένα ὅτι τὸν κατεδίωκαν. Καὶ τὸν κατεδίωκαν δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἢ διά κάποιαν ἄλλην; Καὶ αὐτὸ εἶναι παραδεκτὸν ὅτι δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸν κατεδίωκαν. Κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου ἢ δὲν τὴν κατέλυεν; Οὔτε καὶ εἰς αὐτὸ ἠμπορεῖ κανεὶς νά ἔχῃ ἀντίρρησιν. Ὥ-

23. Ἐξηγεῖται μὲ ὅσα λέγονται παρακάτω εἰς τὸν στίχον. Δηλαδὴ διά τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρός.
24. Ἰωάν. 5, 18.

νόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του ἢ δὲν τὸν ὠνόμαζεν; Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθές.

Κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔχουν τὴν ἰδίαν λογικὴν σειράν. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὅτι ὠνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα του καὶ τὸ ὅτι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ τὸ ὅτι κατεδιώκετο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας καὶ διὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατρὸς δὲν ἦτο μία ἐσφαλμένη ὑποψία, ἀλλὰ γεγονὸς πραγματικόν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸ ὅτι ἔκανεν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτόν του ἴσον μὲ τὸν Θεὸν ἦτο ἄποψις ποὺ ἐπήγαζεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν συλλογιστικὴν διαδικασίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῶμεν αὐτὸ σαφέστερον. Πραγματικὰ τὸ «ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ὑποδεικνύῃ τὸν ἑαυτόν του, ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. Διότι δὲν ἐφανέρωνεν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς καμμίαν διαφορὰν μεταξύ των. (Δὲν εἶπε βέβαια· Ἐκεῖνος μὲν ἐργάζεται, ἐγὼ δὲ ὑπηρετῶ, ἀλλά ὅπως ἐκεῖνος ἐργάζεται, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι). Δι' αὐτῶν ἀπέδειξε τὴν μεγάλην ἰσότητα.

Ἐὰν ὅμως ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴν τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν ἄσκοπα τὴν ὑποψίαν αὐτήν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ ἔχουν τὴν ἐσφαλμένην αὐτὴν γνώμην, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἔβγαζεν ἀπὸ τὴν πλάνην αὐτήν. Οὔτε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς θὰ τὸ ἀπεσιώπα, ἀλλὰ θὰ ἔλεγε καθαρὰ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν. Ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε τὸ ἴδιον εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν εἶδεν ὅτι τὸ λεγόμενον ἐλέγετο μὲ διαφορετικὴν ἔννοιαν καὶ διαφορετικὰ τὸ ἀντελαμβάνοντο, ὅπως παραδείγματος χάριν, «Κρημνίσατε τὸν ναὸν αὐτόν», ἔλεγεν ὁ Χριστός, «καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»[25], ἀναφερόμενος εἰς τὸ σῶμά του. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ δὲν ἀντελήφθησαν αὐτό, ἐνόμισαν ὅτι λέγεται διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν καὶ ἔλεγαν· «Ἐχρειάσθησαν σαρανταὲξ χρόνια διὰ νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς αὐτὸς καὶ σὺ θὰ τὸν κτίσῃς μέσα εἰς τρεῖς ἡμέρας;»[26].

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἄλλο εἶπεν ὁ Κύριος καὶ ἄλλο ἐκατάλαβαν οἱ Ἰουδαῖοι, (διότι αὐτὸς ἀνεφέρετο εἰς τὸ σῶμά του, ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐνόμιζαν ὅτι ἐλέχθη αὐτὸ διὰ τὸν ναόν των), διὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν παρανόησιν αὐτὴν ὁ Εὐαγγελιστής, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν αὐτῶν ἐπρόσθεσεν· «Ἐκεῖνος ὅμως ἔλεγε διὰ τὸν ναὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ»[27].

Κατὰ συνέπειαν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσχημάτισαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, θὰ διώρθωνε καὶ ἐδῶ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν καὶ θὰ ἔλεγεν· Οἱ Ἰουδαῖοι μὲν ἐνόμιζαν ὅτι κάνει τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ὡμίλει περὶ τῆς ἰσότητος αὐτῆς.

Διότι ὄχι μόνον αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς μόνος του εἰς τὸ ἀναφερθὲν περιστατικὸν περὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ ἄλλος Εὐαγγελιστὴς φαίνεται νὰ κάνῃ ἀκριβῶς τὸ ἴδιον. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητάς του λέγων· «Προσέχετε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων»[28], ἐκεῖνοι ἐσυλλογίζοντο καὶ ἔλεγαν, ὅτι δὲν ἐπήραμεν ἄρτους[29]. Καὶ ἄλλο μὲν

25. Ἰωάν. 2, 19.
26. Ἰωάν. 2, 20.
27. Ἰωάν. 2, 21.
28. Ματθ. 16, 6.
29. Πρβλ. Ματθ. 16, 7.

εἶπεν ὁ Κύριος, ὀνομάζων ζύμην τὴν διδασκαλίαν, ἄλλο δὲ ὑπώπτευσαν οἱ μαθηταί, νομίζοντες ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἄρτους. Καὶ αὐτὴν τὴν παρανόησιν τὴν διορθώνει ὄχι ὁ Εὐαγγελιστὴς πλέον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὡς ἑξῆς ὁμιλῶν· «Πῶς δὲν καταλαβαίνετε ὅτι δὲν σᾶς εἶπα νὰ προσέχετε ἀπὸ τὸν συνήθη ὑλικὸν ἄρτον;»[30]. Ἐδῶ ὅμως δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

Καὶ ὅμως, ὑποστηρίζει κάποιος, ὁ Χριστὸς διὰ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐπρόσθεσεν· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τίποτε»[31]. Τὸ ἀντίθετον, ἄνθρωπέ μου, ἔχει κάνει. Διότι αὐτὸ τὸ λέει ὄχι διὰ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἰσότητα, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν ἐνισχύσῃ. Ἀλλὰ πρόσεχε μὲ ἀκρίβειαν, διότι τὸ συζητούμενον δὲν εἶναι τυχαῖον θέμα. Ἡ ἔκφρασις «ἀφ' ἑαυτοῦ» εὑρίσκεται εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἐπιβάλλεται νὰ κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῆς φράσεως, διὰ νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς μεγάλην ἁμαρτίαν. Πραγματικά, ἐὰν κανεὶς τὴν ἐκλάβῃ αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὅπως εἶναι εὔκολον νὰ τὴν ἐννοήσῃ, κύτταξε εἰς πόσον μεγάλον παραλογισμὸν καταλήγωμεν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἄλλα μὲν δύναται, ἄλλα δὲ δὲν δύναται νὰ τὰ πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶπεν ἐν γένει· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τίποτε».

δ'. Ἂς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν ἐκεῖνον ποὺ φέρει ἀντιρρήσεις εἰς αὐτά· Εἰπέ μου· Δὲν ἠμπορεῖ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράττῃ ὁ Υἱός; Καὶ ἐὰν μᾶς ἀπαντήσῃ· Τίποτε, θὰ τοῦ εἴπωμεν, ὅτι τὸ μέγιστον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τὸ ἔκανεν ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος διακηρύσσει καὶ λέγει· «Ὁ ὁποῖος Ἰησοῦς, ἂν καὶ ὑπῆρχεν ἐν μορφῇ Θεοῦ,

30. Ματθ. 16, 11.
31. Ἰωάν. 5, 30.

δὲν ἐθεώρησεν ὅτι εἶχεν ἐξ ἁρπαγῆς τὴν ἰσότητά του πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκένωσε τὸν ἑαυτόν του καὶ ἔλαβε μορφὴν δούλου»[32]. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς πάλιν λέγει· «Ἔχω ἐξουσίαν νὰ δώσω τὴν ζωήν μου καὶ ἔχω ἐξουσίαν νὰ τὴν λάβω πάλιν. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ ἐμέ, ἀλλ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου παραδίδω αὐτήν»[33].

Βλέπεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ ὅτι τὸ μεγάλο ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν μας τὸ ἐπραγματοποίησεν ἀφ' ἑαυτοῦ;

Καὶ διατί ὁμιλῶ διὰ τὸν Χριστόν; Ἡμεῖς λοιπόν, ποὺ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐτελέστερον ἀπὸ ἡμᾶς, πολλὰ τὰ πράττομεν ἀφ' ἑαυτῶν, δηλαδὴ καὶ τὴν κακίαν ἀφ' ἑαυτῶν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἀσκοῦμεν. Διότι ἐὰν δὲν ἐνεργούσαμεν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ δὲν εἴχαμεν ἐξουσίαν, οὔτε εἰς τὴν γέενναν θὰ ἐπίπτομεν ἁμαρτάνοντες, οὔτε τὴν βασιλείαν θὰ ἐπετυγχάνομεν ζῶντες ἐνάρετα.

Ὥστε τό, «ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν ἠμπορεῖ τίποτε νὰ πράττῃ» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τὸν Πατέρα, τίποτε τὸ ξένον, τίποτε τὸ ἀλλότριον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον φανερώνει κατ' ἐξοχὴν τὴν ἰσότητα καὶ τὴν μεγάλην συμφωνίαν Υἱοῦ καὶ Πατρός.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν, ὅτι δὲν πράττει τίποτε τὸ ἀντίθετον, ἀλλ' ὅτι «δὲν δύναται»; Διὰ νὰ δείξῃ καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐκφράσεως πάλιν τὸ ἀπαράλλακτον καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. Διότι τὸ ρῆμα δὲν τοῦ ἀποδίδει ἀδυναμίαν, ἀλλὰ μαρτυρεῖ

32. Φιλιπ. 2, 6 - 7.
33. Ἰωάν. 10, 18.

ὅτι ἡ δύναμίς του εἶναι μεγάλη. Ἐπειδὴ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει ὁ Παῦλος διὰ τὸν Πατέρα· «Ὥστε μὲ δύο πράγματα ἀμετακίνητα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδύνατον νὰ ψευσθῆ ὁ Θεός»[34]. Καὶ πάλιν· «Ἐὰν ἡμεῖς θὰ ἀρνηθῶμεν[35], ἐκεῖνος μένει πιστός. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ τὸν ἑαυτόν του»[36].

Καὶ τὸ «οὐ δύναται», αὐτὸ λοιπὸν ὄχι μόνον δὲν εἶναι δηλωτικὸν ἀδυναμίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ μάλιστα δυνάμεως ἀπεριγράπτου. Ὅ,τι λέγει δηλαδὴ σημαίνει τὸ ἑξῆς· Ἡ οὐσία ἐκείνη ἡ θεία δὲν δέχεται τίποτε ἀπὸ αὐτά. Πραγματικά, ὅπως, ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἁμαρτήση ὁ Θεός, δὲν τοῦ ἀποδίδομεν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τοῦ ἀποδίδομεν κάποιαν ἄρρητον δύναμιν, ἔτσι καὶ ὁ Κύριος λοιπόν, ὅταν λέγη, «Δὲν δύναμαι ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράττω τίποτε»[37], αὐτὸ ἐννοεῖ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον καὶ ἀνεπίτρεπτον νὰ πράξω ἐγὼ κάτι ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβης ὅτι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ λεχθέν, ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ἑξῆς καὶ ἂς ἴδωμεν μὲ ποίους συμφωνεῖ ὁ Χριστός, μὲ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο δηλαδή, μὲ ὅσα εἴπαμεν ἡμεῖς ἢ μὲ τὰς ἰδικάς σας ἀπόψεις.

Σὺ λοιπὸν ὑποστηρίζεις ὅτι τὸ ῥῆμα[38] ἀναιρεῖ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν αὐθεντίαν, ποὺ ταιριάζει εἰς αὐτόν, καὶ παρουσιάζει μικρὰν τὴν δύναμίν του. Ἐγὼ ἀντιθέτως δέχομαι ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ὁμοιότητα καὶ τρόπον τινὰ ὅ,τι συμβαίνει ἀπὸ κοινὴν γνώμην, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

34. Ἑβρ. 6, 18.
35. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀντὶ «ἀρνησόμεθα» ὑπάρχει «ἀπιστοῦμεν». Πάντως ἡ ἔννοια δὲν ἀλλάσσει.
36. Β΄ Τιμοθ. 2, 13.
37. Ἰωάν. 5, 30
38. «Οὐ δύναται».

Λοιπὸν ἂς ἐρωτήσωμεν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ ἂς ἴδωμεν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὅσων λέγει εἰς τὴν συνέχειαν, ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν σου γνώμην ἑρμηνεύει τὰ λεχθέντα ἢ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν μας.

Τί λέγει λοιπόν; «Διότι ἐκεῖνα ποὺ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»[39]. Εἶδες πῶς ἀνήρεσεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἄποψίν σας καὶ ἐπεβεβαίωσε τὰ ὅσα εἴπομεν ἡμεῖς; Διότι ἐὰν δὲν πράττη τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὁ Πατὴρ δὲν θὰ πράττη τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν βέβαια πράττη τὰ πάντα ὁμοίως πρὸς αὐτόν.

Διότι ἐὰν δὲν συμβαίνη αὐτό, ἀκολουθεῖ καὶ ἄλλο ἄτοπον συμπέρασμα. Πραγματικὰ δὲν εἶπεν, ὅτι ὅσα εἶδε τὸν Πατέρα νὰ πράττη, ἔπραξεν, ἀλλά, «ἐὰν δὲν βλέπη τὸν Πατέρα νὰ πράττη κάτι»[40], δὲν τὸ πράττει, καὶ ἐπεκτείνει τὸν λόγον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον. Καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψίν σας θὰ μαθαίνη συνεχῶς τὰ ἴδια.

Εἶδες πῶς τὸ νόημα εἶναι ὑψηλόν, ἡ δὲ ταπεινότης τοῦ ῥήματος καὶ τοὺς πολὺ ἀναισχύντους τοὺς ἀναγκάζει καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν των νὰ ἀποφύγουν τὴν ταπεινὴν σκέψιν, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τελείαν ἀσυμφωνίαν πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκείνην; Διότι ποῖος εἶναι τόσον ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ ὑποστηρίξη ὅτι ὁ Υἱὸς μαθαίνει κάθε ἡμέραν, ὅσα πρέπει νὰ πράττη; Τότε πῶς θὰ εἶναι ἀληθινὸν ἐκεῖνο τό, «Σὺ δὲ εἶσαι ὁ ἴδιος πάντοτε καὶ τὰ ἔτη σου θὰ εἶναι ἀτελείωτα»[41]; καὶ τό, «Ὅλα τὰ δημιουργήματα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ ἄνευ αὐτοῦ δὲν ἔγινεν οὔτε τὸ παραμικρόν»[42], ἐὰν βέβαια ἀλ-

39. Ἰωάν. 5, 19.
40. Ἰωάν. 5, 19.
41. Ψαλμ. 101, 28 Ἑβρ. 1, 12.
42. Ἰωάν. 1, 3.

λα μὲν ποιεῖ ὁ Πατήρ, ἄλλα δὲ ὁ Υἱὸς βλέπων τὰ μιμεῖται;

Βλέπεις ὅτι ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ ὅσα ἠκολούθησαν φανερώνεται ἡ ἀπόδειξις τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἰησοῦ; Ἐὰν ὅμως μερικὰ ρήματα τὰ προβάλλη κατὰ τρόπον ταπεινότερον, μὴ παραξενεύεσαι. Διότι ἐπειδὴ τὸν κατεδίωκαν ὅταν ἤκουσαν τὰ ὑψηλὰ καὶ τὸν ἐνόμιζαν ἀντίθεον, ἀφοῦ κατεβίβασε τὸν τόνον διὰ τῶν ρημάτων μόνον, πάλιν ὁδηγεῖ τὸν λόγον ὑψηλότερα καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὰ ταπεινά, διὰ νὰ ποικίλλη τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε νὰ γίνη εὔκολα παραδεκτὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγνώμονας.

Πρόσεξε λοιπόν. Ὅταν εἶπεν· «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» καὶ ἀπέδειξε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, λέγει πάλιν· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττη τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν δὲν βλέπη τὸν Πατέρα νὰ πράττη καὶ τὸ παραμικρόν». Εἰς τὴν συνέχειαν πάλιν πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἀνάγει τὸν λόγον· «Διότι ἐκεῖνα ποὺ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως» καὶ ὕστερα πάλιν χαμηλότερον· «Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ ὅλα τὰ φανερώνει εἰς αὐτόν, ὅσα πράττει αὐτός. Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δείξη εἰς αὐτόν»[43].

Εἶδες πόσον ταπεινὰ ὁμιλεῖ πάλιν; Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόφθασα καὶ εἶπα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ ἐπαναλαμβάνω, τὸ ἴδιον θὰ εἰπῶ καὶ τώρα. Ὅτι δηλαδὴ κάθε φορὰ ποὺ λέγει κάτι τὸ χαμηλὸν καὶ τὸ ταπεινόν, τὸ λέγει μὲ ὑπερβολήν, ὥστε ἡ ταπεινότης τῶν λέξεων νὰ πείση καὶ τοὺς ἀγνώμονας νὰ δεχθοῦν μὲ εὐσεβῆ διάθεσιν τὰ νοήματα.

Διότι, ἐὰν δὲν συμβαίνη αὐτό, συλλογίσου πόσον

43. Ἰωάν. 5, 20.

παράλογον εἶναι τὸ λεχθέν, ἐξετάζων αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους. Πραγματικά, ὅταν λέγη· «Καὶ μεγαλύτερα ἔργα θὰ δείξη εἰς αὐτόν», θὰ εὑρεθῆ ὁ Υἱὸς νὰ μὴ ἔχη μάθει ἀκόμα πολλὰ ἔργα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὔτε διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῆ. Διότι ἐφ' ὅσον ἔλαβαν ἅπαξ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμέσως ἐγνώρισαν τὰ πάντα καὶ εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ πράξουν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε καὶ νὰ γνωρίζουν καὶ ἠμποροῦν νὰ ἐνεργοῦν αὐτοί. Ἐνῷ ὁ Χριστὸς θὰ εὑρεθῆ νὰ μὴ ἔχη μάθει ἀκόμη πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ γνωρίζη. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ περισσότερον παράδοξον αὐτοῦ;

Ποίαν σημασίαν ἔχει λοιπὸν τὸ λεχθέν; Ἐπειδὴ ἐστερέωσε τὰ μέλη τοῦ παραλύτου καὶ σκοπεύει νὰ ἀναστήση τὸν νεκρόν, δι' αὐτὸ ὡμίλησεν ἔτσι, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Θαυμάζετε ἐπειδὴ ἐθεράπευσα τὸν παράλυτον; Θὰ ἰδῆτε μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ αὐτά. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ὡμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρὰ χρησιμοποιεῖ ταπεινότερον λόγον, διὰ νὰ κατευνάση τὴν μανίαν αὐτῶν.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβης ὅτι τὸ «δείξει» δὲν ἐλέχθη κατὰ κυριολεξίαν, ἄκουσε τὰ ὅσα λέγει πάλιν εἰς τὴν συνέχειαν· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς», λέγει, «ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει»[44]. Βέβαια, τὸ «δὲν δύναται νὰ πράττη τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ» εἶναι ἀντίθετον ἀπὸ τὸ «ὅποιους θέλει». Διότι ἐὰν ζωοποιῆ ὅποιους θέλει, τότε δύναται νὰ πράττη ἀφ' ἑαυτοῦ, (ἐπειδὴ τὸ θέλω εἶναι ἀπόδειξις ἐξουσίας), ἐὰν ὅμως δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, τότε δὲν ζωοποιεῖ πλέον ὅποιους θέλει. Διότι τὸ μὲν «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει» ἀποδεικνύει τῆς

44. Ἰωάν. 5, 21.

δυνάμεως τὴν ἀπαραλλαξίαν, τὸ δὲ «ὅποιους θέλει» τὴν ἰσότητα τῆς ἐξουσίας.

Βλέπεις ὅτι τὸ «δὲν δύναται νὰ πράττη ἀφ' ἑαυτοῦ» δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ εἶναι λόγος ποὺ δεικνύει τὸ ἀπαράλλακτον τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θελήματος;

Ἔτσι νὰ ἐννοήσης καὶ τὸ «θὰ δείξη εἰς αὐτόν». Διότι καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Ἐγὼ θὰ ἀναστήσω αὐτὸν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν»[45]. Καὶ πάλιν, διὰ νὰ δείξη ὅτι δὲν πράττει δεχόμενος ἐνέργειαν, λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»[46].

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ λέγης ὅτι ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἀνασταίνει καὶ ζωοποιεῖ ὅποιους θέλει, τὰ δὲ ἄλλα δὲν τὰ πράττει ἔτσι, ἐπρόλαβε καὶ ἀπέκλεισε πᾶσαν παρομοίαν ἀντιλογίαν, ὅταν εἶπεν· «Διότι ὅ,τι ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως», δεικνύων ὅτι καὶ ὅλα, ὅσα ὁ Πατὴρ ποιεῖ, καὶ ὁ Υἱός, ὅπως ἐκεῖνος, τὰ πράττει. Εἴτε ἀνάστασιν νεκρῶν εἴπης εἴτε θεραπείαν σωμάτων, εἴτε συγχώρησιν ἁμαρτημάτων, εἴτε ὁ,τιδήποτε ἄλλο, τὸ πράττει ὁμοιοτρόπως πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα.

ε'. Ἀλλὰ εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν προσέχουν ὅσοι ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πρωτείων. Αὐτὴ ἐγέννησε τὰς αἱρέσεις, αὐτὴ ἐβεβαίωσε τὴν ἀσέβειαν τῶν εἰδωλολατρῶν. Διότι ὁ Θεὸς ἤθελε τὰ ἀόρατα αὐτοῦ νὰ γίνουν κατανοητὰ διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τούτου. Ἐκεῖνοι ὅμως ἄφησαν αὐτὰ καὶ δὲν κατεδέχθησαν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν καὶ ἐχάραξαν ἰδικόν των δρόμον. Δι' αὐτὸ ἔχασαν καὶ τὸν ὑπάρχον-

45. Ἰωάν. 6, 39.
46. Ἰωάν. 11, 25.

τα. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπίστευσαν, ἐπειδὴ ἐπεδίωκαν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ δὲν ἐζητοῦσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ[47].

Ἡμεῖς ὅμως, ἀγαπητοί μου, ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν ψυχικὴν αὐτὴν ἀσθένειαν μὲ κάθε ὑπερβολὴν καὶ προθυμίαν. Διότι καὶ ἂν ἔχωμεν ἀμέτρητα καλά, τὸ κακὸν τῆς κενοδοξίας εἶναι ἱκανὸν νὰ διαλύση τὰ πάντα. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμοῦμεν τοὺς ἐπαίνους, ἂς ζητοῦμεν τοὺς ἐπαίνους τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι, μόλις φανῆ, χάνεται. Καὶ ἂν δὲν χαθῆ, δὲν μᾶς φέρει κανένα κέρδος καὶ πολλὰς φορὰς προέρχεται ἀπὸ ἐσφαλμένην κρίσιν. (Πραγματικὰ τί ἄξιον θαυμασμοῦ ἔχει ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν καὶ οἱ χορευταὶ νέοι καὶ αἱ διεφθαρμέναι γυναῖκες καὶ οἱ πλεονέκται καὶ οἱ κλέπται;). Ἀντίθετα ἐκεῖνος, ποὺ τὸν θαυμάζει ὁ Θεός, δὲν θαυμάζεται μαζὶ μὲ αὐτούς, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ἐκείνους, ἐννοῶ τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐπιδείξαντας ἀγγελικὸν βίον.

Ἐὰν ὅμως ἐξετάσωμεν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀσκοῦμεν γοητείαν εἰς τὰ πλήθη καὶ νὰ εἴμεθα περίβλεπτοι, θὰ εὕρωμεν ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Γενικῶς λοιπόν, ἐὰν ποθῆς τὰ πλήθη, νὰ προσελκύσης τὸν δῆμον τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ καταστῆς φοβερὸς εἰς τοὺς δαίμονας, χωρὶς νὰ δίδης καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ νὰ καταπατήσης ὅλα τὰ λαμπρὰ ὡς νὰ ἦσαν βόρβορος καὶ πηλός, καὶ τότε θὰ ἴδῃς καθαρὰ ὅτι τίποτε δὲν κάνει τὴν ψυχὴν νὰ ἀσχημονῆ τόσον, ὅσον ὁ ἔρως τῆς δόξης. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖνος ποὺ ποθεῖ αὐτὴν νὰ μὴ ζήση βίον ἐσταυρωμένον, ὅπως πάλιν δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖνος ποὺ περιεφρόνησεν αὐτὴν νὰ μὴ καταπατήση τὰ

47. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 44.

περισσότερα ἀπὸ τὰ πάθη. Πραγματικὰ ὅποιος καταvικήσει τὴν κοσμικὴν δόξαν θὰ καθυποτάξῃ καὶ τὸν φθόνον καὶ τὴν φιλοχρηματίαν καὶ ὅλα τὰ φοβερὰ πάθη τῆς ψυχῆς.

Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ ὑπερνικήσωμεν αὐτήν; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἂν ἀποβλέπωμεν πρὸς τὴν ἄλλην δόξαν, τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἡ κοσμικὴ δόξα. Διότι ἡ οὐρανία δόξα καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μᾶς καθιστᾷ ἐνδόξους καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀποδημεῖ μαζί μας καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε σαρκικὴν δουλείαν, εἰς τὴν ὁποίαν δουλεύομεν τώρα μὲ κάθε ἀθλιότητα, παραδίδοντες ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς ἑαυτούς μας εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ πράγματα αὐτῆς. Πραγματικὰ εἴτε μεταβῇς εἰς τὴν ἀγορὰν εἴτε εἰσέλθῃς εἰς κάποιο σπίτι, εἴτε εὑρίσκεσαι εἰς τὸν δρόμον, εἴτε εἰς τοὺς σταθμούς, εἴτε εἰς τὰ καταγώγια, εἴτε εἰς τὰ πανδοχεῖα, εἴτε εἰς ἕνα πλοῖον, εἴτε εἰς κάποιο νησί, εἴτε εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως, εἴτε εἰς τὰ δικαστήρια, εἴτε εἰς τὰ βουλευτήρια, παντοῦ θὰ ἴδῃς τὴν φροντίδα διὰ τὰ παρόντα καὶ τὰ βιοτικὰ πράγματα καὶ τὸν καθένα νὰ ἀγωνιᾷ καὶ νὰ κοπιάζῃ δι' αὐτά, καὶ οἱ ἀπόντες καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες καὶ οἱ ἀποδημοῦντες καὶ οἱ παραμένοντες καὶ οἱ ταξιδεύοντες διὰ θαλάσσης καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι.

Ποία ἐλπὶς σωτηρίας μᾶς ἀπομένει λοιπόν, ὅταν, κατοικοῦντες τὴν γῆν τοῦ Θεοῦ, δὲν φρονῶμεν τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλά, ἐνῷ ἐλάβομεν ἐντολὴν νὰ εἴμεθα ξένοι πρὸς τὰ ἐγκόσμια πράγματα, ἡμεῖς εἴμεθα ξένοι πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ πολῖται τῆς γῆς; Τί ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν αὐτήν, ὅταν, ἐνῷ καθημερινῶς ἀκούομεν διὰ τὴν κρίσιν καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς μιμούμεθα τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τοῦ

Νῶε καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ περιμένομεν νὰ μάθωμεν τὰ πάντα διὰ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων; Καὶ ὅμως ὅλα ἐκεῖνα δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχουν γραφῆ, ὥστε, ἐὰν κανεὶς ἀπιστῇ εἰς τὰ μέλλοντα, νὰ λάβῃ καθαρὰν ἀπόδειξιν διὰ τὰ μελλοντικὰ γεγονότα ἀπὸ ὅσα ἔχουν γίνει ἤδη.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν μας, καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα, ἂς ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτὴν δουλείαν καὶ ἂς ἐνδιαφερθῶμεν κάπως καὶ διὰ τὴν ψυχήν μας, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΘ΄ (39)

('Ιωάν. ε΄, 22 - 30)

«Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει[1] κανένα[2], ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν, διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα»[3].

α΄*. Ἀγαπητοί μου, πρέπει νὰ ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ προσοχὴν εἰς ὅλα, διότι θὰ δώσωμεν λόγον καὶ θὰ μᾶς ζητηθοῦν εὐθῦναι λεπτομερῶς καὶ διὰ τοὺς λόγους καὶ διὰ τὰ ἔργα μας. Διότι ὅ,τι σχετίζεται μὲ ἡμᾶς δὲν περιορίζεται εἰς τὸν παρόντα ἐπίγειον βίον,

1. Ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀσκεῖν τὸ ἔργον τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ τῶν πάντων.

2. Δὲν ἐξέβαλε τὸν Πατέρα ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κρίνειν, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς κρίνει μὲ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν συνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

3. Ἰωάν. 5, 22 - 23.

* Ἡ παροῦσα μακρὰ ὁμιλία ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὸ θέμα τῆς διὰ τοῦ Κυρίου κρίσεως τοῦ κόσμου καὶ πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἰσότητα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, παρὰ τὰς ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστός. Συγκεκριμένως, αἱ φράσεις, «δέδωκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ πᾶσαν τὴν κρίσιν» καὶ «ἔδωκε τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ» σημαίνουν ὅτι ὁ Υἱὸς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀκόμη ὅτι ἔλαβε τὴν ζωὴν «συναϊδίως τῷ Πατρί». Τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ὅτι ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Πατέρα, δὲν φανερώνει ὅτι εἶναι κατώτερος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ εἶπεν αὐτὸ διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀκούσουν ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν περὶ αὐτοῦ. Ὁμοίως ἐξηγεῖται καὶ ἡ φράσις «ἐγὼ οὐ δύναμαι ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν» καὶ τὸ «οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με». Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ μνησικακοῦν, ἀλλὰ νὰ συγχωροῦν τοὺς συνανθρώπους των, διὰ νὰ τοὺς συγχωρῇ καὶ αὐτοὺς ὁ Θεός.

ἀλλὰ θὰ μᾶς δεχθῇ καὶ κάποια ἄλλη κατάστασις ζωῆς καὶ θὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον φοβεροῦ δικαστηρίου. «Διότι ὅλοι μας πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ δικαστικὸν βῆμα τοῦ Χριστοῦ», λέγει ὁ Παῦλος, «διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ καθένας μας ἐκεῖνα ποὺ ἔκανε μὲ τὸ σῶμά του, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακὸν εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεών του»[4].

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ δικαστήριον ἂς ἔχωμεν διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν μας καὶ ἔτσι θὰ κατορθώσωμεν νὰ ζῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει σβήσει ἀπὸ τὴν ψυχήν του τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως, φέρεται κατὰ κρημνοῦ, ὡς ἵππος ποὺ ἔσπασε τὸν χαλινόν, («διότι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ», λέγει, «βεβηλοῦνται συνεχῶς»[5], δι' αὐτὸ προσέθεσε δεικνύων καὶ τὴν αἰτίαν· «Αἱ ἐντολαί σου διαγράφονται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»[6]), καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει συνεχῶς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, θὰ ζήσῃ μὲ σωφροσύνην, (Διότι λέγει· «Νὰ ἐνθυμῆσαι τὸ τέλος σου καὶ δὲν θὰ ἁμαρτήσῃς εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν»[7]). Διότι ἐκεῖνος ποὺ τώρα μᾶς συνεχώρησε τὰ ἁμαρτήματα, αὐτὸς θὰ καθίσῃ νὰ δικάζῃ τότε. Ἐκεῖνος ποὺ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, αὐτὸς θὰ ἐμφανισθῇ καὶ πάλιν διὰ νὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Διότι λέγει· «Θὰ φανῇ δὲ διὰ δευτέραν φοράν, χωρὶς νὰ βαστάζῃ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων, εἰς ἐκείνους ποὺ τὸν περιμένουν διὰ νὰ τοὺς σώσῃ»[8].

Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἔλεγεν· «Ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐ-

4. Β΄ Κορινθ. 5, 10.
5. Ψαλμ. 9, 26.
6. Ψαλμ. 9, 26.
7. Σοφ. Σειρ. 7, 36.
8. Ἑβρ. 9, 28.

ξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν, διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα».

Λοιπόν, θὰ ὀνομάσωμεν τὸν Υἱὸν καὶ Πατέρα; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἄπαγε. Δι' αὐτὸ βέβαια εἶπεν «τὸν Υἱόν», ὥστε νὰ παραμένῃ Υἱὸς καὶ νὰ τὸν τιμῶμεν, ὅπως τιμῶμεν τὸν Πατέρα. Ὅποιος ὅμως ὀνομάζει τὸν Υἱὸν Πατέρα, δὲν ἐτίμησε πλέον τὸν Υἱὸν ὡς Πατέρα, ἀλλὰ ἔκανε σύγχυσιν εἰς ὅλα. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι δὲν προσελκύονται τόσον εὔκολα, ὅταν εὐεργετοῦνται, παρὰ ὅταν τιμωροῦνται, δι' αὐτὸ ὡμίλησε τόσον φοβερά, ὥστε, ἔστω καὶ διὰ τοῦ φόβου, νὰ ἐπισπάσῃ τὴν τιμὴν πρὸς τὸν ἑαυτόν του.

Ὅταν λέγῃ «πᾶσαν[9]», τὸ ἑξῆς ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ τιμᾷ, καὶ ἀκόμη ὅτι πράττει καὶ τὰ δύο αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησίν του.

Τὸ δὲ «δέδωκεν» τὸ εἶπε διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀγέννητος ὁ Υἱός, οὔτε νὰ θεωρήσῃς ὅτι ὑπάρχουν δύο Πατέρες. Διότι ὅλα, ὅσα εἶναι ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια εἶναι καὶ ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη καὶ παραμένει εἰς τὴν θέσιν τοῦ Υἱοῦ. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ «δέδωκεν»[9] ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν, ἄκουσε ποὺ δηλοῦται αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπὸ ἄλλο σημεῖον· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του», λέγει, «ἔτσι ἔδωσε καὶ εἰς τὸν Υἱόν του νὰ ἔχῃ ζωὴν μέσα του»[10]. Τί λοιπόν, πρῶτα τὸν ἐγέννησε καὶ ὕστερα τοῦ ἔδωσε τὴν ζωήν; Διότι ὅποιος δίδει, δίδει εἰς κάποιον ποὺ ὑπάρχει. Λοιπόν, ὅταν ἐγεννήθη, δὲν εἶχε ζωήν; Ἀλλ' αὐτὸ οὔτε οἱ δαίμονες δὲν θὰ τὸ ἐφαντάζοντο. Διότι ἐκτὸς τῆς ἀσεβείας εἶναι καὶ πολὺ ἀνόητον.

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 5, 22 καὶ 26.
10. Ἰωάν. 5, 26.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν τὸ «ἔδωκε ζωὴν»[9] σημαίνει, ἐγέννησεν αὐτὸν ζωήν, ἔτσι καὶ τὸ «δέδωκε κρίσιν»[9] ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐγέννησεν αὐτὸν κριτήν. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅταν θὰ ἀκούσῃς ὅτι αἴτιος αὐτῶν εἶναι ὁ Πατήρ, ὅτι ὑπάρχει παραλλαγὴ οὐσίας Υἱοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἐλάττωσις τῆς τιμῆς τοῦ Υἱοῦ, ἔρχεται νὰ σὲ κρίνῃ ὁ Υἱός, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς φανερώνει τὴν ἰσότητα. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει ἐξουσίαν νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ τιμᾷ ὅποιους θέλει, ἔχει τὴν ἰδίαν δύναμιν μὲ τὸν Πατέρα. Ἐπειδή, ἐὰν δὲν συμβαίνῃ αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν γέννησίν του ἔλαβε τὴν τιμὴν ὁ Υἱός, τί συνέβη, ὥστε νὰ τιμηθῇ αὐτὸς ἐκ τῶν ὑστέρων; Ἀπὸ ποίαν κατάστασιν ἔφθασεν εἰς τὴν πρόοδον αὐτήν, ὥστε νὰ λάβῃ τὴν ἀξίαν αὐτὴν καὶ νὰ χειροτονηθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα; Δὲν ἐντρέπεσθε τὰ ἀνθρώπινα καὶ εὐτελῆ αὐτὰ νοήματα νὰ τὰ εἰσάγετε ἔτσι ἀναισχύντως εἰς τὴν ἀμόλυντον φύσιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τίποτε ποὺ νὰ εἰσήχθη ἐκ τῶν ὑστέρων;

Τότε διὰ ποῖον λόγον χρησιμοποιεῖ τοιαύτας ἐκφράσεις; ἐρωτᾷ κάποιος. Διὰ νὰ γίνουν δεκτὰ εὐκολώτερα τὰ λεγόμενα καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον διὰ τὴν ὑψηλὴν διδασκαλίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀναμειγνύει αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα καὶ ἐκεῖνα μὲ αὐτά[11]. Καὶ πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ ἀνάμειξις αὐτή. (Διότι εἶναι καλὸν νὰ γνωρίζωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχήν). Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται συνεχῶς, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»[12], καὶ μὲ αὐτὰ δεικνύει τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ὁμότιμον πρὸς τὸν Πατέρα. «Καὶ ἐζήτουν νὰ τὸν φονεύσουν»[13].

9. Αἱ λέξεις προέρχονται ἐκ τοῦ Ἰωάν. 5, 22 καὶ 26.
11. Ἀναμειγνύει δηλαδὴ τὴν ὑψηλὴν περὶ τῆς θεότητός του διδασκαλίαν μὲ τὰς ἐκφράσεις, ποὺ τὸν παρουσιάζουν ὡς ἁπλοῦν ἄνθρωπον καὶ τἀνάπαλιν.
12. Ἰωάν. 5, 17.
13. Ἰωάν. 5, 16.

Τί κάνει λοιπόν; Όσον αφορᾶ τὰς λέξεις χρησιμοποιεῖ χαμηλότερον τόνον, ἀλλὰ δίδει τὰ ἴδια νοήματα, ὁμιλῶν ὡς ἑξῆς· «Δὲν δύναται ὁ Υἱὸς νὰ πράττῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ»[14]. Εἰς τὴν συνέχειαν ὅμως πάλιν πρὸς τὰ ὑψηλότερα ὁδηγεῖ τὸν λόγον· «Διότι ἐκεῖνα ποὺ ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, αὐτὰ πράττει καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως»[15], λέγει. Ὕστερα πάλιν καταβιβάζει τὸ ὕψος· «Διότι ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ φανερώνει τὰ πάντα εἰς αὐτόν, ὅσα αὐτὸς πράττει. Καὶ μεγαλύτερα θαύματα θὰ δείξῃ εἰς αὐτόν»[16]. Ἔπειτα πάλιν ἀναβαίνει ὑψηλότερον· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει»[17]. Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ πάλιν ἐπὶ τὸ ταπεινότερον καὶ ὑψηλότερον συγχρόνως· «Διότι ὁ Πατήρ μου δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν»[18], καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ ὑψηλόν· «Διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα»[19].

Εἶδες πῶς ποικίλλει τὸν λόγον, συμπλέκων αὐτὸν μὲ ρήματα καὶ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ὑψηλὰ καὶ χαμηλὰ νοήματα, ὥστε καὶ ἀπὸ τοὺς τότε ἀνθρώπους νὰ γίνουν εὔκολα παραδεκτὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι νὰ μὴ ὑποστοῦν καμμίαν πνευματικὴν ζημίαν, σχηματίζοντες τὴν ἁρμόζουσαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἰδέαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα μὲ βάσιν τὰ ὑψηλὰ περὶ αὐτοῦ νοήματα; Διότι ἐὰν δὲν συμβαίνῃ αὐτὸ καὶ δὲν ἐλέχθησαν, ὅσα ἔχουν εἰπωθῆ, ἀπὸ συγκατάβασιν, τότε διὰ ποίαν αἰτίαν ἔχουν

14. Ἰωάν. 5, 19.
15. Ἰωάν. 5, 19.
16. Ἰωάν. 5, 20.
17. Ἰωάν. 5, 21.
18. Ἰωάν. 5, 22.
19. Ἰωάν. 5, 23.

τεθῆ πλησίον αὐτῶν τὰ ὑψηλὰ νοήματα; Πραγματικὰ ἐκεῖνος ποὺ πρέπει νὰ εἰπῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ὅταν ἀναφέρῃ κάτι τὸ μικρὸν καὶ ταπεινόν, ἔχει εὔσχημον δικαιολογίαν ὅτι τὸ κάνει αὐτὸ διὰ κάποιαν οἰκονομίαν, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ὀφείλει νὰ λέγῃ εὐτελῆ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν εἰπῇ κάτι τὸ ὑψηλόν, διὰ ποῖον λόγον λέγει τὰ ὑπερβαίνοντα τὴν φύσιν αὐτοῦ; Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον ἀπόδειξις κάποιας οἰκονομίας, ἀλλ' ἐσχάτης ἀσεβείας.

β'. Ὥστε ἡμεῖς μὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν δικαίαν καὶ πρέπουσαν εἰς τὸν Θεὸν αἰτίαν διὰ τὰ ταπεινὰ ρήματα, τὴν συγκατάβασιν καὶ ὅτι μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα μετριόφρονες καὶ ἀκόμη ὅτι δι' αὐτῆς οἰκονομεῖται ἡ σωτηρία μας, (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος φανερώνει ἀλλοῦ, ὅταν λέγῃ· «Τὰ λέγω δὲ αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε ἐσεῖς»[20]). Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατέφυγεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἄφησε τὴν ἰδικήν του, (τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄξιον τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ), διὰ νὰ δώσῃ τὴν αἰτίαν τῆς τόσης εὐτελείας τῶν λέξεων, εἶπε ὅτι, «τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε ἐσεῖς». Ἐσεῖς ὅμως, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζεσθε ὅτι δὲν ἔχει ὁ Υἱὸς τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν πρὸς τὸν γεννήσαντα αὐτὸν Πατέρα, τί θὰ ἀπαντήσετε, ὅταν ἀκούσετε αὐτὸν νὰ λέγῃ ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει ἴσην πρὸς τὸν Πατέρα τὴν δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν;

Ἀλλὰ καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀπαιτεῖ τὴν ἰδίαν μὲ τὸν Πατέρα τιμήν, ἀφοῦ εἶναι πολὺ κατώτερος αὐτοῦ, ὅπως ὑποστηρίζετε; Καὶ δὲν σταματᾷ ἐδῶ, ἀφοῦ ὡμίλησεν ἔτσι, ἀλλὰ καὶ προσθέτει λέγων· «Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ οὔτε τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτόν»[21]. Βλέπεις πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ

20. Ἰωάν. 5, 34.
21. Ἰωάν. 5, 23.

Υἱοῦ πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ Πατρός; Καὶ τί σημασία ἔχει αὐτό; λέγει κάποιος. Διότι τὸ ἴδιον ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἰδοῦμε καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους· «Διότι ὅποιος δέχεται ἐσᾶς», λέγει, «δέχεται ἐμέ»[22]. Ἀλλ' ἐκεῖ ὡμίλησεν ἔτσι, ἐπειδὴ θεωρεῖ ὡς ἰδικά του τὰ τῶν δούλων του, ἐνῷ ἐδῶ, ὁμιλεῖ ἔτσι, ἐπειδὴ μία εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ δόξα μὲ τὸν Πατέρα. Ἄλλωστε καὶ διὰ τοὺς ἀποστόλους δὲν ἔχει λεχθῆ νὰ τοὺς τιμοῦν.

Σωστὰ λοιπὸν εἶπεν· «Ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ οὔτε τὸν Πατέρα». Πραγματικά, ἐὰν ὑπῆρχαν δύο βασιλεῖς καὶ ὑβρίζετο ὁ ἕνας, τότε ὑβρίζεται μαζὶ καὶ ὁ ἄλλος, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ ὑβριζόμενος εἶναι ὁ υἱός. Ὑβρίζεται βέβαια καὶ ὅταν κάποιος ὁπλίτης προσβληθῇ, ὄχι ὅμως ὁμοίως, ἀλλὰ ὡς διὰ κάποιου μεσίτου. Ἐδῶ ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἡ προσβολὴ εἶναι ὡς νὰ γίνεται εἰς τὸν ἑαυτόν του. Δι' αὐτὸ ἐπρόφθασε καὶ εἶπεν· «Διὰ νὰ τιμοῦν τὸν Υἱὸν καθὼς τιμοῦν τὸν Πατέρα», ὥστε, ὅταν εἴπῃ, «ὅποιος δὲν τιμᾷ τὸν Υἱόν, δὲν τιμᾷ καὶ τὸν Πατέρα», νὰ ἐννοήσῃς τὴν ἰδίαν τιμήν. Ὄχι ἁπλῶς «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἀλλ' «ὅποιος δὲν τιμᾷ», ἔτσι, ὅπως εἶπα, λέγει, «δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα».

Καὶ πῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, εἶναι τῆς ἰδίας οὐσίας καὶ ὁ πέμπων καὶ ὁ πεμπόμενος; Πάλιν εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καταβιβάζεις τὸν λόγον καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἐλέχθησαν διὰ κανένα ἄλλον σκοπόν, παρὰ διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν αἴτιον αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαβελλίου[23] καὶ ἡ παρανόησις τῶν Ἰουδαίων νὰ θεραπευ-

---

22. Ματθ. 10, 40.

23. Σαβέλλιος· Αἱρετικὸς τοῦ γ' αἰῶνος καταγόμενος ἐκ τῆς Πενταπόλεως τῆς Λιβύης, διδάξας ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τρεῖς τρόποι ἐμφανίσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ.

θῇ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ τὸν θεωρήσουν ὅτι εἶναι μεταξύ των ἀντίθεος. Διότι ἔλεγαν· «Αὐτὸς δὲν ἔχει σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτὸς δὲν ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν»[24]. Πρὸς ἄρσιν τῆς ὑποψίας αὐτῆς δὲν συνετέλουν τόσον τὰ ὑψηλά, ὅσον τὰ ταπεινά. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἔλεγε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι ἀπεστάλη, ὄχι διὰ νὰ σχηματίσῃς τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ρῆμα αὐτὸ φανερώνει κάποιαν μείωσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμφράξῃ τὰ στόματα ἐκείνων. Δι' αὐτὸ καταφεύγει συνεχῶς πρὸς τὸν Πατέρα καὶ παρουσιάζει ἐνδιαμέσως καὶ τὴν ἰδικήν του αὐθεντίαν. Διότι, ἐὰν ἔλεγε τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν του, δὲν θὰ ἐδέχοντο ἐκεῖνοι τὰ λεγόμενα, ὅταν βέβαια καὶ ἐξ αἰτίας ὀλίγων παρομοίων λόγων τὸν κατεδίωξαν καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ἐλιθοβόλησαν· ἐνῷ ἐὰν πάλιν ἔλεγε τὰ πάντα ταπεινὰ ἀποβλέπων εἰς αὐτούς, ἀργότερα πολλοὶ θὰ ἐβλάπτοντο[25].

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναμειγνύει καὶ μετριάζει τὴν διδασκαλίαν καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ταπεινά, ὅπως εἶπα, ἐμφράττει τὰ στόματα ἐκείνων, ἐνῷ μὲ τὰ λεχθέντα σύμφωνα πρὸς τὴν θεϊκήν του ἀξίαν διασκεδάζει τὴν εὐτελῆ ἔννοιαν τῶν λεχθέντων εἰς ὅσους ἔχουν νοῦν καὶ δεικνύει ὅτι καθόλου δὲν ταιριάζει εἰς αὐτὸν ἡ ἔννοια αὐτή. Διότι ἡ ἀποστολὴ σημαίνει τὴν μετάβασιν, ἐνῷ ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ.

Τότε διατί λέγει ὅτι ἀπεστάλη; Ὁμιλεῖ περισσότερον παραστατικά, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὁμόνοιαν πρὸς τὸν Πατέρα. Ἔτσι λοιπὸν σχηματίζει καὶ τὰς ἀκολούθους ἐκφράσεις, ἐπειδὴ αὐτὸ θέλει νὰ παρουσιάσῃ· «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σᾶς λέγω», λέγει, «ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποὺ

---

24. Ἰωάν. 9, 16. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς ἠλλαγμένον.

25. Ἐπειδὴ θὰ ἐσχημάτιζαν ἐσφαλμένην γνώμην διὰ τὸν Κύριον.

μὲ ἀπέστειλεν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον»[26]. Βλέπεις ὅτι συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιον, διὰ νὰ ἀπαλείψῃ τὴν ὑποψίαν ἐκείνην, καὶ ἐδῶ καὶ παρακάτω, μὲ τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ μὲ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς σωτηρίας προσπαθεῖ νὰ κατασιγάσῃ τὴν ἐναντίον του ἀντίδρασιν καὶ ἔτσι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συγκαταβαίνει πάλιν διὰ τῶν ὅσων λέγει; Διότι δὲν εἶπεν· Ὅποιος ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἐπειδὴ πραγματικὰ θὰ ἐνόμιζαν τὸ πρᾶγμα καθαρὸν ἐγωϊσμὸν καὶ περιττὸν κομπασμὸν διὰ τῶν λόγων. Διότι, ἐὰν ὕστερα ἀπὸ τόσον χρόνον καὶ τόσα πολλὰ θαύματα εἶχαν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἀσφαλῶς θὰ τὴν εἶχαν πολὺ περισσότερον τότε, ἐὰν τοὺς ὡμίλει ἔτσι. Δι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔλεγαν· «Ὁ Ἀβραὰμ καθὼς καὶ οἱ προφῆται ἀπέθαναν, καὶ πῶς σὺ λέγεις, ἐὰν κανεὶς τηρήσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ;»[27].

Συνεπῶς διὰ νὰ μὴ ἐξαγριωθοῦν καὶ ἐδῶ, κύτταξε τί λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλεν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Αὐτὸ βέβαια δὲν συνετέλει ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γίνῃ εὔκολα παραδεκτὸς ὁ λόγος του, ἐννοῶ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι, ὅσοι ἀκούουν τὴν διδασκαλίαν του, πιστεύουν εἰς τὸν Πατέρα. Διότι, ἐὰν ἐδέχοντο αὐτὸ μὲ προθυμίαν, ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εὐκολώτερα. Ὥστε, καὶ ὅταν λέγῃ κάτι τὸ ταπεινόν, βοηθεῖ τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ προετοιμάζει τὸν δρόμον δι' αὐτά.

Ἀφοῦ εἶπεν· «Ἔχει ζωὴν αἰώνιον», προσθέτει· «Καὶ δὲν θὰ ὑποβληθῇ εἰς κρίσιν, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν»[28]. Ἔτσι καθιστᾷ εὐπρόσδεκτον τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ δύο ἀπόψεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν

26. Ἰωάν. 5, 24.
27. Ἰωάν. 5, 52.
28. Ἰωάν. 5, 24.

διότι ἐκήρυσσε τὴν πίστιν εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Πατρός, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ πιστὸς θὰ ἀπολαύσῃ τὰ πολλὰ ἀγαθά. Τὸ «δὲν θὰ ὑποβληθῇ εἰς κρίσιν» αὐτὸ σημαίνει, δὲν κολάζεται, δηλαδή. Διότι θάνατον δὲν ὀνομάζει τὸν ἐδῶ, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὅπως πάλιν καὶ ζωὴν ὀνομάζει ἐκείνην τὴν ἀθάνατον.

«Ἀληθῶς, ἀληθῶς σᾶς λέγω ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα, ὁπότε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μὲ προθυμίαν ψυχικήν, θὰ ζήσουν αἰωνίως»[29].

Ἀφοῦ ὡμίλησε θεωρητικῶς, ἀναφέρει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἐπειδὴ ἔλεγε δηλαδή, «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξουσίαν νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς ὁποίους θέλει», διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν τὰ λεγόμενα ἁπλῶς κομπαστικοὶ λόγοι καὶ ἐγωϊσμός, παρέχει καὶ τὴν ἀπόδειξιν διὰ μέσου τῶν ἔργων καὶ λέγει· «Ἔρχεται ὥρα». Ἔπειτα ὅμως, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι πρόκειται διὰ μακρὸν χρόνον, προσθέτει· «Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα, ὁπότε οἱ νεκροὶ θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι θὰ τὴν ἀκούσουν μὲ προθυμίαν ψυχικὴν θὰ ζήσουν αἰωνίως».

Εἶδες αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν ἀνέκφραστον ἐν προκειμένῳ; Ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, ἔτσι καὶ τώρα θὰ συμβῇ, λέγει. Διότι καὶ τότε, ὅταν θὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν νὰ μᾶς διατάσσῃ, ἐγειρόμεθα. Πραγματικά, λέγει· «Μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί»[30].

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται, ἴσως θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἦσαν καθαρὸς κομπασμός;

29. Ἰωάν. 5, 25.
30. Α' Θεσαλ. 4, 16.

Μά, ἀπὸ ὅσα ἐπρόσθεσεν, ὅτι δηλαδὴ «ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα». Διότι ἐὰν ἔδιδεν ὑποσχέσεις ἀναφερομένας εἰς τὸ μέλλον μόνον, ἀσφαλῶς ὁ λόγος του θὰ ἐφαίνετο ὕποπτος εἰς αὐτούς. Τώρα ὅμως δίδει καὶ τὴν ἀπόδειξιν. Διότι καθ' ὃν χρόνον θὰ εἶμαι μαζί σας, λέγει, θὰ πραγματοποιηθῇ αὐτό. Πραγματικά, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἐπαγγελίας του κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, δὲν θὰ ὑπέσχετο, διὰ νὰ μὴ ἐκτεθῇ τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνεδαφικὴν ἐκείνην ὑπόσχεσιν. Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει καὶ συλλογισμὸν ἀποδεικτικὸν τῶν ὅσων εἶπεν, λέγων· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωσε καὶ εἰς τὸν Υἱόν του νὰ ἔχῃ ζωὴν μέσα του»[31].

γ'. Βλέπεις πῶς τὸ ἀπαράλλακτον μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ παρουσιάζει εἰς ἕνα μόνον σημεῖον τὴν διαφοράν, εἰς τὸ ὅτι ὁ ἕνας εἶναι Πατὴρ καὶ ὁ ἄλλος Υἱός; Διότι ἡ λέξις «ἔδωκε» αὐτὴν τὴν διαίρεσιν εἰσάγει μόνον, τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἀποδεικνύει ἴσα καὶ ἀπαράλλακτα.

Κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερὸν ὅτι πράττει τὰ πάντα μὲ τόσην μεγάλην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, μὲ ὅσην καὶ ὁ Πατήρ, χωρὶς νὰ ἀντλῇ τὴν δύναμίν του ἀπὸ ἄλλην πηγήν. Διότι ἔχει ζωὴν ὅπως καὶ ὁ Πατήρ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόσθεσεν ἀμέσως καὶ τὸ ἀκόλουθον πάλιν, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ νὰ καταλάβωμεν καὶ ἐκεῖνο. Καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ λοιπόν; Τὸ «ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νὰ δικάζῃ».

Καὶ διὰ ποῖον λόγον προβάλλει πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν; «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅποιους θέλει». Καὶ πάλιν· «Ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν». Ἐπίσης· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωσε καὶ

31. Ἰωάν. 5, 26.

εἰς τὸν Υἱόν του νὰ ἔχῃ ζωὴν μέσα του». Ἀκόμη· «Ὅσοι ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, θὰ ζήσουν» καὶ ἐδῶ πάλιν· «Ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νὰ δικάζῃ».

Πρὸς ποῖον σκοπὸν λοιπὸν στρέφεται γύρω ἀπὸ αὐτά, ἐννοῶ τὴν κρίσιν, τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν; Διότι αὐτὰ πρὸ πάντων εἶναι τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ προσελκύσουν καὶ τὸν πλέον δύσκολον ἀκροατήν. Πραγματικὰ ὅποιος πιστέψει ὅτι θὰ ἀναστηθῇ καὶ ὅτι εἰς τὸν Ἰησοῦν θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὰ πλημμελήματά του, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶδε κανένα ἄλλο θαῦμα, ἅπαξ καὶ ἐδέχθη αὐτό, θὰ προστρέξῃ ὁπωσδήποτε, διὰ νὰ καταστήσῃ ἥμερον τὸν δικαστὴν διὰ τὸν ἑαυτόν του.

«Διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτό»[32]. Ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς[33] ὅμως δὲν λέγει αὐτό. Ἀλλὰ τί; Ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νὰ δικάζῃ, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἐὰν λεχθῇ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ χωρίον, δὲν ἔχει καμμίαν λογικὴν ἀκολουθίαν. Διότι δὲν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν νὰ δικάζῃ, ἐπειδὴ εἶναι υἱὸς ἀνθρώπου, (διότι τότε τί θὰ ἐμπόδιζεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι δικασταί;), ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς τῆς ἀρρήτου ἐκείνης οὐσίας δι' αὐτὸ εἶναι κριτής.

Συνεπῶς ἔτσι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ· «Διότι εἶναι

32. Ἰωάν. 5, 27-28. Τὸ χωρίον εἰς ἑρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Διότι εἶναι ὁ Μεσσίας, ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἐξωμοιώθη πρὸς ἐκείνους, τῶν ὁποίων εἶναι Κριτής. Μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτὰ ποὺ σᾶς εἶπα».

33. Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς· Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ἀνέπτυξε καὶ διεμόρφωσε τὸν υἱοθετισμόν. Ἐδέχετο τὸν Θεὸν ὡς ἓν πρόσωπον καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἁπλᾶς ἀπροσώπους δυνάμεις. Καθαιρεθεὶς κατεδικάσθη ὡς αἱρετικός.

Υἱὸς ἀνθρώπου, μὴ ἐκπλήττεσθε δι' αὐτό». Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ λεγόμενον ἔδινε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐδυσκόλευε τοὺς ἀκροατὰς νὰ καταλάβουν καὶ δὲν ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι τίποτε περισσότερον παρὰ ἕνας ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἐνῷ τὰ λεγόμενα ὑπερέβαιναν τὴν ἀνθρωπίνην δυνατότητα, ἢ μᾶλλον καὶ τὴν δυνατότητα ἀγγέλου καὶ ἥρμοζαν μόνον εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀντίθεσιν αὐτήν, ἐπρόσθεσεν· «Μὴ ἐκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου. Διότι ἔρχεται ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὰ μνήματα θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τους ἀγαθά, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν»[34].

Καὶ διατί δὲν εἶπεν· Μὴ ἐκπλήττεσθε, διότι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου, διότι εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἀλλ' ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν; Αὐτὸ τὸ εἶπε παραπάνω, ὅταν ἔλεγεν· «Θὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», καὶ ἐὰν τὸ ἀπεσιώπησεν ἐδῶ μὴ ἐκπλήττεσαι. Διότι ἐφ' ὅσον ἀνέφερε τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Θεοῦ, δίδει εἰς τοὺς ἀκροατάς του τὴν εὐκαιρίαν νὰ συλλογισθοῦν πλέον ὅτι καὶ Θεὸς εἶναι καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ ἔλεγεν αὐτὸ συνεχῶς ὁ ἴδιος, ἀσφαλῶς θὰ προσέκρουεν τότε εἰς αὐτούς, ἐνῷ, ἐὰν ἀπεδεικνύετο συλλογιστικῶς ἀπὸ τὰ θαύματα, καθιστοῦσε τὴν διδασκαλίαν περισσότερον παραδεκτήν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ φτειάχνουν τοὺς συλλογισμούς, ὅταν παρατάξουν τὰ μέρη τοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξουν περίτρανα τὸ ζητούμενον, πολλὰς φορὰς δὲν ἐξάγουν οἱ ἴδιοι τὸ συμπέρασμα, ἀλλά, ἀφοῦ καταστήσουν τὸν ἀκροατὴν προσεκτικώτερον καὶ δείξουν τὴν νίκην

34. Ἰωάν. 5, 28-29.

λαμπροτέραν, προετοιμάζουν τὸν ἴδιον τὸν ἀντιλέγοντα νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀπόφασιν, ὥστε νὰ συμφωνήσουν περισσότερον μὲ αὐτοὺς οἱ παρόντες ἐκ τῶν ἀντιδίκων, λαμβάνοντες ἀπόφασιν σύμφωνον μὲ τὴν γνώμην αὐτῶν.

Ὅταν λοιπὸν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, δὲν ὡμίλησε διὰ τὴν κρίσιν, (διότι ὁ Λάζαρος δὲν ἀνεστήθη δι' αὐτό), ὅταν ὅμως ἀνέφερε τὴν καθολικὴν ἀνάστασιν, προσέθεσε καὶ αὐτό, ὅτι «ὅσοι ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τους ἀγαθά, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν». Καθ' ὅμοιον τρόπον προσείλκυε καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸν ἀκροατήν, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν κρίσιν καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ ποτὲ τὴν μακαρίαν ζωήν, καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει διαπαντὸς ἐπάνω του»[35]. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Κύριος μὲ τὸν Νικόδημον· «Ὅποιος πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, δὲν κατακρίνεται. Ὅποιος ὅμως δὲν πιστεύει, ἔχει ἤδη κατακριθῆ»[36].

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἔκανε λόγον διὰ τὸ δικαστήριον καὶ τὴν κόλασιν διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπε παραπάνω ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου καὶ πιστεύει εἰς τὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλε, δὲν ὑποβάλλεται εἰς δίκην», διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι αὐτὸ μόνον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐπρόσθεσε καὶ τὰς πράξεις τοῦ βίου, ὅταν εἶπεν ὅτι «ὅσοι μὲν ἔπραξαν κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον τους τὰ ἀγαθά, θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ ἔπραξαν τὰ κακὰ θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν».

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν ὅτι ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη

35. Ἰωάν. 3, 36.
36. Ἰωάν. 3, 18.

θὰ λογοδοτήση εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀναστηθοῦν ἀκούοντες τὴν φωνήν του, κήρυγμα βέβαια νέον καὶ παράδοξον, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερα ἀκόμη δὲν γίνεται πιστευτὸν ἀπὸ τοὺς θεωρουμένους πιστούς, καὶ οὔτε καὶ τότε ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπιστεύετο, ἄκουσε πῶς προετοιμάζει αὐτὸ συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν του.

«Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»[37].

Μολονότι πρὸ ὀλίγου δὲν εἶχε δώσει μικρὰν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως νὰ ἀνασταίνη μὲ τὴν σύσφιγξιν τοῦ σώματος τοῦ παραλύτου. Δι᾽ αὐτὸ καὶ προηγουμένως δὲν εἶχε κάνει λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, μέχρις ὅτου ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα αὐτό, τὸ ὁποῖον δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κρίσιν τότε, μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου, ἔκανεν ὑπαινιγμόν, ὅταν εἶπεν· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνει ὑγιής. Νὰ μὴ ἁμαρτάνης πλέον διὰ νὰ μὴ συμβῆ τίποτε χειρότερον»[38].

Ἐπίσης προλέγει καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου. Καὶ ἐπειδὴ προεῖπε δύο ἀναστάσεις, τοῦ Λαζάρου δηλαδή, ἡ ὁποία θὰ ἐγίνετο πολὺ σύντομα, καὶ τῆς οἰκουμένης, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθῆ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους, διαβεβαιώνει τὴν πρώτην μὲ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου καὶ τὴν ἐγγύτητα τοῦ καιροῦ, ὅταν λέγη, «ἔρχεται ὥρα καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα», τὴν δὲ ἀνάστασιν τῆς οἰκουμένης τὴν διαβεβαιώνει μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου καὶ ἔτσι διὰ τῶν πραγματοποιουμένων θαυμάτων καθιστᾷ ἀντιληπτὰ τὰ ὅσα δὲν συνέβησαν ἀκόμη. Καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἴδωμεν νὰ πράττη σὲ κάθε περίπτωσιν ὁ Κύριος, ὅταν κάνη δύο ἢ καὶ τρεῖς προρρήσεις καὶ διαβεβαιώνει τὰ μελλοντικὰ γεγονότα ἀπὸ γενόμενα.

37. Ἰωάν. 5, 30.
38. Ἰωάν. 5, 14.

δ´. Ἀλλ᾽ ὅμως, ἀφοῦ εἶπε καὶ ἔπραξε τόσα πολλά, ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ ἀκούοντες ἦσαν ἀδύνατοι πνευματικῶς, δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτά, παρὰ μὲ ὅσα προσθέτει κατασιγάζει τὴν ἀντίδρασιν αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ τοὺς εἴπη· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου. Καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐφαίνετο νὰ λέγη πράγματα πρωτάκουστα καὶ διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν, (διότι ἐκεῖνοι ἔλεγαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ποὺ κρίνει τὴν γῆν ὁλόκληρον, δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ διὰ νὰ διακηρύξη αὐτὸ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἔλεγεν ὁ Δαυΐδ· «Θὰ κρίνη λαοὺς μὲ εὐθύτητα»[39] καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς εἶναι κριτὴς δίκαιος, ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος»[40], τὸ ἴδιον δὲ λέγουν καὶ ὅλοι οἱ προφῆται καὶ ὁ Μωϋσῆς. Ὁ Χριστὸς ὅμως ἔλεγεν· «Ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζη τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱὸν» καὶ αὐτὸ ἦτο ἱκανὸν νὰ θορυβήση τὸν τότε Ἰουδαῖον ἀκροατὴν καὶ νὰ τὸν κάνη νὰ θεωρῆ τὸν Ἰησοῦν ὡς ἀντίθεον), εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πολὺ συγκαταβαίνει, μὲ ὅσα λέγει, καὶ μάλιστα τόσον, ὅσον ἐχρειάζετο ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀφαιρέση καθολοκληρίαν τὴν ὀλεθρίαν αὐτὴν ὑποψίαν, καὶ λέγει· «Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ πράττω τίποτε ἀπὸ τὸν

39. Ψαλμ. 95, 10.
40. Ψαλμ. 7, 12.

ἑαυτόν μου». Δηλαδή, δὲν θὰ ἴδετε νὰ γίνεται ἢ δὲν θὰ ἀκούσετε νὰ λέγεται ἀπὸ ἐμὲ τίποτε τὸ ξένον οὔτε τὸ παρηλλαγμένον οὔτε κάτι ποὺ δὲν θέλει ὁ Πατήρ.

Καὶ ἀνωτέρω, ὅταν εἶπεν ὅτι εἶναι Υἱὸς ἀνθρώπου, ἔδειξεν ὅτι μέχρι τώρα τὸν ἐνόμιζαν ὡς ἄνθρωπον. Τὸ ἴδιον προσθέτει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὅπως λοιπὸν εἶπε προηγουμένως, «ἐκεῖνο ποὺ ἠκούσαμεν[41], αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἴδει, μαρτυροῦμεν»[42], καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, «καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἴδει καὶ ἤκουσε, αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ δὲν τὴν πιστεύει κανεὶς»[43], (καὶ αἱ δύο αὐταὶ ρήσεις ἐλέχθησαν βέβαια διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀκρίβειαν τῆς γνώσεως καὶ δὲν ἀναφέρονται ἁπλῶς εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὅρασιν), ἔτσι καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν ἀκοήν, τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει, παρὰ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ θελήσῃ κάτι ἄλλο αὐτὸς ἀπὸ ὅ,τι θέλει ὁ Πατήρ. Δὲν τὸ εἶπεν ὅμως τόσον καθαρά, (διότι δὲν θὰ τὸ ἐδέχοντο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ ἀκούσουν τόσον ἀπότομα αὐτό), ἀλλὰ πῶς τὸ εἶπεν; Μὲ τρόπον συγκαταβατικὸν καὶ πολὺ ἀνθρώπινον.

«Καθὼς ἀκούω κρίνω». Καὶ ἐδῶ πάλιν δὲν ἐννοεῖ τὴν διδασκαλίαν, (διότι δὲν εἶπεν, καθὼς διδάσκομαι, ἀλλά, «καθὼς ἀκούω»), οὔτε τὰ λέγει αὐτὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀκούσῃ κάτι διὰ νὰ τὸ μάθῃ, (διότι ὄχι μόνον δὲν ἐχρειάζετο τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούῃ κάτι διὰ νὰ τὸ γνωρίσῃ), ἀλλ' ἐδῶ φανερώνει τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀπόλυτον συμφωνίαν του πρὸς τὸν Πατέρα. Ὅ,τι λέγει δηλαδὴ ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Κρίνω ἔτσι, ὡς νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ ὁ κρίνων.

41. Ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸ κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπάρχει «οἴδαμεν».

42. Ἰωάν. 3, 11.

43. Ἰωάν. 3, 32.

Ἔπειτα προσθέτει· «Καὶ ἡ κρίσις μου εἶναι δικαία, διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον». Τί λέγεις; Ἔχεις λοιπὸν θέλημα διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Καὶ ὅμως εἰς ἄλλο σημεῖον εἶπες· «Καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ εἴμεθα ἕνα»[44], καὶ πάλιν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν, λέγεις· «Διὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ ἕνα διὰ μέσου ἡμῶν»[45], δηλαδὴ μὲ τὴν πίστιν πρὸς ἡμᾶς.

Βλέπεις ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φαίνονται περισσότερον ταπεινά, αὐτὰ εἶναι ποὺ περιέχουν κρυμμένον τὸ ὑψηλὸν νόημα; Πραγματικά, ἐκεῖνο ποὺ ὑπαινίσσεται ἐδῶ εἶναι τὸ ἑξῆς· Δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅπως ἀπὸ ἕνα μυαλὸ ἕνα θέλημα ὑπάρχει, ἔτσι καὶ ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Καὶ μὴ ἀπορῇς, ἐπειδὴ ἔθεσε τόσον μεγάλην συνάφειαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρός, διότι καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον παράδειγμα χρησιμοποιεῖ διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν λέγῃ· «Διότι ποῖος ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίζει τὰ ἰδιαίτερα τοῦ ἀνθρώπου παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι μέσα του; Ἔτσι καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοῦ Θεοῦ κανεὶς ἄλλος δὲν τὰ γνωρίζει παρὰ μόνον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»[46]. Δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι, δὲν ἔχω ἄλλο θέλημα ἐγὼ καὶ ἰδιαίτερον ὁ Πατήρ μου, ἀλλ' ἐὰν θέλῃ κάτι ἐκεῖνος, αὐτὸ θέλω καὶ ἐγώ, καὶ ἐὰν θέλω κάτι ἐγώ, τὸ ἴδιον θέλει καὶ ἐκεῖνος. Συνεπῶς, ὅπως δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατηγορήσῃ κανεὶς τὸν Πατέρα, ὅταν κρίνῃ, τὸ ἴδιον οὔτε

44. Ἰωάν. 17, 11. 22. Τὸ χωρίον εἶναι ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον λεκτικῶς, ἀλλὰ ἐννοιολογικῶς παραμένει ἀμετάβλητον.

45. Ἰωάν. 17, 21.

46. Α' Κορινθ. 2, 11.

καὶ ἐμὲ ἠμπορεῖ, διότι κάθε μία ἀπόφασις προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδίαν γνώμην.

Ἐὰν ὅμως τὰ λέγῃ ὁ Κύριος κατὰ τρόπον ποὺ ταιριάζει περισσότερον εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ μὴ ἐκπλήττεσαι, διότι ἐνόμιζαν ἀκόμη ὅτι εἶναι ἁπλοῦς ἄνθρωπος. Δι' αὐτὸ κυρίως πρέπει εἰς τὰς παρομοίας ἐκφράσεις νὰ μὴ ἐξετάζωμεν τὰ λεγόμενα μόνον, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἔτσι νὰ ἀκροώμεθα τὰ λεγόμενα, ὡς νὰ λέγωνται διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν τῶν ἀκροατῶν. Διότι διαφορετικὰ θὰ καταλήξωμεν εἰς πολλὰ παράλογα συμπεράσματα.

Πρόσεξε δηλαδή. Εἶπεν· «Δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου». Λοιπὸν ἄλλο εἶναι τὸ ἰδικόν του θέλημα καὶ πολὺ κατώτερον. Καὶ ὄχι μόνον ἁπλῶς κατώτερον, ἀλλὰ καὶ καθόλου ὠφέλιμον. Διότι ἐὰν εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ σώζῃ καὶ συνεφώνει μὲ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, τότε διὰ ποίαν αἰτίαν δὲν ζητεῖς νὰ τὸ ἐπιβάλῃς; Οἱ ἄνθρωποι βέβαια εἶναι δικαιολογημένον νὰ τὸ εἰποῦν αὐτό, ἐπειδὴ ἔχουν πολλὰς θελήσεις, ἀντιθέτους πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ἐνῷ σύ, ποὺ ὁμοιάζεις τελείως πρὸς τὸν Πατέρα, διατί τὸ λέγεις αὐτό; Διότι αὐτὰ ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανείς, δὲν εἶναι λόγοι ποὺ ταιριάζουν εἰς συνετὸν καὶ ἐσταυρωμένον ἄνθρωπον. Πραγματικά, ἐὰν ὁ Παῦλος τόσον πολὺ διεπότισε τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ λέγῃ «δὲν ζῶ πλέον ἐγώ, ἀλλὰ ζῇ μέσα μου ὁ Χριστός»[47], πῶς ὁ Κύριος τῶν πάντων εἶπεν ὅτι, «δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ ἰδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον», ὡς νὰ εἶναι διαφορετικὸν ἐκείνου;

47. Γαλ. 2, 20.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποὺ λέγει; Προσαρμόζει τὸν λόγον εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀκροατῶν του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀπέδειξε τὰ λεγόμενα μὲ ὅσα προηγήθησαν, ἄλλοτε ὁμιλήσας ὅπως ἁρμόζει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἄλλοτε ὅπως εἰς ἄνθρωπον, πάλιν ὡς ἄνθρωπος τὰ παρουσιάζει καὶ λέγει ὅτι «ἡ κρίσις ἡ ἰδική μου εἶναι δικαία». Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; «Διότι δὲν ζητῶ νὰ ἐπιβάλω τὸ ἰδικόν μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ὅπως ὁ ἄνθρωπος δηλαδή, ποὺ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, δὲν ἠμπορεῖ δικαιολογημένα νὰ κατηγορηθῇ ὅτι τάχα ἐδίκασε παρὰ τὸ δίκαιον, ἔτσι δὲν θὰ ἠμπορέσετε καὶ σεῖς τώρα νὰ μὲ κατηγορήσετε. Διότι ὅποιος θέλει νὰ ἐπιβάλῃ τὸ ἰδικόν του θέλημα, ἴσως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ καταστῇ ὕποπτος εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους ὅτι παραβιάζει τὸ δίκαιον, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἰδικήν του προβολήν, ποίαν πρόφασιν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ διὰ νὰ μὴ κρίνῃ δίκαια;

Τὸν ἴδιον λοιπὸν συλλογισμὸν νὰ ἐφαρμόσετε καὶ εἰς ἐμέ. Ἐὰν δηλαδὴ ἔλεγα ὅτι δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου καὶ δὲν ἀνέφερα εἰς ἐκεῖνον τὴν δόξαν τῶν γινομένων, ἴσως κάποιος ἀπὸ σᾶς νὰ ἐσκέπτετο ὅτι, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ δοξάσω τὸν ἑαυτόν μου, δὲν λέγω τὴν πραγματικότητα, ἐὰν ὅμως θεωροῦμαι ἀπεσταλμένος ἄλλου καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδίδω τὰ γεγονότα, διὰ ποίαν αἰτίαν ἢ ἀπὸ ποῦ θὰ σᾶς δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ὑποπτεύεσθε τὰ λεγόμενα;

Βλέπεις λοιπὸν πῶς κατεβίβασε καὶ ἔκανε κατανοητὸν τὸν λόγον καὶ μὲ ποίαν σκέψιν ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἰδική του εἶναι δικαία, ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους; Βλέπεις πῶς

ἀποδεικνύεται περιτράνως ἐκεῖνο, ποὺ πολλὰς φορὰς ἔχω ἀναφέρει;

Καὶ τί εἶναι αὐτό, ποὺ εἶπα; Ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ ἁπλότης καὶ ταπεινότης τῶν λέξεων, αὐτὴ πρὸ πάντων πείθει τοὺς νουνεχεῖς ἀνθρώπους νὰ μὴ κατέρχωνται πνευματικῶς, ἐπειδὴ δέχονται εὔκολα τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τοὺς προετοιμάζει μᾶλλον νὰ ἀνέλθουν πρὸς τὸ ὕψος τῶν νοημάτων. Αὐτὴ ἡ ἁπλότης ἀνυψώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μὲ μεγάλην εὐκολίαν ἐκείνους ποὺ τότε ἐσύροντο εἰς τὴν γῆν.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μὴ παρατρέχωμεν ἁπλῶς τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἀκρίβειαν καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ εὑρίσκωμεν τὴν αἰτίαν τῶν λεγομένων καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν τὴν ἰδέαν ὅτι μᾶς εἶναι ἀρκετὴ πρὸς δικαιολογίαν ἡ ἄγνοια καὶ ἡ ἁπλότης, διότι δὲν ἐζήτησε νὰ εἴμεθα ἀκέραιοι μόνον ἀλλὰ καὶ φρόνιμοι[48]. Ἂς ἀσκῶμεν λοιπὸν μαζὶ μὲ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν σύνεσιν τόσον εἰς τὰ δόγματα ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς ζωῆς. Ἐπίσης ἂς καταδικάζωμεν ἐδῶ τοὺς ἑαυτούς μας, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῶμεν τότε μαζὶ μὲ τὸν κόσμον καὶ ἂς συμπεριφερώμεθα ἔτσι πρὸς τοὺς δούλους, ὅπως θέλομεν νὰ μᾶς συμπεριφερθῇ ὁ Κύριός μας. «Καὶ συγχώρησέ μας τὰς ἁμαρτίας μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν τοὺς ἀδικοῦντας ἡμᾶς»[49]. Γνωρίζω βέβαια ὅτι μία ψυχὴ ποὺ προσβάλλεται δὲν ὑπομένει μὲ πραότητα τὴν προσβολήν, ἀλλά, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι δὲν χαριζόμεθα εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μᾶς προσέβαλεν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτόν μας, γρήγορα θὰ ἀφήσωμεν τὸ δηλητήριον τῆς ὀργῆς. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἐχάρισε τὰ ἑκατὸν δηνάρια εἰς τὸν ὀφειλέτην του, δὲν ἠδίκησε τὸν ὁμόδου-

48. Πρβλ. Ματθ. 6, 16.
49. Ματθ. 6, 12.

λόν του, ἀλλὰ κατέστησε τὸν ἑαυτόν του ὑπεύθυνον διὰ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, τὰ ὁποῖα προηγουμένως τοῦ εἶχαν χαρισθῆ[50]. Ὅταν λοιπὸν δὲν συγχωρῶμεν τοὺς ἄλλους, τοὺς ἑαυτούς μας δὲν συγχωρῶμεν.

Κατὰ συνέπειαν νὰ μὴ λέγωμεν μόνον εἰς τὸν Θεόν· Νὰ μὴ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ καὶ (πρὸς τοὺς ἑαυτούς μας ὁ καθένας ἂς λέγῃ), νὰ μὴ ἐνθυμούμεθα τὰ ἁμαρτήματα τῶν συνανθρώπων μας, ποὺ ἔχουν διαπράξει εἰς βάρος μας. Διότι σὺ προηγουμένως δικάζεις τὰς πράξεις σου καὶ τότε ἀκολουθεῖ ὁ Θεός. Σὺ γράφεις τὸν νόμον διὰ τὴν ἄφεσιν καὶ τὴν τιμωρίαν καὶ παίρνεις τὴν ἀπόφασιν διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Συνεπῶς καὶ τὸ νὰ λάβῃ ἢ νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἁμαρτίας σου ὁ Θεὸς ἀνήκει εἰς τὴν ἰδικήν σου κυριότητα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος μᾶς προτρέπει νὰ συγχωρῶμεν, ἐὰν κανεὶς ἔχῃ κάποιο παράπονον κατὰ τοῦ ἄλλου[51]. Καὶ ὄχι μόνον ἁπλῶς νὰ συγχωρῶμεν, ἀλλὰ νὰ μὴ παραμένῃ οὔτε τὸ ἐλάχιστον κατάλοιπον εἰς τὴν ψυχήν μας. Διότι καὶ ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον δὲν ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτήσαντας δὲν τὰ ὑπενθύμισεν οὔτε εἶπεν, διέπραξες αὐτὰς καὶ αὐτὰς τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ μᾶς συγχώρησε καὶ ἐξηφάνισε τὸ χρεωστικὸν γραμμάτιον καὶ οὔτε ἐσκέφθη καθόλου τὰς ἁμαρτίας μας, ὅπως τὸ ἐδήλωσε καὶ ὁ Παῦλος[52].

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἂς κάνωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἂς διαγράφωμεν τὰ πάντα ἀπὸ τὸ μυαλό μας. Καὶ ἐὰν μὲν μᾶς ἔχῃ κάνει κάποιο καλὸν αὐτός, ποὺ μᾶς ἐστενοχώρησεν, αὐτὸ νὰ ἐνθυμούμεθα μόνον, ἐὰν δὲ κάτι τὸ λυπηρὸν καὶ τὸ ἐπαχθές, νὰ τὸ ξεχνῶμεν καὶ νὰ τὸ διαγρά-

50. Πρβλ. Ματθ. 18, 23 ἑξ.
51. Κολασ. 3, 13.
52. Πρβλ. Κολασ. 2, 14.

φωμεν τελείως, ὥστε οὔτε ἴχνος νὰ μὴ μένῃ ἀπὸ αὐτό. Ἐὰν ὅμως δὲν μᾶς ἔχῃ κάνει κανένα καλὸν αὐτός, πάλιν ὁ μισθός μας εἶναι μεγαλύτερος, ὅταν συγχωροῦμεν καὶ ἡ πρόοδός μας εἰς τὴν ἀρετὴν περισσοτέρα. Ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ ἐξαλείψουν τὰ ἁμαρτήματα μὲ ἀγρυπνίας, μὲ σκληραγωγίαν καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας, ἐνῷ εἰς σὲ προσφέρεται ἡ εὐκολωτέρα ὁδός, ἐννοῶ τὸ νὰ μὴ μνησικακῇς, διὰ τῆς ὁποίας ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ ἐξαφανίσῃς ὅλα τὰ πλημμελήματά σου.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν σπρώχνεις τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἰδίου σώματός σου, ὅπως κάνουν οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ παράφρονες, καὶ βγάζεις τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ζωήν, ἐνῷ πρέπει νὰ πράττῃς τὸ κάθε τι διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτήν; Διότι ἐὰν ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι τόσον ποθητή, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ κανεὶς δι' ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπουσιάζει κάθε ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός; Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ φοβηθῇς τὸν θάνατον, οὔτε νὰ ὑποπτευθῇς ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα θὰ τελειώσουν ποτέ. Μακάριοι καὶ τρισμακάριοι καὶ πολλὰς φορὰς μακάριοι, ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὴν μακαρίαν ἐκείνην κληρονομίαν. Ὅπως πάλιν ἄθλιοι καὶ τρισάθλιοι καὶ πολλὰς φορὰς ἄθλιοι, ὅσοι ἔβγαλαν τοὺς ἑαυτούς των ἀπὸ τὴν μακαριότητα ἐκείνην.

Καὶ τί εἶναι τέλος πάντως αὐτό, ποὺ μᾶς καθιστᾷ καταλλήλους νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ζωὴν ἐκείνην; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν κριτήν, ποὺ συζητεῖ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ ἕνα νέον. Ὅταν δηλαδὴ ἠρώτησεν ἐκεῖνος, «τί νὰ κάνω διὰ νὰ κληρονομήσω ζωὴν αἰώνιον;»[53], ἀφοῦ τοῦ ἀνέφερεν ὁ Χριστὸς τὰς ἄλλας ἐντολάς, κατέληξεν εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας τὰ σχετικὰ μὲ τὸν

53. Λουκ. 18, 18.

πλησίον ἐκεῖνον θὰ εἰπῇ· Καὶ ἡμεῖς ἐτηρήσαμεν τὰς ἐντολὰς αὐτάς, διότι οὔτε ἐκλέψαμεν οὔτε ἐφονεύσαμεν, οὔτε ἐμοιχεύσαμεν. Ἀλλ' ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἰσχυρισθῇς καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἠγάπησες καὶ τὸν πλησίον, ὅπως ἔπρεπε νὰ τὸν ἀγαπήσῃς. Διότι ἐὰν κάποιος ἐφθόνει τὸν πλησίον ἢ τοῦ ἔκανε κάποιο κακὸν ἢ δὲν τὸν ὑπερήσπισεν, ὅταν ὑφίστατο κάποιαν ἀδικίαν, ἢ δὲν τοῦ προσέφερε τὰ ἀγαθά του, τότε δὲν τὸν ἠγάπησεν.

Τώρα ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν διέταξεν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο. Καὶ ποῖον εἶναι αὐτό; «Πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς»[54]. Ἀκολούθησιν ὀνομάζει τὴν μίμησιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων.

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Κατὰ πρῶτον ὅτι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ὅλας τὰς ἀρετὰς δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην. Διότι, ὅταν ὁ νέος εἶπεν, ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπραξα, ὁ Κύριος ὡς νὰ ἔλειπεν ἀπὸ τὸν νέον κάτι τὸ σπουδαῖον διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν, τοῦ λέγει· «Ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ μοίρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς»[55]. Αὐτὸ ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν πρῶτον. Δεύτερον ὅτι καὶ τὸν ἴδιον τὸν νέον τὸν ἤλεγξε ἐπειδὴ ἐκόμπαζεν ἀπερισκέπτως. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔζη μέσα εἰς τόσην μεγάλην περιουσίαν καὶ τὸν διέκρινεν ἀδιαφορία διὰ τοὺς ζῶντας εἰς πενίαν, πῶς ἠγάπησε τὸν πλησίον; Συνεπῶς οὔτε ἐκεῖνο εἶπεν ἀληθινόν. Ἡμεῖς ὅμως καὶ ἐκεῖνο καὶ αὐτὰ πράττωμεν, καὶ ἐπιδιώκωμεν νὰ ἐξοδεύσωμεν τὰ ἰδικά μας καὶ νὰ ἀγοράσωμεν τὸν οὐρανόν. Διότι ἐὰν

54. Ματθ. 19, 21.
55. Ματθ. 19, 21.

κανεὶς διὰ κάποιον κοσμικὸν ἀξίωμα πολλὰς φορὰς ἔδωσε τὴν περιουσίαν του, δι' ἕνα ἀξίωμα ποὺ μένει εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν διαρκεῖ πολὺν χρόνον, (διότι πολλοὶ ἄνθρωποι πολὺ πρὶν ἀποθάνουν ἀπώλεσαν τὸ ἀξίωμα αὐτό, ἐνῷ ἄλλοι πολλάκις ἔχασαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μολονότι γνωρίζουν αὐτά προσφέρουν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ), ἐὰν λοιπὸν τόσα πολλὰ πράττουν διὰ τὸ κοσμικὸν ἀξίωμα, τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν διὰ τὴν σταθερὰν καὶ ἀναφαίρετον ἐκείνην δόξαν δὲν θυσιάζωμεν οὔτε ἐλάχιστα, οὔτε προσφέρωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐδῶ εὑρισκόμενοι μετ' ὀλίγον θὰ ἐγκαταλείψωμεν; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀπηλλαγμέναι μανίας αἱ ἐνέργειαι αὐταί, ὅταν, ἐκεῖνα ποὺ χωρὶς τὴν θέλησίν μας χάνομεν, δὲν θέλωμεν νὰ τὰ προσφέρωμεν, ἐνῷ ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ τὰ δώσωμεν ἑκουσίως καὶ νὰ τὰ πάρωμεν μαζί μας;

Ἀλλ' ἐὰν κάποιος ὡδηγεῖτο εἰς τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ προσφέρῃ ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ σωθῇ, θὰ ἐνομίζαμεν ἀσφαλῶς ὅτι τοῦ ἔγινε καὶ χάρις. Τώρα ὅμως ποὺ εὑρισκόμεθα εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν γέενναν καὶ ἠμποροῦμεν νὰ σωθῶμεν προσφέροντες τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθά μας, προτιμῶμεν νὰ τιμωρούμεθα καὶ νὰ κατέχωμεν ματαίως ὅ,τι δὲν μᾶς ἀνήκει, ὥστε νὰ χάνωμεν καὶ τὰ ἰδικά μας.

Ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν λοιπόν; Ποίαν συγγνώμην, ὅταν, ἐνῷ ἔχομεν χαραγμένην τόσον εὔκολον ὁδὸν πρὸς τὴν ζωήν, φερώμεθα κατὰ κρημνῶν καὶ βαδίζωμεν τὸν ἄκαρπον δρόμον καὶ ἀποστεροῦμεν τοὺς ἑαυτούς μας καὶ ἀπὸ τὰ ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ ἀγαθά, ἂν καὶ δυνάμεθα ἐλεύθερα νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ δύο;

Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἔγινεν αὐτὸ προηγουμένως, ἂς συνέλθωμεν ἔστω καὶ τώρα καί, ἀφοῦ γίνωμεν κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἂς προσφέρωμεν τὰ ἐδῶ ὑπάρχοντά

μας ὅπου καὶ ὅπως πρέπει, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ εὐκόλως, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)

('Ιωάν. ε', 31 - 38)

«Ἐὰν ἐγὼ μόνος δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου[1], ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιόπιστος. Ἄλλος[2] ὅμως δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμὲ καὶ γνωρίζω[3] καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθής»[4].

α'*. Ἐὰν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀνασκάψῃ μίαν τοποθεσίαν μεταλλοφόρον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν τέχνην τοῦ μεταλλωρύχου, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ βγάλῃ χρυσόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ὑποστῇ κόπον ἀνωφελῆ καὶ

1. Ἡ φράσις αὐτὴ καὶ τὸ ἐπακολουθοῦν ἐπιχείρημα ἀναφέρονται εἰς κρατοῦσαν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, σύμφωνα πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν λογίζεται ἀξιόπιστος μαρτυρῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἐνίσχυεν ἡ ἀρχὴ τοῦ νόμου, καθ' ἣν ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. (Πρβλ. Δευτ. 19, 15. Β' Κορινθ. 13, 1. Α' Τιμοθ. 5, 19).

2. Ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι δέχονται ὅτι ἐδῶ ὑπονοεῖται ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Ὁ Κύριλλος ὅμως ὑπονοεῖ τὸν Πατέρα - Θεόν. Οἱ περισσότεροι τῶν ἑρμηνευτῶν κλίνουν πρὸς τὴν δευτέραν ἄποψιν.

3. Κανεὶς ἄλλος δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὸ ἀληθὲς καὶ βέβαιον τῆς τοιαύτης μαρτυρίας, ὅσον ὁ Κύριος.

4. Ἰωάν. 5, 31 - 32.

*. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τονίζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν, εἶναι ἡ συνεξέτασις ὅλων τῶν περιστάσεων ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ ὑπὸ μελέτην τμῆμα, δηλαδὴ ποῖος ὁ ὁμιλῶν, ποῖοι οἱ ἀκροαταὶ καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν λεγομένων. Ἔτσι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής» φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐπίσης ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου περὶ τοῦ Χριστοῦ ἔγινε κατὰ συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ

ἐπιβλαβῆ, ἐπειδὴ θὰ ἀναμειγνύῃ τὰ πάντα χωρὶς σκοπόν. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὅσοι δὲν γνωρίζουν τὴν συνέχειαν τῶν θείων Γραφῶν καὶ δὲν ἐρευνοῦν τὰ ἰδιώματα καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, ἀλλὰ διεξέρχωνται τὰ πάντα χωρὶς σκοπὸν καὶ μὲ τὴν ἰδίαν μέθοδον, ἀναμειγνύοντες χρυσὸν καὶ χῶμα, δὲν θὰ ἀνακαλύψουν ποτὲ τὸν εἰς αὐτὰς ὑπάρχοντα κρυμμένον θησαυρόν.

Εἶπα τὰ ἀνωτέρω τώρα, διότι τὸ χωρίον ποὺ ἑρμηνεύομεν ἔχει μὲν πολὺν χρυσόν, δὲν φαίνεται ὅμως εὔκολα, ἀλλὰ εἶναι συγκεκαλυμμένος ἀπὸ ἐπάνω μὲ μεγάλην ἀσάφειαν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ σκάπτωμεν καὶ νὰ καθαρίζωμεν διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ γνήσια νοήματα.

Πραγματικὰ ποῖος δὲν θὰ θορυβηθῇ, ὅταν ἀκούσῃ τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ· «Ἐὰν ἐγὼ μόνος δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀξιόπιστος»; Ἄλλωστε εἰς πολλὰς περιπτώσεις φαίνεται ὅτι ἐμαρτύρησε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἔτσι, ὅταν συνωμίλει μὲ τὴν Σαμαρείτιδα ἔλεγεν· «Ἐγώ, ποὺ σοῦ ὁμιλῶ, εἶμαι ὁ Μεσσίας»[5]. Καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ὁμοίως· «Αὐτὸς ποὺ σοῦ ὁμιλεῖ, ἐκεῖνος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»[6]. Καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ τοὺς ἐπιτιμήσῃ, ἔλεγεν· «Σεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ἐπειδὴ εἶπα, ὅτι εἶμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»[7]. Ἐπίσης καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη κάνει τὸ ἴδιον.

πιστεύσουν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῷ ὁ Κύριος ὡς λέγει, «τὴν μαρτυρίαν παρὰ τοῦ ἀνθρώπου οὐ λαμβάνω», διότι τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν μαρτυρίαν μείζονα τῆς τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς καθιστᾷ ἀνικάνους νὰ ἐννοήσουν τὰς Γραφάς, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ. Τέλος ὁ ἅγιος πατὴρ παρωθεῖ τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀποβάλουν τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας διὰ νὰ ἀποφύγουν καὶ τὰς ἐδῶ ταλαιπωρίας καὶ τὰς ἐκεῖ κολάσεις καὶ τιμωρίας.

5. Ἰωάν. 4, 26.

6. Ἰωάν. 9, 37.

7. Ἰωάν. 10, 36.

Ἂν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ εἰς τὸ σύνολόν των εἶναι ψεύδη, ποίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχομεν;

Πῶς θὰ εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ ἀλήθεια λέγει, ὅτι «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής»;

Καὶ δὲν ὑπάρχει μόνον αὐτὴ ἡ ἀντίφασις, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ὄχι μικροτέρα αὐτῆς. Διότι παρακάτω λέγει· «Καὶ ἐὰν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής»[8].

Εἰπέ μου λοιπόν, ποῖον θὰ δεχθῶ; Ποῖον θὰ θεωρήσω ὡς ψεῦδος;

Πραγματικά, ἐὰν ἐκλάβωμεν αὐτὰ ἁπλῶς ὅπως ἐλέχθησαν χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρόσωπον, τὴν αἰτίαν καὶ κανένα ἀπὸ τὰ παρόμοια πράγματα, τότε καὶ τὰ δύο θὰ εἶναι ψεύδη. Διότι ἐὰν ἡ μαρτυρία του δὲν εἶναι ἀληθής, οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν. Ὄχι μόνον τὸ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ τὸ προηγούμενον δὲν εἶναι ἀληθινόν.

Ποία ἡ σημασία τοῦ χωρίου αὐτοῦ λοιπόν; Χρειάζεται μεγάλη ἀγρυπνία καὶ προσοχή, μᾶλλον δὲ χρειαζόμεθα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ μείνωμεν προσκολλημένοι εἰς τὰς λέξεις μόνον. Διότι ἔτσι καὶ οἱ αἱρετικοὶ πλανῶνται, ἐπειδὴ δὲν ἐξετάζουν οὔτε τὸν σκοπὸν τοῦ ὁμιλοῦντος οὔτε τὴν διάθεσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν. Ἂν λοιπὸν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ ἀνωτέρω καὶ ἄλλα, ὅπως εἶναι ἡ χρονικὴ στιγμή, ὁ τόπος καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀκροατοῦ, θὰ προκύψουν πολλὰ ἄτοπα.

Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ λεχθέν; Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἀντείπουν ὅτι, ἐὰν σὺ μαρτυρῇς διὰ τὸν ἑαυτόν σου, ἡ μαρτυρία σου δὲν εἶναι ἀληθινή, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἀντίρρησιν αὐτὴν εἶπεν αὐτά, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Ὁπωσδήποτε θὰ μοῦ εἴπητε ὅτι δὲν πιστεύομεν εἰς σέ, διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀξιόπιστος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ὁ ἴδιος μαρτυρῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του.

8. Ἰωάν. 8, 14.

Συνεπῶς τό, «δὲν εἶναι ἀληθής» δὲν πρέπει ἁπλῶς νὰ τὸ διαβάσωμεν, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐννοήσωμεν ἐν σχέσει μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων, δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ σᾶς δὲν θεωρεῖται ἀληθής. Διότι δὲν ὡμιλοῦσεν σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν του ἀξίαν, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσιν ἐκείνων. Καὶ ὅταν λέγῃ, «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέγχει τὴν γνώμην ἐκείνων καὶ τὴν ἀντίρρησιν ποὺ ἐσκόπευαν νὰ τοῦ προβάλουν, ἐνῷ ὅταν λέγῃ, «Καὶ ἐὰν ἐγὼ δίδω μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ μαρτυρία μου εἶναι ἀληθής», φανερώνει αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ὅτι δηλαδὴ ὡς Θεὸν ἔπρεπε νὰ τὸν θεωροῦν ἀληθῆ καὶ ὅταν ὡμιλοῦσεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὡμίλησε διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καὶ τὴν κρίσιν καὶ εἶπεν ὅτι ὅποιος πιστεύει εἰς αὐτὸν δὲν κρίνεται, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς τὴν ζωήν, καὶ ἀκόμη ὅτι θὰ καθίσῃ εἰς τὸ βῆμα τοῦ κριτοῦ καὶ θὰ ζητήσῃ εὐθύνας ἀπὸ ὅλους καὶ ὅτι ἔχει τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν μὲ τὸν Πατέρα, σκοπεύων ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ στηρίξῃ πάλιν κατ' ἄλλον τρόπον, κατ' ἀνάγκην ἀνέφερε τὴν πρώτην ἀντίρρησιν τῶν Ἰουδαίων.

Σᾶς εἶπα, λέγει, ὅτι «καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ὅσους θέλει»[9]. Εἶπα ἀκόμη ὅτι «ὁ Πατὴρ δὲν δικάζει κανένα, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν ὅλην τοῦ νὰ δικάζῃ τὴν ἔχει δώσει εἰς τὸν Υἱόν»[10]. Ἐπίσης εἶπα ὅτι πρέπει «νὰ τιμοῦν τὸν Υἱόν, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»[11]. Ἀκόμη εἶπα ὅτι «ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούει τὴν διδασκαλίαν

9. Ἰωάν. 5, 21.
10. Ἰωάν. 5, 22.
11. Ἰωάν. 5, 23.

μου καὶ πιστεύει δὲν θὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἔχει μεταβῆ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν»[12] καὶ ὅτι, ἡ φωνή μου θὰ ἀναστήσῃ τοὺς νεκρούς, ἄλλους μὲν τώρα, ἄλλους δὲ τότε, καὶ ὅτι, θὰ ἀπαιτήσω εὐθύνας ἀπὸ ὅλους διὰ τὰ ἁμαρτήματά των[13], καὶ ὅτι ἡ κρίσις μου θὰ εἶναι δικαία καὶ θὰ ἀμείψω τοὺς ἐναρέτους[14].

Ἐπειδὴ ὅμως ὅλα αὐτὰ ἦσαν λόγια καὶ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἦσαν σπουδαῖα, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀναφερθῆ ἀκόμη καμμία καθαρὰ ἀπόδειξις δι' αὐτά, παρὰ μόνον ἀμυδρῶς, δι' αὐτὸ ἀναφέρει προηγουμένως τὴν ἀντίρρησιν ἐκείνων, σκοπεύων νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν κατοχύρωσιν τῶν λεχθέντων καὶ τοὺς ὁμιλεῖ ἔτσι περίπου, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιῇ τὰς ἰδίας λέξεις. Ἀλλ' ἴσως θὰ εἰπῆτε· Ὅλα αὐτὰ τὰ λέγεις ἐσύ, ἀλλὰ δὲν θεωρεῖσαι ἀξιόπιστος μάρτυς, ὅταν δίδῃς μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν σου.

Μὲ ὅσα εἶπε κατασιγάζει τὰς ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ πρῶτον, διότι ἐξέθεσεν ὅ,τι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ προβάλλουν ὡς ἐπιχειρήματα ἐναντίον του καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των καὶ τοὺς ἔδωσεν ἔτσι τὴν πρώτην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὴν συνέχειαν, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀντιρρήσεώς των, δίδει καὶ ἄλλας ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους, ἐπικαλούμενος τρεῖς μάρτυρας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα ποὺ ἔπραξεν ὁ ἴδιος, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου.

Καὶ προτάσσει τὴν κατωτέραν, τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου δηλαδή. Πραγματικά, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «ἄλλος

12. Ἰωάν. 5, 24.
13. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 28 - 29.
14. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 30.

δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμὲ καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀληθής», ἐπρόσθεσεν· «Ἐσεῖς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ ἐκεῖνος ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν»[15]. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι ἀληθὴς ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις ὅτι γνωρίζω καλὰ ὅτι «ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἀληθής» καὶ ὅτι «ἔχει δώσει μαρτυρίαν διὰ τὴν ἀλήθειαν»; Βλέπεις ὅτι ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ φράσις «ἡ μαρτυρία μου δὲν εἶναι ἀληθής», ἐλέχθη ἐν σχέσει πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων;

β'. Τί λοιπόν, ἐὰν ὁ Ἰωάννης ἔδωσε χαριστικὴν μαρτυρίαν; λέγει κάποιος. Διὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζωνται αὐτό, πρόσεξε πῶς ἐξήλειψε καὶ τὴν ὑποψίαν αὐτήν. Διότι δὲν εἶπεν, ὁ Ἰωάννης ἔδωσε μαρτυρίαν δι' ἐμέ, ἀλλά, πρῶτον «ἐσεῖς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἴχατε στείλει ἐὰν δὲν τὸν ἐθεωρούσατε ἀξιόπιστον. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι δὲν ἔστειλαν εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ ἐρωτήσουν αὐτὸν διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτόν του. Καὶ αὐτὸν ποὺ ἔκριναν ἀξιόπιστον διὰ νὰ δίδῃ μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν του, θὰ τὸν ἐνόμιζαν περισσότερον ἀξιόπιστον, ὅταν θὰ ἐμαρτύρει δι' ἄλλο πρόσωπον. Διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἔχομεν ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ μὴ πιστεύωμεν τόσον εἰς ὅσους περιαυτολογοῦν, ὅσον εἰς ὅσους ὁμιλοῦν διὰ τοὺς ἄλλους. Τὸν Ἰωάννην ὅμως ἐθεώρησαν τόσον πολὺ ἀξιόπιστον, ὥστε καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του νὰ μὴ χρειασθοῦν ἄλλην μαρτυρίαν. Πραγματικὰ οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν εἶπαν, τί λέγεις διὰ τὸν Χριστόν; ἀλλά, «σὺ ποῖος εἶσαι; Τί λέγεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου;»[16]. Τόσον πολὺ ἐθαύμαζαν τὸν ἄνδρα.

15. Ἰωάν. 5, 33.
16. Ἰωάν. 1, 22.

Αὐτὸ λοιπὸν ὅλον ἤθελε νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅταν εἶπεν, «ἐσεῖς ἔχετε στείλει ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰωάννην». Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπε μόνον ὅτι ἀπέστειλαν, ἀλλὰ δίδει λεπτομερείας καὶ διὰ τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ καθορίζει ὅτι ἦσαν ἱερεῖς καὶ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν Φαρισαίων, ὄχι τυχαῖοι καὶ ἀσήμαντοι, οὔτε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ διαφθαροῦν καὶ νὰ παρασυρθοῦν, ἀλλ' ἦσαν ἱκανοὶ νὰ καταλάβουν μὲ ἀκρίβειαν τὰ ὅσα ἔλεγεν ἐκεῖνος.

«Ἐγὼ ὅμως δὲν βασίζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ ἄνθρωπον»[17].

Διατί λοιπὸν ἐπεκαλέσθης τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου; Ἂν καὶ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ δὲν ἦτο μαρτυρία ἀνθρώπου. Διότι λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἔστειλε νὰ βαπτίζω μὲ νερόν, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν»[18]. Ὥστε καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἦτο μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, διότι ὅσα ἔλεγεν, τὰ ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐρωτοῦν, πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν Θεόν; καὶ ἀπασχολοῦνται ὑπερβολικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, τοὺς ἀποστομώνει ἀπὸ τὰ παρόντα περιστατικὰ καὶ ὁμιλεῖ σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσίν των. Διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ γνωρίζουν πολλοὶ αὐτά, ἀλλὰ ἐπρόσεχαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου νομίζοντες ὅτι ὁμιλεῖ ἐξ ἰδίων. Δι' αὐτὸ λέγει· «Ἐγὼ ὅμως δὲν βασίζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ ἄνθρωπον».

Καὶ ἐὰν δὲν ἐσκόπευες νὰ ἐπικαλεσθῇς τὴν μαρτυρίαν ἀνθρώπου καὶ εἰς αὐτὴν νὰ στηριχθῇς, τότε διατί ἔφερες εἰς τὸ μέσον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου;

Διὰ νὰ μὴ προβάλλουν τὰς ἀπορίας αὐτὰς οἱ Ἰουδαῖοι, ἄκουσε πῶς διώρθωσε καὶ τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴν μὲ ὅσα ἐπρόσθεσεν. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπεν, «ἐγὼ δὲν βασίζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ ἄνθρωπον», ἐπρόσθεσεν· «Ἀλλὰ τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε ἐσεῖς»[19]. Αὐτὸ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Ἐγώ, ἐπειδὴ εἶμαι Θεός, δὲν ἐχρειαζόμουν τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, ποὺ εἶναι μαρτυρία ἀνθρωπίνη, ἐπειδὴ ὅμως ἐπροσέχατε περισσότερον τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν ἐθεωρούσατε ἀξιοπιστότερον ἀπὸ ὅλους καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐτρέχατε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι προφήτης, (διότι πραγματικὰ ἡ πόλις ἔτρεξε πρὸς τὸν Ἰορδάνην)[20], ἐνῷ εἰς ἐμὲ δὲν ἐπιστεύσατε παρὰ τὰ θαύματά μου, δι' αὐτὸ καὶ σᾶς ὑπενθυμίζω τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου.

«Ἐκεῖνος ἦτο ὁ λύχνος ποὺ ἔκαιε καὶ ἐφώτιζεν, ἀλλ' ἐσεῖς ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς του δι' ὀλίγον ὅμως καιρόν»[21].

Διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι· Τί λοιπόν, ἐὰν ἐκεῖνος εἶπε καὶ ἡμεῖς δὲν τὰ ἐδέχθημεν; ἀποδεικνύει ὅτι ἐδέχθησαν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, διότι δὲν ἔστειλαν τυχαῖα πρόσωπα, ἀλλὰ ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους. Τόσον πολὺ ἐθαύμαζαν τὸν ἄνδρα καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ προβάλουν τότε ἀντίρρησιν εἰς ὅ,τι ἔλεγεν. Ἡ φράσις «πρὸς ὥραν» φανερώνει τὴν εὐκολίαν ποὺ ἐδέχθησαν τὰ λεχθέντα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ καὶ ὅτι γρήγορα ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' αὐτόν.

17. Ἰωάν. 5, 34.
18. Ἰωάν. 1, 33.

19. Ἰωάν. 5, 34.
20. Ὅπου ἐκήρυσσε καὶ ἐβάπτιζεν ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.
21. Ἰωάν. 5, 35. Τὸ χωρίον εἰς ἑρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ἐκεῖνος δὲν ἦτο, ὅπως ἐγώ, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἦτο ὁ λύχνος, ποὺ δὲν εἶχεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του φῶς, ἀλλ' ἤναψεν αὐτὸν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ δι' αὐτὸ ἐφώτιζε, σεῖς δὲ ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ δυστυχῶς δι' ὀλίγον χρόνον».

«Ἐγὼ ὅμως ἔχω μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου»[22].

Πραγματικὰ ἐὰν ἠθέλατε νὰ πιστεύσετε σύμφωνα μὲ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων, θὰ σᾶς προσείλκυα περισσότερον μὲ τὰ ἔργα μου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν θέλετε, σᾶς κατευθύνω πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὄχι διότι χρειάζομαι τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πάντα τὰ πράττω διὰ νὰ σωθῆτε. «Ἔχω» βέβαια «μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου», τὴν μαρτυρίαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔργα μου δηλαδή, ἀλλὰ δὲν ἐπιδιώκω αὐτὸ μόνον, τὸ πῶς θὰ γίνω εὐπρόσδεκτος ἀπὸ σᾶς μὲ βάσιν τὰ ἀξιόπιστα δεδομένα, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ πιστεύσετε μὲ βάσιν τὰ γνώριμα εἰς σᾶς στοιχεῖα καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἀπὸ σᾶς πρόσωπα.

Ἔτσι ἀφοῦ τοὺς ἤλεγξε μὲ τὸ ὅτι τοὺς εἶπεν ὅτι, «ἐσεῖς ἠθελήσατε νὰ χαρῆτε μὲ τὸ φῶς του δι' ὀλίγον χρόνον» καὶ ἀκόμη τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ζῆλός των ἦτο πρόσκαιρος καὶ ὠνόμασε τὸν λύχνον ἀβέβαιον καὶ ἐφανέρωσεν ὅτι δὲν εἶχε τὸ φῶς ἀπὸ ἰδικήν του δύναμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Βέβαια πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ δὲν ἔθεσεν ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκανεν ὑπαινιγμὸν μόνον, τοὺς ἤλεγξε ὅμως σκληρὰ καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅτι ἡ ἰδία διάθεσις, ἡ ὁποία τοὺς ὡδήγησε νὰ περιφρονήσουν τὸν Ἰωάννην, αὐτὴ δὲν τοὺς ἄφησε οὔτε εἰς τὸν Χριστὸν νὰ πιστεύσουν. Πραγματικά, ἐκεῖνον ποὺ ἐθαύμαζαν, τὸν ἐθαύμασαν δι' ὀλίγον μόνον χρόνον. Διότι, ἐὰν δὲν εἶχαν δείξει αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν, ταχέως θὰ τοὺς ὡδηγοῦσε πρὸς τὸν Χριστόν.

22. Ἰωάν. 5, 36.

Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἦσαν ἀνάξιοι συγγνώμης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπρόσθεσε καὶ εἶπεν· «Ἐγὼ ὅμως ἔχω μαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου». Καὶ ποία εἶναι αὐτὴ λοιπόν; Εἶναι ἡ μαρτυρία τῶν ἔργων. Διότι λέγει· «Τὰ ἔργα ποὺ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»[23].

Μὲ ὅσα λέγει ἐδῶ ὑπενθύμισεν τὸν παράλυτον καὶ τὴν θεραπείαν του καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα. Πιθανὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ λόγοι ἦσαν ἁπλοῦς ἐγωϊσμὸς καὶ ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰωάννου νὰ χαρισθῇ εἰς τὸν Χριστόν, (ἂν καὶ οὔτε αὐτὸ ἠμποροῦσαν αὐτοὶ νὰ εἰποῦν διὰ τὸν Ἰωάννην, ἄνδρα ὁ ὁποῖος ἤξερε νὰ εἶναι εὐσεβὴς μὲ ἀκρίβειαν καὶ τόσον ἐθαυμάσθη ἀπὸ αὐτούς), ἐνῷ τὰ γεγονότα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προκαλέσουν παρομοίαν ὑποψίαν παρὰ μόνον εἰς τοὺς τελείως τρελλούς. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσε καὶ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐκ τῶν ἔργων μαρτυρίαν, ὅταν εἶπεν· «Τὰ ἔργα ποὺ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατὴρ διὰ νὰ φέρω εἰς πέρας, αὐτὰ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπιτελῶ, μαρτυροῦν δι' ἐμέ, ὅτι ὁ Πατὴρ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι ἔλεγαν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀφοῦ δὲν τηρῇ τὸ Σάββατον; δι' αὐτὸ εἶπεν, «τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωσεν ὁ Πατήρ». Βέβαια τὰ ἔργα τὰ ἐπραγματοποίει μὲ τὴν ἰδικήν του δύναμιν, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τίποτε ἀπολύτως δὲν κάνει ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸ καὶ ὡμίλησε κατὰ τρόπον ποὺ φαινομενικῶς τὸν παρουσιάζει εἰς χαμηλοτέραν θέσιν.

23. Ἰωάν. 5, 36.

γ΄. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν εἶπεν ὅτι, τὰ ἔργα, ποὺ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πατήρ, μαρτυροῦν ὅτι εἶμαι ἴσος μὲ τὸν Πατέρα; Διότι καὶ τὰ δύο ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅτι δηλαδὴ δὲν πράττει τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα. Διὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, ἔλεγεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν· «Καὶ ἐὰν δὲν πιστεύετε εἰς τοὺς λόγους μου, πιστεύσατε εἰς τὰ ἔργα μου διὰ νὰ μάθετε καὶ νὰ πιστεύσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι καὶ μένω μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι καὶ μένει μέσα μου»[24]. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν ἐμαρτύρει μὲ αὐτό, ὅτι ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι δὲν ἔπραττε τίποτε ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον.

Διατί ὅμως δὲν ὡμίλησεν μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ ἄφησε τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀνέφερε τὸ δευτερεῦον; Διότι δι' αὐτὸ ἐφρόντιζε καὶ ἐνδιεφέρετο κατὰ πρῶτον. Μολονότι βέβαια ἦτο πολὺ κατώτερον τὸ νὰ πιστευθῇ ὅτι ἔχει ἀποσταλῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς σύγκρισιν πρὸς τὴν πίστιν ὅτι εἶναι Θεὸς ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, (διότι τὸ πρῶτον τὸ εἶπαν καὶ οἱ προφῆται, ἐνῷ τὸ δεύτερον δὲν ἐλέχθη ἀκόμη), ἐν τούτοις ὁ Κύριος ἐνδιαφέρεται περισσότερον διὰ τὸ κατώτερον, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ὅτι, ἐὰν γίνῃ αὐτὸ ἀποδεκτόν, θὰ καταστῇ καὶ τὸ ἄλλο εὐκολώτερον δεκτὸν πλέον. Καὶ χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καθόλου τὴν σπουδαιοτέραν μαρτυρίαν, παρουσιάζει τὸ κατώτερον ἀπὸ αὐτὴν ἔργον, ὥστε διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ δεχθοῦν καὶ ἐκεῖνο.

Ἀφοῦ προετοίμασεν αὐτό, προσθέτει πάλιν· «Ὁ Πατήρ, ποὺ μὲ ἀπέστειλεν, αὐτὸς ἔχει δώσει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»[25]. Καὶ ποῦ ἔδωσε μαρτυρίαν διὰ τὸν Ἰησοῦν; Εἰς

24. Ἰωάν. 10, 38.
25. Ἰωάν. 5, 37.

τὸν Ἰορδάνην, ὅταν εἶπεν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Νὰ ὑπακούετε εἰς αὐτόν»[26].

Ἀλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἀποδειχθῇ. Βέβαια ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἦτο φανερά, (διότι οἱ ἴδιοι εἶχαν ἀποστείλει τοὺς ἀνθρώπους των καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀρνηθοῦν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτόν), καὶ ἡ μαρτυρία ἐπίσης ἀπὸ τὰ θαύματα ἦτο ὁμοία, (διότι εἶδαν τὰ συμβάντα καὶ ἤκουσαν καὶ τὸν θεραπευθέντα καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτά, δι' αὐτὸ καὶ τὸν κατηγόρουν), ὑπελείπετο λοιπὸν νὰ ἀποδείξῃ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ σκοπεύει νὰ ἀποδείξῃ αὐτό, ἐπρόσθεσεν· «Οὔτε τὴν φωνήν του ἔχετε ἀκούσει ποτὲ ἕως τώρα»[27]. Τότε πῶς λέγει ὁ Μωϋσῆς, «ὁ Μωϋσῆς ὡμιλοῦσε καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνετο»[28]; Ἐπίσης πῶς λέγει ὁ Δαυΐδ, «γλῶσσαν, ποὺ δὲν ἐγνώριζεν, ἤκουσεν»[29]; Καὶ πάλιν ὁ Μωϋσῆς, «ἐὰν ὑπάρχῃ ἔθνος τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ»[30];

«Οὔτε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του»[31], ἂν καὶ λέγεται ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ὁ Ἠσαΐας, ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ἄλλοι πολλοί.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ ποὺ λέγει τώρα ὁ Χριστός; Τοὺς εἰσάγει εἰς μίαν ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅτι διὰ τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάνωμεν λόγον οὔτε διὰ φωνὴν οὔτε διὰ μορφήν, ἀλλ' εἶναι ἀνώτερος σχημάτων καὶ παρομοίων ἐκφράσεων. Δηλαδὴ ὅπως ὅταν εἶπεν,

26. Ματθ. 3, 17. 17, 9.
27. Ἰωάν. 5, 37.
28. Ἐξόδ. 19, 19.
29. Ψαλμ. 80, 6.
30. Δευτερ. 4, 33. Τὸ ἐδάφιον ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.
31. Ἰωάν. 5, 37.

«οὔτε τὴν φωνήν του ἔχετε ἀκούσει», δὲν ἐννοοῦσεν αὐτό, ὅτι ἔχει φωνήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν εἶπεν, «οὔτε ἔχετε ἴδει τὴν μορφήν του», δὲν ἐννοεῖ αὐτό, ὅτι ἔχει μὲν μορφήν, ἀλλὰ δὲν εἶναι θεατή, παρὰ ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἰσχύει διὰ τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ μὴ λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι· Μάταια κομπάζεις, εἰς τὸν Μωϋσῆ μόνον ὡμίλησεν ὁ Θεός, (ἄλλωστε τὸ ἔλεγαν καὶ αὐτό· «Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ὁμιλήσει εἰς τὸν Μωϋσῆ, αὐτὸς ὅμως μᾶς εἶναι ἄγνωστος καὶ δὲν ἠξεύρομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ ἐστάλη»[32]), δι' αὐτὸ ὡμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι εἰς τὸν Θεὸν οὔτε φωνὴν οὔτε μορφὴν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποδίδωμεν.

Καὶ διατί λέγω αὐτά; λέγει ὁ Κύριος. Ὄχι μόνον τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχετε ἀκούσει καὶ δὲν ἔχετε ἴδει οὔτε τὴν μορφήν του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων καυχᾶσθε καὶ διὰ τὸ ὁποῖον εἶσθε περισσότερον ἀπὸ κάθε τι ἄλλο βέβαιοι, ὅτι δηλαδὴ ἐδέχθητε καὶ κατέχετε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, οὔτε καὶ αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὸ ἰσχυρισθῆτε. Διὰ νὰ τοὺς δείξῃ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόσθεσεν· «Οὔτε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἔχετε ἐγκολπωθῇ, ὥστε νὰ κατοικῇ μέσα σας»[33], δηλαδὴ τὰς ἐντολάς, τὰ προστάγματα, τὸν νόμον, τοὺς προφήτας. Πραγματικά, ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ἔχῃ διατάξει ὁ Θεός, ἐν τούτοις δὲν τὰ ἔχετε ἐσεῖς, ἐπειδὴ δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ. Διότι, ἐνῷ αἱ Γραφαὶ φωνάζουν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ πιστεύετε εἰς ἐμέ, ἐσεῖς ὅμως δὲν πιστεύετε καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔφυγεν ἀπὸ κοντά σας. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε πάλιν· «Διότι εἰς αὐτόν, τὸν ὁποῖον

32. Ἰωάν. 9, 29.
33. Ἰωάν. 5, 38.

ἐκεῖνος ἀπέστειλεν, δὲν πιστεύετε σεῖς»[34].

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ λέγουν, πῶς λοιπὸν ἔδωσε μαρτυρίαν δι' ἐσέ, ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν τὴν φωνήν του; λέγει· «Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, διότι ἐκεῖναι εἶναι ποὺ μαρτυροῦν δι' ἐμέ»[35]. Ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Θεὸς διὰ μέσου τῶν Γραφῶν ἔδωσε μαρτυρίαν δι' αὐτόν. Βέβαια ἐμαρτύρησε καὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος[36], ἀλλὰ δὲν ἐπικαλεῖται τὴν φωνὴν ἐκείνην, διότι ἴσως νὰ μὴ ἐγίνετο πιστευτός, ἐπειδὴ τὴν φωνὴν εἰς τὸ ὄρος δὲν τὴν ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν δὲ φωνὴν εἰς τὸν Ἰορδάνην τὴν ἤκουσαν μέν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπρόσεξαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς, δεικνύων ὅτι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρὸς ὑπάρχει εἰς αὐτάς, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἀφήρεσε τὰς παλαιὰς ἐκείνας ἀντιλήψεις, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ἐκαυχῶντο, μὲ τὴν ἰδέαν ἢ ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Θεὸν ἢ ὅτι ἤκουσαν τὴν φωνήν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ πιστεύσουν τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εἶναι προσκεκολλημένοι εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὸν νόμον τοῦ Σινᾶ, διορθώνει κατὰ πρῶτον τὴν πίστιν των αὐτὴν καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἐκεῖ συμβάντα ἦτο ἕνας τρόπος συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ὕστερα τοὺς παραπέμπει εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν Γραφῶν.

δ'. Καὶ ἡμεῖς ἄλλωστε, ὅταν ἀγωνιζώμεθα ἐναντίον τῶν αἱρετικῶν, ἀπὸ τὰς Γραφὰς ἂς ἐξοπλιζώμεθα καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἂς ἀντλῶμεν τὰ ἐπιχειρήματά μας. Διότι λέγει· «Ὅλη ἡ Γραφὴ εἶναι θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος διὰ διδασκαλίαν, δι' ἔλεγχον, διὰ διόρθωσιν, διὰ διαπαιδαγώγησιν εἰς τὴν καθόλου ἀρετήν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι τέλειος, κατηρτισμένος εἰς

34. Ἰωάν. 5, 38.
35. Ἰωάν. 5, 39.
36. Κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν.

κάθε ἀγαθὸν ἔργον»[37]. Ὄχι ἄλλας μὲν ἀρετὰς νὰ τὰς ἔχῃ, ἄλλας δὲ ὄχι, (διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἄρτιος εἰς τὴν ἀρετήν). Διότι εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, ποία ἡ ὠφέλεια, ὅταν προσεύχεται συνεχῶς, ἀλλὰ δὲν δίδει ἐλεημοσύνην μὲ ἀφθονίαν; Ἤ, ὅταν ἐλεῇ μὲ ἀφθονίαν, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ ἀσκεῖ βίαν εἰς τοὺς συνανθρώπους του; Ἤ, ὅταν δὲν εἶναι πλεονέκτης καὶ δὲν χρησιμοποιῇ βίαν, ἀλλὰ τὸ κάνει πρὸς ἐπίδειξιν καὶ διὰ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ ὅσους τὸν βλέπουν; Ἤ, ὅταν ἐλεῇ μὲ προσοχὴν καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ μεγαλοφρονεῖ διὰ τὴν πρᾶξίν του; Ἤ, ὅταν εἶναι ταπεινὸς καὶ τηρῇ τὰς νηστείας, ἀλλὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὸ κέρδος καὶ εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὴν γῆν καὶ εἰσάγει εἰς τὴν ψυχήν του τὴν μητέρα τῶν κακῶν; «Διότι ρίζα ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία»[38].

Ἂς νοιώσωμεν φρίκην λοιπὸν διὰ τὸ πάθος αὐτό, ἂς ἀποφύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν αὐτήν. Αὐτὸ τὸ κακὸν ἀνεστάτωσε τὴν οἰκουμένην, αὐτὸ ἔφερε σύγχυσιν τῶν πάντων, αὐτὸ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν μακαρίαν δουλείαν εἰς τὸν Χριστόν, «διότι δὲν εἶναι δυνατόν», λέγει, «νὰ δουλεύωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν μαμωνᾶν»[39]. Αὐτὸς μᾶς δίδει ἐντολὰς ἀντιθέτους πρὸς τὰ προστάγματα τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικά, ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ δίδῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ἐνῷ ὁ μαμωνᾶς, νὰ ἁρπάζῃς τὰ ἀγαθὰ τῶν πτωχῶν. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ συγχωρῇς τοὺς ἐχθρούς σου καὶ ὅσους σὲ ἀδικοῦν, ἐνῷ αὐτὸς ἀντιθέτως, νὰ στήνῃς παγίδας καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν σὲ ἀδικοῦν εἰς τίποτε. Ὁ Χριστὸς λέγει, νὰ εἶσαι φιλάνθρωπος καὶ ἥμερος, ἐνῷ αὐτὸς τὸ

37. Β´ Τιμοθ. 3, 16 - 17.
38. Α´ Τιμοθ. 6, 10.
39. Ματθ. 6, 24.

ἀντίθετον, νὰ εἶσαι ὠμὸς καὶ σκληρὸς καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζῃς καθόλου τὰ δάκρυα τῶν πτωχῶν, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐστηρὸν τὸν κριτὴν δι' ἡμᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διότι τότε ὅλα τὰ πεπραγμένα θὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιόν μας, καὶ ὅσοι ἠδικήθησαν καὶ ὅσοι ἐγυμνώθησαν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ θὰ ἀποκλείσουν κάθε εἴδους ἀπολογίαν μας. Πραγματικά, ἐὰν ὁ Λάζαρος, ποὺ δὲν ὑπέστη καμμίαν ἀδικίαν ἀπὸ τὸν πλούσιον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπήλαυσε τὰ ἀγαθὰ ἐκείνου, ἐστάθηκε τότε πικρὸς κατήγορος καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ εὕρῃ καμμίαν συγγνώμην, εἰπέ μου, ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχουν ὅσοι, πέραν τοῦ ὅτι δὲν κάνουν ἐλεημοσύνην, ἁρπάζουν τὰ ξένα ἀγαθὰ καὶ ἀνατρέπουν τὰ σπίτια τῶν ὀρφανῶν; Ἐὰν αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔθρεψαν τὸν Χριστόν, ὅταν ἐπεινοῦσε, προσείλκυσαν τόσον πῦρ εἰς τὸ κεφάλι των, ποίαν παρηγορίαν θὰ ἀπολαύσουν ὅσοι ἁρπάζουν ὅ,τι δὲν τοὺς ἀνήκει καὶ προκαλοῦν πολλὰς δολίας δίκας καὶ ἀποκτοῦν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων μὲ τρόπον ἄδικον;

Ἂς ἀποβάλωμεν λοιπὸν τὸν ἔρωτα αὐτὸν τῆς φιλαργυρίας, καὶ θὰ τὸν ἀποβάλωμεν, ἐὰν σκεφθῶμεν ἐκείνους ποὺ πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς ἠδίκησαν καὶ ἐφέρθησαν μὲ πλεονεξίαν καὶ ἀπέθαναν πλέον. Μήπως τὰ μὲν χρήματα καὶ τοὺς κόπους των δὲν τὰ ἀπολαμβάνουν ἄλλοι, ἐνῷ αὐτοὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν καὶ ὑφίστανται τὰ χειρότερα κακά; Κατὰ ποίαν λογικὴν λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπόδειξις ἐσχάτης ἀνοησίας αὐτά, νὰ ἀγωνιζώμεθα καὶ νὰ ταλαιπωρούμεθα, ὥστε καὶ ζῶντες νὰ βασανιζώμεθα μὲ τοὺς κόπους, καί, ὅταν ἀποθάνωμεν, νὰ ὑπομένωμεν τὰς ἀφορήτους κολάσεις καὶ τιμωρίας, ἐνῷ πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν, (καὶ πραγματικὰ τίποτε δὲν προκαλεῖ μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν καθαρὰν συνείδησιν), καί, ὅταν θὰ μεταβῶμεν ἐκεῖ, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἄπειρα ἀ-

γαθά; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡ κακία καὶ πρὸ τῆς γεέννης συνήθως τιμωρεῖ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ὅσους τὴν χρησιμοποιοῦν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας, ὅσους ἀκολουθοῦν αὐτήν, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τοὺς παρέχει ἀπόλαυσιν, ἐπειδὴ τοὺς κάνει νὰ ζοῦν μὲ χρηστὰς ἐλπίδας καὶ συνεχῆ ἡδονήν.

Συνεπῶς διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συνεχῆ ἀπόλαυσιν καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν, ἂς πράττωμεν τὰ ἀγαθὰ ἔργα, διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τοὺς μελλοντικοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους εἴθε ὅλοι μας νὰ λάβωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (41)

(Ἰωάν. ε', 39 - 47)

«Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, διότι νομίζετε ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον. Καὶ ἐκεῖναι εἶναι ποὺ μαρτυροῦν δι' ἐμέ. Καὶ ὅμως δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε πρὸς ἐμὲ διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»[1].

α'*. Ἂς ἀσχολούμεθα, ἀγαπητοί μου, μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον μὲ τὰ πνευματικὰ θέματα καὶ ἂς μὴ ἔχωμεν τὴν γνώμην ὅτι μᾶς εἶναι ἀρκετὸν πρὸς σωτηρίαν τὸ ὅτι ἐνδιαφερόμεθα ὀλίγον μὲ αὐτά. Διότι ἐὰν δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ ἐπιτύχῃς τίποτε εἰς τὰ ἐπίγεια πράγματα, ὅταν ἀπασχολῆσαι μὲ αὐτὰ παρέργως καὶ ἀσκόπως, πολὺ περισσότερον θὰ συμβῇ τὸ ἴδιον εἰς τὰ πνευματικά, ἐπειδὴ αὐτὰ ἀπαιτοῦν μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστός, ὅταν παρέπεμπε τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὰς Γραφάς, δὲν τοὺς παρέπεμπε διὰ μίαν ἁπλῆν ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ δι' ἔρευναν ἀκριβῆ καὶ συνειδη-

1. Ἰωάν. 5, 39 - 40.

* Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ κατ' ἀρχὰς προσεκτικὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ ἑρμηνεύων τὸ ἐδάφιον «ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε», λέγει ὅτι ὁ Κύριος διὰ τῶν λόγων αὐτῶν ἐδήλωσε τὸν ἀντίχριστον, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλθῃ καὶ δὲν θὰ ἀναγνωρίζῃ ἄλλον Θεὸν ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ θὰ σφετερίζεται τὴν δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἔχουν κατήγορον τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆν, διότι δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀποφύγουν τὴν κακίαν, ἡ ὁποία ἀπομωραίνει τοὺς κακούς, καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ἀρετήν, ἡ ὁποία συνετίζει καὶ ὁδηγεῖ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν.

τήν. Πραγματικά δὲν εἶπεν, ἀναγινώσκετε τὰς Γραφάς, ἀλλ' «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς».

Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθοῦν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, (διότι εἶχαν λεχθῆ κατ' ἀρχὰς συνεσκιασμένα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τότε ἀνθρώπων), δι' αὐτὸ καὶ τώρα τοὺς προτρέπει νὰ σκάπτουν μὲ προσοχήν, ὥστε νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνεύρουν τὰ κρυπτόμενα εἰς τὸ βάθος. Διότι δὲν ἐλέχθησαν ἐπιπολαίως, οὔτε ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ ὡς νὰ ἦσαν θησαυρὸς εὑρίσκοντο κρυμμένα εἰς μεγάλο βάθος. Καὶ ὅποιος ἀναζητεῖ τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸ βάθος, δὲν θὰ ἠμπορέση ποτὲ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ζητούμενον, ἂν δὲν τὸ ἀναζητῇ μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀφοῦ εἶπεν, «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς», ἐπρόσθεσεν, «διότι νομίζετε ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον». Δὲν εἶπεν, ἔχετε, ἀλλὰ «νομίζετε», διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι δὲν ἀπεκόμιζαν κανένα μεγάλο καὶ σπουδαῖον ὄφελος, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν μόνον αὐτῶν, ἐὰν δὲν εἶχαν καθόλου πίστιν.

Αὐτὸ ποὺ τοὺς λέγει σημαίνει τὸ ἑξῆς περίπου· Δὲν θαυμάζετε τὰς Γραφάς; Δὲν νομίζετε ὅτι αὐταὶ εἶναι ἡ αἰτία κάθε ζωῆς; Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν ἀντλῶ καὶ ἐγὼ τὰ ἐπιχειρήματά μου, διότι αὐταὶ εἶναι ποὺ μαρτυροῦν δι' ἐμὲ καὶ ἐν τούτοις δὲν θέλετε νὰ ἔλθετε πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον. Δικαιολογημένα συνεπῶς τοὺς ἔλεγεν, «νομίζετε», ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν, ἀλλὰ νὰ καυχῶνται μόνον διὰ τὴν ἁπλῆν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννήσῃ τὴν ὑποψίαν ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν ἐνδιαφέρον ὅτι κινεῖται ἀπὸ φιλοδοξίαν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς κάνῃ νὰ πιστεύσουν ὅτι ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἑαυτόν του, (ἄλλωστε ὑπενθύμισε τὴν φωνὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν μαρτυ-

ρίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἔργα τὰ ἰδικά του καὶ ἔλεγε τὰ πάντα διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ τοὺς ὑπεσχέθη ζωὴν αἰώνιον), καὶ ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν λοιπὸν νὰ ὑποπτευθοῦν πολλοὶ ὅτι τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀπὸ μεγάλην φιλοδοξίαν, ἄκουσε τί προσθέτει· «Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους»[2], δηλαδὴ δὲν τὴν χρειάζομαι τὴν δόξαν αὐτήν. Δὲν εἶναι, λέγει, ἡ ἰδική μου φύσις τοιαύτη, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐὰν ὁ ἥλιος δὲν ἠμπορῇ νὰ γίνῃ λαμπρότερος, ὅταν προστεθῇ εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τοῦ λύχνου, πολὺ περισσότερον θὰ ἀπέχω ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νὰ χρειασθῶ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐὰν δὲν χρειάζεσαι τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, τὰ λέγεις αὐτά; «Διὰ νὰ σωθῆτε ἐσεῖς»[3]. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶπεν ἀνωτέρω, τὸ ὑπηνίχθη ὅμως καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν, «διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»[4].

Ἀναφέρει ὅμως καὶ ἄλλην αἰτίαν. Ποία εἶναι αὐτὴ λοιπόν; «Ἀλλὰ σᾶς ἔχω μάθει ὅτι δὲν ἔχετε μέσα σας τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν»[5]. Ἐπειδὴ πολλὰς φοράς, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι δῆθεν ἀγαποῦν τὸν Θεόν, κατεδίωκαν αὐτόν, διότι ἔκανε τὸν ἑαυτὸν ἴσον μὲ τὸν Θεόν, καὶ ἀκόμη ἤξερε καλὰ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτήσῃ κανείς, διατί λοιπὸν τὰ λέγεις αὐτά; εἶπεν αὐτό. Διὰ νὰ σᾶς ἐλέγξω, λέγει, διότι δὲν μὲ διώκετε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμὲ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν Γραφῶν. Συνεπῶς, ὅπως πρὶν ἀπὸ αὐτὸ μὲ κατεδιώκετε, ἐπειδὴ μὲ ἐνομίζατε ὡς ἀντίθεον, ἔτσι τώ-

2. Ἰωάν. 5, 41.
3. Ἰωάν. 5, 34.
4. Ἰωάν. 5, 40.
5. Ἰωάν. 5, 42.

ρα ἔπρεπε νὰ σπεύσετε κοντά μου ἐφ' ὅσον σᾶς ἀπέδειξα αὐτά, ἐὰν βέβαια ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀγαπᾶτε. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς σᾶς εἶπα αὐτά, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι ἔχετε περιττὸν ἐγωϊσμὸν καὶ κομπάζετε ἀνόητα καὶ ἀκόμη ὅτι προσπαθεῖτε νὰ συσκιάσετε τὴν ζηλοφθονίαν σας.

Δὲν ἀποδεικνύει ὅμως αὐτὰ μὲ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν· «Ἐγὼ ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ πατρός μου καὶ δὲν μὲ δέχεσθε. Ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ, ποὺ θὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματός του, ἐκεῖνον θὰ τὸν ὑποδεχθῆτε»[6]. Βλέπεις ὅτι πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν διακηρύσσει ὅτι ἀπεστάλη ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς καὶ ὅτι ἀπὸ αὐτὸν ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ κριτοῦ καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, διὰ νὰ τοὺς ἀποκόψῃ κάθε πρόφασιν ἀγνωμοσύνης;

Καὶ ποῖον λέγει ὅτι θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δόξαν τοῦ ἰδικοῦ του ὀνόματος; Ἐδῶ ὑπαινίσσεται τὸν ἀντίχριστον καὶ παρέχει ἀδιαμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς ἀγνωμοσύνης αὐτῶν. Πραγματικά, ἐάν, λέγει, μὲ καταδιώκετε, ἐπειδὴ ἀγαπᾶτε τάχα τὸν Θεόν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ συμβῇ αὐτὸ μὲ τὸν ἀντίχριστον. Διότι ἐκεῖνος δὲν θὰ εἰπῇ τίποτε παρόμοιον, δηλαδή, οὔτε ὅτι ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Πατέρα οὔτε ὅτι ἔχει ἔλθει διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θέλημα ἐκείνου, ἀλλ' ὅλως ἀντιθέτως θὰ ἁρπάζῃ βιαίως ὅ,τι δὲν τοῦ ἀνήκει καὶ θὰ διακηρύσσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ θεὸς τοῦ σύμπαντος, (καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον ποὺ λέγεται Θεὸς ἢ λατρεύεται, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἑαυτόν του ὅτι αὐτὸς εἶναι Θεός»[7]). Διότι αὐτὸ σημαίνει ὅτι θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν δόξαν τοῦ ἰδικοῦ του ὀνόματος.

6. Ἰωάν. 5, 43.
7. Β' Θεσσ. 2, 4.

Ἐγὼ ὅμως δὲν ἦλθα μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλ' ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου.

Ἦτο βέβαια καὶ αὐτὸ ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀγαποῦν τὸν Θεόν, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐδέχοντο ἐκεῖνον ποὺ ἔλεγεν ὅτι ἔχει σταλῆ ἀπὸ ἐκεῖνον, τώρα ὅμως καὶ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου ἀποδεικνύει τὴν ἀναισχυντίαν αὐτῶν, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ δεχθοῦν τὸν ἀντίχριστον. Πραγματικά, ὅταν δὲν δέχωνται ἐκεῖνον ποὺ λέγει ὅτι ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐνῷ πρόκειται νὰ προσκυνήσουν ἐκεῖνον ποὺ ἀγνοεῖ τὸν Θεὸν καὶ κομπάζει καὶ λέγει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ θεὸς τοῦ σύμπαντος, εἶναι πλέον εὔδηλον ὅτι ἡ καταδίωξις τοῦ Ἰησοῦ προέρχεται ἀπὸ φθόνον καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μισοῦν τὸν Θεόν.

Δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον θέτει δύο αἰτίας τῶν λεγομένων. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀναφέρει τὴν καλὴν αἰτίαν, ὅταν λέγῃ· «Διὰ νὰ σωθῆτε»[8] καὶ «διὰ νὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»[9]. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπρόκειτο νὰ τὸν χλευάσουν, ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν ποὺ περιέχει ἔλεγχον, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι, καὶ ὅταν δὲν ὑπακούουν οἱ ἀκροαταί, ὁ Θεὸς συνηθίζει πάντοτε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ θέλημά του.

6'. Ὁ Παῦλος λοιπὸν ὁμιλῶν διὰ τὸν ἀντίχριστον εἶπε προφητικῶς, ὅτι «ὁ Θεὸς θὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς ἐνέργειαν παραπλανητικήν, διὰ νὰ κατακριθοῦν ὅλοι ὅσοι δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἠσπάσθησαν μὲ εὐχαρίστησιν τὴν ἀδικίαν»[10]. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ, ἀλλ' «ἐὰν ἔλθῃ», ἐπειδὴ ἐφρόντιζε καὶ ἐνδιεφέρετο διὰ τοὺς ἀκούοντας. Ἐπειδὴ ἡ ἀγνω-

8. Ἰωάν. 5, 34.
9. Ἰωάν. 5, 40.
10. Β' Θεσ. 2, 11 - 12.

μασύνη καὶ ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων ἦτο τόσον μεγάλη, δι' αὐτὸ ὁ Κύριος δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας τοῦ ἀντιχρίστου, ἐνῷ ὁ Παῦλος τὴν ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ τεχνηέντως εἰς ἐκείνους ποὺ εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τὴν ἀντιληφθοῦν. (Διότι ἐκεῖνος εἶναι ποὺ τοὺς ἀφήρεσε κάθε δικαιολογίαν).

Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Ἰησοῦς ἐκθέτει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων καὶ προσθέτει· «Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσετε, σεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκετε νὰ λαμβάνετε δόξαν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν;»[11]. Δι' αὐτῶν ἀποδεικνύει πάλιν ὅτι δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὰ ἀφορῶντα τὸν Θεὸν ζητήματα, ἀλλά, μὲ πρόσχημα τὸ ψευδὲς ἐνδιαφέρον των διὰ τὸν Θεόν, ἤθελαν νὰ ἱκανοποιήσουν τὸ ἰδικόν των πάθος. Διότι πραγματικὰ εὑρίσκοντο τόσον πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ προβαίνουν εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ ἐνεργείας των χάριν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἔκριναν προτιμοτέραν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον παρὰ τὴν δόξαν ἐκείνου. Κατὰ ποίαν λογικὴν λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ δείξουν τόσην ἐχθρότητα χάριν αὐτῆς τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν τόσον κατεφρόνουν, ὥστε ἀντ' αὐτῆς νὰ προτιμοῦν τὴν ἀνθρωπίνην;

Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς εἶπεν, ὅτι δὲν ἀγαποῦν τὸν Θεὸν καὶ τὸ ἀπέδειξεν αὐτὸ μὲ δύο ἐπιχειρήματα, δηλαδή, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν ὅσων πράττουν ἐναντίον του καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῶν ὅσων θὰ συμβοῦν μὲ τὸν ἀντίχριστον, καὶ ἀκόμη ἀφοῦ τοὺς ἀπέδειξε καθαρὰ ὅτι δὲν δικαιοῦνται κανενὸς εἴδους συγγνώμης, τόσον πολὺ ἀνατρέπει τοὺς ἰσχυρισμούς των, ὥστε τοὺς παρουσιάζει ὡς κατήγορον καὶ τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆν καὶ λέγει·

11. Ἰωάν. 5, 44.

«Μὴ φαντάζεσθε, ὅτι ἐγὼ θὰ σᾶς κατηγορήσω πρὸς τὸν Πατέρα. Ὑπάρχει ἄλλος ποὺ σᾶς κατηγορεῖ, ὁ Μωϋσῆς, εἰς τὸν ὁποῖον σεῖς ἔχετε στηρίξει τὰς ἐλπίδας σας. Διότι ἐὰν ἐπιστεύατε εἰς τὸν Μωϋσῆν, θὰ ἐπιστεύατε καὶ εἰς ἐμέ, διότι περὶ ἐμοῦ ἔγραψεν ἐκεῖνος. Ἐὰν ὅμως δὲν πιστεύετε εἰς ὅσα ἔχει γράψει ἐκεῖνος, πῶς θὰ πιστεύσετε εἰς τοὺς ἰδικούς μου λόγους;»[12]. Ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Πρὶν ἀπὸ ἐμὲ ἐκεῖνος εἶναι ποὺ ἔχει ὑποστῇ τὴν προσβολὴν καὶ τὴν περιφρόνησιν μὲ ὅσα πράττετε εἰς βάρος μου, διότι εἰς τὸν Μωϋσῆν μᾶλλον ἐδείξατε ἀπιστίαν παρὰ εἰς ἐμέ. (Βλέπεις μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἀπεγύμνωσε τελείως ἀπὸ κάθε δικαιολογίαν).

Ἐλέγατε, λέγει, ὅτι ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν, διὰ νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἰδικήν μου καταδίωξιν. Σᾶς ἀπέδειξα ὅτι ἀπὸ μῖσος πρὸς αὐτὸν τὸ ἐκάνατε αὐτό. Ἐλέγατε ὅτι καταλύω ἐγὼ τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ ὅτι συντελῶ εἰς τὴν ἀτονίαν τοῦ νόμου. Ἀπετίναξα ἐξ ὁλοκλήρου καὶ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Ὑποστηρίζατε ὅτι πιστεύετε εἰς τὸν Μωϋσῆν, δι' ὅσα ἀποτολμούσατε εἰς βάρος μου. Σᾶς ἀποδεικνύω πάλιν, ὅτι αὐτὴ ἡ συμπεριφορά σας εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀπιστίας σας εἰς τὸν Μωϋσῆν.

Συνεπῶς τόσον πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχω ἔλθη ὡς ἀντίπαλος τοῦ νόμου, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς ἄλλος ποὺ θὰ σᾶς κατηγορήσῃ, παρὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος σᾶς ἔχει δώσει τὸν νόμον.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἔλεγε διὰ τὰς Γραφάς, «διότι νομίζετε ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον»[13], καθ' ὅμοιον τρόπον ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως· «Εἰς τὸν

12. Ἰωάν. 5, 45 - 47.
13. Ἰωάν. 5, 39.

ὁποῖον ἔχετε στηρίξει τὰς ἐλπίδας σας»[14], καὶ ἔτσι τοὺς ἀφοπλίζει μὲ βάσιν τὰς ἰδικάς των πεποιθήσεις.

Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅτι θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὅτι δὲν ἀποτελοῦν οἱ λόγοι ἁπλοῦν κομπασμόν; Τί κοινὸν ἔχεις σὺ καὶ ὁ Μωϋσῆς; Κατέλυσες τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, τὴν ὁποίαν καθιέρωσεν ἐκεῖνος νὰ τηροῦμεν, πῶς λοιπὸν θὰ μᾶς κατηγορήσῃ ἐκεῖνος; Ἐπίσης πῶς εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ πιστεύσωμεν εἰς κάποιον ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δόξαν τοῦ ἰδικοῦ του ὀνόματος; Ὅλ' αὐτὰ τὰ λέγεις χωρὶς νὰ ἔχῃς μαρτυρίας περὶ αὐτῶν.

Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ ἀνεξαιρέτως ἀπὸ τὰ προηγηθέντα ἔχουν τὴν ἀπόδειξιν. Διότι ὅταν γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι ἔχω ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως φανερώνουν τὰ ἔργα μου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πατρός, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Μωϋσῆς θὰ τοὺς κατηγορήσῃ. Διότι τί εἶπεν ἐκεῖνος; Δὲν εἶπεν ἆρά γε ὅτι, ἐὰν ἔλθῃ κάποιος, ποὺ θὰ κάνῃ θαύματα καὶ θὰ κατευθύνῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Θεὸν καὶ θὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα μὲ ἀλήθειαν, εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ὑπακούετε μὲ κάθε προσοχήν;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν μήπως δὲν ἔχει πραγματοποιήσει ὅλα αὐτά; Διότι πραγματικὰ καὶ θαύματα ἀληθινὰ ἔκανε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν προσείλκυσε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰς προφητείας ἐπρόσθεσε τὴν πραγμάτωσίν των.

Ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται ὅτι θὰ πιστεύσουν εἰς κάποιον ἄλλον; Ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι μισοῦν τὸν Χριστόν. Διότι αὐτοὶ ποὺ ἀποστρέφονται ἐκεῖνον ποὺ ἔρχεται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι φανερὸν ὅτι θὰ δεχθοῦν τὸν ἀντίθεον.

14. Ἰωάν. 5, 45.

Ἐὰν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν προβάλῃ τὸν Μωϋσῆν, (μολονότι εἶπεν, «ἐγὼ δὲν βασίζομαι εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ ἄνθρωπον»[15]), μὴ παραξενεύεσαι, διότι δὲν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰ γράμματα τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' εἰς τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ Γραφαὶ τοὺς ἐφόβιζαν ὀλιγώτερον, φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸ καὶ τοὺς παρουσιάζει τὸν ἴδιον τὸν νομοθέτην ὡς κατήγορον καὶ ἔτσι καθιστᾷ φρικτότερον τὸν φόβον των καὶ ἐλέγχει τὸ κάθε τι ποὺ λέγουν αὐτοί.

Πρόσεξε λοιπόν. Ἔλεγαν ὅτι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καταδιώκουν αὐτόν, ἀλλὰ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι τὸ κάνουν αὐτὸ ἀπὸ μῖσος πρὸς τὸν Θεόν. Ἰσχυρίζοντο ὅτι παραμένουν πιστοὶ καὶ ἀκολουθοῦν τὸν Μωϋσῆν, τοὺς ἀποδεικνύει ὅμως ὅτι πράττουν αὐτά, ἐπειδὴ δὲν πιστεύουν εἰς αὐτόν. Διότι ἐὰν εἶχαν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν νόμον, ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐφήρμοζεν. Ἐὰν ἀγαποῦσαν τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν εἰς ἐκεῖνον ποὺ προσείλκυεν πρὸς αὐτόν. Ἐὰν ἐπίστευαν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουν τὸν προφητευθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως πρὶν ἀπὸ ἐμὲ δὲν πιστεύετε εἰς αὐτόν, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον καὶ ἐγώ, ποὺ ἐπροφητεύθην ἀπὸ αὐτόν, νὰ καταδιώκωμαι ἀπὸ σᾶς.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ ὅταν ἰσχυρίζοντο ὅτι ἐθαύμαζαν τὸν Ἰωάννην, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι περιφρονοῦσαν τὸν Ἰωάννην μὲ ὅσα ἔπραττον εἰς βάρος του, καθ' ὅμοιον τρόπον τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν Μωϋσῆν, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου διαβεβαιώσεις καὶ συνεχῶς στρέφει εἰς βάρος των ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα προέβαλλον μὲ τὴν πεποίθησιν ὅ-

15. Ἰωάν. 5, 34.

τι εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. Πραγματικά, τόσον πολὺ ἀπέχω, λέγει ὁ Κύριος, ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν νόμον, ὅσον ἐπικαλοῦμαι ὡς κατήγορόν σας τὸν ἴδιον τὸν νομοθέτην.

Τὸ ὅτι βέβαια μαρτυροῦν αἱ Γραφαὶ περὶ αὐτοῦ, τὸ εἶπεν. Δὲν ἐπρόσθεσεν ὅμως ἀκόμη τὸ ποῦ μαρτυροῦν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς φοβίση περισσότερον καὶ νὰ τοὺς παρωθήση εἰς ἔρευναν καὶ νὰ τοὺς φέρη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσουν. Διότι ἐὰν τοὺς τὰ ἔδιδεν ἕτοιμα, χωρὶς νὰ ἐρωτοῦν οἱ ἴδιοι, θὰ ἐλησμονοῦσαν τὴν μαρτυρίαν. Τώρα ὅμως, ἐὰν ἐπρόσεχαν εἰς τὰ λεγόμενα, ἔπρεπε, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα, αὐτὸ νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸν Κύριον. Δι' αὐτὸ ὄχι μόνον εἰς τὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς ἀπειλάς, ἐπανέρχεται συχνά, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύση ἔστω καὶ ἔτσι, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν λεγομένων. Αὐτοὶ ὅμως καὶ ὑπὸ τὰς ἀποθήκας αὐτὰς σιωποῦν. Διότι ἡ πονηρία εἶναι τόσον μεγάλο κακόν. Ὅσα καὶ ἂν λέγη καὶ πράττη κανείς, δὲν ἐξεγείρεται, ἀλλὰ περιμένει καὶ διαφυλάσσει τὸ δηλητήριόν της.

γ'. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει, ἀφοῦ ἀποβάλωμεν κάθε κακίαν ἀπὸ τὴν ψυχήν μας, νὰ μὴ πλέκωμεν κανένα δόλον εἰς καμμίαν περίπτωσιν. «Διότι εἰς τοὺς πονηροὺς ὁ Θεὸς παρέχει πονηροὺς δρόμους»[16], λέγει. Ἐπίσης, «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ ἀποφύγη τὸν δόλον τῆς σοφίας καὶ θὰ ὑπερνικήση τοὺς ἀσυνέτους συλλογισμούς»[17]. Διότι τίποτε δὲν ὁδηγεῖ εἰς μεγαλυτέραν μωρίαν, ὅσον ἡ πονηρία. Πραγματικά, ὅταν κανεὶς εἶναι ὕπουλος, ὅταν εἶναι ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος, (αὐτὰ εἶναι τὰ εἴδη τῆς πονηρίας), ὅταν λυπῆ τοὺς συνανθρώπους του χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ἀδικήσει, ὅταν πλέκη δό-

16. Παροιμ. 21, 8.
17. Σοφ. Σολ. 1, 5.

λους, πῶς δὲν θὰ ἀποδείξη ὅτι εἶναι τελείως ἀνόητος;

Ἀντίθετα, τίποτε δὲν μᾶς καθιστᾶ τόσον φρονίμους, ὅσον ἡ ἀρετή. Πραγματικὰ αὐτὴ μᾶς κάνει εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας, φιλανθρώπους, ἡμέρους, πράους, ἐπιεικεῖς. Καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αὐτὴ τὰ γεννᾶ συνήθως. Ποῖος λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι συνετώτερος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει τὰ γνωρίσματα αὐτά;

Ὥστε ἀληθινὰ ἡ ἀρετὴ εἶναι πηγὴ καὶ ρίζα τῆς φρονήσεως, ὅπως πάλιν καὶ κάθε εἶδος πονηρίας προέρχεται ἀπὸ ἀνοησίαν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἐγωϊστὴς καὶ ὁ ὀξύθυμος κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, διότι τοὺς λείπει ἡ φρόνησις. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· «Δὲν ὑπάρχει θεραπεία διὰ τὸ σῶμά μου. Ἐκπέμπουν ἄσχημον ὀσμὴν καὶ ἐσάπισαν αἱ πληγαί μου ἐξ αἰτίας τῆς ἀφροσύνης μου»[18], διὰ νὰ δείξη ὅτι κάθε ἁμαρτία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀφροσύνην. Ἀντίθετα ὁ ἐνάρετος καὶ θεοφοβούμενος ἄνθρωπος εἶναι ὁ συνετώτερος ὅλων. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος σοφὸς λέγει· «Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου»[19].

Ἐὰν λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπόδειξις σοφίας, ὁ δὲ πονηρὸς δὲν ἔχει τὸν φόβον αὐτόν, τότε ἔχει στερηθῆ τὴν πραγματικὴν σοφίαν. Καὶ ἀφοῦ ἐστερήθη τὴν πραγματικὴν σοφίαν, εἶναι ὁ περισσότερον ἀνόητος ὅλων.

Βέβαια, πολλοὶ ἄνθρωποι θαυμάζουν τοὺς πονηρούς, ἐπειδὴ ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ ἀδικοῦν καὶ νὰ βλάπτουν, καὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι δι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρὸ πάντων πρέπει νὰ τοὺς ταλανίζουν, διότι, ἐνῷ νομίζουν ὅτι βλάπτουν τοὺς ἄλλους, σπρώχνουν τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγαλυτέρας ἀνοησίας, τὸ νὰ κτυπᾶ δηλαδὴ κάποιος τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ μὴ τὸ ἀντιλαμβάνεται καθόλου, ἀλλὰ νὰ

18. Ψαλμ. 37, 4, 6.
19. Παροιμ. 1, 7.

ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀδικεῖ ἄλλον ἄνθρωπον, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα κατασφάττει τὸν ἑαυτόν του. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλὰ ὅτι, ὅταν κτυπῶμεν τοὺς ἄλλους, φθείρομεν τοὺς ἑαυτούς μας, ἔλεγεν· «Διατὶ δὲν προτιμᾶτε νὰ ἀδικῆσθε; Διατὶ δὲν προτιμᾶτε νὰ διαρπάζεσθε;»[20]. Διότι πραγματικὰ διὰ νὰ μὴ ἀδικῆσθε, δὲν πρέπει νὰ ἀδικῆτε. Ὅπως πάλιν διὰ νὰ μὴ κακοποιῆσθε, δὲν πρέπει νὰ κακοποιῆτε. Αὐτὰ βέβαια φαίνονται αἰνιγματικὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ φιλοσοφήσουν μὲ εὐσέβειαν.

Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω, ἂς μὴ ταλανίζωμεν καὶ ἂς μὴ κλαίωμεν τοὺς ἀδικουμένους καὶ τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ προβαίνουν εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτάς, διότι αὐτοὶ εἶναι ποὺ ὑφίστανται τὴν μεγαλυτέραν ἀδικίαν. Ὅσοι καθιστοῦν τὸν Θεὸν ἐχθρόν των καὶ ἀνοίγουν τὰ στόματα πολλῶν κατηγόρων καὶ ἀποκτοῦν τὴν φήμην τῶν πονηρῶν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ προκαλοῦν μεγάλην κόλασιν εἰς τοὺς ἑαυτούς των κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν. Ἀντίθετα, ὅσοι ἀδικοῦνται καὶ ὑποφέρουν τὰ πάντα μὲ γενναιότητα καὶ τὸν Θεὸν ἔχουν ἵλεων καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι συμπάσχουν μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπαινοῦν καὶ ἐπιδοκιμάζουν τὴν συμπεριφοράν των. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ εἰς τὸν παρόντα βίον θὰ ἔχουν πολὺ καλὴν φήμην, διότι παρέχουν μεγάλην ἀπόδειξιν θεοσεβείας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ συμμετάσχουν εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Α' Κορινθ. 6, 7.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ' (42)

(Ἰωάν. στ', 1 - 15)

«Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ μέρη τῆς Τιβεριάδος. Καὶ τὸν ἠκολούθει πολὺς λαός, διότι ἔβλεπαν τὰ θαύματά του, ποὺ ἔκανεν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀνέβηκε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκάθητο ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἐπλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων»[1].

α'*. Ἀγαπητοί, ἂς μὴ συγκρουώμεθα μὲ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πράγματα καί, ὅταν ἡ κακία των δὲν βλάπτῃ καθόλου τὴν ἰδικήν μας ἀρετήν, νὰ δίδωμεν τόπον εἰς τὰ πονηρά των σχέδια, διότι ἔτσι καταπαύει κάθε κακία. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀκόντια, ὅταν προσκρούσουν εἰς κάτι τεταμένον καὶ σκληρὸν καὶ ἀπωθητικόν, ἐξακοντίζονται πάλιν μὲ μεγάλην ὁρμὴν πρὸς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔρριξαν, ἐνῷ ὅταν ἡ δύναμις τῆς ῥίψεως δὲν συναντήσῃ κάτι τὸ ἀνθιστάμενον γρήγορα παραλύει καὶ σταματᾷ, καθ' ὅμοιον

1. Ἰωάν. 6, 1 - 4.

* Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μετὰ χεῖρας ὁμιλίας του λέγει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης δὲν ἀναγράφει κατ' εἶδος ὅλα τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς συγγραφῆς του ἀφιερώνει εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λόγων αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ σχολιάζων τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἐρευνᾷ διατί ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Φίλιππον, ποία ἡ ἔννοια τοῦ «πειράζειν» καὶ διατί ἀνέθεσεν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ βαστάσουν τὰ δώδεκα κοφίνια τῶν περισσευμάτων. Τέλος τονίζει τὴν περιφρόνησιν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν καὶ προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἐπιδιώκουν τὸν ἔπαινον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταφρονοῦν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

τρόπον καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν συγκρουώμεθα μαζί των, ἐξαγριώνονται περισσότερον, ἐνῷ ὅταν ὑποχωρῶμεν καὶ τοὺς ἀφήνωμεν πεδίον ἀνοικτόν, εὔκολα τοὺς κάνωμεν νὰ ἐκτονώσουν κάθε μανία των.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Χριστός, ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς κάνει καὶ βαπτίζει περισσοτέρους μαθητὰς παρὰ ὁ Ἰωάννης, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σβέσῃ τὸν φθόνον καὶ τὸν θυμὸν αὐτῶν, πού, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτήν. Μὲ τὴν ἀναχώρησιν ὅμως φέρει τὴν καταπράϋνσιν[2].

Ἐπίσης ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς ἰδίους τόπους. Πραγματικὰ δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν Κανᾶ[3], ἀλλὰ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἠκολούθουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἔβλεπαν τὰ θαύματα ποὺ ἔκανεν.

Ποῖα θαύματα; Διατί δὲν ἀναφέρει τὸ καθένα χωριστὰ ὁ Εὐαγγελιστής;

Διότι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βιβλίου του ὁ Εὐαγγελιστὴς αὐτὸς ἐφρόντισε νὰ τὸ καλύψῃ μὲ λόγους καὶ ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ. Κύτταξε λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς ἔτους, μᾶλλον δὲ καὶ τώρα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα[4] τίποτε περισσότερον δὲν μᾶς ἐδίδαξε χάριν τῶν θαυμάτων, παρὰ μόνον ὅτι ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ αὐλικοῦ. Διότι δὲν ἐνδιεφέρετο δι' αὐτό, ὥστε νὰ συμπεριλάβῃ τὰ πάντα εἰς τὴν συγγραφήν του δηλαδή, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο καὶ δυνατόν, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρῃ ὀλίγα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα γεγονότα.

---

2. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 1 - 3.
3. Δύο φορὰς εἶχεν ἤδη μεταβῆ εἰς αὐτήν. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 1 ἑξ. 4, 46.
4. Ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ ἰδιαίτερα εἰς τὸ κεφάλαιον 5.

«Καὶ τὸν ἠκολούθει», λέγει, «πολὺς λαός, διότι ἔβλεπαν τὰ θαύματα ποὺ ἔκανεν».

Τὸ γεγονὸς ὅτι τὸν ἠκολούθουν δὲν εἶναι καὶ ἀπόδειξις σταθερᾶς ἀποφάσεως. Διότι ἐνῷ ἀπελάμβανον τόσον σπουδαίαν διδασκαλίαν, ἐν τούτοις προσειλκύοντο περισσότερον ἀπὸ τὰ θαύματα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι γνώρισμα διανοίας στερουμένης πνευματικότητος. «Διότι τὰ θαύματα», λέγει, «εἶναι διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ὄχι διὰ τοὺς πιστούς»[5]. Ὁ λαὸς ὅμως ποὺ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος δὲν ἦτο ὅμοιος μὲ αὐτὸν ἐδῶ, ἀλλὰ εἶχε διαφορετικὴν διάθεσιν· «Ὅλοι ἔμειναν κατάπληκτοι», λέγει, «ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, διότι τοὺς ἐδίδασκεν ὡς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν»[6].

Διατί λοιπὸν τώρα ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ κάθεται ἐκεῖ μὲ τοὺς μαθητάς του;

Διὰ τὸ θαῦμα ποὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ. Τὸ ὅτι δὲ ἀνέβησαν μόνον οἱ μαθηταὶ ἀποτελεῖ κατηγορίαν διὰ τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ δὲν ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν.

Δὲν ἀναβαίνει ὅμως εἰς τὸ ὄρος διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐπιδιώκωμεν πάντοτε τὴν ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ κόσμου. Διότι ἡ ἐρημία εἶναι κατάλληλος διὰ φιλοσοφίαν καὶ πνευματικὴν ἐνίσχυσιν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος μόνος του πολλὰς φορὰς ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος[7] καὶ ἐκεῖ διανυκτερεύει καὶ προσεύχεται, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ θέλει νὰ πλησιάσῃ περισσότερον τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε ταραχὴν καὶ νὰ ἀναζητῇ καιρὸν καὶ τόπον ἀπηλλαγμένον θορύβου.

---

5. Α΄ Κορινθ. 14, 22.
6. Ματθ. 7, 28 - 29.
7. Πρβλ. Ματθ. 14, 23. 15, 29. Μάρκ. 6, 46. Λουκ. 6, 12. 9, 12.

«Ἐπλησίασε τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων».

Διατί δὲν πηγαίνει εἰς τὴν ἑορτήν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἀλλ' ἐνῷ ὅλοι σπεύδουν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ὄχι μόνος του, ἀλλὰ φέρει καὶ τοὺς μαθητάς του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μεταβαίνει εἰς τὴν Καπερναούμ; Σιγὰ - σιγὰ λοιπὸν κατέλυε τὸν νόμον, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν πονηρίαν τῶν Ἰουδαίων.

«Καὶ ἐσήκωσεν ὁ Ἰησοῦς τὰ μάτια του καὶ εἶδε πολὺν κόσμον»[8].

Ἐδῶ μᾶς φανερώνει ὅτι ποτὲ δὲν ἐκάθητο ἄσκοπα μὲ τοὺς μαθητάς του, ἀλλὰ ἴσως τοὺς ἔλυε κάποιαν ἀπορίαν καὶ τοὺς ἐδίδασκε καὶ τοὺς συνέδεε περισσότερον μὲ τὸν ἑαυτόν του. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ μάλιστα δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν συγκατάβασίν του πρὸς αὐτούς. Ἐκάθηντο λοιπὸν μαζί του, ἴσως κυττάζοντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἔπειτα, «ἐσήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε κόσμον νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν».

Οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ λέγουν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν παρεκάλουν, ὥστε νὰ μὴ ἀπολύσῃ τοὺς ἀνθρώπους νηστικούς[9], ἐνῷ ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει ὅτι ὁ Φίλιππος ἠρωτήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν. Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ τὰ δύο εἶναι ἀληθινά, δὲν συνέβησαν ὅμως κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θαύματος τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν προηγήθη τοῦ παρόντος. Συνεπῶς ἄλλη ἡ περίπτωσις τῶν ἄλλων, ἄλλη ἡ τοῦ Ἰωάννου.

Διατί λοιπὸν ἐρωτᾷ τὸν Φίλιππον; Ἐγνώριζε ποῖοι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς εἶχαν ἀνάγκην μεγαλυτέρας διδασκαλίας. Ἄλλωστε ὁ Φίλιππος εἶναι ποὺ ἀργότερα ἔλεγεν· «Δεῖξέ μας τὸν Πατέρα καὶ μᾶς εἶναι ἀρκετὸν αὐτό»[10]. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν ἐδίδασκεν ἐξ ἀρχῆς. Πραγματικά, ἐὰν ἐγίνετο ἁπλῶς μόνον τὸ θαῦμα, δὲν θὰ ἐφαίνετο πολύ. Τώρα ὅμως ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ προηγουμένως τὴν ὑπάρχουσαν μεγάλην ἔλλειψιν εἰς τροφήν, ὥστε, ὅταν καταλάβῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο, νὰ κατανοήσῃ καλύτερα τὸ μέγεθος τοῦ μελλοντικοῦ θαύματος[11].

Καὶ πρόσεξε τί λέγει ὁ Φίλιππος· Ἀπὸ ποῦ θὰ εὕρωμεν τόσους ἄρτους, διὰ νὰ φάγουν αὐτοί;

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Δηλαδὴ δὲν ἐπραγματοποίησε προηγουμένως τὸ θαῦμα μέχρις ὅτου τὸν ἠρώτησεν· «Τί κρατεῖς εἰς τὸ χέρι σου;»[12]. Πραγματικά, ἐπειδὴ τὰ παράδοξα καὶ ξαφνικὰ γεγονότα μᾶς κάνουν συνήθως νὰ ξεχνῶμεν τὰ προηγηθέντα περιστατικά, τὸν ἐδέσμευσε μὲ τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν, ὥστε, ὅταν θὰ δοκιμάσῃ τὴν ἔκπληξιν, νὰ μὴ ἠμπορέσῃ πλέον νὰ λησμονήσῃ τὰ ὅσα παρεδέχθη. Ἐπίσης ἔτσι μὲ τὴν σύγκρισιν θὰ καταλάβῃ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος. Τὸ ἴδιον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐδῶ.

Καὶ ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν ἐρώτησιν ἀπήντησε καὶ εἶπεν· «Ψωμιὰ ἀξίας διακοσίων δηναρίων δὲν φθάνουν

8. Ἰωάν. 6, 5.
9. Πρβλ. Ματθ. 14, 15. Μάρκ. 6, 35-36. Λουκ. 9, 12.

10. Ἰωάν. 14, 8.
11. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἑρμηνευτικαὶ ἀπόψεις διὰ τὸν λόγον ποὺ ὁ Κύριος ἀπευθύνεται πρὸς Φίλιππον. Οὕτως, ἄλλοι λέγουν ὅτι ἦτο ἐρευνητικὸς καὶ φιλομαθής, ἀλλὰ δὲν εἶχεν τὴν ἀπαιτουμένην ὀξύτητα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν θείων ἐνεργειῶν. Ἄλλοι πάλιν ὅτι ὁ Φίλιππος κατήγετο ἀπὸ τὰ γειτονικὰ πρὸς τὴν τοποθεσίαν ἐκείνην μέρη (Ἰωάν. 12, 21) καὶ θὰ ἐπερίμενεν ὁ καθένας ὅτι οὗτος γνωρίζων καλῶς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληροφορήσῃ, ποῦ θὰ ἠδύναντο νὰ εὕρουν τροφάς.
12. Ἐξόδ. 4, 2.

εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ πάρῃ ὁ καθένας των ἕνα μικρὸ κομμάτι. Ὁ Κύριος ἠρώτησε τὸν Φίλιππον πειράζων αὐτόν. Διότι ὁ ἴδιος ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ»[13]. Τί σημαίνει ἡ φράσις «πειράζων αὐτόν»; Ἆρά γε δὲν ἐγνώριζε τί θὰ ἔλεγεν ὁ Φίλιππος; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ αὐτό.

β´ Ἀλλὰ ποία εἶναι τέλος πάντων ἡ σημασία τῆς λέξεως; Ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἶναι δυνατὸν νὰ μάθωμεν τὴν σημασίαν της, διότι καὶ ἐκεῖ λέγει· «Καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπείραζεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραὰμ καὶ εἶπεν· Λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς ὑπερβολικά, τὸν Ἰσαάκ»[14]. Οὔτε ἐδῶ βέβαια φαίνεται νὰ λέγῃ αὐτὸ μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐπερίμενε τὴν ἔκβασιν τῶν γεγονότων διὰ νὰ ἴδῃ τὸ τέλος, ἐὰν δηλαδὴ θὰ ὑπακούσῃ ἢ ὄχι ὁ Ἀβραάμ, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτὸ διὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα προτοῦ νὰ συμβοῦν;), ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔχουν λεχθῆ σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ ὅτι, «ἐρευνᾷ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων», δὲν φανερώνει ἔρευνα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἄγνοιαν, ἀλλὰ ἀκριβῆ γνῶσιν, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι «ἐπείρασεν», τίποτε ἄλλο δὲν λέγει, παρὰ ὅτι ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τί θὰ συνέβαινεν.

Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸν καθιστᾷ καλύτερον. Ὅπως δηλαδὴ τότε τὸν Ἀβραάμ, ἔτσι καὶ αὐτὸν μὲ τὴν ἐρώτησιν τὸν ὁδηγεῖ τώρα εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ θαύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, διὰ νὰ μὴ σκεφθῇς τίποτε τὸ ἄτοπον διὰ τὰ λεχθέντα προσκολλώμενος εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς λέξεως, ἐπρόσθεσεν· «Διότι ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ».

13. Ἰωάν. 6, 7, 6.
14. Γεν. 22, 1 - 2

Πέραν αὐτῶν ἐκεῖνο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρῶμεν, ὅτι κάθε φορὰ ποὺ εἶναι πονηρὰ ἡ ὑποψία, ἀμέσως μὲ μεγάλην φροντίδα τὴν διορθώνει ὁ Εὐαγγελιστής. Ὅπως ἐδῶ δηλαδή, διὰ νὰ μὴ σχηματίσουν οἱ ἀκούοντες τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐγνώριζεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γεγονότος, ἐπρόσθεσε τὴν διόρθωσιν καὶ εἶπεν· «Διότι αὐτὸς ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ», καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον, ὅταν ἔλεγεν ὅτι κατεδίωκαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, «ὄχι μόνον διότι κατέλυε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ὅτι ἔχει Πατέρα του τὸν Θεὸν καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον μὲ τὸν Θεόν»[15], ἐὰν αὐτὴ δὲν ἦτο καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἐβεβαιοῦτο μὲ τὰ ἔργα του, ἀσφαλῶς θὰ προσέθετε καὶ ἐκεῖ τὴν ἀνάλογον διόρθωσιν. Διότι ἐάν, εἰς ὅσα λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, φοβῆται ὁ Εὐαγγελιστὴς μήπως κανεὶς ὑποπτευθῇ κάτι ἄτοπον, πολὺ περισσότερον θὰ ἐφοβεῖτο, ἐὰν ἔβλεπε νὰ μὴ ἐπικρατῇ ἡ ἁρμόζουσα δι' αὐτὸν ἀντίληψις, εἰς ὅσα ἔλεγαν οἱ ἄλλοι διὰ τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκανεν. Διότι ἐγνώριζε καλὰ ὅτι αὐτὸ ἦτο γνώμη καὶ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἀμετακίνητος. Δι' αὐτό, ὅταν εἶπεν, «ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον μὲ τὸν Θεόν», δὲν ἐχρησιμοποίησε καμμίαν παρομοίαν διόρθωσιν. Διότι τὸ λεγόμενον δὲν ἦτο ἐσφαλμένη ὑποψία τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐπιβεβαιωμένη μὲ τὰ ἔργα του.

Ὅταν λοιπὸν ἠρωτήθη ὁ Φίλιππος, «λέγει ὁ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου· Ὑπάρχει ἐδῶ κάποιος νέος, ποὺ ἔχει πέντε ψωμιὰ κρίθινα καὶ δύο ψάρια. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τόσον πολὺν κόσμον;»[16]. Ὁ Ἀνδρέας εὑρίσκετο εἰς ὑψηλοτέραν πνευματικότητα ἀπὸ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔφθασεν

15. Ἰωάν. 5, 18.
16. Ἰωάν. 6, 8 - 9.

εἰς τὸ τέλειον. Νομίζω ὅμως ὅτι οὔτε αὐτὸ τὸ εἶπε τυχαῖα, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχεν ἀκούσει τὰ θαύματα τῶν προφητῶν καὶ πῶς ὁ Ἐλισσαῖος ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων[17]. Δι' αὐτὸ ὁ Ἀνδρέας ἀνέβηκεν εἰς κάποιο ὕψος, δὲν ἠμπόρεσεν ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν.

Ἂς μάθωμεν, ὅσοι προσέχωμεν τὰς ἀπολαύσεις, μὲ τί ἐτρέφοντο οἱ θαυμαστοὶ καὶ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες καὶ ἂς ἴδωμεν τὴν λιτότητα τῆς τραπέζης των ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς προσφερομένης τροφῆς καὶ ἂς τοὺς μιμηθῶμεν.

Ἡ συνέχεια τῶν λόγων τοῦ Ἀνδρέου παρουσιάζει μεγάλην ἀδυναμίαν, διότι ἀφοῦ εἶπεν, «ἔχει πέντε ψωμιὰ κρίθινα», ἐπρόσθεσεν· «Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ ὀλίγα διὰ τόσον πολὺν κόσμον;». Διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὁ θαυματουργὸς ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ὀλίγα καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ πολλά. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει. Διότι διὰ τὸν Κύριον ἦτο ἐξ ἴσου εὔκολον καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα νὰ ἐπιτύχῃ νὰ πηγάσῃ ἄφθονον ψωμί. Δὲν ἐχρειάζετο βέβαια τὴν ἀπαιτουμένην ὕλην, παρὰ μόνον διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ δημιουργία εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἰδικήν του σοφίαν, (ὅπως ἔλεγαν οἱ μεταγενέστεροι, ποὺ ἠκολούθησαν τὴν πλάνην τοῦ Μαρκίωνος, διαστρέφοντες τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν), δι' αὐτὸ χρησιμοποιεῖ τὰ ἴδια τὰ δημιουργήματα ὡς βάσιν τῶν θαυμάτων του.

Ὅταν λοιπὸν ἀπηλπίσθησαν καὶ οἱ δύο μαθηταί, τότε πλέον θαυματουργεῖ. Διότι ἔτσι ὠφελοῦντο περισσότερον, παραδεχόμενοι κατ' ἀρχὰς τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος, ὥστε, ὅταν πραγματοποιηθῇ νὰ μάθουν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

17. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 4, 38 - 44.

Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον εἶχαν ἐπιτύχει καὶ οἱ προφῆται, ἔστω καὶ ὄχι ὅμοιον, (ἐπρόκειτο δὲ νὰ θαυματουργήσῃ, ἀφοῦ προσευχηθῇ προηγουμένως), διὰ νὰ μὴ περιπέσουν εἰς κάποιαν χαμηλὴν ὑποψίαν, κύτταξε πῶς μὲ τὸν τρόπον τῆς θαυματουργίας ἐξύψωσε τὴν διάνοιαν ὅλων καὶ πῶς ἔδειξε τὴν ὑπεροχήν του. Πραγματικά, πρὶν νὰ φανοῦν ἀκόμη τὰ ψωμιά, κάνει τὸ θαῦμα, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὰ μὴ ὑπάρχοντα εἶναι ἐνώπιόν του ὡς ὑπάρχοντα, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ὁ ὁμιλῶν διὰ τὰ μὴ ὑπάρχοντα, ὡς νὰ ὑπῆρχαν»[18]. Διότι ὡς νὰ ἦτο ἕτοιμον καὶ στρωμένον τὸ τραπέζι ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ καθήσουν ἀμέσως. Ἔτσι καὶ μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν ἐξύψωσε τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν του.

Τὸ ὅτι δὲ ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀμέσως ὑπήκουσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν ἐθορυβήθησαν οὔτε εἶπαν· Τί σημαίνει αὐτὸ τέλος πάντων; Πῶς δίδει ἐντολὴν νὰ καθήσουν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τίποτε νὰ προσφέρωμεν; Τοιουτοτρόπως καὶ πρὶν νὰ φανῇ τὸ θαῦμα ἤρχισαν νὰ πιστεύουν, αὐτοὶ ποὺ τόσην ἀπιστίαν ἔδειξαν κατ' ἀρχάς, ὥστε νὰ εἴπουν· «Ἀπὸ ποῦ θὰ ἀγοράσωμεν ἄρτους;»[19]. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ προθυμίαν ἔβαλαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ καθήσουν.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν προσεύχεται, ὅταν πρόκειται νὰ θεραπεύσῃ τὸν παραλυτικόν, οὔτε ὅταν ἀνασταίνῃ τὸν νεκρόν, οὔτε ὅταν χαλιναγωγῇ τὴν θάλασσαν, ἐνῷ εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων τὸ κάνει; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὅταν ἀρχίζωμεν νὰ τρώγωμεν. Καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὅμως

18. Ρωμ. 4, 17.
19. Ἰωάν. 6, 5.

καὶ εἰς μᾶλλον ἀσήμαντα γεγονότα προσεύχεται, διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν τὸ κάνει ἀπὸ ἀνάγκην. Διότι ἐὰν τὸ ἔκανεν ἀπὸ ἀνάγκην, ἀσφαλῶς θὰ προσηύχετο πολὺ περισσότερον εἰς τὰ σημαντικώτερα γεγονότα. Ἀλλ' αὐτὸς ποὺ ἐπραγματοποίησεν ἐκεῖνα ὡς ἀπόλυτος κύριος, εἶναι φανερὸν ὅτι κατὰ συγκατάβασιν προέβαινεν εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτήν.

γ'. Ἀκόμη προσεύχεται διότι ἦσαν παρόντες πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἔπρεπε νὰ πεισθοῦν ὅτι ἔχει ἔλθει ὁ Ἰησοῦς σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτό, ὅταν πραγματοποιῇ κάποιο θαῦμα καὶ εἶναι μόνος του, δὲν κάνει τίποτε παρόμοιον, ἐνῷ, ὅταν θαυματουργῇ ἐνώπιον πολλῶν ἄλλων ἀνθρώπων, προσεύχεται, ὥστε νὰ πιστεύσουν αὐτοὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεὸν οὔτε ἐνεργεῖ ἐνάντια πρὸς τὸν γεννήσαντα. Μὲ τὴν προσευχὴν ἐξαφανίζει μίαν τοιαύτην ὑποψίαν.

«Καὶ ἔδωσεν εἰς τοὺς καθημένους καὶ ἐχόρτασαν»[20]. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δούλου καὶ τοῦ Κυρίου; Διότι ἐκεῖνοι[21] ἔχοντες τὴν χάριν μὲ μέτρον ἔκαναν καὶ ἀνάλογα θαύματα, ἐνῷ ὁ Θεὸς θαυματουργεῖ μὲ ἀπόλυτον δύναμιν καὶ πράττει τὰ πάντα μὲ μεγάλην εὐκολίαν.

«Καὶ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς· Μαζεύσατε τὰ κομμάτια ποὺ ἐπερίσσευσαν. Αὐτοὶ τὰ ἐμάζευσαν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνια»[22].

Δὲν ἦτο περιττὴ ἐπίδειξις ἡ ἐνέργεια αὐτή, ἀλλὰ ἐχρησίμευε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς φαντασία τὸ γεγονός. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δημιουργεῖ ἀπὸ ὑπάρχουσαν ἀπαραίτητον ὕλην.

20. Ἰωάν. 6, 11 - 12. Τὸ ἐδάφιον δίδεται συντετμημένον.
21. Οἱ προφῆται.
22. Ἰωάν. 6, 12 - 13.

Διατί ὅμως δὲν ἔδωσε νὰ βαστάσουν τὰ κοφίνια μὲ τὰ περισσεύματα οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, παρὰ τὰ ἄφησεν εἰς τοὺς μαθητάς; Διότι πρὸ πάντων αὐτοὺς ἤθελε νὰ διδάξῃ, τοὺς μελλοντικοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. Διότι τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἐλάχιστα ἔμελλε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰ θαύματα τότε, (ἐπειδὴ ἀμέσως τὰ ἐλησμονοῦσαν καὶ ἐζητοῦσαν ἄλλο θαῦμα), ἐνῷ οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποκομίσουν τυχαίαν καὶ ἀσήμαντον ὠφέλειαν. Ἐπίσης τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπετέλει βαρεῖαν καταδίκην τοῦ Ἰούδα, ὁ ὁποῖος ἐβαστοῦσε τὸ κοφίνι.

Τὸ ὅτι βέβαια ἔγιναν αὐτὰ διὰ νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν καὶ διδαχθοῦν οἱ μαθηταὶ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ λεχθὲν ἀργότερον, ὅταν τοὺς τὸ ὑπενθύμισε καὶ τοὺς εἶπεν· «Δὲν καταλαβαίνετε ἀκόμη πόσα κοφίνια ἐπήρατε;»[23]. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ κοφίνια μὲ τὰ περισσεύματα ἦσαν ἰσάριθμα πρὸς τοὺς μαθητὰς ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδίαν αἰτίαν. Ὕστερα ὅμως, ἐπειδὴ ἐδιδάχθησαν, δὲν ἐπερίσσευσαν πλέον τόσα κοφίνια ἀλλὰ ἑπτά[24].

Ἐγὼ ὅμως δὲν θαυμάζω τὸ πλῆθος τῶν παραχθέντων ἄρτων μόνον, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος θαυμάζω καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν περισσευμάτων, διότι δὲν ἔκανε νὰ περισσεύσουν οὔτε περισσότερα οὔτε ὀλιγώτερα, ἀλλὰ τόσα, ὅσα ἤθελεν, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων πόσα θὰ καταναλώσουν, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀπόδειξις ἀνεκφράστου δυνάμεως.

Τὰ περισσεύματα λοιπὸν ἐβεβαίωναν τὸ γεγονὸς καὶ ἀπεδείκνυαν καὶ τὰ δύο, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι τὰ γενόμενα δὲν ἦσαν φανταστικά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι προήρχον-

23. Ματθ. 16, 9.
24. Πρβλ. Ματθ. 15, 37.

το ἀπὸ τὰ ψωμιὰ ποὺ ἐτράφησαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ψάρια εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα δύο, ἀργότερα ὅμως, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, παρήχθησαν ἀπὸ μὴ ὑπάρχουσαν ὕλην. Διὰ ποῖον λόγον; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι καὶ τώρα ἐχρησιμοποίει τὴν ὕλην ὄχι ἀπὸ ἔνδειαν οὔτε διότι ἐχρειάζετο κάποιο ὑπόβαθρον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμφράξῃ τὰ στόματα τῶν αἱρετικῶν.

«Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικῶς ὁ προφήτης»[25].

Ὢ ὑπερβολικὴ γαστριμαργία. Ἀμέτρητα θαύματα περισσότερον θαυμαστὰ ἀπὸ αὐτὰ ἐπραγματοποίησε καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ὡμολόγησαν αὐτό, παρὰ ὅταν ἐχόρτασαν. Συνεπῶς ἐξ αὐτοῦ εἶναι φανερὸν ὅτι ἐπερίμεναν κάποιον ἐξαίρετον προφήτην. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔλεγαν· «Σὺ εἶσαι ὁ προφήτης;»[26] καὶ αὐτοί· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης».

«Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν, ἐπειδὴ ἀντελήφθη, ὅτι σκοπεύουν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ τὸν ἁρπάσουν διὰ νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος»[27].

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς γαστριμαργίας. Πόσον εὔκολα μεταβάλλεται ἡ γνώμη. Δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου, οὔτε φροντίζουν διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ πάντα παρημελήθησαν, ὅταν ἐγέμισεν ἡ κοιλία των. Καὶ προφήτην τὸν ἐθεώρουν καὶ βασιλέα ἐσκόπευαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν. Ὁ Χριστὸς ὅμως φεύγει.

Διατί τέλος πάντων; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ περιφρονῶμεν τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια. Πραγματικά,

25. Ἰωάν. 6, 14.
26. Ἰωάν. 1, 21.
27. Ἰωάν. 6, 15.

αὐτὸς ποὺ ἐπροτίμησε τὰ πάντα εὐτελῆ, μητέρα, οἰκίαν, πόλιν, ἀνατροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν, δὲν ἐσκόπευε ὕστερα νὰ ἀναδειχθῇ ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς γῆς. Διότι τὰ οὐράνια ἦσαν λαμπρὰ καὶ μεγάλα, οἱ ἄγγελοι, ὁ ἀστήρ, ὁ Πατὴρ ποὺ ὡμίλει, τὸ Πνεῦμα ποὺ ἐμαρτύρει καὶ οἱ προφῆται ποὺ πρὸ πολλοῦ τὸν διεκήρυσσαν, ἐνῷ τὰ ἐπίγεια ὅλα ἦσαν ἀσήμαντα. Ὥστε ἔτσι φαίνεται μεγάλη ἡ δύναμίς του.

Ἦλθε βέβαια διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ περιφρονῶμεν τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ ποτὲ νὰ μὴ θαμβωνώμεθα οὔτε νὰ ἐκπληττώμεθα ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ νὰ καταγελῶμεν ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ μέλλοντα. Διότι ὅποιος θαυμάζει τὰ ἐδῶ, δὲν θὰ θαυμάσῃ τὰ οὐράνια. Δι᾽ αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Πιλάτον ἔλεγεν· «Ἡ βασιλεία μου δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν»[28], διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι χρησιμοποιεῖ ἀνθρώπινον φόβον καὶ δύναμιν διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκούοντας.

Τότε, πῶς εἶπεν ὁ προφήτης· «Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται πρᾶος εἰς σὲ καὶ καθισμένος ἐπάνω εἰς ὑποζύγιον»[29]; Διότι ἀναφέρεται εἰς ἐκείνην τὴν βασιλείαν τὴν οὐράνιον καὶ ὄχι τὴν ἐπίγειον. Δι᾽ αὐτὸ πάλιν ἔλεγεν· «Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους»[30].

δ΄. Ἂς μάθωμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, νὰ περιφρονῶμεν τὴν τιμὴν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ μὴ ἐνδιαφερώμεθα δι᾽ αὐτήν, διότι ἔχομεν τιμηθῆ μὲ μεγίστην τιμήν, πρὸς τὴν ὁποίαν συγκρινομένη ἡ τιμὴ τῶν ἀνθρώπων ἰσοδυναμεῖ ὄντως πρὸς ὕβριν καὶ γέλωτα καὶ κωμῳδίαν. Πραγματικά, ὅπως καὶ ὁ πλοῦτος ὁ ἐπίγειος συγκρινόμενος πρὸς τὸν οὐράνιον εἶναι πενία

28. Ἰωάν. 18, 36.
29. Ζαχ. 9, 9. Ματθ. 21, 5.
30. Ἰωάν. 5, 41.

καὶ ἡ ζωὴ ἡ ἐδῶ χωρὶς ἐκείνην εἶναι νέκρωσις, («ἄφησε», λέγει, «τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς των»[31]), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ δόξα ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἐντροπὴ καὶ γέλως.

Κατὰ συνέπειαν ἂς μὴ ἐνδιαφερώμεθα δι' αὐτήν. Διότι ἐὰν ἐκεῖνοι ποὺ τὴν παρέχουν εἶναι εὐτελέστεροι ἀπὸ τὴν σκιὰν καὶ τὰ ὄνειρα πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι εὐτελεστέρα ἡ δόξα αὐτή. «Διότι ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡς τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου»[32]. Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐτελέστερον ἀπὸ τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου[33]; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο μόνιμος, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὠφελήσῃ τὴν ψυχήν; Τίποτε. Ἀντίθετα μᾶς βλάπτει ὑπερβολικά, ἐπειδὴ μᾶς καθιστᾷ δούλους, δούλους κατωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀγοραζομένους καὶ μάλιστα δούλους, οἱ ὁποῖοι ὑπακούουν ὄχι εἰς ἕνα κύριον, ἀλλὰ εἰς δύο καὶ τρεῖς καὶ εἰς πολλούς, ποὺ δίδουν διαφόρους προσταγάς.

Πόσον καλύτερον εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος παρὰ δοῦλος, ἐλεύθερος μὲν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν ἀνθρώπων, δοῦλος δὲ εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ;

Γενικῶς, ἐὰν θέλῃς νὰ ἀγαπᾷς τὴν δόξαν, ἀγάπα τὴν δόξαν, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον. Διότι τὸ θέαμα αὐτῆς εἶναι λαμπρότερον καὶ τὸ κέρδος μεγαλύτερον. Οἱ ἄνθρωποι βέβαια σὲ προτρέπουν νὰ δαπανᾶσαι διὰ νὰ ἀρέσκῃς εἰς αὐτούς, ἐνῷ ὁ Χριστὸς κάνει τὸ τελείως ἀντίθετον. Διότι καὶ σοῦ δίδει ἑκατονταπλάσια ἐκείνων, ποὺ ἐσὺ προσφέρεις, καὶ προσθέτει εἰς αὐτὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωήν.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν καλύτερα, εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν οὐρανόν; Νὰ θαυμάζεσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀπὸ τὸν Θεόν; Ὁ θαυμασμὸς αὐτὸς νὰ εἶναι πρὸς ζημίαν σου ἢ πρὸς ὠφέλειάν σου; Νὰ στεφανώνεσαι ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἢ ἐπὶ ἀπείρους αἰῶνας;

31. Ματθ. 8, 22.
32. Ἡσ. 40, 6.
33. Πρβλ. Α' Πέτρ. 1, 24.

Δῶσε εἰς τὸν πτωχὸν καὶ μὴ δίδῃς εἰς τὸν ἠθοποιόν, διὰ νὰ καταστρέψῃς μαζὶ μὲ τὰ χρήματά σου καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνου. Διότι σὺ γίνεσαι αἴτιος τῆς ἀπωλείας ἐκείνου μὲ τὴν ἄκαιρον μεγαλοδωρίαν σου. Ἐπειδή, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου ἐγνώριζαν ὅτι τὸ ἐπάγγελμά των ἐπρόκειτο νὰ μὴ τοὺς δώσῃ κέρδη, ἀσφαλῶς πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχαν παύσει νὰ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτό. Ὅταν ὅμως θὰ ἴδουν ἐσὲ νὰ χειροκροτῇς, νὰ τρέχῃς νὰ τοὺς παρακολουθῇς, νὰ ἐξοδεύῃς καὶ νὰ δαπανᾷς ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν σου, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θέλουν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐργασίαν αὐτήν, τοὺς κάνει νὰ τὴν ἀσκοῦν ἡ ἐπιθυμία τοῦ κέρδους. Ἐὰν ὅμως ἤξεραν ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἐπαινοῦσε τὰς παραστάσεις των, ἀμέσως θὰ ἐγκατέλειπαν τὴν προσπάθειάν των ὡς ἀσύμφορον. Ὅταν ὅμως βλέπουν ὅτι τὸ ἔργον των θαυμάζεται ἀπὸ πολλούς, ὁ ἔπαινος τῶν ἄλλων γίνεται δέλεαρ δι' αὐτούς.

Ἂς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὴν ἀνωφελῆ δαπάνην. Ἂς μάθωμεν νὰ ἐξοδεύωμεν δι' ὅ,τι πρέπει καὶ ὅποτε πρέπει. Ἂς μὴ ἐξοργίζωμεν διπλᾶ τὸν Θεόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ συναθροίζωμεν πλούτη ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὸ νὰ τὰ διασκορπίζωμεν ὅπου δὲν ἁρμόζει. Διότι ποίας ὀργῆς δὲν εἶσαι ἄξιος, ὅταν δίδῃς εἰς τὴν πόρνην καὶ παραβλέπῃς τὸν πένητα; Καὶ ἂν ἀκόμη ἔδιδες ἀπὸ χρήματα, ποὺ εἶχαν συναχθῆ μὲ δίκαιον τρόπον, δὲν θὰ ἦτο καὶ πάλιν ἀξιοκατάκριτος ἡ πρᾶξίς σου, ὅταν προσφέρῃς μισθὸν εἰς τὴν κακίαν καὶ ἀποδίδῃς τιμὴν εἰς πράξεις, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ τιμωρῇς; Ὅταν ὅμως ἀπογυμνώνῃς τὰ ὀρφανὰ καὶ ἀδικῇς τὰς χήρας καὶ τρέφῃς τὴν ἀσέλγειαν, σκέψου ποίαν κόλασιν θὰ εὕρουν, ὅσοι τολμοῦν αὐτά. Ἄκουσε

τί λέγει ὁ Παῦλος· «ὄχι μόνον πράττουν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοκιμάζουν ἐκείνους ποὺ τὰ πράττουν»[34].

Πιθανὸν νὰ σᾶς ἤλεγξα σφοδρά. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγὼ δὲν σᾶς ἤλεγχα, αἱ τιμωρίαι ποὺ ἐφαρμόζονται εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἁμαρτάνουν χωρὶς νὰ μετανοοῦν, παραμένουν. Ποία ἡ ὠφέλεια λοιπὸν νὰ σᾶς λέγω εὐχάριστα λόγια, ὅταν μέλλετε νὰ τιμωρηθῆτε ἐμπράκτως;

Ἐπιδοκιμάζεις τὸν ἠθοποιὸν καὶ τὸν ἐπαινεῖς καὶ τὸν θαυμάζεις; Λοιπόν, ἔχεις γίνει χειρότερος ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἡ πενία δίδει συγγνώμην εἰς ἐκεῖνον, ἔστω καὶ ἂν δὲν δικαιολογῆται, ἐνῷ σὺ ἔχεις στερηθῆ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν. Καὶ ἐὰν ἐρωτήσω ἐκεῖνον· Διατί τέλος πάντων ἄφησες τὰς ἄλλας τέχνας καὶ ἐπροτίμησες αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν καὶ μιαράν; θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ὅτι ἐπειδὴ κοπιάζει ὀλίγον καὶ κερδίζει πολλά. Ἐὰν ὅμως ἐρωτήσω ἐσέ· Διατί λοιπὸν θαυμάζεις ἐκεῖνον ποὺ ζῇ μέσα εἰς τὴν ἀσέλγειαν καὶ προκαλεῖ τὴν ἀπώλειαν εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους; δὲν θὰ ἠμποροῦσες νὰ προβάλῃς τὴν ἰδίαν πρόφασιν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην θὰ σκύψῃς τὸ κεφάλι σου καὶ θὰ νοιώσῃς ἐντροπὴν καὶ θὰ κοκκινίσῃς.

Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἠμπορῇς νὰ δικαιολογηθῇς εἰς ἡμᾶς, ποὺ σοῦ ζητοῦμεν εὐθύνας, ὅταν θὰ στηθῇ τὸ φοβερὸν καὶ ὑποχρεωτικὸν ἐκεῖνο δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ δώσωμεν λόγον τῶν σκέψεων, τῶν πράξεων καὶ ὅλων τῶν ἐνεργειῶν μας, πῶς θὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν; Μὲ ποῖα μάτια θὰ ἀντικρύσωμεν τὸν κριτήν; Τί θὰ εἴπωμεν; Τί θὰ ἀπολογηθῶμεν; Ποίαν εὔλογον ἢ παράλογον πρόφασιν θὰ προβάλωμεν; Τὴν τῆς σπατάλης; Ἢ τὴν τῆς τέρψεως; Ἢ τὴν τῆς ἀπωλείας τῶν ἄλλων, τοὺς ὁποίους ὡδηγήσαμεν εἰς τὴν ἀπώλειαν μὲ τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ; Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν τίποτε, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑφιστάμεθα τιμωρίαν, ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ, οὔτε γνωρίζει πέρας.

34. Ρωμ. 1, 32.

Συνεπῶς, διὰ νὰ μὴ συμβῇ αὐτό, ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἂς φυλάξωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς, ὥστε, ἀφοῦ ἀπέλθωμεν μὲ χρηστὰς ἐλπίδας, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ' (43)

(Ἰωάν. ϛ', 16 - 25)

«Ὅταν ἐβράδυασε, κατέβησαν οἱ μαθηταί του εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἀφοῦ ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον ἐπήγαιναν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς θαλάσσης εἰς τὴν Καπερναούμ. Καὶ εἶχε πλέον πέσει τὸ σκοτάδι καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς αὐτούς. Καὶ ἡ θάλασσα ἐν τῷ μεταξὺ ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα, ἐπειδὴ ἔπνεεν σφοδρὸς ἄνεμος»[1].

α'*. Ὄχι μόνον ὅταν εἶναι παρὼν σωματικῶς ὁ Κύριος φροντίζει διὰ τὸ συμφέρον τῶν μαθητῶν του ἀλλὰ καὶ ὅταν εὑρίσκεται μακράν. Διότι γνωρίζει πολλοὺς τρόπους καὶ εἶναι ἐφευρετικός, ὥστε καὶ διὰ μέσου τῶν ἀντιθέτων πραγμάτων ἐπιτυγχάνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἀποτέλεσμα.

Πρόσεξε λοιπὸν τί κάνει εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἀφήνει τοὺς μαθητὰς καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος[2]. Αὐτοί, ἀποχωρισθέντες τοῦ διδασκάλου, ὅταν ἔγινεν ἀπόγευμα, κατέβησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖ ἐπερίμεναν τὸν Κύριον μέχρις ὅτου νὰ νυκτώσῃ, ἐπειδὴ ἤλπιζαν ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ κοντά των. Ὅταν ὅμως ἐνύ-

1. Ἰωάν. 6, 16 - 18.

* Ἡ παροῦσα σύντομος ὁμιλία ἀσχολεῖται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος μὲ τὸ θαῦμα τῆς καταπαύσεως τῆς θυέλλης καὶ τῆς βαδίσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἔτσι οἱ μαθηταὶ εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσουν τὰς λυπηρὰς συνεπείας τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ τονώσουν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην των. Ἐν τέλει προτρέπονται οἱ ἀκροαταὶ νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὄχι τὰ πρόσκαιρα καὶ ὑλικὰ ἀγαθά, ἀλλὰ τὰ πνευματικὰ καὶ αἰώνια.

2. Πρβλ. Ἰωάν. 6, 15.

κτωσεν, δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ σπεύσουν εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. (Τόσον μεγάλη ἀγάπη τοὺς κατεῖχεν, ὥστε δὲν εἶπαν· Τώρα εἶναι ἑσπέρα καὶ ἔπεσεν ἡ νύκτα. Ποῦ νὰ ὑπάγωμεν; Ὁ τόπος εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ἡ ὥρα ἀνασφαλής). Ἀλλὰ φλογιζόμενοι ἀπὸ τὸν πόθον ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀναφέρει ἄσκοπα τὴν ὥραν, ἀλλὰ τὸ κάνει διὰ νὰ δείξῃ τὴν θερμὴν ἀγάπην αὐτῶν.

Διὰ ποῖον λόγον ὅμως ἀφήνει τοὺς μαθητὰς καὶ ἀναχωρεῖ; Ἢ μᾶλλον πρὸς ποῖον σκοπὸν βαδίζει μόνος ἐπὶ τῆς θαλάσσης; Μὲ τὴν πρώτην του ἐνέργειαν τοὺς διδάσκει τί σημαίνει ἡ ἐγκατάλειψις καὶ καθιστᾷ μεγαλυτέραν τὴν ἀγάπην των, ἐνῷ μὲ τὴν ἄλλην ἀποδεικνύει τὴν δύναμίν του. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲν ἤκουαν τὰ πάντα μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὰ θαύματα δὲν τὰ ἔβλεπαν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἔπρεπε βέβαια αὐτοί, ποὺ θὰ τοὺς ἐνεπιστεύετο τὴν προστασίαν τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου, νὰ γνωρίζουν κάτι περισσότερον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ποῖα θαύματα εἶδαν μόνοι των; ἐρωτᾷ κάποιος. Τὴν μεταμόρφωσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, τὸ παρὸν θαῦμα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὰ ὁποῖα ἦσαν καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα.

Ἐγὼ ὅμως σκέπτομαι καὶ ἄλλα μὲ ἀφορμὴν τὸ περιστατικὸν αὐτό. Ἤρχοντο εἰς τὴν Καπερναούμ, χωρὶς νὰ ἔχουν σαφῆ γνῶσιν, ἀλλὰ ἤλπιζαν νὰ εὕρουν ἐκεῖ τὸν Ἰησοῦν ἢ νὰ τὸν συναντήσουν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ των[3]. Αὐτὸ ἄλλωστε ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ καὶ ὁ

3. Πιθανὸν οἱ ἀπόστολοι νὰ ἔπλεον κατ' ἀρχὰς κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς διὰ νὰ συναντήσουν τὸν Ἰησοῦν εἰς σημεῖον προσδιορισθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως, ἀλλὰ καταληφθέντες ὑπὸ τῆς τρικυμίας ὠθήθησαν πρὸς τὸ μέσον τῆς λίμνης.

Ἰωάννης, ὅταν εἶπεν· «Καὶ εἶχε πλέον πέσει τὸ σκοτάδι καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἔλθει εἰς αὐτούς. Καὶ ἡ θάλασσα ἐν τῷ μεταξὺ ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα, ἐπειδὴ ἔπνεεν σφοδρὸς ἄνεμος».

Τί κάνουν οἱ μαθηταὶ λοιπόν; Ταράσσονται. Πολλὰ ἦσαν βέβαια ἐκεῖνα, ποὺ τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ πάθουν αὐτό, καὶ ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς τοὺς ἐπίεζαν. Πραγματικὰ καὶ ἡ ὥρα (διότι ἦτο νύκτα), καὶ ἡ θύελλα, (διότι ἡ θάλασσα ἐσηκώνετο ἀγριωτέρα), καὶ ὁ τόπος, (διότι δὲν εὑρίσκοντο πλησίον τῆς ξηρᾶς, ἀλλ' «εἶχαν προχωρήσει περίπου εἴκοσι πέντε στάδια»[4]), καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον παράδοξον, (διότι «εἶδαν τὸν Ἰησοῦν νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν»[5]), ἐταράχθησαν. Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν ποὺ ἔνοιωσαν μεγάλην ταραχὴν εἶπεν· «Ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβεῖσθε»[6].

Διατί ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητὰς λοιπόν; Διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο ποὺ θὰ κατέπαυε τὴν θύελλαν. Καὶ τὸ ὑπεδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν· «Ἤθελαν νὰ τὸν πάρουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀμέσως τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὴν ξηράν»[7]. Ὄχι μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ εὔκολον τοὺς ἔκανε τὸν πλοῦν.

Εἰς τὰ πλήθη τοῦ κόσμου δὲν ἔδειξε τὸν ἑαυτόν του νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, (διότι τὸ θαῦμα αὐτὸ ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικήν των πνευματικὴν ἀδυναμίαν). Ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐφάνη νὰ τὸ κάνῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἀντίθετα, μόλις ἐνεφανίσθη, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτούς.

Ἐγὼ ἐπίσης ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο

4. Ἰωάν. 6, 19. Στάδιον εἶναι ἀπόστασις 185 μέτρων.
5. Ἰωάν. 6, 19.
6. Ἰωάν. 6, 20.
7. Ἰωάν. 6, 21.

εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἀνάλογον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου[8]. Καὶ ὅτι εἶναι ἄλλο θαῦμα εἶναι φανερὸν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις[9]. Πολλὰς φορὰς βέβαια ἐπραγματοποίει τὰ ἴδια θαύματα, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τοὺς ὁρῶντας νὰ μὴ δοκιμάζουν μόνον κατάπληξιν, ἀλλὰ νὰ τὰ δέχωνται μὲ μεγάλην πίστιν.

«Ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβεῖσθε». Μαζὶ μὲ τὸν λόγον ἐδίωξε καὶ τὸν φόβον ἀπὸ τὴν ψυχήν των. Εἰς τὸ ἄλλο θαῦμα δὲν κάνει τὸ ἴδιον, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγεν· «Κύριε, ἐὰν εἶσαι σύ, διάταξέ με νὰ ἔλθω πρὸς σέ»[10].

Διὰ ποῖον λόγον ὅμως τότε δὲν ἐδέχθησαν ἀμέσως τὸ θαῦμα, ἐνῷ τώρα τὸ ἐπίστευσαν; Διότι τότε ἡ θύελλα συνεχίζετο καὶ ἐτάρασσε τὸ πλοῖον, ἐνῷ εἰς τὸ παρὸν θαῦμα μαζὶ μὲ τὴν φωνὴν ἐπεκράτησε καὶ ἡ γαλήνη. Ἤ, ἐὰν δὲν συμβαίνῃ αὐτό, ἰσχύει ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, ποὺ προανέφερα, ὅτι δηλαδὴ πολλὰς φορὰς μὲ τὸ νὰ πραγματοποιῇ τὰ ἴδια θαύματα, ἔκανε περισσότερον εὐπρόσδεκτα τὰ δεύτερα ἀπὸ τὰ πρῶτα θαύματα μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Διατί ὅμως δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸ πλοῖον; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ μεγαλύτερον τὸ θαῦμα καὶ συγχρόνως νὰ ἀποκαλύψῃ περισσότερον τὴν θεότητα καὶ ἀκόμη νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι τότε[11] προσηυχήθη, ὄχι ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τὸ ἔκανεν ἀπὸ συγκατάβασιν πρὸς αὐτούς.

Ὥστε, ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ ἡ θύελλα, διὰ νὰ τὸν ἐπιζητοῦν συνεχῶς. Κατέπαυσε δὲ ἀμέσως πάλιν τὴν τρικυμίαν, διὰ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν δύναμίν του.

8. Πρβλ. Ματθ. 14, 22-33.
9. Καλὸν εἶναι νὰ ἀναγνωσθοῦν αἱ περιγραφαὶ τοῦ Ματθαίου καὶ Ἰωάννου.
10. Ματθ. 14, 28.
11. Κατὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἄρτων. Πρβλ. Ἰωάν. 6, 11.

Ἐπίσης δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸ πλοῖον, διὰ νὰ κάνῃ τὸ θαῦμα μεγαλύτερον.

«Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐστέκοντο ἐκεῖ, ὅταν εἶδαν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο πλοιάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἕνα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν εἰσέλθει οἱ μαθηταί, καὶ ὅτι δὲν εἰσῆλθε μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Ἰησοῦς»[12], ἀνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἄλλα πλοιάρια, τὰ ὁποῖα ἦλθαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα.

Ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν παρέχει τόσας λεπτομερείας ὁ Ἰωάννης; Διατί δὲν εἶπεν· Οἱ δὲ ἄνθρωποι τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐπέρασαν τὴν λίμνην καὶ ἔφυγαν;

Κάτι ἄλλο θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ὅτι καὶ εἰς τὸ πλῆθος, ἔστω καὶ ὄχι τόσον φανερά, ἔδωσε ἀφορμὴν λανθανόντως νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ συμβάν. «Διότι εἶδαν», λέγει, «ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο πλοιάριον ἐκεῖ, παρὰ μόνον ἕνα, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἰσῆλθε μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του εἰς αὐτό», δι' αὐτὸ ἀνέβηκαν εἰς τὰ πλοιάρια, ποὺ ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Τιβεριάδα[13], «καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Καπερναοὺμ καὶ ἐζήτουν νὰ εὕρουν τὸν Ἰησοῦν»[14].

Πραγματικὰ τί ἄλλο ἠμποροῦσαν νὰ σκεφθοῦν, παρὰ ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Καπερναούμ, βαδίζων ἐπὶ τῆς θαλάσσης; Διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπουν, ὅτι ἐπέρασε μὲ ἄλλο πλοῖον· («ἐπειδὴ ἕνα μόνον ὑπῆρχεν», λέγει, «εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέβηκαν οἱ μαθηταί του»). Καὶ ὅμως, ὅταν ἦλθαν ὕστερα ἀπὸ ἕνα τόσον μεγάλο θαῦμα, δὲν τὸν ἠρώτησαν πῶς διέπλευσε τὴν λίμνην, πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, οὔτε ἐζήτησαν νὰ μάθουν τὸ μεγάλο θαῦμα, ἀλλὰ τί λέγουν; «Διδάσκαλε, πότε ἔφθασες ἐδῶ;»[15]. Ἐκτὸς βέβαια, ἐὰν τὸ «πότε» τὸ θεωρήσῃ κανεὶς ὅτι ἐλέχθη ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ «πῶς».

12. Ἰωάν. 6, 22.
13. Πρβλ. Ἰωάν. 6, 23.
14. Ἰωάν. 6, 24.

β'. Ἀξίζει ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα νὰ γνωρίσωμεν τὴν εὐμετάβλητον γνώμην αὐτῶν. Διότι αὐτοὶ ποὺ ἔλεγαν, «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»[16], αὐτοὶ ποὺ ἐβιάζοντο νὰ τὸν ἁρπάσουν καὶ νὰ τὸν κάνουν βασιλέα, ὅταν τὸν ηὗραν, δὲν σκέπτονται τίποτε παρόμοιον, ἀλλά, ἀφοῦ ἐλησμόνησαν τὸ θαῦμα, ὅπως νομίζω ἐγώ, δὲν θαυμάζουν πλέον διὰ τὰ προηγούμενα θαύματα. Συνεπῶς δι' ἕνα μόνον τὸν ζητοῦν, ἐπειδὴ θέλουν νὰ ἀπολαύσουν καὶ πάλιν τράπεζαν, ὅπως καὶ προηγουμένως.

Διέβησαν βέβαια τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο γεγονότων. Διότι ὁ Μωϋσῆς ἔπραττε τὰ πάντα προσευχόμενος ὡς νὰ ἦτο δοῦλος, ἐνῷ ὁ Κύριος ἐνεργοῦσε μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ὑπεχώρησε τὸ νερό, ἀφοῦ ἔπνευσεν ὁ νότος, διὰ νὰ περάσουν βαδίζοντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐδῶ ὅμως τὸ θαῦμα ἔγινε μεγαλύτερον. Δηλαδὴ ἡ θάλασσα παρέμεινεν εἰς τὴν φυσικὴν μορφὴν καὶ ἐσήκωνε τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νώτων της, ἀποδεικνύουσα τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ποὺ ἔλεγεν· «Ὁ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὡς νὰ εἶναι ξηρά»[17].

Δικαιολογημένα βέβαια, ἀφοῦ ἐσκόπευε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἄπιστον Καπερναούμ, ἐπραγματοποίησε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μαλάξῃ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ὄχι μόνον μὲ ὅσα ἔπραττεν ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσα ἐθαυματούργει ἔξω τῆς πόλεως. Πραγματικά, τὸ γεγο-

15. Ἰωάν. 6, 25.
16. Ἰωάν. 6, 14.
17. Ἰὼβ 9,8.

νὸς ὅτι ἔφθασε εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην τόσον μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων, ποὺ κατείχοντο ἀπὸ μεγάλον ζῆλον, ποῖον λίθον δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ μαλάξῃ; Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐδοκίμασαν κανένα παρόμοιον συναίσθημα, παρὰ ἐπιθυμοῦσαν πάλιν τροφὴν σωματικήν. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ὠνείδιζεν ὁ Χριστός.

Ἔχοντες λοιπὸν αὐτὰ ὑπ' ὄψιν μας, ἀγαπητοί, ἂς εὐχαριστῶμεν τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον νὰ τὸν εὐχαριστῶμεν διὰ τὰ πνευματικά. Διότι αὐτὸ θέλει καὶ ὁ ἴδιος καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δίδει καὶ τὰ ὑλικὰ πράγματα, διὰ νὰ κατευθύνῃ καὶ προπαιδεύσῃ μὲ αὐτὰ τοὺς ἀτελεστέρους πνευματικῶς, ἐπειδὴ ἀκόμη εἶναι προσκεκολλημένοι εἰς τὸν κόσμον. Ὅταν ὅμως λάβουν αὐτὰ καὶ προσηλώσουν τὸ ἐνδιαφέρον των εἰς τὴν ὕλην μόνον, τότε κατηγοροῦνται καὶ κατακρίνονται. Διότι καὶ κατὰ τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου αὐτὸ ἤθελε νὰ δώσῃ πρῶτον, ἀλλὰ οἱ παρόντες δὲν τὸ ἠνέχθησαν. Πραγματικά, ὅταν εἶπεν, «σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου»[18], ἔλεγαν· «Αὐτὸς βλασφημεῖ»[19].

Λοιπόν, σᾶς παρακαλῶ, ἂς μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἂς δείξωμεν μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ πνευματικὰ ἀγαθά.

Διατί;

Διότι, ὅταν ἔχωμεν τὰ πνευματικά, δὲν θὰ ὑποστῶμεν καμμίαν βλάβην ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ὅταν ὅμως μᾶς λείπουν τὰ πνευματικά, ποία ἐλπὶς μᾶς μένει πλέον; Ποία παρηγορία;

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει νὰ παρακαλῶμεν συνεχῶς τὸν Θεὸν δι' αὐτὰ καὶ αὐτὰ νὰ ζητῶμεν. Διότι

18. Ματθ. 9,2.
19. Ματθ. 9,3.

καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν προσευχὴν μᾶς ἐδίδαξεν. Καὶ ἂν ἑρμηνεύσωμεν τὴν προσευχὴν ἐκείνην, δὲν θὰ εὕρωμεν τίποτε τὸ ὑλικὸν εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὅλα τὰ αἰτήματα εἶναι πνευματικά. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ μικρὸν ὑλικὸν αἴτημα, καθίσταται πνευματικὸν ἀπὸ τὸν τρόπον ποὺ διατυπώνεται. Διότι, ὅταν μᾶς προτρέπῃ νὰ μὴ ζητῶμεν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον[20], δηλαδὴ τὸν καθημερινόν, εἶναι ἀπόδειξις πνευματικῆς καὶ φιλοσοφημένης διανοίας.

Πρόσεξε ὅμως τὰ ὅσα προηγοῦνται αὐτοῦ· «Ἂς ἁγιασθῇ τὸ ὄνομά σου, ἂς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου, ἂς γίνῃ τὸ θέλημά σου καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως γίνεται εἰς τὸν οὐρανόν»[21]. Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ παρενέβαλε τὸ ὑλικὸν ἐκεῖνο αἴτημα, γρήγορα ἀπηλλάγη ἀπ' αὐτό, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν πάλιν· «Καὶ συγχώρησέ μας τὰ ἁμαρτήματά μας», λέγει, «καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν τοὺς ὀφειλέτας μας»[22].

Πουθενὰ ἐξουσίαν; πουθενὰ πλοῦτον, δόξαν, πουθενὰ δύναμιν, ἀλλὰ περιέλαβεν εἰς τὴν προσευχὴν ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς. Τίποτε τὸ γήϊνον, ἀλλὰ τὰ πάντα οὐράνια.

Ἐὰν λοιπὸν προτρεπώμεθα νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰ βιοτικὰ καὶ τὰ παρόντα ἀγαθά, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν θὰ εἴμεθα ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, ὅταν ζητῶμεν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα μᾶς διέταξε νὰ τὰ ἀπαρνηθῶμεν, καὶ ὅταν τὰ ἔχωμεν, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε φροντίδα, ἐνῷ παραλλήλως δὲν ἔχομεν κανένα ἐνδιαφέρον, δι' ὅσα μᾶς προέτρεψε νὰ φροντίζωμεν, ἢ μᾶλλον οὔτε τὰ ἔχομεν οὔτε τὰ ἐπιθυμοῦμεν; Αὐτὸ εἶναι ἡ βαττολογία εἰς τὴν προσευχήν. Δι' αὐτό, ἂν καὶ

20. Πρβλ. Ματθ. 6,11.
21. Ματθ. 6,9 - 10.
22. Ματθ. 6,12.

προσευχώμεθα, δὲν ἐπιτυγχάνομεν τίποτε.

Πῶς λοιπόν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἀποκτοῦν πλούτη οἱ πονηροί; Πῶς οἱ ἄδικοι καὶ οἱ μιαροὶ μὲ τὴν ἁρπαγὴν εὐημεροῦν; Δὲν τὰ δίδει ὁ Θεός; Ἄπαγε. Καὶ πῶς τὰ συγχωρεῖ ὁ Θεός; Διότι καὶ εἰς τὸν πλούσιον τότε ἔκανε τὴν παραχώρησιν αὐτήν, ἐπειδὴ τοῦ ἐπεφύλασσε μεγαλυτέραν κόλασιν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει πρὸς αὐτόν· «Παιδί μου, ἔλαβες τὰ ἀγαθά σου καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά. Τώρα ὅμως ὁ Λάζαρος παρηγορεῖται, σὺ δὲ πονεῖς»[23].

Συνεπῶς, διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν φωνὴν αὐτὴν τρυφῶντες ἄσκοπα καὶ ἀνόητα καὶ συναθροίζοντες πολλὰ ἁμαρτήματα, ἂς προτιμήσωμεν τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον καὶ τὴν πραγματικὴν εὐσέβειαν, ὥστε νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθά, εἰς τὰ ὁποῖα εἴθε ὅλοι μας νὰ συμμετάσχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Λουκ. 16,25.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ΄ (44)

(Ἰωάν. ϛ΄, 26 - 27)

«Τοὺς ἀπεκρίθη τότε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπεν· Ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅτι ζητεῖτε νὰ μὲ εὕρετε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ποὺ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον»[1].

α΄*. Ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης δὲν ὠφελοῦν εἰς κάθε περίπτωσιν, ἀλλὰ μερικὰς φορὰς ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι αὐστηρότερος ὁ διδάσκαλος. Διότι ὅταν ὁ μαθητὴς εἶναι νωθρὸς καὶ εὑρίσκεται εἰς χαμηλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, τότε πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν αἰχμηρὸν ἀντικείμενον, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πλήξωμεν τὴν μεγάλην του νωθρότητα.

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πολλὰς φορὰς εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παρὸν περιστατικόν. Ὅταν δηλαδὴ ἦλθαν τὰ πλήθη τοῦ κό-

1. Ἰωάνν. 6,26 - 27.

* Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, τονίζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν του, δὲν πρέπει νὰ φέρεται πάντοτε μὲ πραότητα πρὸς τὸν μαθητήν του, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐλέγχῃ καὶ νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ, ὅταν αὐτὸς ἀδιαφορῇ. Ἐπίσης ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ ἀγωνιώδη μέριμναν διὰ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, οὔτε πάλιν νὰ κάθεται ἀργός, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ τρέφῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην νὰ προσφέρῃ.

Τέλος ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ ἐπιδιώκουν τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν, διότι ἡ ἐδῶ εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἀνάμεικτος μὲ πικρίας καὶ λύπην, ἐνῷ ἡ ἐκεῖ εἶναι αἰώνιος καὶ πλήρης ἀνεκφράστου χαρᾶς.

σμου καὶ εὑρῆκαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν ἐκολάκευαν καὶ τοῦ ἔλεγαν· «Διδάσκαλε, πότε ἦλθες ἐδῶ;»[2], διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν τιμήν, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' ἕνα μόνον φροντίζει, διὰ τὴν σωτηρίαν των, τοὺς ἀπαντᾷ εἰς τόνον αὐστηρὸν καὶ ἐλεγκτικόν, ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν διάνοιάν των καὶ νὰ φανερώσῃ εἰς ὅλους τὰς σκέψεις των. Διότι τί τοὺς λέγει; «Ἀληθινὰ σᾶς λέγω», (ὁμιλεῖ μὲ σαφήνεια καὶ βεβαιότητα), «ὅτι μὲ ζητεῖτε νὰ μὲ εὕρετε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα[3], ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε».

Βέβαια, μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἐπιπλήττει καὶ τοὺς ἐλέγχει, δὲν τὸ κάνει ὅμως μὲ τρόπον σκληρὸν καὶ ἀπότομον, ἀλλὰ ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Πραγματικά, δὲν τοὺς εἶπεν· Ὦ λαίμαργοι καὶ κοιλιόδουλοι, τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα ἔχω ἐπιτελέσει καὶ ποτὲ δὲν μὲ ἠκολουθήσατε, οὔτε ἐδείξατε θαυμασμὸν διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ἀντίθετα τοὺς ὁμιλεῖ μὲ συγκατάβασιν καὶ κατὰ κάποιον τρόπον μὲ ἠρεμίαν. «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὕρετε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε». Δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ προηγούμενα θαύματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παρόν. Δηλαδὴ μὲ ὅσα λέγει πρὸς αὐτοὺς τὸ ἑξῆς τονίζει· Δὲν σᾶς κατέπληξε τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιαμοῦ τῶν ἄρτων, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐχορτάσατε.

Καὶ ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν ἀπετέλουν σκέψεις τοῦ

---

2. Ἰωάνν. 6,25.

3. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι εἶδαν θαύματα καὶ ἐπείσθησαν διὰ τὴν θείαν ἀποστολήν του καὶ τὴν σωτηριώδη ἀλήθειαν τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος.

Ἰησοῦ εἰς βάρος αὐτῶν τὸ ἀπέδειξαν ἀμέσως οἱ ἴδιοι. Διότι δι' αὐτὸ ἦλθαν πάλιν κοντά του, ἐπειδὴ ἤλπιζαν ὅτι θὰ ἀπολαύσουν τὰ ἴδια. Διὸ καὶ ἔλεγαν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον»[4], ἕλκοντες τὸν Ἰησοῦν πάλιν πρὸς τὴν σαρκικὴν τροφήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μεγάλο ἔγκλημα καὶ κατηγορίαν.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως δὲν σταματᾷ εἰς τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὴν διδασκαλίαν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς λέγει· «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε ὅμως διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ποὺ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον, τὴν ὁποίαν σᾶς δίδει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, διότι[5] αὐτὸν ὁ Πατήρ, ὁ Θεὸς δηλαδή, ἐσφράγισεν»[6].

Ὅ,τι λέγει, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Νὰ μὴ ἐνδιαφέρεσθε καθόλου διὰ τὴν τροφὴν αὐτήν, ἀλλὰ δι' ἐκείνην, τὴν πνευματικήν.

Ἐπειδὴ ὅμως μερικοί, ποὺ θέλουν νὰ τρέφωνται χωρὶς νὰ ἐργάζωνται, χρησιμοποιοῦν ὡς ἐπιχείρημα αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Κύριος ἀπηγόρευσε τὴν ἐργασίαν, εἶναι εὐκαιρία νὰ εἴπωμεν καὶ πρὸς αὐτούς. Διότι ὁπωσδήποτε συκοφαντοῦν εἰς τὸ σύνολόν του τὸν Χριστιανισμὸν καὶ προετοιμάζουν τὸ ἔδαφος διὰ νὰ κατηγορηθῇ ὅτι κηρύσσει καὶ ὑποθάλπει τὴν ὀκνηρίαν.

Κατὰ πρῶτον εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ τοῦ Παύλου. Τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος; «Νὰ ἐνθυμῆσθε τί εἶπεν ὁ Κύριος· Εἶναι μακαριώτερον νὰ δίδῃ κανεὶς

---

4. Ἰωάνν. 6,31.

5. Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως εἶναι· Διότι αὐτὸν ὁ Πατήρ, δηλαδὴ αὐτὸς ὁ Θεός, ἀπέδειξε καὶ ἐφανέρωσε διὰ τῆς σφραγῖδος καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν θαυμάτων του ὡς τὸν μόνον χορηγὸν τῆς τροφῆς καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς.

6. Ἰωάνν. 6,27.

παρά νά παίρνη»[7]. Ἀλλά πῶς θά ἠμπορέση νά δίδη, ὅποιος δέν ἔχει;

Πῶς λοιπόν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τήν Μάρθαν, «μεριμνᾷς καί ἀνησυχεῖς διά πολλά πράγματα, ἀλλ' ἕνα πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ Μαρία ὅμως ἐδιάλεξε τήν καλήν μερίδα»[8]; Καί πάλιν· «Μή μεριμνᾶτε διά τήν αὔριον»[9]. Εἶναι λοιπόν ἀνάγκη νά δώσωμεν λύσιν εἰς ὅλα αὐτά τώρα, ὄχι μόνον διά νά παύσωμεν αὐτούς ἀπό τήν ἀργίαν, ἐάν τό θελήσουν, ἀλλά διά νά ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ δέν εἰσάγουν καμμίαν διαμάχην.

Διότι καί ὁ Παῦλος εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Σᾶς προτρέπομεν νά τό κάνετε αὐτό ἀκόμη περισσότερον· νά φιλοδοξῆτε νά ἔχετε ἥσυχον ζωήν, νά φροντίζετε διά τάς ἰδικάς σας ὑποθέσεις, διά νά συμπεριφέρεσθε ἀξιοπρεπῶς πρός τούς ἔξω»[10]. Καί πάλιν· «Ἐκεῖνος πού κλέπτει, ἄς μή κλέπτη πλέον. Ἄς κοπιάζη δέ περισσότερον καί ἄς ἐργάζεται μέ τά χέρια του, διά νά ἔχη νά μεταδίδη καί εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκην»[11]. Ἐδῶ ὁ Παῦλος δέν ἔδωσεν ἐντολήν ἁπλῶς νά ἐργαζώμεθα, ἀλλά νά ἐργαζώμεθα τόσον ἐπίπονα, ὥστε νά ἔχωμεν νά δίδωμεν καί εἰς τούς ἄλλους.

Ἐπίσης, ἀπό τό ἄλλο μέρος λέγει πάλιν ὁ ἴδιος· «Τάς ἀνάγκας τάς ἰδικάς μου καί τῶν συντρόφων μου ἐξυπηρέτησαν τά χέρια μου αὐτά»[12]. Καί πρός τούς Κορινθίους γράφων τούς συνεβούλευεν· «Ποῖος εἶναι λοιπόν ὁ μισθός μου; Τό νά κάνω ἀδάπανον τό Εὐαγγέλιον, ὅταν τό κηρύττω»[13]. Ὅταν πάλιν ἐπῆγεν εἰς τήν πόλιν αὐτήν[14], «ἔμενε κοντά εἰς τόν Ἀκύλαν[15] καί τήν Πρίσκιλλαν[16] καί εἰργάζετο, διότι ἦσαν σκηνοποιοί»[17].

7. Πράξ. 20,35.
8. Λουκ. 10,41 - 42
9. Ματθ. 6,34.
10. Α' Θεσσ. 4,10 - 11. — «Ἔξω» εἶναι οἱ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας ἄπιστοι.
11. Ἐφεσ. 4,28.
12. Πράξ. 20,34

Ἀλλά τά ἀνωτέρω ἐδάφια δεικνύουν μεγαλυτέραν τήν διαμάχην γιά τό λεχθέν. Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς νά δώσωμεν τήν λύσιν.

Τί θά ἀπαντήσωμεν λοιπόν πρός αὐτά; Ὅτι τό νά μή μεριμνᾷ κανείς δέν ἰσοδυναμεῖ πρός τό νά μή ἐργάζεται, ἀλλά πρός τό νά μή προσκολλᾶται εἰς τά βιοτικά πράγματα. Δηλαδή νά μή φροντίζη κανείς ὑπερβολικά διά τήν αὐριανήν καλοπέρασίν του, ἀλλά νά τήν θεωρῇ ὡς κάτι ἐντελῶς δευτερεῦον. Διότι δέν εἶναι τό ἴδιον ἡ μέριμνα καί ἡ ἐργασία. Οὔτε βέβαια ἐργάζεται κάποιος, ἐπειδή στηρίζει τάς ἐλπίδας του ὅλας εἰς τό ἔργον, ἀλλά διά νά ἔχη τήν δυνατότητα νά δίδη εἰς τόν μή ἔχοντα. Καί τό λεχθέν πρός τήν Μάρθαν[18]

13. Α' Κορινθ. 9,18. — Τό χωρίον εἰς ἑρμηνευτικήν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ποῖον λοιπόν ἔργον μένει εἰς ἐμέ, διά νά μοῦ ἀνήκει δι' αὐτό μισθός καί δικαίωμα νά καυχῶμαι; Μοῦ μένει τοῦτο· Ὅταν κηρύττω τό χαρμόσυνον μήνυμα τῆς σωτηρίας, νά ἐναποθέσω ὡς πολύτιμον θησαυρόν εἰς τάς καρδίας τῶν ἀκροατῶν τό Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀνέξοδον».
14. Τήν Κόρινθον δηλαδή.
15. Ἀκύλας· Ἰουδαῖος προσήλυτος καταγόμενος ἀπό τά μέρη τοῦ Πόντου. Ἦτο σκηνοποιός τό ἐπάγγελμα καί ὁ Παῦλος τόν συνήντησεν εἰς τήν Κόρινθον, ὅταν ἀπό τήν Ἀθήνα ἐπῆγεν ἐκεῖ. Ὁ Ἀκύλας μέ τήν σύζυγόν του Πρίσκιλλαν εἶχαν ἔλθει ἀπό τήν Ρώμην εἰς τήν Κόρινθον καί ἔγιναν χριστιανοί ἀπό τόν Παῦλον, ἀναδειχθέντες ἐκ τῶν πλέον προσφιλῶν βοηθῶν του. Ὁ Ἀκύλας ἐκήρυξε τό Εὐαγγέλιον εἰς τήν Κόρινθον, Ἔφεσον καί τήν Ρώμην, πιθανόν δέ καί εἰς Κρήτην.
16. Πρίσκιλλα· Σύζυγος τοῦ Ἀκύλα καί σπουδαῖον στέλεχος τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Πρβλ. Πράξ. 18,2 - 18. Ρωμ. 16,3. Β' Τιμόθ. 4,19. Α' Κορινθ. 16,9.
17. Πράξ. 18,3.
18. Πρβλ. Λουκ. 10,41 - 42.

δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ συγκεκριμένον ἔργον καὶ τὴν ἐργασίαν ἐν γένει, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διακρίσεως τῆς καταλλήλου στιγμῆς δι' ἕκαστον καὶ νὰ μὴ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λόγων διὰ τὰ ὑλικώτερα ζητήματα. Συνεπῶς δὲν τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ τὴν προτρέψῃ εἰς ἀργίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν προσηλώσῃ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας του.

Ἔχω ἔλθει, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νὰ σᾶς διδάξω τὰ δέοντα. Σὺ ὅμως ἔχεις ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν προετοιμασίαν τοῦ γεύματος. Ἐπιθυμεῖς νὰ μὲ ὑποδεχθῇς καὶ νὰ μοῦ ἑτοιμάσῃς πολυτελὲς τραπέζι; Ἑτοίμασε τότε ἄλλου εἴδους φιλοξενίαν, προσφέρουσα εἰς ἐμὲ τὴν μετὰ προθυμίας ἀκρόασιν τῶν λόγων μου καὶ μιμουμένη τὸν πόθον τῆς ἀδελφῆς σου.

Οὔτε πάλιν ἔλεγεν αὐτὰ διὰ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν φιλοξενίαν. Μὴ σκέπτεσθε κάτι παρόμοιον, (διότι πῶς εἶναι νοητὸν αὐτό;), ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀκροάσεως τοῦ κηρύγματος νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τίποτε ἄλλο.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ, «νὰ μὴ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτήν», δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ ὑπαινιχθῇ κάτι παρόμοιον, ὥστε νὰ τὸ ἐκλάβωμεν ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἐργαζώμεθα, (διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι ἡ τροφὴ ἡ φθαρτή, «ἐπειδὴ ἡ ἀργία ἐδίδαξε κάθε λογῆς κακίαν»[19]), ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐργαζώμεθα, διὰ νὰ δίδωμεν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς. Διότι αὐτὴ ἡ προσφορὰ εἶναι ἡ τροφὴ ποὺ δὲν φθείρεται πλέον.

Ἐὰν λοιπὸν κάποιος δὲν ἐργάζεται καὶ τρέφῃ τὴν κοιλίαν του καὶ φροντίζῃ κυρίως διὰ τὴν ἀπόλαυσιν, αὐτὸς δουλεύει διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτήν. Ὅπως πάλιν, ἐὰν κάποιος ἐργάζεται καὶ τρέφῃ καὶ ποτίζῃ

19. Σοφ. Σειρ. 33,28.

καὶ ἐνδύῃ τὸν Χριστόν, κανεὶς δὲν θὰ εἶναι τόσον ἀναίσθητος καὶ ἀμαθής, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτὸς ἐργάζεται διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθαρτήν, ὅταν δι' αὐτὴν ἔχῃ ἐπαγγελθῆ ἡ μέλλουσα βασιλεία καὶ τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ἀγαθά. Διότι αὐτὴ ἡ τροφὴ παραμένει αἰωνίως.

Ἄλλωστε βέβαια, καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τότε, ἐπειδὴ δὲν ἐνδιεφέροντο καθόλου διὰ τὴν πίστιν, οὔτε ἐφρόντιζαν νὰ μάθουν ποῖος ἦτο αὐτός, ποὺ ἐπραγματοποίει τὰ ἔργα αὐτά, οὔτε μὲ ποίαν δύναμιν ἐγίνοντο, ἕνα μόνον τοὺς ἀπησχόλει, τὸ πῶς νὰ χορταίνουν τὴν κοιλίαν των χωρὶς νὰ ἐργάζωνται, δι' αὐτὸ δικαιολογημένως ὠνόμασε τὴν τροφὴν αὐτὴν φθαρτήν.

Σᾶς ἔθρεψα τὰ σώματά σας, λέγει ὁ Κύριος, διὰ νὰ λάβετε ἀφορμὴν νὰ ζητήσετε τὴν ἄλλην τροφήν, ἡ ὁποία παραμένει καὶ τρέφει τὴν ψυχήν σας, σεῖς ὅμως τρέχετε πάλιν πρὸς τὴν γηΐνην. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἠμπορεῖτε νὰ καταλάβετε ὅτι δὲν σᾶς κατευθύνω πρὸς αὐτὴν τὴν χωρὶς δυνάμεις τροφήν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην, ποὺ δὲν παρέχει πρόσκαιρον ζωήν, ἀλλὰ αἰώνιον, ποὺ δὲν τρέφει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ψυχήν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ εἶπε κάτι τόσον μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὑπεστήριξεν ὅτι αὐτὸς θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἄφθαρτον τροφήν, διὰ νὰ μὴ τοὺς σταθῇ ὡς ἐμπόδιον ὁ λόγος του αὐτός, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀξιόπιστον, ἀποδίδει τὴν χορηγίαν τῆς τροφῆς εἰς τὸν Πατέρα.

Πραγματικά, ὅταν εἶπεν, «τὴν ὁποίαν (ἄφθαρτον τροφὴν) θὰ σᾶς δώσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», ἐπρόσθεσεν· «Διότι αὐτὸν ὁ Πατήρ, ὁ Θεὸς δηλαδή, ἐσφράγισεν», δηλαδὴ τὸν ἔστειλε διὰ νὰ φέρῃ εἰς σᾶς τὴν τροφὴν αὐτήν[20].

20. Πρβλ. σημείωσιν 5 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

Ἡ λέξις ὅμως «ἐσφράγισεν» ἔχει καὶ ἄλλην ἑρμηνείαν. Διότι εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὁ Χριστός· «Ἐκεῖνον ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου, αὐτὸν τὸν ἐσφράγισεν ὁ Πατήρ, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής»[21]. Δηλαδὴ ἀπέδειξε κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντίρρησιν.

Τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, νομίζω, ἔχει καὶ εἰς τὸ προκείμενον χωρίον ἡ λέξις. Διότι τὸ «ἐσφράγισεν ὁ Πατήρ» δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ἀπέδειξεν, ἀπεκάλυψε διὰ τῆς μαρτυρίας του. Ἐφανέρωσε βέβαια καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπευθύνεται πρὸς Ἰουδαίους φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός.

β'. Ἂς μάθωμεν λοιπόν, ἀγαπητοί μου, νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα ἀπὸ τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄξια νὰ ζητῶμεν ἀπὸ αὐτόν. Διότι ἐκεῖνα τὰ ἀγαθά, ἐννοῶ τὰ γήϊνα, ὅπως καὶ ἂν ἔλθουν, δὲν μᾶς βλάπτουν καθόλου. (Διότι καὶ ἂν πλουτίσωμεν, ἐδῶ μόνον θὰ ἀπολαύσωμεν αὐτά· ἐὰν πάλιν καταπέσωμεν εἰς τὴν πενίαν, δὲν θὰ πάθωμεν τίποτε κακόν. Πραγματικά, οὔτε αἱ δόξαι τῆς παρούσης ζωῆς οὔτε τὰ λυπηρὰ ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ προκαλέσουν λύπην καὶ χαράν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο εὔκολα περιφρονοῦνται καὶ μὲ μεγάλην ταχύτητα καταρρέουν. Δι' αὐτὸ δικαιολογημένα ὀνομάζονται ὁδός[22], ἐπειδὴ παρέρχονται καὶ δὲν ἔχουν ἀπὸ τὴν φύσιν των γεννηθῆ διὰ νὰ παραμένουν). Ἀντίθετα τὰ μελλοντικὰ πάντα παραμένουν ἀθάνατα, τόσον ἡ κόλασις, ὅσον καὶ ἡ βασιλεία.

Δι' αὐτὰ λοιπὸν ἂς ἔχωμεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ὥστε τὰ μὲν κακὰ νὰ ἀποφύγωμεν, τὰ δὲ ἀγαθὰ νὰ ἀποκτήσωμεν. Διότι ποία ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἐδῶ τρυφήν; Σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριον δὲν ὑπάρχει. Σήμερα εἶναι ἄνθος ὡραῖον καὶ αὔριον μεταβάλλεται εἰς διεσκορπισμένην σκόνην. Σήμερα πῦρ φλογερὸν καὶ αὔριο σβησμένη στάχτη.

21. Τὸ ἐδάφιον παρέχεται ἐδῶ ὀλίγον παραποιημένον κατὰ τὴν στίξιν καὶ τὸ περιεχόμενον. Πρβλ. ὁμιλίαν 30, σελ. 187, ὑποσημ. 11, τόμ. 72 τῆς παρούσης σειρᾶς.

22. Πρβλ. Ματθ. 7,13-14.

Τὰ πνευματικὰ ὅμως ἀγαθὰ δὲν εἶναι παρόμοια, ἀλλὰ πάντοτε λάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν καὶ κάθε ἡμέραν γίνονται ὡραιότερα. Ὁ πνευματικὸς πλοῦτος δὲν χάνεται ποτέ, οὔτε ἀλλάσσει κύριον, οὔτε τελειώνει, οὔτε προκαλεῖ ἀνήσυχον φροντίδα καὶ φθόνον καὶ κατηγορίας, οὔτε τὸ σῶμα καταστρέφει, οὔτε τὴν ψυχὴν διαφθείρει, οὔτε ἔχει φθόνον, οὔτε ἐπισωρεύει ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ προστίθενται εἰς τὸν ὑλικὸν πλοῦτον.

Ἡ δόξα ἡ πνευματικὴ δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, δὲν καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον εὐερέθιστον, οὔτε τελειώνει ποτέ, οὔτε καὶ σκιάζεται ἀπὸ τίποτε.

Ἐπίσης ἡ πνευματικὴ ἄνεσις καὶ ἡ τρυφὴ παραμένει καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ εἶναι διαρκής, διότι εἶναι ἀμετακίνητος καὶ ἀθάνατος. Δὲν εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ εὕρῃ κανεὶς τὸ ἄκρον καὶ τὸ τέλος αὐτῆς.

Αὐτὴν τὴν ζωήν, σᾶς παρακαλῶ, ἂς ποθήσωμεν, διότι ἐὰν ποθήσωμεν αὐτήν, δὲν θὰ ἐνδιαφερώμεθα καθόλου διὰ τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα, ἀλλὰ θὰ τὰ περιφρονήσωμεν ὅλα αὐτὰ καὶ θὰ τὰ καταγελάσωμεν καί, ἐὰν κανεὶς μᾶς προτρέπῃ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, δὲν θὰ τὰς προτιμήσωμεν, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἐλπίδα μας εἰς τοὺς οὐρανούς, (μολονότι τίποτε δὲν φαίνεται μακαριώτερον ἀπὸ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ ἀνάκτορα). Δι' ὅσους ὅμως κατέχονται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὸ εἶναι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον καὶ ἀνάξιον λόγου. Διότι κάθε τι, ποὺ τελειώνει κάποτε, δὲν ἀξίζει τὸ ἐνδιαφέρον μας. Κάθε τι, ποὺ σταματᾷ κάποτε καὶ σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριον δὲν ὑπάρχει,

καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι μεγάλο, φαίνεται πολὺ μικρὸν καὶ ἄξιον καταφρονήσεως.

Συνεπῶς ἂς μὴ προσκολλώμεθα εἰς τὰ φεύγοντα, οὔτε εἰς τὰ φθειρόμενα καὶ ἀπερχόμενα, ἀλλὰ εἰς τὰ παραμένοντα καὶ ἀμετακίνητα, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ΄ (45)

(Ἰωάν. ς΄, 28 - 40)

«Εἶπαν λοιπὸν εἰς τὸν Κύριον· Τί πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα ποὺ θέλει ὁ Θεός[1]; Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς ἀπεκρίθη· Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον[2], ποὺ ὁ Θεὸς θέλει, τὸ νὰ πιστεύετε εἰς αὐτὸν ποὺ ἔστειλεν[3] ἐκεῖνος. Τότε τοῦ εἶπαν· Ποῖον θαῦμα[4] κάνεις λοιπόν, διὰ νὰ τὸ ἴδωμεν

1. Τὰ ἔργα δηλαδή, τὰ ὁποῖα ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν, τὰ ἐπιδοκιμάζει καὶ μᾶς ἑνώνουν μὲ αὐτὸν καὶ ἀκόμη θεωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν παροχὴν τῆς τροφῆς ποὺ παραμένει εἰς τὸν αἰῶνα.

2. Ἐμφαντικῶς προτάσσει ὁ Κύριος τὸ «τοῦτο» καὶ τὸν ἑνικὸν «ἔργον» πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ πληθυντικοῦ «ἔργα» ἐκείνων. Ὄχι ἡ προσκόλλησις εἰς τὴν λατρείαν καὶ τοὺς τύπους τοῦ νόμου εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἡ πίστις εἰς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ

3. Πρβλ. Ἰωάν. 3,17.

4. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸ θαῦμα τῆς διατροφῆς τῶν πεντακισχιλίων ζητοῦν νέον θαῦμα ἐξηγήθη διαφόρως ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτάς. Οὕτως, ἄλλοι μεταθέτουν τὸν διάλογον αὐτὸν εἰς χρόνον ἀπέχοντα πολὺ τοῦ θαύματος τῆς διατροφῆς, ἐνῷ ὁ Meyer θεωρεῖ ὅτι ὁ φυσικὸς καὶ μὴ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος παρουσιάζεται πάντοτε ἀνικανοποίητος ἀπέναντι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐνεργουμένων θαυμάτων. Ἕτερος ἑρμηνευτὴς ἐκλαμβάνει τὴν μεταστροφὴν αὐτὴν τῶν Ἰουδαίων ὡς ἐκδήλωσιν δυσαρεσκείας καὶ ἀπογοητεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν οἱ ἐπιμένοντες νὰ ἀνακηρύξουν τὸν Ἰησοῦν βασιλέα ἐκ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ: Ἐπερίμεναν ἀπὸ αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὴν ἀνακήρυξιν καὶ τὸ θαῦμα τῆς διατροφῆς νὰ γίνῃ ἀφετηρία νέας σειρᾶς θαυμάτων, διὰ τῆς ὁποίας θὰ παρουσιάζετο ὁ Μεσσίας τῶν Ἰουδαϊκῶν προσδοκιῶν. Ὁ Ἰησοῦς ἠρνήθη, ἀλλὰ παραλλήλως διακηρύσσει ὅτι εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνουν τὴν ἐρώτησιν. Τέλος ὀρθοτέρα παρουσιάζεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ Κυρίλλου, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ὄχι ἕνα ἁπλοῦν θαῦμα, ἀλλὰ κάτι ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὁποῖος

καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς σέ; Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον ποὺ κάνεις;»[5].

α'*. Τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν, τίποτε αἰσχρότερον. Αὐτὴ καθιστᾷ ἀναίσθητον τὴν διάνοιαν, αὐτὴ κάνει σαρκικὴν τὴν ψυχήν, αὐτὴ τυφλώνει καὶ δὲν ἀφήνει νὰ βλέπῃ κανεὶς καθαρά.

Κύτταξε λοιπὸν ποὺ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους συμβαίνει τὸ ἴδιον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχαν ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν καὶ εἶχαν στρέψει ὅλον των τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν πρὸς τὰ βιοτικὰ καὶ ἐπίγεια πράγματα καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ σκεφθοῦν τίποτε τὸ πνευματικόν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς κατευθύνει μὲ πολλοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι περιέχουν καὶ ἔλεγχον καὶ φροντίδα δι' αὐτούς. Καὶ ὅμως οὔτε καὶ ἔτσι ἀνυψοῦνται πνευματικῶς ἀλλὰ παραμένουν ἀκόμη προσκεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν.

Πρόσεξε λοιπόν. Τοὺς εἶπεν· «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὕρετε, ὄχι διότι εἴδατε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε»[6]. Τοὺς ἔπληξε μὲ τὸν ἔλεγχον. Τοὺς ὑπέδειξε ποίαν τροφὴν πρέπει νὰ ζητοῦν, ὅταν τοὺς εἶπεν· «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν φθαρτὴν τροφήν»[7]. Τοὺς παρουσίασε τὸ ἔπαθλον, ὅταν τοὺς εἶπεν· «Ἀλλὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν τροφήν, ποὺ μένει εἰς ζωὴν αἰώνιον»[8]. Ἔπειτα ἠφάνισεν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἠμπόδιζε νὰ πιστεύσουν, ὅταν τοὺς ἐδήλωσεν ὅτι ἔχει ἀποσταλῆ ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Τί ἔκαναν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ὡς νὰ μὴ εἶχαν ἀκούσει τίποτε, λέγουν· «Τί πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα ποὺ θέλει ὁ Θεός;».

Αὐτὰ τὰ ἔλεγαν, ὄχι διὰ νὰ διδαχθοῦν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν διδασκαλίαν, (καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει ἡ συνέχεια), ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσουν πάλιν εἰς τὴν χορήγησιν τροφῆς καὶ ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τὸν κάνουν νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν των.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπήντησεν; «Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον, ποὺ ὁ Θεὸς θέλει, τὸ νὰ πιστεύετε εἰς αὐτὸν ποὺ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος».

Καὶ ἐκεῖνοι ἠρώτησαν· «Ποῖον θαῦμα κάνεις, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς σέ; Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον»[9].

Δὲν ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀναισθησία ἀπὸ αὐτὸ οὔτε μεγαλύτερος παραλογισμός. Ἐνῷ τὸ θαῦμα ἦτο ἀ-

---

διέθρεψε τὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξελθόντα λαόν, ὄχι ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

5. Ἰωάνν. 6,28 - 30.

* Ποικίλα θέματα ἐξετάζονται εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν. Ἐν πρώτοις ἡ προσπάθεια τῶν Ἰουδαίων νὰ παρασύρουν τὸν Κύριον νὰ πραγματοποιήσῃ θαῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐτρέφοντο σαρκικῶς. Κάτι ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς «τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ». Ἔπειτα ὁ ἱερὸς πατὴρ διευκρινίζει ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν», σημαίνει ὄχι τυχαίαν καὶ ἄνευ σκοποῦ ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἀνάστασιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν. Ἐπίσης, τὸ «κάθε τι ποὺ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ», δέον νὰ ἐξηγηθῇ ὅτι ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν πίστις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐξ οὐρανοῦ βοηθείας, ἥτις δίδεται εἰς τὸν ἔχοντα ἀγαθὴν προαίρεσιν. Ὁ Κύριος συνεχῶς ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνωνται οἱ ἀγαθοί, ὅταν ὑποφέρουν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ νὰ σκέπτωνται ὅτι θὰ λάβουν τὴν ἀμοιβὴν κατὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. Τέλος, ὁ κάθε Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν λογοδοσίαν ἐνώπιον τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου δικαστηρίου, διὰ νὰ προετοιμάζῃ τὸν ἑαυτόν του διὰ τοῦ ἐναρέτου καὶ θεοφιλοῦς βίου.

6. Ἰωάνν. 6,26

7. Ἰωάνν. 6,27.

8. Ἰωάνν. 6,27.

9. Ἰωάνν. 6,30 - 31.

κόμη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμβῆ τίποτε, ὡμίλουν ἔτσι καὶ ἔλεγαν· «Ποῖον θαῦμα κάνεις;».

Καὶ ἀφοῦ ἔκαναν τὴν ἐρώτησιν αὐτήν, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ ἐπιλέξῃ μόνος του τὸ θαῦμα, ἀλλὰ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θὰ τὸν φέρουν εἰς μεγάλην δυσκολίαν, ὅταν τοῦ καθορίζουν νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ κανένα ἄλλο θαῦμα, παρὰ κάτι παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνο ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων των.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον», διότι ἐνόμιζαν ὅτι μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς θὰ ἐρεθίσουν αὐτὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τοιοῦτον θαῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς θρέψῃ σαρκικῶς. Πραγματικά, διατί δὲν ἀνέφεραν κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ προηγούμενα θαύματα, (μολονότι πολλὰ θαυμαστὰ συνέβησαν τότε καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν ἔρημον), παρὰ τὸ μάννα μόνον; Ἆρά γε δὲν τὸ ἔκαναν, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν ὑπερβολικὰ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς τυραννίας τῆς κοιλίας;

Κατὰ ποίαν λογικὴν ὅμως σεῖς, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζατε αὐτὸν προφήτην καὶ ἐπεχειρήσατε νὰ τὸν ἀνακηρύξετε βασιλέα, ὅταν εἴδατε τὸ θαῦμα, τώρα, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμβῆ τίποτε, ἐγίνατε ἀχάριστοι καὶ ἀγνώμονες καὶ ζητεῖτε ἄλλο θαῦμα καὶ ἀφήνετε νὰ ἀκουσθοῦν λόγοι ποὺ ταιριάζουν εἰς τοὺς παρασιτικῶς ζῶντας καὶ εἰς τοὺς πεινασμένους σκύλους; Τώρα σᾶς κινεῖ τὸν θαυμασμὸν τὸ μάννα, ὅταν ἡ ψυχή σας εἶναι κατάξηρος πνευματικῶς;

Καὶ πρόσεξε τὴν εἰρωνείαν. Δὲν τοῦ εἶπαν, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἔκανεν αὐτὸ τὸ θαῦμα, σὺ τί κάνεις; ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ τὸν προσβάλλουν. Ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ ὁμιλοῦν μὲ σεβασμόν, ἐπειδὴ ἐλπίζουν νὰ λάβουν τροφήν.

Ἐξ ἄλλου οὔτε τοῦ λέγουν, ὁ Θεὸς ἔκανεν ἐκεῖνο τὸ θαῦμα, σὺ ποῖον θὰ κάνῃς; διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι τὸν

ἐξισώνουν πρὸς τὸν Θεόν. Οὔτε τὸν παραβάλλουν πρὸς τὸν Μωϋσῆν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι τὸν ταπεινώνουν, ἀλλὰ τὸν τοποθετοῦν εἰς κάποιαν ἐνδιάμεσον θέσιν, ὅταν τοῦ λέγουν· «Οἱ πατέρες μας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον».

Καὶ ἠμποροῦσεν, βέβαια, νὰ τοὺς ἀπαντήσῃ ὁ Ἰησοῦς ὅτι τώρα ἐπετέλεσα θαύματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, διότι οὔτε ράβδον ἐχρειάσθηκα, οὔτε εἶχα ἀνάγκην νὰ προσευχηθῶ, ἀλλὰ τὰ πάντα τὰ ἐπραγματοποίησα μὲ τὴν δύναμίν μου. Ἐὰν πάλιν ἐνθυμῆσθε τὸ μάννα, ἰδοὺ σᾶς ἔδωσα καὶ ἄρτον. Τώρα ὅμως δὲν ἦτο καιρὸς διὰ παρομοίους λόγους, ἀλλὰ δι' ἕνα μόνον ἐφρόντιζεν ὁ Κύριος, διὰ τὸ πῶς θὰ τοὺς κατευθύνῃ πρὸς τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Πρόσεξε λοιπὸν τὴν ἄπειρον σύνεσιν, πῶς τοὺς ἀπαντᾷ· «Δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου σᾶς δίνει τὸν ἄρτον τὸν ἀληθινὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[10].

Διατί ὅμως δὲν τοὺς εἶπεν, δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν ἄρτον, παρὰ ἐγώ, καὶ ἔθεσεν ἀντὶ τοῦ Μωϋσέως τὸν Θεὸν καὶ ἀντὶ τοῦ μάννα τὸν ἑαυτόν του; Διότι ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν ἀκροατῶν του ἦτο μεγάλη, καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πραγματικά, ἂν καὶ ὡμίλησεν ἔτσι, δὲν τοὺς συνεκράτησε πάλιν, μολονότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν· «Ζητεῖτε νὰ μὲ εὕρετε, ὄχι ἐπειδὴ εἴδατε τὰ θαύματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους αὐτοὺς καὶ ἐχορτάσατε»[11]. Ἐπειδὴ λοιπὸν ζητοῦν αὐτὰ καὶ μὲ τὰ ἑπόμενα ἠθέλησε νὰ τοὺς κατευθύνῃ σωστά, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἔτσι παραιτοῦνται.

10. Ἰωάνν. 6,32.
11. Ἰωάνν. 6,26.

Ὅταν ὅμως ὑπεσχέθη εἰς τὴν Σαμαρεῖτιν ὅτι θὰ τῆς δώσῃ τὸ ὕδωρ, δὲν ἐμνημόνευσε τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἶπε τὰ ἑξῆς· «Ἐὰν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σοῦ λέγει τώρα, Δός μου νὰ πιῶ, σὺ θὰ τοῦ ἐζητοῦσες καὶ θὰ σοῦ ἔδιδε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν»[12]. Καὶ πάλιν· «Τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θὰ δώσω ἐγώ»[13], καὶ δὲν παραπέμπει εἰς τὸν Πατέρα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀναφέρει τὸν Πατέρα, διὰ νὰ πληροφορηθῇς πόση ἦτο ἡ πίστις τῆς Σαμαρείτιδος καὶ πόση ἡ πνευματικὴ ἀδυναμία τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ μάννα ὅμως δὲν ἦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διατί λοιπὸν λέγεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; Ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ»[14], καὶ ἀλλοῦ, «καὶ ἐβρόντησε Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»[15].

Ὀνομάζει δὲ ἄρτον ἀληθινὸν ἐκεῖνον[16], ὄχι ἐπειδὴ ἦτο ψευδὲς τὸ θαῦμα τοῦ μάννα, ἀλλὰ διότι αὐτὸ ἦτο τύπος καὶ ὄχι ἡ αὐτοαλήθεια.

Ὅταν πάλιν ἔκανε μνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Μωϋσέως, δὲν ἀντιπαρέταξε τὸν ἑαυτόν του πρὸς ἐκεῖνον, (διότι δὲν ἐπροτιμοῦσαν ἀκόμη αὐτὸν ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν), ἀλλὰ ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν μεγαλυτέραν ἰδέαν δι' ἐκεῖνον. Δι' αὐτὸ ὅταν εἶπεν, «δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς», δὲν ἐπρόσθεσεν, ὅ,τι σᾶς δίδω ἐγώ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ του λέγει ὅτι δίδει ὁ Πατήρ.

Ἐκεῖνοι, ὅταν ἤκουσαν αὐτά, τοῦ λέγουν πάλιν· «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτόν»[17] νὰ τὸν φάγωμεν. Διότι εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' ὑλικὸν ἄρτον καὶ

12. Ἰωάνν. 4,10.
13. Ἰωάνν. 4,14.
14. Ψαλμ. 8,9.
15. Ψαλμ. 17,14.
16. Πρβλ. Ἰωάνν. 6,32.
17. Ἰωάνν. 6,34.

ὅτι θὰ χορτάσουν τὴν κοιλίαν των. Δι' αὐτὸ καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν.

Τί κάνει ὅμως ὁ Χριστός;

Τοὺς ἀνυψώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον πνευματικῶς καὶ προσθέτει· «Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὸν κόσμον»[18]. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶπεν ἁπλῶς τροφήν, ἀλλὰ ζωήν, διὰ νὰ δηλώσῃ ἕνα διαφορετικὸν εἶδος ζωῆς, ἐπειδὴ ὅλοι των γενικῶς ἦσαν νεκρωμένοι πνευματικῶς.

Αὐτοὶ ὅμως εἶναι προσηλωμένοι ἀκόμη εἰς τὰ γήϊνα καὶ λέγουν· «Δός μας τὸν ἄρτον αὐτόν».

Διὰ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ λοιπόν, ἐπειδὴ ἔτρεχαν κοντά του, ὅταν ἐνόμιζαν ὅτι ἡ τράπεζα ἦτο ὑλική, ἐνῷ, ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι πρόκειται διὰ πνευματικὴν τράπεζαν, δὲν τὸν ἀκολουθοῦν πλέον, τοὺς λέγει πάλιν· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται πρὸς ἐμὲ δὲν θὰ πεινάσῃ καὶ ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμὲ δὲν θὰ διψάσῃ ποτέ. Ἀλλὰ σᾶς εἶπα, ἂν καὶ μὲ εἴδατε, ὅμως δὲν μὲ πιστεύετε»[19].

β'. Καθ' ὅμοιον τρόπον ὁμιλεῖ καὶ ὁ Ἰωάννης προφητικῶς πρὸ τοῦ Ἰησοῦ· «Κηρύττει ὅ,τι οἶδε καὶ δίδει μαρτυρίαν δι' ὅ,τι ἔχει ἴδει. Κανεὶς ὅμως δὲν δέχεται τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ»[20]. Καὶ ὁ Χριστὸς λέγει ἐπίσης· «Ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζομεν καλά, αὐτὸ λέγομεν καὶ δι' ἐκεῖνο ποὺ ἔχομεν ἴδει δίδομεν μαρτυρίαν. Καὶ ὅμως δὲν δέχεσθε τὴν μαρτυρίαν μας»[21].

Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει διὰ νὰ τοὺς προλάβῃ καὶ νὰ τοὺς

18. Ἰωάνν. 6,33.
19. Ἰωάνν. 6,35 - 36.
20. Ἰωάν. 3,32. — Τὸ χωρίον παρατίθεται ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.
21. Ἰωάνν. 3,11.

ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν τὸν ταράσσει, οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ δοξασθῇ, οὔτε ἀγνοεῖ τὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς των, τόσον τὰ παρόντα, ὅσον καὶ τὰ μέλλοντα.

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς».

Σκοπεύει λοιπὸν νὰ τοὺς μυήσῃ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων. Καὶ κατὰ πρῶτον κάνει λόγον διὰ τὴν θεότητά του καὶ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς». Αὐτὸ βέβαια δὲν ἐλέχθη διὰ τὸ σῶμά του, (διότι περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ τέλος σχεδὸν τοῦ κεφαλαίου λέγει· «Καὶ ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶναι ἡ σάρξ μου»[22]), ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρεται εἰς τὴν θεότητά του. Διότι καὶ ἐκείνη διὰ τὸν Θεὸν Λόγον εἶναι ἄρτος, ὅπως πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἄρτος διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται ἄρτος οὐράνιος.

Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν κανενός, ὅπως ἔκανεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους[23], διότι εἶχεν ὡς μάρτυρα τῆς θεότητός του τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι πρὸς στιγμὴν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπεκρίνοντο ὅτι τὸν ἐπίστευαν. Τότε ὅμως ἔφεραν ἀντιρρήσεις καὶ τὸν κατηγοροῦσαν, δι' αὐτὸ καὶ ἔφερεν ἐκεῖ ἀποδείξεις. Αὐτοὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπολαύσουν ὑλικὸν φαγητόν, περιμένουν καὶ δὲν ταράσσονται ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Ἰησοῦ, μέχρις ὅτου εἰς τὴν συνέχειαν ἔχασαν τὴν ἐλπίδα αὐτήν.

Πλὴν ὅμως οὔτε καὶ τότε ἐσιώπησεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοὺς εἶπε πολλὰ καὶ ἀνατρεπτικὰ τῶν ἀπόψεών των. Αὐτοὶ ὅμως, ποὺ τὸν ὠνόμαζαν προφήτην[24], τώρα σκανδαλίζονται καὶ τὸν ἀποκαλοῦν υἱὸν τοῦ τέκτονος. Δὲν ἔκαναν ὅμως τὸ ἴδιον, ὅταν ἔτρωγαν τοὺς ἄρτους, ἀλλ'

22. Ἰωάν. 6,51.
23. Πρβλ. Ἰωάνν. 5,31 ἑξ.
24. Πρβλ. Ἰωάνν. 6,14.

ἔλεγαν· «Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης», καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα.

Ἔδιδαν λοιπὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοὺς ἐκυρίευεν ἡ ἀγανάκτησις, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς ἀγανακτήσεώς των, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἤλπιζαν πλέον νὰ ἀπολαύσουν ὑλικὴν τράπεζαν. Διότι, ἐὰν ἀγανακτοῦσαν πραγματικά, ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ διατυπώσουν ἀπορίας· Πῶς εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, πῶς κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Τώρα ὅμως δὲν κάνουν αὐτό, παρὰ γογγύζουν μόνον.

Ἀλλ' ὅτι δὲν τοὺς ἐσκανδάλιζεν αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς· Ὅταν δηλαδὴ τοὺς εἶπεν, «ὁ Πατήρ μου σᾶς δίδει τὸν ἄρτον αὐτόν», δὲν τοῦ εἶπαν, παρακάλεσε αὐτὸν νὰ μᾶς τὸν δώσῃ, ἀλλὰ τί εἶπαν; «Δός μας τὸν ἄρτον», μολονότι δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι ἐγὼ σᾶς τὸν δίδω, ἀλλ' ὅτι, «ὁ Πατήρ μου σᾶς τὸν δίδει». Αὐτοὶ ὅμως ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν των διὰ τὴν τροφὴν ἐνόμισαν ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ χορηγῇ τὸν ἄρτον. Ὅσοι λοιπὸν ἐσχημάτισαν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Κύριος ἔχει τὴν δικαιοδοσίαν νὰ δώσῃ τὸν ἄρτον, πῶς ἐπρόκειτο νὰ σκανδαλισθοῦν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ μάλιστα ὅταν ἤκουσαν ὅτι «ὁ Πατὴρ δίδει τὸν ἄρτον»;

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ αἰτία τοῦ σκανδαλισμοῦ των;

Ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνδεχόμενον νὰ φάγουν, πάλιν ἔδειξαν ἀπιστίαν καὶ προβάλλουν ὡς δικαιολογίαν δῆθεν τῆς ἀπιστίας των τὸ ὅτι ὁ λόγος ἦτο ὑψηλοῦ περιεχομένου.

Δι' αὐτὸ τοὺς λέγει· «Καὶ μὲ ἔχετε ἴδει, ἀλλὰ δὲν μὲ ἐπιστεύσατε». Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑπαινίσσεται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ θαύματά του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὰς Γραφάς. «Διότι ἐκεῖναι δίδουν μαρτυρίαν

δι' ἐμέ»[25], λέγει, καὶ ἀκόμη, «ὅτι ἦλθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου, καὶ ὅμως δὲν μὲ δέχεσθε»[26], καί, «πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσετε, σεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκετε νὰ λαμβάνετε δόξαν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον»[27];

«Κάθε τι ποὺ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ εἰς ἐμὲ καὶ ἐκεῖνον ποὺ ἔρχεται πρὸς ἐμὲ δὲν θὰ τὸν βγάλω ἔξω»[28].

Κύτταξε ὅτι κάνει τὰ πάντα διὰ τοὺς σωζομένους. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν αὐτά, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐξετάζει τὰς λεπτομερείας καὶ ὅτι ὁμιλεῖ ἄσκοπα.

Τί σημαίνουν ὅμως αὐτὰ ποὺ λέγει; «Κάθε τι ποὺ μοῦ δίδει ὁ Πατήρ, θὰ ἔλθῃ εἰς ἐμὲ καὶ θὰ τὸ ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν»[29].

Διὰ ποῖον λόγον ἀνέφερε τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ συμπεριληφθοῦν καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὡς ἐξαίρετον δῶρον τῶν ὅσων πιστεύουν εἰς αὐτόν; Διότι δὲν ἀνέφερεν ἁπλῶς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' εἰδικῶς τὴν ἀνάστασιν αὐτήν[30]. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε προηγουμένως, «δὲν θὰ βγάλω ἔξω αὐτόν» καὶ «νὰ μὴ χάσω οὐδὲ ἐλάχιστον μέρος ἐξ αὐτοῦ»[31], τότε ὡμίλησε διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι κατὰ τὴν ἀνάστασιν, ἄλλοι μὲν ἐκδιώκονται, ὅπως ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν ἀπὸ τὴν προσταγήν, «σηκῶστέ τον καὶ ρίψατέ τον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον»[32], ἄλλοι δὲ χάνονται, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου, «νὰ φοβῆσθε μᾶλ-

25. Ἰωάνν. 5,39.
26. Ἰωάνν. 5,43.
27. Ἰωάνν. 5,44.
28. Ἰωάνν. 6,37.
29. Ἰωάνν. 6,37, 39.
30. Τὴν κοινὴν ἀνάστασιν κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως.
31. Ἰωάνν. 6,39.
32. Ματθ. 22,13.

λον ἐκεῖνον, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ κάνῃ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ χαθοῦν εἰς τὴν γέενναν»[33].

Ὥστε ἡ φράσις, «ζωὴν αἰώνιον δίδω»[34], ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· «Καὶ θὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ ὅσοι μὲν ἔπραξαν τὸ καλὸν θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν ζωὴν αἰώνιον, ὅσοι δὲ ἔπραξαν τὸ κακὸν θὰ ἀναστηθοῦν διὰ νὰ καταδικασθοῦν»[35]. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀνάστασιν ἀνέφερεν ἐδῶ, δηλαδὴ τὴν ἀνάστασιν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν.

Τί θέλει ὅμως νὰ ὑποδείξῃ ὁ Κύριος ὅταν λέγῃ «Κάθε τι ποὺ μοῦ δίδει ὁ Πατὴρ θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ»;

Ἐλέγχει τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ τοὺς καθιστᾷ φανερὸν ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν πιστεύει εἰς αὐτόν, παραβαίνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. Καὶ δὲν τὸ λέγει βέβαια αὐτὸ καθαρά, ἀλλὰ κάπως κεκαλυμμένως. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν θὰ ἰδῇς νὰ κάνῃ τὸ ἴδιον ὁ Κύριος, ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἀπιστοῦντες δὲν παρακούουν εἰς αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πατέρα. Διότι ἐὰν τὸ θέλημα αὐτοῦ εἶναι αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν, διὰ νὰ σώσῃ ὅλον τὸν κόσμον, ὅσοι δὲν πιστεύουν, παραβαίνουν τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Πατὴρ ὁδηγῇ κάποιον, λέγει, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἱκανὸν νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ παρακάτω· «Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμέ, ἐὰν δὲν τὸν ἑλκύσῃ ὁ Πατήρ»[36].

Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς παραδίδει αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα· «Ὅταν θὰ παραδώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα»[37]. Ὅπως ἀκριβῶς

33. Ματθ. 10,28.
34. Ἰωάνν. 10,28.
35. Ἰωάνν. 5,29.
36. Ἰωάνν. 6,44.
37. Α' Κορινθ. 15,24.

λοιπὸν καὶ ὅταν δίδῃ ὁ Πατήρ, δὲν τὸ κάνει ἀφαιρῶν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Υἱός, ὅταν παραδίδῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Πατέρα, δὲν τὸ κάνει ἐκβάλλων τὸν ἑαυτόν του. Ὀνομάζεται δὲ παράδοσις διότι διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἤλθαμεν κοντὰ εἰς τὸν Πατέρα.

γ'. Τὸ «δι' οὗ»[38] ἔχει λεχθῆ καὶ διὰ τὸν Πατέρα, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Διὰ τοῦ ὁποίου εἴσθε καλεσμένοι νὰ ἔχετε κοινωνίαν μὲ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ»[39], (δηλαδὴ διὰ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός). Καὶ πάλιν λέγει· «Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι ἄνθρωπος δὲν σοῦ τὸ ἀπεκάλυψεν αὐτό»[40].

Ὅ,τι θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι σχεδὸν τὸ ἀκόλουθον· Δὲν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἡ εἰς ἐμὲ πίστις, ἀλλὰ χρειάζεται τὴν ἄνωθεν βοήθειαν. Καὶ αὐτὸ τὸ προετοιμάζει μὲ ὅσα λέγει, δεικνύων ὅτι πραγματικὰ ἡ πίστις αὐτὴ ἀπαιτεῖ γενναίαν ψυχήν, τὴν ὁποίαν συγχρόνως προσελκύει καὶ ὁ Θεός.

Ἀλλὰ πιθανὸν νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος· Ἐὰν κάθε τι, τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Πατήρ, ἔρχεται πρὸς σέ, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ θὰ προσελκύσῃ ὁ Πατήρ, καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς σέ, ἐὰν δὲν τοῦ ἔχῃ δοθῆ ἄνωθεν, τότε ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν δίδει ὁ Πατήρ, εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ἐνοχὴν καὶ κατηγορίαν.

Αὐτὰ εἶναι λόγια κενὰ περιεχομένου καὶ προφάσεις. Χρειαζόμεθα βέβαια καὶ τὴν ἰδικήν μας ἀγαθὴν διάθεσιν. Διότι ἡ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ πίστις προϋποθέτουν τὴν προαίρεσιν.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν διδάσκει μὲ τὴν φράσιν, «κάθε τι ποὺ μοῦ δίδει

38. Ρωμ. 5,2.
39. Α' Κορινθ. 1,9.
40. Ματθ. 16,17.

ὁ Πατήρ», παρὰ ὅτι: δὲν εἶναι τυχαῖον πρᾶγμα ἡ εἰς ἐμὲ πίστις, οὔτε εἶναι προϊὸν ἀνθρωπίνων διαλογισμῶν, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ ἐξ οὐρανοῦ ἀποκάλυψις καὶ ἡ εὐγνώμων ψυχὴ ποὺ θὰ δεχθῆ τὴν ἀποκάλυψιν.

Ἐπίσης, καὶ ἡ διαβεβαίωσις, «ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ θὰ σωθῆ», τὸ ἴδιον φανερώνει. Δηλαδή, θὰ εὕρῃ μεγάλην φροντίδα, διότι χάριν αὐτῶν, λέγει, ἦλθα εἰς τὴν γῆν καὶ ἐνεδύθην σάρκα καὶ ἐπῆρα τὴν μορφὴν τοῦ δούλου.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπρόσθεσεν· «Κατῆλθα ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὄχι διὰ νὰ κάνω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου ποὺ μὲ ἀπέστειλεν»[41].

Τί λέγεις; Ἄλλο εἶναι τὸ ἰδικόν σου θέλημα καὶ ἄλλο ἐκείνου;

Διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῆ λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διορθώνει τὸ θέμα μὲ τὴν προσθήκην, ὅταν λέγῃ· «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκείνου ποὺ μὲ ἀπέστειλεν, καθένας, ποὺ βλέπει τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»[42]. Αὐτὸ λοιπὸν δὲν εἶναι καὶ ἰδικόν σου θέλημα; Καὶ πῶς εἰς ἄλλο σημεῖον λέγεις, «ἦλθα νὰ βάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν καὶ τί ἄλλο θέλω, ἐὰν τώρα πλέον ἥναψεν»[43]; Ἐὰν ὅμως καὶ σὺ θέλῃς τὸ ἴδιον, εἶναι φανερὸν ὅτι ἕνα θέλημα ὑπάρχει. Διότι ἀλλοῦ λέγει· «Διότι καθὼς ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς καὶ δίδει ζωὴν εἰς αὐτούς, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους ποὺ θέλει τοὺς ζωοποιεῖ»[44].

Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Μήπως δὲν εἶναι νὰ μὴ χαθῆ κανεὶς ἐξ αὐτῶν; Τὸ ἴδιον ὅμως θέλεις

41 Ἰωάν. 6,38.
42. Ἰωάνν. 6,40.
43. Λουκ. 12,49.
44. Ἰωάνν. 5,21.

καὶ σύ. Κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι ἄλλο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο τὸ τοῦ Υἱοῦ.

Ἔτσι, καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον φαίνεται ὅτι παρουσιάζει τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἰσότητα ἀκόμη βεβαιοτέραν, ὅταν λέγῃ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ θὰ ἔλθωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσωμεν μονίμως μαζί του»[45]. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Δὲν ἦλθα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ κάνω τίποτε ἄλλο, παρὰ αὐτὸ ποὺ καὶ ὁ Πατὴρ θέλει, δὲν ἔχω βέβαια ἰδικόν μου θέλημα ἀντίθετον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, διότι ὅλα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικά μου καὶ τὰ ἰδικά μου εἶναι ἰδικά του[46].

Ἐὰν λοιπὸν εἶναι κοινὰ τὰ πάντα μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, δικαιολογημένα λέγει, «ὄχι διὰ νὰ κάνω τὸ ἰδικόν μου θέλημα». Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ὡμίλησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, παρὰ τὸ φυλάσσει νὰ τὸ εἴπῃ πρὸς τὸ τέλος. Διότι τὰ ὑψηλὰ νοήματα, ὅπως εἶπα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ ἐγκρύπτει καὶ τὰ συσκιάζει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ δείξῃ ὅτι, ἐὰν ἔλεγεν ὅτι, «τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου εἶναι αὐτό», θὰ τὸν περιεφρόνουν.

Τοὺς λέγει λοιπὸν ὅτι, καὶ ἐγὼ συμφωνῶ καὶ συμπράττω μὲ τὸ θέλημα ἐκείνου, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγξῃ καὶ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ περισσότερον. Δηλαδὴ ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Τί νομίζετε; Μήπως ὅτι ἐξοργίζετε ἐμὲ μὲ τὴν ἀπιστίαν σας; Τὸν Πατέρα βέβαια τὸν ἰδικόν μου ἐξοργίζετε. «Διότι τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα ἐκείνου ποὺ μὲ ἀπέστειλεν, νὰ μὴ χάσω τίποτε ἀπὸ ὅ,τι μοῦ ἔχει δώσει»[47].

Ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ Κύριος τὴν ἰδικήν των φροντίδα, οὔτε ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ ἰδικήν

45. Ἰωάνν. 14,23.
46. Πρβλ. Ἰωάνν. 17,10.
47. Ἰωάνν. 6,39.

του ἀνάγκην, παρὰ διὰ τὴν ἰδικήν των σωτηρίαν καὶ ὄχι διὰ νὰ τιμηθῇ ὑπ' αὐτῶν.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφανέρωσε καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν του πρὸς αὐτούς, ὅταν εἶπεν· «Δὲν ἐπιδιώκω νὰ λάβω δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους»[48]. Καὶ πάλιν· «Τὰ λέγω αὐτά, διὰ νὰ σωθῆτε σεῖς»[49]. Πραγματικὰ μὲ κάθε τρόπον προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων.

Λέγει ἐπίσης ὅτι ἑτοιμάζει δόξαν διὰ τὸν Πατέρα, διὰ νὰ μὴ προκαλῇ ὑποψίας. Καὶ ὅτι ὡμίλησε σκοπίμως μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, τὸ κατέστησε σαφέστερον μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὴν συνέχειαν· «Διότι ἐκεῖνος ποὺ ζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ θέλημά του», λέγει, «ζητεῖ τὴν ἰδικήν του δόξαν. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ζητεῖ τὴν δόξαν ἐκείνου ποὺ τὸν ἀπέστειλεν, αὐτὸς εἶναι ἀληθὴς καὶ δὲν ὑπάρχει ἀδικία εἰς αὐτόν»[50].

«Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ὁ καθένας, ποὺ βλέπει τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»[51].

Διατί τέλος πάντων συνεχῶς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν προβάλλει τὴν ἀνάστασιν; Διὰ νὰ μὴ κρίνουν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καί, ἐὰν ἐδῶ δὲν ἀπολαμβάνουν, νὰ μὴ καταπίπτῃ περισσότερον ἡ πνευματικότης των, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὴν ἐλπίδα των εἰς τὰ μέλλοντα καί, ἀκόμη, νὰ μὴ περιφρονοῦν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν τιμωροῦνται εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ προσδοκοῦν ἄλλην ζωήν.

δ´. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖνοι δὲν ὠφελήθησαν καθόλου,

48. Ἰωάνν. 5,41.
49. Ἰωάνν. 5,34.
50. Ἰωάνν. 7,18.
51. Ἰωάνν. 6,40.

ἡμεῖς ἂς προσπαθήσωμεν νὰ κερδίσωμεν πνευματικῶς ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι γίνεται συνεχῶς λόγος διὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην. Καὶ εἴτε θελήσωμεν νὰ φερθῶμεν μὲ πλεονεκτικὰς διαθέσεις, εἴτε νὰ ἁρπάξωμεν κάτι, εἴτε νὰ κάμωμεν κάτι ἄτοπον, ἀμέσως ἂς φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἂς φανταζώμεθα τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, καὶ τότε ἡ σκέψις αὐτὴ θὰ συγκρατήσῃ ἰσχυρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο χαλινὸν τὴν ἄτοπον ὁρμήν. Ἐπίσης, ἂς λέγωμεν συνεχῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτούς μας· Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ μᾶς περιμένει τὸ φοβερὸν δικαστήριον. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ καυχᾶται καὶ νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰ παρόντα ἀγαθά, ἂς τοῦ λέγωμεν τὸ ἴδιον, ἀποδεικνύοντες ὅτι τὰ πάντα παραμένουν ἐδῶ. Καὶ ἂν ἴδωμεν κάποιον ἄλλον νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ ἀπογοητεύεται καὶ πρὸς αὐτὸν ἂς λέγωμεν τὸ ἴδιον, καθιστῶντες γνωστὸν ὅτι αἱ στενοχωρίαι θὰ τελειώσουν. Καὶ ἂν κάποιος ῥαθυμῇ καὶ κατέχεται ἀπὸ ἀδιαφορίαν, τὸ ἴδιον ἂς τοῦ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς, διὰ νὰ τοῦ δείξωμεν ὅτι ὑποχρεωτικὰ θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ῥαθυμίαν του.

Αἱ λέξεις αὐταὶ εἶναι ἱκαναὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο φάρμακον διὰ νὰ θεραπεύσουν τὴν ψυχήν μας. Διότι πραγματικὰ ὑπάρχει ἀνάστασις, ἀνάστασις πολὺ κοντά μας εὑρισκομένη καὶ ὄχι μακράν μας καὶ στὸ ἀπώτερον μέλλον τοποθετημένη. «Διότι γρήγορα», λέγει ὁ Παῦλος, «θὰ ἔλθῃ ὁ ἐρχόμενος καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ»[52], καὶ πάλιν· «Ὅλοι μας πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ»[53]. Δηλαδὴ καὶ οἱ πονηροὶ καὶ οἱ ἀγαθοί, ὥστε καὶ οἱ πρῶτοι νὰ νοιώσουν τὴν αἰσχύνην ἐνώπιον ὅλων καὶ οἱ ἀγαθοὶ νὰ δοξασθοῦν ἔμπροσθεν ὅλων. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐπίγειοι δικασταὶ τι-

52. Ἑβρ. 10,37.
53. Β΄ Κορινθ. 5,10.

μωροῦν τοὺς πονηροὺς καὶ τιμοῦν τοὺς ἀγαθοὺς δημοσίως, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν γίνεται καὶ ἐκεῖ, ὥστε εἰς τοὺς μὲν νὰ καταστῇ μεγαλυτέρα ἡ αἰσχύνη καὶ εἰς τοὺς δὲ λαμπροτέρα ἡ δόξα.

Αὐτὰ λοιπὸν ἂς παρουσιάζωμεν κατὰ τρόπον παραστατικὸν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας κάθε ἡμέραν. Ἂν αὐτὰ σκεπτώμεθα συνεχῶς, κανένα ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ πρόσκαιρα πράγματα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς αἰχμαλωτίσῃ. «Διότι ἐκεῖνα ποὺ βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῷ ἐκεῖνα ποὺ δὲν βλέπονται, εἶναι αἰώνια»[54].

Συνεπῶς ἂς ἐπαναλαμβάνωμεν ἀδιακόπως καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτούς μας καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· Ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ κρίσις καὶ εὐθῦναι διὰ τὰς πράξεις μας.

Καὶ ὅσοι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει εἱμαρμένη, ἂς λέγουν τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ γρήγορα θὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάστασις καὶ κρίσις, δὲν ὑπάρχει εἱμαρμένη, ὅσον καὶ ἂν προσπαθοῦν καὶ ἀγωνίζωνται νὰ ὑποστηρίξουν τὰς ἀπόψεις των. Ἀλλ' ὅμως αἰσθάνομαι ἐντροπὴν νὰ διδάσκω τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ χρειάζεται νὰ διδαχθῇ ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ δὲν ἔχει πείσει ἀπολύτως τὸν ἑαυτόν του ὅτι τὰ πράγματα δὲν γίνονται ἀναγκαστικὰ καὶ ἄσκοπα καὶ τυχαῖα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ Χριστιανός.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω νὰ καθαρίσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἂς κάνωμεν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ εὕρωμεν συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἀλλὰ πιθανὸν κάποιος νὰ ἐρωτήσῃ· Καὶ πότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος; Πότε θὰ γίνῃ ἡ ἀνάστασις; Ἰδού, τόσα χρόνια ἐπέρασαν καὶ δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιον.

54. Β΄ Κορινθ. 4,18.

Καὶ ὅμως θὰ γίνῃ. Νὰ τὸ πιστεύσετε. Διότι καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν ἔλεγαν τὰ ἴδια καὶ περιέπαιζαν τὸν Νῶε, ἀλλ' ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ κατέπνιξεν ὅλους τοὺς ἀπιστοῦντας καὶ διέσωσε μόνον τὸν πιστεύοντα. Ἐπίσης καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λὼτ δὲν ἐπερίμεναν τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταστροφὴν ἐκείνην, μέχρις ὅτου κατέπεσεν ἡ φωτιὰ καὶ οἱ κεραυνοὶ καὶ ἠφάνισαν τοὺς πάντας. Καὶ οὔτε εἰς αὐτοὺς οὔτε εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Νῶε ὑπῆρξε κανένα προοίμιον τῶν ὅσων ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ τὰ ἀφόρητα ἐκεῖνα κακὰ ἦλθαν, ἐνῷ αὐτοὶ ὅλοι ἔτρωγαν, ἐμεθοῦσαν καὶ ἀπελάμβαναν τὸν οἶνον.

Καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ γίνῃ καὶ ἡ ἀνάστασις, χωρὶς καθόλου προοίμια, ἀλλὰ ἐνῷ θὰ εὑρισκώμεθα εἰς ἀπόλυτον εὐημερίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ὅταν λέγουν, ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐπέρχεται αἰφνιδία καταστροφὴ κατ' αὐτῶν, καθὼς ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον. Καὶ ἔτσι δὲν θὰ διαφύγουν τὴν καταστροφὴν αὐτήν»[55]. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐτακτοποίησεν ἔτσι ὁ Θεός, ὥστε νὰ εὑρισκώμεθα εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν καὶ νὰ μὴ παίρνωμεν θάρρος ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν ἀσφάλειαν.

Τί λέγεις; Δὲν πιστεύεις ὅτι θὰ γίνῃ ἀνάστασις καὶ κρίσις; Οἱ δαίμονες τὰ ὁμολογοῦν αὐτὰ καὶ δὲν τὰ δέχεσαι; «Ἦλθες», λέγουν, «ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς βασανίσῃς προώρως;»[56]. Ὅσοι ὅμως λέγουν ὅτι θὰ ὑπάρξῃ βάσανος γνωρίζουν καὶ κρίσιν καὶ εὐθύνας καὶ τιμωρίας.

Συνεπῶς ἂς μὴ ἐξοργίζωμεν τὸν Θεὸν μὲ τὸ νὰ φαινώμεθα τολμηροὶ πρὸς τὸ κακὸν καὶ νὰ ἀπιστοῦμεν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως. Διότι ὅπως εἰς τὰ ἄλλα ζητήματα ἔκανε τὴν ἀρχὴν ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ εἰς αὐτό. Ἄλλωστε δι' αὐτὸ λέγεται «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»[57].

55. Α´ Θεσσ. 5,3.
56. Ματθ. 8,29.

Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θὰ ἐγίνετο πρωτότοκος, ὅταν δὲν θὰ τὸν ἠκολούθει κανεὶς ἀπὸ τοὺς νεκρούς; Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις, πῶς θὰ διασωθῇ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅταν τόσον μεγάλο πλῆθος πονηρῶν ἀνθρώπων εὐημερῇ, ἐνῷ ἀπειράριθμοι ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ταλαιπωροῦνται καὶ τελειώνουν τὴν ζωήν των μέσα εἰς τὴν θλῖψιν; Ποῦ λοιπὸν θὰ λάβῃ ὁ καθένας ἐξ αὐτῶν ὅ,τι τοῦ ἀξίζει, ἐὰν βέβαια δὲν ὑπάρχῃ ἀνάστασις;

Κανείς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἐνάρετα, δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καθημερινῶς προσεύχεται καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἁγίαν ἐκείνην ρῆσιν· «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»[58].

Ποῖοι λοιπὸν δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀνάστασιν; Ὅσοι ἀκολουθοῦν ἁμαρτωλὸν δρόμον καὶ ἔχουν ἀκάθαρτον βίον. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Προφήτης· «Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ βεβηλοῦνται κάθε στιγμήν. Ἡ δικαιοσύνη σου ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ»[59]. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατόν, ἄνθρωπος μὲ καθαρὸν βίον νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τὴν ἀνάστασιν. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν καταλογίζουν τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς βάρος των καὶ λέγουν καὶ θέλουν καὶ πιστεύουν ὅτι θὰ λάβουν τὴν ἀνταπόδοσιν.

Δι' αὐτὸ ἂς μὴ παροργίζωμεν τὸν Κύριον, ἀλλ' ἂς τὸν ἀκούσωμεν ποὺ λέγει· «Νὰ φοβηθῆτε ἀπὸ τὸν ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ καταστρέψῃ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν γέενναν»[60], διὰ νὰ γίνωμεν μὲ τὸν φόβον μᾶλ-

57. Κολασσ. 1,18.
58. Ματθ. 6,10.
59. Ψαλμ. 9,26.
60. Ματθ. 10,28.

λον ἐνάρετοι καὶ λυτρωθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν αὐτὴν καὶ καταστῶμεν ἄξιοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ προσκυνητὸν καὶ πανάγιον καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΣΤ´ (46)

(Ἰωάν. ς´, 41 - 52)

«Ἐγόγγυζαν[1] λοιπὸν ἐναντίον του οἱ Ἰουδαῖοι, διότι εἶπεν· Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος, ποὺ κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανόν[2]. Καὶ ἔλεγαν· Δὲν εἶναι αὐτὸς[3] ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποίου ἡμεῖς[4] γνωρίζομεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα[5]; Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι ἔχει κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν;»[6].

α´[°]. «Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ὡς Θεὸν τὴν κοιλίαν των καὶ

---

1. Ἔκαναν δηλαδὴ μεταξύ των δυσμενεῖς κρίσεις διὰ τὸν Ἰησοῦν, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνωνται.

2. Δὲν φαίνεται νὰ ἐσκανδαλίσθησαν ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνοντος ἄρτου, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ στίχου 34, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἀνεκήρυττεν τὸν ἑαυτόν του ἄρτον καταβάντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπενόει ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ὡμοίαζε κατὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

3. Τὸ «αὐτὸς» προτάσσεται κατὰ τρόπον περιφρονητικόν.

4. Πρόκειται μᾶλλον διὰ Γαλιλαίους. (Πρβλ. Μάρκ. 6,3· Ματθ. 13,55. Λουκ. 4,22).

5. Ὁ Ἰωάννης παραθέτει τοὺς λόγους τῶν Ἰουδαίων χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ἀναγκαῖον νὰ κάνῃ κάποιαν παρατήρησιν ἐπανορθωτικὴν τῆς τοιαύτης πλάνης. Ἦτο τελείως περιττὸν αὐτὸ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἀναγνώστας τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐπαρκῶς πληροφορημένοι ἐκ τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων.

6. Ἰωάνν. 6, 41 - 42.

° Κατὰ πρῶτον, εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἑρμηνεύει τὴν φράσιν, «καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ» καὶ πλὴν τῶν ἄλλων λέγει ὅτι τὸ «πάντες» δὲν σημαίνει ὅλους γενικῶς, παρὰ ἢ τοὺς πλείστους ἢ ὅσους ἔχουν τὴν θέ-

θεωροῦν δόξαν των πράξεις ποὺ φέρουν ἐντροπήν»[7], ἔλεγεν διὰ μερικοὺς ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Ὅτι δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν παρόμοιοι, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ προηγούμενα γεγονότα καὶ ἀκόμη καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα ἔλεγαν πρὸς τὸν Χριστόν, ὅταν ἐπῆγαν κοντά του.

Πραγματικά, ὅταν τοὺς ἔδωσεν ἄρτους καὶ ἐχόρτασε τὴν κοιλίαν των, τὸν ὠνόμαζαν προφήτην καὶ ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα. Ὅταν ὅμως τοὺς ἐδίδασκε διὰ τὴν πνευματικὴν τροφήν, διὰ τὴν αἰώνιον ζωήν, ὅταν τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ πράγματα, ὅταν τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τοὺς ἀνύψωνε τὸν νοῦν, ὅταν ἔπρεπε νὰ τὸν θαυμάζουν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, τότε γογγύζουν καὶ ἐξαγριώνονται.

Καὶ ὅμως, ἐὰν εἶναι αὐτὸς ὁ προφήτης, ὅπως ἐπρόφθασαν καὶ εἶπαν· «Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὅτι θὰ ἐγείρῃ διὰ σᾶς προφήτην Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σας ὅμοιον μὲ ἐμέ. Αὐτὸν νὰ ὑπακούσετε»[8], ἔπρεπε νὰ τὸν ὑπακούσουν, ὅταν τοὺς ἔλεγεν, «ἔχω κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[9].

Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευαν, παρὰ ἐγόγγυζαν. Διότι ἐν-

λησιν πρὸς τοῦτο. Εἰς τὴν συνέχειαν προβάλλονται οἱ ἀπόστολοι ὡς τύπος τοῦ πιστοῦ μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ, διότι, ἂν καὶ ἤκουσαν ὅτι ἔπρεπε νὰ φάγουν τὴν σάρκα τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ ἔχουν ζωὴν μέσα των, δὲν ἐσκανδαλίσθησαν, ὅπως οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐδέχθησαν τὸν λόγον αὐτόν. Τέλος γίνεται ἐκτενὴς λόγος διὰ τὴν ἱερότητα, τὴν πολυτιμότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ προτρέπονται οἱ πιστοὶ νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν μετάληψιν τούτων μὲ καθαρὰν συνείδησιν πρὸς ἁγιασμὸν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των.

7. Φιλιππ. 3,19.

8. Δευτερ. 18,18. Πράξ. 3,22.

9. Ἰωάνν. 6,38.

τρέποντο ἀκόμη, ἐπειδὴ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων ἦτο πρόσφατον. Δι' αὐτὸ δὲν ἀντέλεγαν μὲν φανερά[10], ἀπὸ τοὺς ψιθύρους ὅμως ἐφαίνετο ὅτι ἀγανακτοῦσαν, ἐπειδὴ δὲν τοὺς παρέθεσε τράπεζαν, τὴν ὁποίαν ἤθελαν πολύ.

Γογγύζοντες λοιπὸν ἔλεγαν· «Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ;»[11].

Εἶναι συνεπῶς φανερὸν ὅτι δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη τὴν θαυμαστὴν καὶ παράδοξον γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ[12]. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ὀνομάζουν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ[13]. Καὶ ὁ Κύριος δὲν τοὺς ἐπιτιμᾷ, οὔτε τοὺς λέγει, δὲν εἶμαι υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, ὄχι ἐπειδὴ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο ἀκόμη νὰ πληροφορηθοῦν τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην γέννησιν. Διότι ἐφ' ὅσον δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ μάθουν καθαρὰ τὴν σαρκικὴν γέννησιν, πολὺ περισσότερον δὲν ἠμποροῦσαν νὰ πληροφορηθοῦν τὴν ἄρρητον, τὴν οὐράνιον. Ἐὰν δὲν τοὺς ἀπεκάλυψε τὸ ταπεινόν, κατὰ μείζονα λόγον δὲν τοὺς ἐνεπιστεύθη τὰ ὑψηλά. Ἂν καὶ αὐτὸ τοὺς ἐσκανδάλιζε πολύ, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἐνόμιζαν ὅτι κατάγεται ἀπὸ ἀσήμαντον καὶ τυχαῖον πατέρα, ἐν τούτοις δὲν τοὺς τὸ ἀπεκάλυψεν, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἄλλην αἰτίαν σκανδαλισμοῦ εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ θεραπεύσῃ ἄλλον σκανδαλισμόν.

Τί τοὺς ἀπαντᾷ λοιπὸν ἐνῷ αὐτοὶ γογγύζουν;

«Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐὰν ὁ Πα-

10. Πρβλ. σημ. 1 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

11. Ἰωάνν. 6,42.

12. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἐὰν αὐτοὶ παρουσιάζωνται νὰ ἀγνοοῦν τὴν ὑπερφυσικὴν σύλληψιν τοῦ Κυρίου, διότι δὲν ἐπρόκειτο μόνον διὰ γεγονὸς πρὸ τριάκοντα ἐτῶν σημειωθὲν κατ' ἰδίαν ἀλλὰ καὶ περὶ μυστηρίου, τὸ ὁποῖον ἡ Παρθένος ἀπέκρυπτεν ἐπιμελῶς καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν μνηστῆρα καὶ τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς δὲν διεκηρύχθη δημοσίᾳ.

13. Πρβλ. σημ. 5 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

τήρ, πού μὲ ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν τὸν προσελκύση»[14].

Ἀπὸ τὰς λέξεις αὐτὰς ἁρπάζονται οἱ Μανιχαῖοι καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται τίποτε ἀπὸ ἡμᾶς. Αὐτὸ πρὸ πάντων ὅμως πιστοποιεῖ ὅτι εἴμεθα κύριοι τῶν ἀποφάσεών μας. Λέγουν λοιπὸν ὅτι, ἐὰν κανεὶς ἔρχεται μόνος του πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τότε τί χρειάζεται ἡ ἕλξις; Καὶ αὐτὸ ὅμως δὲν ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξούσιόν μας, ἀλλὰ ἀποδεικνύει μᾶλλον ὅτι χρειαζόμεθα τὴν βοήθειαν, διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν παρουσιάζει νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν συνήθη ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖνον πού ἀπολαμβάνει ἄφθονον τὴν συμπαράστασιν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν συνέχειαν φανερώνει καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον προσελκύει ὁ Θεός. Διὰ νὰ μὴ φαντασθοῦν δηλαδὴ τίποτε τὸ αἰσθητὸν διὰ τὸν Θεόν, ἐπρόσθεσεν· «Ὄχι ὅτι ἔχει ἴδει καὶ ἄλλος κανεὶς τὸν Πατέρα, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου πού εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔχει ἴδει τὸν Πατέρα»[15].

Πῶς προσελκύει, λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ τὸ ἔδειξεν ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, ὅταν προεκήρυσσε καὶ ἔλεγεν· «Καὶ[16] ὅλοι θὰ εἶναι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»[17].

Εἶδες τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως καὶ ὅτι ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε διὰ μέσου ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ προεῖπεν ὅτι πρόκειται νὰ διδαχθοῦν; Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπιθυμῶν νὰ

14. Ἰωάνν. 6,44.
15. Ἰωάνν. 6,46.
16. Τὸ χωρίον παρατίθεται ἐλευθέρως ἀπὸ τὸν Ἠσαΐαν 54, 13 κατὰ τοὺς Ο'. Ἡ ἰδία ἰδέα ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλους προφήτας, Ἱερεμ. 38,33 - 34. Ἰωὴλ 2,28.
17. Ἰωάνν. 6,45. — Πρβλ. Α' Θεσσ. 4,9. Φιλιππ. 3,15.

καταστήση τὸν λόγον του ἀξιόπιστον, τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας.

Καὶ ἀφοῦ ἔχει λεχθῆ, ἀπορεῖ κάποιος, ὅτι «θὰ εἶναι ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν», διατί μερικοὶ δὲν πιστεύουν; Διότι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλέχθησαν διὰ τοὺς πολλούς[18]. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἡ προφητικὴ ρῆσις δὲν φανερώνει ὅλους γενικά, ἀλλὰ ὅλους ὅσους θέλουν. Διότι πραγματικὰ ὁ διδάσκαλος εὑρίσκεται ἔμπροσθεν ὅλων, ἕτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ προσφέρῃ εἰς πάντας τὰ ἰδικά του, νὰ δώσῃ εἰς ὅλους πλουσίαν τὴν διδασκαλίαν του.

«Καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»[19].

Δὲν εἶναι μικρὸν ἐδῶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Υἱοῦ, ἐὰν βέβαια ὁ Πατὴρ προσελκύῃ καὶ αὐτὸς ἀνασταίνῃ. Δὲν ξεχωρίζει τὰ ἔργα του ἀπὸ τὸν Πατέρα, (πῶς ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ αὐτό;), ἀλλὰ ἀποδεικνύει τὸ ἰσότιμον τῆς δυνάμεως.

Ὅπως ἐκεῖ λοιπόν, ὅταν εἶπεν, «καὶ ὁ Πατήρ, πού μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς δίδει μαρτυρίαν δι' ἐμέ»[20], ἔπειτα τοὺς παρέπεμψεν εἰς τοὺς προφήτας διὰ νὰ μὴ τὸν ἐρωτοῦν ἀπὸ περιέργειαν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ τοὺς γεννηθῇ ἡ ἰδία ὑποψία, τοὺς παραπέμπει εἰς τοὺς προφήτας, ἀναφέρων καὶ προβάλλων αὐτοὺς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα.

Καὶ τί συνέβη μὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀνθρώπους; (ἐρωτᾷ κάποιος). Δὲν τοὺς ἐδίδαξεν ὁ Θεός, λοιπόν; Τί τέλος πάντων τὸ ἐξαιρετικὸν ὑπάρχει ἐδῶ; Διότι τότε

18. Τονίζεται διὰ τοῦ «πάντες» ἡ ἔννοια τοῦ πολλοὶ καὶ δὲν σημαίνει ὅλοι ἀνεξαιρέτως.
19. Ἰωάνν. 6,44.
20. Ἰωάνν. 5,37.

μὲν ἐδιδάσκοντο διὰ τὸν Θεὸν διὰ μέσου ἀνθρώπων, ἐνῷ τώρα διδάσκονται διὰ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔπειτα προσθέτει· «Ὄχι ὅτι ἔχει ἴδει ἄλλος κανεὶς τὸν Πατέρα, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν». Ἐδῶ δὲν χρησιμοποιεῖ συλλογισμὸν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, ἀλλὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον τῆς οὐσίας. Διότι, ἐὰν ἔλεγεν αὐτό, ποῖον ἦτο τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ διακεκριμένον τοῦ Υἱοῦ, ἀφοῦ ὅλοι καταγόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν τὸ εἶπε καθαρώτερα αὐτό; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἕνεκα τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας αὐτῶν. Διότι ἐάν, ὅταν εἶπεν, «ἔχω κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[21], ἐσκανδαλίσθησαν, τί δὲν θὰ ἐπάθαιναν, ἐὰν προσέθετε καὶ αὐτό;

Ὀνομάζει δὲ τὸν ἑαυτόν του ἄρτον τῆς ζωῆς, διότι συντηρεῖ τὴν ζωήν μας καὶ τὴν ἐδῶ καὶ τὴν μέλλουσαν. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν· «Ὅποιος θὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζήσῃ αἰωνίως»[22].

Ἄρτον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὀνομάζει τὰ σωτήρια δόγματα καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἢ τὸ σῶμά του, διότι καὶ τὰ δύο ἐνδυναμώνουν τὴν ψυχήν. Μολονότι εἰς ἄλλο σημεῖον τοὺς εἶπεν, «ἐὰν κανεὶς ἀκούσῃ τὸν λόγον μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ»[23] καὶ ἐσκανδαλίσθησαν, ἐδῶ δὲν ἔπαθαν τίποτε παρόμοιον, διότι ἴσως ἔνοιωθαν κάποιον σεβασμὸν δι' αὐτὸν ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων.

δ'. Πρόσεξε δὲ μὲ ποῖον τρόπον δεικνύει τὴν διαφορὰν πρὸς τὸ μάννα. Δηλαδή, μὲ τὸ νὰ τοὺς πληροφορήσῃ ποῖον ἦτο τὸ τέλος τῆς κάθε μιᾶς τροφῆς. Πραγματικά, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τροφὴ ἐκείνη δὲν περιεῖχε καμμίαν παράδοξον ἰδιότητα, ἐπρόσθεσεν· «Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀπέθαναν»[24]. Ἔπειτα παρουσιάζει ἐκεῖνο ποὺ τοὺς πείθει περισσότερον, ὅτι δηλαδὴ αὐτοὶ ἀπήλαυσαν πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἄνδρας τῶν χρόνων τοῦ Μωϋσέως. Δι' αὐτό, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ἀπέθαναν ὅσοι ἔφαγαν τὸ μάννα, ἐπρόσθεσεν· «Ὅποιος τρώγει ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζήσῃ αἰωνίως».

Καὶ τὴν φράσιν, «εἰς τὴν ἔρημον», δὲν τὴν εἶπε τυχαίως, ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ χορήγησις τοῦ μάννα, οὔτε τοὺς ἠκολούθησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ὁ ἄρτος ὅμως αὐτὸς δὲν ὁμοιάζει μὲ τὸ μάννα. «Καὶ ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶναι τὸ σῶμά μου, τὸ ὁποῖον θὰ δώσω ἐγὼ διὰ νὰ ζωοποιηθῇ ὁ κόσμος»[25].

Δικαιολογημένα θὰ ἀναρωτηθῇ κάποιος, κατεχόμενος ἀπὸ ἀπορίαν, τί ἐχρειάζοντο εἰς τὴν παροῦσαν στιγμὴν οἱ λόγοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι δὲν οἰκοδομοῦν τίποτε, οὔτε καὶ χρησιμεύουν, ἀλλὰ μᾶλλον κατακρημνίζουν καὶ τοὺς οἰκοδομηθέντας. «Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ», λέγει, «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἀπεχώρησαν καὶ ἔλεγαν· Βαρὺς εἶναι ὁ λόγος αὐτός. Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀκούῃ;»[26]. Διότι ἦτο δυνατὸν νὰ παραδοθοῦν αὐτὰ μόνον εἰς τοὺς μαθητάς, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Μᾶρκος, ὅτι «Ἰδιαιτέρως τὰ ἐξηγοῦσεν εἰς αὐτούς»[27].

21. Ἰωάνν. 6,38.
22. Ἰωάνν. 6,51.
23. Ἰωάνν. 8,52.

24. Ἰωάνν. 6, 31.
25. Ἰωάνν. 6,51.
26. Ἰωάνν. 6,66. 61.
27. Μάρκ. 4,34.

Ποίαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν λοιπὸν εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτάς;

Ὅτι καὶ τώρα οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν καὶ πολὺ χρήσιμοι καὶ ἀναγκαῖοι. Πραγματικά, ἐπειδὴ ἦσαν συγκεντρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζητοῦσαν τροφήν, ἀλλὰ τροφὴν σωματικήν, καὶ ὑπενθύμισαν εἰς αὐτὸν τὴν τροφὴν ποὺ ἐδόθη εἰς τοὺς προγόνους των, θεωροῦντες τὸ μάννα ὡς σπουδαῖον, διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι ὅλα ἐκεῖνα ἦτο τύπος καὶ σκιά, ἐνῷ ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια εἶναι τὰ παρόντα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔκανε λόγον διὰ τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Ἀλλ' ἔπρεπεν, ἀντιλέγει κάποιος, νὰ τοὺς εἰπῇ· Οἱ πατέρες σας ἔφαγαν τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐγὼ σᾶς ἔδωσα ἄρτον.

Ὑπῆρχεν ὅμως μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο θεμάτων. Καὶ ἀκόμη θὰ ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων ἦτο κατώτερον τοῦ θαύματος τοῦ μάννα, διότι αὐτὸ μὲν ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δὲ ἄρτοι ἐπλήθυναν εἰς τὴν γῆν κάτω. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐζητοῦσαν τροφὴν προερχομένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, δι' αὐτὸ τοὺς ἔλεγε συνεχῶς· «Ἔχω κατεβῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»[28].

Ἐὰν κανεὶς ἀπορῇ καὶ ἐξετάζῃ, διατί τέλος πάντων ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὰ μυστήρια; τὸ ἑξῆς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν· Ὅτι ὁ λόγος περὶ τῶν μυστηρίων ἦτο πάρα πολὺ ἐπίκαιρος. Διότι ἡ ἀσάφεια τῶν λεγομένων συνεχῶς κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τὸν καθιστᾷ προσεκτικώτερον. Συνεπῶς δὲν ἔπρεπε νὰ σκανδαλισθοῦν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐρωτοῦν διὰ νὰ τοὺς δοθοῦν περισσότεραι ἐξηγήσεις.

Τώρα ὅμως ἀπομακρύνονται ἀπὸ κοντά του. Ἐὰν

28. Ἰωάνν. 6,38.

ὅμως ἐπίστευαν ὅτι εἶναι προφήτης, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν εἰς τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ. Ὥστε τὸ σκάνδαλον προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν ἐκείνων καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν δυσκολίαν τῶν ὅσων ἐλέχθησαν.

Σὺ λοιπὸν κύτταξε πόσον συνέδεσε τοὺς μαθητὰς μαζί του. Διότι αὐτοὶ εἶναι ποὺ λέγουν· «Σὺ ἔχεις λόγια ποὺ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον. Πρὸς ποῖον νὰ ἀπέλθωμεν;»[29]. Ἀλλ' ἐδῶ παρουσιάζει τὸν ἑαυτόν του νὰ δίδῃ τὸν ἄρτον καὶ ὄχι τὸν Πατέρα. «Ὁ ἄρτος», λέγει, «τὸν ὁποῖον θὰ σᾶς δώσω ἐγώ, εἶναι τὸ σῶμά μου». Τὰ πλήθη τοῦ κόσμου ὅμως δὲν φέρονται ὅπως οἱ μαθηταί, ἀλλὰ κατὰ τρόπον τελείως ἀντίθετον· «Σκληρὸς εἶναι ὁ λόγος αὐτός»[30]. Δι' αὐτὸ καὶ φεύγουν ἀπὸ κοντά του, μολονότι ἡ διδασκαλία δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀκατανόητος. Διότι ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος πρὸ πολλοῦ ἔκανεν ὑπαινιγμὸν περὶ αὐτοῦ, ὅταν ὠνόμασεν αὐτὸν ἀμνόν[31].

Ναὶ ἀλλὰ δὲν τὸ ἐγνώριζαν αὐτό, ἀντιλέγει κάποιος. Τὸ ξέρω καὶ ἐγώ, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ ἤξεραν. Διότι, ἐὰν διὰ τὴν ἀνάστασιν δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη τίποτε τὸ σαφές, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν τῶν λόγων, «κρημνίσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»[32], πολὺ περισσότερον δὲν ἐγνώριζαν τίποτε διὰ τὰ λεχθέντα τώρα. Διότι αὐτὰ ἦσαν ἀσαφέστερα τῶν προηγουμένων. Ἤξεραν βέβαια ὅτι οἱ προφῆται εἶχον ἀναστήσει νεκρούς, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἔλεγαν τόσον σαφῶς αἱ Γραφαί, τὸ ὅτι ὅμως ἔφαγε κάποιος σάρκα, κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους δὲν τὸ εἶπε ποτέ.

29. Ἰωάνν. 6,68.
30. Ἰωάνν. 6,60.
31. Πρβλ. Ἰωάνν. 1,29.
32. Ἰωάνν. 2,19.

Καὶ ὅμως ἐπίστευαν οἱ μαθηταὶ καὶ ἠκολούθουν τὸν Ἰησοῦν καὶ διεκήρυσσαν ὅτι ἔχει ρήματα ζωῆς αἰωνίου. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ μαθητοῦ, νὰ μὴ περιεργάζεται δηλαδὴ τὰ ὅσα λέγει ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ περιμένῃ τὸν κατάλληλον χρόνον διὰ τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν του.

Καὶ ποία ἡ ὠφέλεια λοιπὸν τώρα ποὺ συνέβη τὸ ἀντίθετον καὶ ἔφυγαν ἀπὸ κοντά του; ἐρωτᾷ κάποιος. Αὐτὸ προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν των ἀνοησίαν, διότι ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ἀναζήτησις τοῦ πῶς γίνεται κάτι, εἰσέρχεται τότε μαζὶ καὶ ἡ ἀπιστία. Τὴν ἰδίαν σύγχυσιν ἔπαθε καὶ ὁ Νικόδημος, ὅταν ἔλεγεν· «Πῶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ πάλιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του;»[33]. Καθ' ὅμοιον τρόπον ταράσσονται καὶ αὐτοὶ καὶ λέγουν· «Πῶς ἠμπορεῖ αὐτὸς νὰ μᾶς δώσῃ νὰ φάγωμεν τὴν σάρκα του;»[34].

Ἐὰν λοιπὸν ζητᾷς τὸ πῶς γίνεται αὐτό, διατί δὲν εἶπες τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸ θαῦμα τῶν ἄρτων, πῶς τοὺς πέντε τοὺς ἔκανε τόσον πολλούς; Διότι τότε ἤθελαν νὰ χορτάσουν μόνον καὶ ὄχι νὰ ἰδοῦν τὸ θαῦμα.

Ἀλλὰ ἡ χειροπιαστὴ πραγματικότης, λέγει κάποιος, τοὺς ἐδίδαξε τότε. Ναί, ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τοὺς κάνῃ νὰ παραδεχθοῦν καὶ αὐτά. Διότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐπρόφθασε καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ παράδοξον ἐκεῖνο θαῦμα, ὥστε, ἀφοῦ διδαχθοῦν ἀπ' αὐτό, νὰ μὴ δυσπιστοῦν πλέον εἰς τὰ λεγόμενα ἐν συνεχείᾳ.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν δὲν ὠφελήθησαν καθόλου τότε ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν ἀπολαύσει τὰς εὐεργεσίας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἔργα. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων, τί εἶναι, διατί ἐ-

33. Ἰωάνν. 3,4.
34. Ἰωάνν. 6,52.

δόθη καὶ ποία ἡ ὠφέλεια ἐξ αὐτοῦ. «Ἕνα σῶμα», λέγει, «γινόμεθα καὶ μέλη ἐκ τῆς σαρκός του καὶ ἐκ τῶν ὀστῶν του»[35]. Ὅσοι εἶναι μυημένοι εἰς τὴν πίστιν, ἂς παρακολουθήσουν τὰ λεγόμενα.

γ΄. Διὰ νὰ μὴ γίνεται λοιπὸν αὐτὸ μόνον μὲ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ νὰ συμβαίνῃ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἂς ἀναμειχθῶμεν μὲ ἐκείνην τὴν σάρκα. Διότι αὐτὸ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν τροφήν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐχάρισεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην ποὺ ἔχει δι' ἡμᾶς. Δι' αὐτὸ ἀνέμειξε τὸν ἑαυτόν του μὲ ἡμᾶς καὶ ἔφερεν εἰς ἐπαφὴν τὸ σῶμά του μὲ ἡμᾶς, διὰ νὰ ἀποτελέσωμεν μαζὶ ἕνα ὅλον, ὅπως τὸ σῶμα συνάπτεται μὲ τὸ κεφάλι. Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ ἀγαποῦν πολύ.

Τὸ ἴδιον λοιπὸν ὑπαινίσσετο καὶ ὁ Ἰώβ, ὅταν ἔλεγε διὰ τοὺς ὑπηρέτας του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἠγάπων ὑπερβολικά, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ προσκολληθοῦν εἰς τὸ σῶμά του. Καὶ ἐκεῖνοι πραγματικά, δεικνύοντες τὴν μεγάλην των ἀγάπην δι' αὐτόν, ἔλεγαν· «Ποῖος θὰ μᾶς δώσῃ νὰ χορτάσωμεν ἀπὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ;»[36].

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ὁ Χριστὸς ἔκανεν αὐτό, διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς μεγαλυτέραν φιλίαν καὶ διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' ἡμᾶς. Ἔτσι δὲν ἐπέτρεψε μόνον νὰ τὸν ἰδοῦν, ὅσοι εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἐγγίσουν, νὰ τὸν φάγουν, νὰ βάλουν τὰ δόντιά τους εἰς τὴν σάρκα του, νὰ συμπλακοῦν μαζί του καὶ νὰ χορτάσουν κάθε πόθον των δι' αὐτόν.

Ὡς λέοντες λοιπὸν ποὺ ἐκφυσοῦν πῦρ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην[37], καθιστάμενοι φο-

35. Ἐφεσ. 5,30.
36. Ἰώβ 31,31.
37. Ἐννοεῖ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

θεροὶ εἰς τὸν διάβολον καὶ ἔχοντες ἐπίγνωσιν τῆς κεφαλῆς[38] τοῦ σώματός μας καὶ τῆς ἀγάπης ποὺ ἔδειξε δι' ἡμᾶς.

Πολλὰς φορὰς οἱ γονεῖς ἀναθέτουν εἰς ἄλλους τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν των, ἐγὼ ὅμως, λέγει ὁ Ἰησοῦς, δὲν κάνω τὸ ἴδιον, ἀλλὰ σᾶς τρέφω μὲ τὰς σάρκας μου, σᾶς παραθέτω τὸν ἑαυτόν μου, ἐπειδὴ θέλω νὰ σᾶς καταστήσω ὅλους εὐγενεῖς καὶ νὰ σᾶς δώσω χρηστὰς ἐλπίδας διὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἔδωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς σᾶς, θὰ κάνῃ πολὺ περισσότερον τὸ ἴδιον εἰς τὸ μέλλον. Ἠθέλησα νὰ γίνω ἀδελφός σας. Ἔλαβα σάρκα καὶ αἷμα πρὸς χάριν σας. Πάλιν σᾶς ἀποδίδω αὐτὴν τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔγινα συγγενής σας.

Αὐτὸ τὸ αἷμα καθιστᾷ ἀνθηρὰν τὴν βασιλικήν σας εἰκόνα. Αὐτὸ γεννᾷ τὸ κάλλος τὸ ἀνέκφραστον. Αὐτὸ δὲν ἀφήνει νὰ μαρανθῇ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, διότι τὴν ἀρδεύει καὶ τὴν τρέφει συνεχῶς. (Διότι τὸ αἷμα ποὺ παράγεται ἀπὸ τὰς τροφάς, δὲν γίνεται ἀμέσως αἷμα, ἀλλὰ κάτι ἄλλο[39], ἐνῷ τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ τὴν διαδικασίαν αὐτήν, ἀλλ' ἀμέσως ἀρδεύει τὴν ψυχὴν καὶ τῆς δίδει μεγάλην δύναμιν). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν τὸ παίρνῃ κανεὶς ἀξίως, ἐκδιώκει τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κρατεῖ μακρυά μας, προσκαλεῖ δὲ τοὺς ἀγγέλους κοντά μας καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. (Διότι ὅπου ἰδοῦν τὸ Δεσποτικὸν αἷμα οἱ δαίμονες φεύγουν καὶ τρέχουν οἱ ἄγ-

38. Οὕτως ὀνομάζει τὸν Κύριον. Πρβλ. Α' Κορινθ. 11,3 ἑξ. Ἐφεσ. 1,22 - 23.

39. Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς πέψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τροφαὶ ὑφίστανται ὡρισμένην διεργασίαν ὑπὸ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος μέχρις ὅτου καταστοῦν ἀφομοιώσιμοι ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ.

γελοι). Αὐτὸ τὸ αἷμα, ὅταν ἐχύθη, ἐκαθάρισεν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. (Πολλὰ διὰ τὸ αἷμα αὐτὸ ἔγραφε μὲ φιλοσοφικὴν διάθεσιν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν του[40]). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐκαθάρισεν τὰ ἄδυτα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. (Διότι ἐὰν ὁ τύπος τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἶχε τόσην μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἑβραίων[41] καὶ μέσα εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀλειφόμενον εἰς τὰ ἀνώφλια τῶν οἰκιῶν[42], ἀσφαλῶς θὰ εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα ἡ ἀλήθεια). Αὐτὸ τὸ αἷμα ἡγίασε τὸ χρυσοῦν θυσιαστήριον καὶ χωρὶς αὐτὸ δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ ὁ ἀρχιερεύς. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχειροτόνει ἱερεῖς, αὐτὸ ἀπέπλυνε τὰς ἁμαρτίας κατὰ τὰς θυσίας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἁπλοῦς τύπος. (Καὶ ἐὰν εἰς τοὺς τύπους εἶχε τόσην δύναμιν, ἐὰν τὴν σκιὰν ἐφοβήθη τόσον ὁ θάνατος, εἰπέ μου, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν θὰ φοβηθῇ τὴν ἰδίαν τὴν ἀλήθειαν;). Αὐτὸ τὸ αἷμα εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, μὲ αὐτὸ λούεται ἡ ψυχή, μὲ αὐτὸ καλλωπίζεται, μὲ αὐτὸ φλογίζεται. Αὐτὸ καθιστᾷ τὸν νοῦν μας λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ, αὐτὸ τὴν ψυχήν μας τὴν κάνει νὰ ἀκτινοβολῇ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν χρυσόν. Αὐτὸ τὸ αἷμα ἐχύθη καὶ ἔκανε τὸν οὐρανὸν βατόν.

δ'. Φρικτὰ ὄντως εἶναι τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, φρικτὸν ὄντως καὶ τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὸν παράδεισον ἀνέβλυζε πηγή, ἡ ὁποία ἐσχημάτιζεν αἰσθητοὺς ποταμούς. Ἀπὸ τὴν τράπεζαν ὅμως αὐτὴν ἀναπηδᾷ πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνονται ποταμοὶ πνευματικοί. Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς δὲν εἶναι φυτευμέναι ἰτέαι ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα φθάνουν μέχρι τοῦ οὐ-

40. Πρβλ. Ἑβρ. 2,14. 9,7 ἑξ. 10,4. 19. 11,28. 12,4. 24. 13,11. 20.

41. Πρόκειται διὰ τὰς αἱματηρὰς θυσίας τῶν Ἑβραίων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν προτύπωσις τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου.

42. Πρβλ. Ἐξόδ. 12,21 ἑξ.

ρανοῦ καὶ ἔχουν συνεχῶς καρπὸν ὥριμον καὶ ἀμάραντον.

Ἐάν κανεὶς ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν ζέστην, ἂς ἔλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν καὶ ἂς δροσίσῃ τὸν καύσωνα. Διότι αὐτὴ καταλύει τὰς ξηρασίας καὶ ὅλα τὰ διάπυρα ἀναψύχει, ὄχι τὰ κατακαιόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ πονηροῦ. Ἡ πηγὴ αὐτὴ ἔχει τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινᾷ ἡ ρίζα της, ἀπὸ ὅπου καὶ ἀρδεύεται.

Πολλὰ εἶναι τὰ ρυάκια τῆς πηγῆς αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἀναβλύζει ὁ Παράκλητος. Καὶ μεσίτης γίνεται ὁ Υἱός, ὄχι κρατῶν τὴν ἀξίνην καὶ ἑτοιμάζων τὴν ὁδόν, ἀλλὰ ἀνοίγων τὴν διάθεσίν μας πρὸς τὴν πηγήν. Ἐπίσης, αὐτὴ ἡ πηγὴ εἶναι τοῦ φωτὸς πηγὴ καὶ ἀναβλύζει ἀκτῖνας τῆς ἀληθείας.

Πλησίον αὐτῆς τῆς πηγῆς ἵστανται καὶ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις καὶ παρατηροῦν τὸ κάλλος τῶν ρευμάτων, ἐπειδὴ αὐταὶ βλέπουν καθαρώτερα τὴν δύναμιν τῶν προκειμένων μυστηρίων καὶ τὰς ἀπροσίτους ἀκτινοβολίας αὐτῶν. Διότι ὅπως, ὅταν λειώνῃ ὁ χρυσὸς καὶ βάλῃ κάποιος τὸ χέρι του εἰς αὐτόν, ἢ ἐὰν ἦτο δυνατὸν καὶ τὴν γλῶσσάν του, θὰ τὴν ἔκανε χρυσῆν, ὁμοίαν λοιπὸν καὶ πολὺ ἀνωτέραν καθιστοῦν τὴν ψυχὴν τὰ προκείμενα μυστήρια. Ἀναβράζει βέβαια ὁ ποταμὸς περισσότερον ἀπὸ τὸ πῦρ, ἀλλὰ δὲν καίει, παρὰ μόνον περιβρέχει ὅ,τι ριφθῇ εἰς αὐτόν.

Αὐτὸ τὸ αἷμα προετυποῦτο ἀπὸ παλαιὰ συνεχῶς εἰς τὰ θυσιαστήρια καὶ εἰς τὰς σφαγὰς τῶν δικαίων. Αὐτὸ ἦτο ἡ τιμὴ τῆς οἰκουμένης, μὲ αὐτὸ ἠγόρασε τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Χριστός, μὲ αὐτὸ ἐστόλισεν αὐτήν. Διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποὺ ἀγοράζει δούλους, δίδει χρυσόν, καί, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς καλλωπίσῃ πάλιν αὐτούς, τὸ κάνει αὐτὸ μὲ τὸν χρυσόν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς καὶ μᾶς ἐξηγόρασε μὲ αἷμα καὶ μᾶς ἐκόσμησε μὲ αἷμα.

Ὅσοι μετέχουν εἰς τὸ αἷμα αὐτό, ἵστανται μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις, ἐνδεδυμένοι μὲ τὴν βασιλικὴν στολὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ κρατοῦντες τὰ πνευματικὰ ὅπλα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖον μὲ τὰ ἀνωτέρω, διότι ἔχουν ἐνδυθῆ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα.

Ἀλλ' ὅπως εἶναι μέγα καὶ θαυμαστὸν τὸ αἷμα αὐτό, ἔτσι, ἐὰν προσέλθῃς καθαρός, προσῆλθες εἰς τὴν σωτηρίαν, ἐὰν ὅμως προσέλθῃς μὲ πονηρὰν συνείδησιν, προσῆλθες εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν. «Διότι ἐκεῖνος», λέγει, «ποὺ τρώγει καὶ πίνει κατὰ τρόπον ἀνάξιον, τρώγει καὶ πίνει τὴν τιμωρίαν τοῦ ἑαυτοῦ του»[43].

Πραγματικά, ἐὰν ἐκεῖνοι ποὺ ρυπαίνουν τὴν βασιλικὴν πορφύραν τιμωροῦνται ὅμοια μὲ ἐκείνους ποὺ τὴν σχίζουν, τί τὸ παράδοξον, ἐὰν ἐκεῖνοι, ποὺ δέχονται μὲ ἀκάθαρτον διάνοιαν τὸ σῶμα ὑφίστανται τὴν ἰδίαν τιμωρίαν μὲ ἐκείνους, ποὺ τὸ διετρύπησαν μὲ τὰ καρφιά;

Πρόσεξε λοιπὸν μὲ ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὁ Παῦλος φοβερὰν τὴν κόλασιν, ὅταν εἶπεν· «Ὅταν κανεὶς παραβῇ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ βεβαιώσουν τὴν παράβασιν αὐτὴν δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες, αὐτὸς χωρὶς ἐπιείκειαν θανατώνεται. Πόσον χειροτέρας τιμωρίας νομίζετε, ὅτι θὰ κριθῇ ἄξιος ἐκεῖνος, ποὺ ἐποδοπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνόμισεν ὡς αἷμα συνήθους ἀνθρώπου τὸ αἷμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη ἡ Νέα Διαθήκη, μὲ τὸ ὁποῖον μάλιστα καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἡγιάσθη;»[44].

Συνεπῶς ἂς προσέχωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, ἀγαπητοί, ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνωμεν τόσον μεγάλα ἀγαθά. Καὶ ὅταν θελήσωμεν νὰ εἴπωμεν κάτι αἰσχρόν, ἢ ἀντι-

43. Α' Κορινθ. 11,29.
44. Ἑβρ. 10,28 - 29.

ληφθῶμεν ὅτι μᾶς συνεπαίρνει ἡ ὀργὴ ἢ κάποιο ἄλλο ἀνάλογον πάθος, ἂς συλλογισθῶμεν ποίων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν, πόσην δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπηλαύσαμεν καὶ ὁ λογισμὸς αὐτὸς θὰ μᾶς συγκρατήσῃ ἀπὸ τὰ ἄλογα αὐτὰ πάθη.

Μέχρι πότε τέλος πάντων θὰ εἴμεθα προσηλωμένοι εἰς τὰ παρόντα ἐπίγεια πράγματα; Μέχρι πότε θὰ παραμείνωμεν εἰς πνευματικὴν ἀπραξίαν; Μέχρι πότε δὲν θὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας;

Ἂς κατανοήσωμεν ποίων ἀγαθῶν μᾶς ἔκρινεν ἀξίους ὁ Θεός, ἂς τὸν εὐχαριστήσωμεν, ἂς τὸν δοξάσωμεν, ὄχι μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα μας, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ΄ (47)

(Ἰωάν. ϛ΄, 53 - 71)

«Τοὺς εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς· Ἀληθῶς, ἀληθῶς σᾶς λέγω, ἐὰν δὲν φάγετε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πίετε τὸ αἷμά του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχετε ζωὴν μέσα σας. Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔχει ζωὴν μέσα του»[1].

α΄ *. Ὅταν κάνωμεν λόγον διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, νὰ μὴ ὑπάρχῃ τίποτε τὸ βιοτικὸν εἰς τὰς ψυχάς μας, οὔτε τὸ γήϊνον, ἀλλὰ ὅλα νὰ ἀναχωροῦν, ὅλα νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ μέσα μας καὶ νὰ ἀφιερωνώμεθα ἐξ ὁλοκλήρου εἰς μόνην τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων.

---

1. Ἰωάν. 6,53 - 54. — Τὸ χωρίον εἰς ἑρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τοὺς εἶπε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς· Ἀληθῶς, ἀληθῶς σᾶς λέγω, ἐὰν δὲν ἐμπιστευθῆτε ἐξ ὁλοκλήρου τὴν σωτηρίαν σας εἰς τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν προσφέρω καὶ ἐὰν μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ πίστιν ταύτην δὲν φάγετε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πίετε τὸ αἷμα του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχετε μέσα σας ζωήν. Ὅποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου καὶ διὰ μέσου τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας γίνεται κοινωνὸς καὶ συμμέτοχος τῆς ζωῆς μου καὶ τῆς θυσίας μου, ἔχει ἤδη ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου ζωὴν αἰώνιον μέσα του».

* Εἰς τὴν ἀρκούντως μακρὰν παροῦσαν ὁμιλίαν ἀναπτύσσονται καὶ ἑρμηνεύονται τὰ ἀκόλουθα: Κατὰ πρῶτον διευκρινίζεται ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ, «ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα», ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐγὼ ἐγεννήθην ἀπὸ τὸν Πατέρα ἢ ἔχω ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τὸν Πατέρα. Ἔπειτα ἐπεξηγεῖται ὅτι ἡ ζωή, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς τρώγοντας τὴν σάρκα του, δὲν εἶναι ἡ κοινὴ ζωή, ἀλλὰ ἡ μακαρία καὶ ἡ θεία ζωή. Ἐπίσης το-

Διότι ἐάν, ὅταν ἔρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, κάθε θόρυβος καταπαύῃ, πολὺ περισσότερον ὅταν μᾶς ὁμιλῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πρέπει νὰ τὸ ἀκούωμεν μὲ μεγάλην ἡσυχίαν καὶ πολλὴν φρίκην. Διότι τὰ λεγόμενα σήμερον εἶναι ἄξια φρίκης.

Καὶ ἄκουσε τὸ πῶς· Ἀληθῶς σᾶς λέγω, λέγει, ὅτι ἐὰν κανεὶς δὲν φάγῃ τὴν σάρκα μου καὶ δὲν πίῃ τὸ αἷμά μου, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Ἐπειδὴ προηγουμένως ἔλεγαν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον[2], τοὺς ὑποδεικνύει ὁ Κύριος ὅτι αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ ἀναγκαῖον. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπρόσθεσεν· «Ὁποιος τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμά μου, ἔχει ζωὴν μέσα του καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως»[3].

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγεν ὅτι, ἐκεῖνος ποὺ τρώγει ἀπὸ τὸν ἄρτον αὐτὸν δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ[4], ἦτο φυσικὸν ἡ ἰδέα αὐτὴ νὰ τοὺς σκανδαλίσῃ, ὅπως ἔλεγαν εἰς ἄλλην περίπτωσιν, «ὁ Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ ποτέ»[5], διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν καὶ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν, διευκρινήσας ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν θὰ ἀποθάνῃ αἰωνίως.

νίζεται ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ προσελκύσῃ τοὺς ἐκεῖ συναθροιζομένους ἀνθρώπους καὶ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα του. Παραλλήλως γίνεται διάκρισις τῆς ἐπιπολαίου καὶ ἐπιφανειακῆς ἀκροάσεως, ἥτις χαρακτηρίζεται σαρκική, καὶ τῆς προσεκτικῆς καὶ εἰς βάθος χωρούσης, ἥτις καλεῖται πνευματικὴ καὶ ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτὸ κατανοεῖται τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν». Τέλος ἡ ὁμιλία κλείει μὲ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰούδα, εἰς τὸν ὁποῖον τόσας ἀφορμὰς ἔδωσεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ μετανοήσῃ, καὶ μὲ τὸν καυτηριασμὸν τῆς φιλαργυρίας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ τὴν ἀνάλογον προτροπὴν πρὸς τοὺς ἀκροατάς του νὰ καταφρονοῦν τὰ χρήματα καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν τὰ μελλοντικὰ ἄφθαρτα ἀγαθά.

2. Πρβλ. Ἰωάνν. 6,52.
3. Ἰωάνν. 6,54.
4. Πρβλ. Ἰωάνν. 6,51.

Συνεχῶς δὲ φέρει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, διὰ νὰ δείξῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀναγκαιότητα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτό. «Διότι ἡ σάρξ μου εἶναι ἡ ἀληθὴς τροφὴ καὶ τὸ αἷμά μου εἶναι τὸ ἀληθὲς ποτόν»[6].

Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι του αὐτοί; Ἢ τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀληθινὴ τροφὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ σώζει τὴν ψυχήν, ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς διαβεβαιώσῃ διὰ τὴν πραγματικότητα τῶν λεχθέντων, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται δι' αἴνιγμα ἢ παραβολήν, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν καθαρὰ ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ φάγουν τὸ σῶμά του.

Ἔπειτα λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὴν σάρκα μου μένει μαζί μου»[7]. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ καταστήσῃ σαφὲς ὅτι ἀναμειγνύεται μαζί του.

Ἡ συνέχεια ὅμως τῶν λεγομένων του φαίνεται κάπως ἀσυνάρτητος, ἐὰν δὲν ἐξετάσωμεν τὸ πνεῦμα τῶν λόγων του. Διότι ποία λογικὴ σύνδεσις ὑπάρχει, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅταν μετὰ τὸ «ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὴν σάρκα μου μένει μαζί μου», εἶπεν· «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ ζῶν Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»[8];

Μεγάλην ἁρμονίαν καὶ σύνδεσμον ἔχουν τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ συνεχῶς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ

5. Ἰωάνν. 8,52.
6. Ἰωάνν. 6,55.
7. Ἰωάνν. 6,56.
8. Ἰωάνν. 6,57.

αὐτήν, ἐπρόσθεσε τό, «μένει μαζί μου». Ἐὰν ὅμως μένῃ μαζί μου, ἐγὼ δὲ ἔχω ζωήν, εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ ἐκεῖνος θὰ ζήσῃ. Ἔπειτα λέγει· «Καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ ζῶν Πατήρ». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν συγκριτικὴν καὶ ὁμοιωματικὴν σημασίαν. Καὶ ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν παρακάτω ἔννοιαν· Ζῶ ἐγὼ ἔτσι, ὅπως καὶ ὁ Πατήρ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃς ἀγέννητον ἐπρόσθεσεν ἀμέσως, «διὰ τὸν Πατέρα», χωρὶς νὰ φανερώνῃ μὲ αὐτὸ ὅτι ἔχει ἀνάγκην κάποιας ἐνεργείας διὰ νὰ ζῇ. Διότι προηγουμένως διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὑποψίαν αὐτὴν ἔλεγεν· «Καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν μέσα του, ἔτσι ἔδωσε καὶ εἰς τὸν Υἱὸν νὰ ἔχῃ μέσα του ζωήν»[9]. Ἐὰν λοιπὸν χρειάζεται ὁ Υἱὸς κάποιαν ἐνέργειαν ἐξωτερικὴν διὰ νὰ ζῇ, θὰ ἀποδειχθῇ τότε, ἢ ὅτι ὁ Πατὴρ δὲν τοῦ ἔδωσε ζωὴν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ὁπότε εἶναι ψευδὴς ὁ λόγος αὐτός, ἤ, ἐὰν τοῦ ἔδωσεν, ὅπως ἀνεφέρθη, δὲν χρειάζεται πλέον κανένα ἄλλον ὁ Κύριος διὰ νὰ τὸν συγκρατῇ εἰς τὴν ζωήν.

Τί σημαίνει ὅμως ἡ φράσις, «διὰ τὸν Πατέρα»; Ἐδῶ ἀναφέρεται εἰς τὴν αἰτίαν μόνον[10], καὶ ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοιαν· Ὅπως ζῇ ὁ Πατήρ, ἔτσι ζῶ καὶ ἐγώ.

«Καὶ ἐκεῖνος ποὺ μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ, διότι θὰ τοῦ δώσω ἐγὼ ζωήν». Ζωὴ δὲν ἐννοεῖ τὴν ἁπλῆν φυσικὴν ζωήν, ἀλλὰ τὴν ἐνάρετον. Καὶ ὅτι δὲν ὡμίλησε διὰ τὴν

9. Ἰωάνν. 5,26.

10. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου καὶ ὄχι εἰς τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ὁ Υἱὸς ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ (Ἰωάνν. 5,26). Τὸ ὅλον ἐδάφιον 6,57 εἰς ἑρμηνευτικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἀκολούθως· «Διότι καθὼς μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του ἔχει τὴν ζωήν, καὶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἔχω ζωὴν ἀθάνατον λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ Πατήρ μοῦ ἔδωσεν αὐτήν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τρώγει, θὰ ζήσῃ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω ζωήν».

ἁπλῆν ζωήν, ἀλλὰ δι᾽ ἐκείνην τὴν ἔνδοξον καὶ ἀπόρρητον, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλοι, καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἀμύητοι ζοῦν, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔφαγαν ἀπὸ τὴν σάρκα ἐκείνην. Βλέπεις ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁπλῆν ζωήν, ἀλλὰ εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν καὶ ἐνάρετον;

Τὰ ὅσα λέγει ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Ὁποιος τρώγει τὴν σάρκα μου, δὲν θὰ χαθῇ, ὅταν ἀποθάνῃ, οὔτε θὰ κολασθῇ.

Ἐπίσης δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, (διότι ὅλοι θὰ ἀναστηθοῦν ὁμοίως), ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξαίρετον καὶ ἔνδοξον ἀνάστασιν ἐκείνην, ἡ ὁποία περιλαμβάνει καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν.

«Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρτος ποὺ κατῆλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Δὲν εἶναι ὅπως τὸ μάννα, τὸ ὁποῖον ἔφαγαν οἱ πατέρες σας καὶ ἀπέθαναν. Ἐκεῖνος ποὺ τρώγει τὸν ἄρτον αὐτὸν θὰ ζήσῃ αἰωνίως»[11].

Συνεχῶς στρέφει τὸν λόγον γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιον θέμα, ὥστε νὰ ἐντυπωθῇ αὐτὸ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν του, (διότι ἡ διδασκαλία δι᾽ αὐτὰ θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ εἰς τὸ τέλος), καὶ νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν τὸ δόγμα διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰώνιον ζωήν. Δι᾽ αὐτὸ προσθέτει καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἐφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι εἶπεν, «αἰώνιον ζωήν», ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ παροῦσα, ἀλλὰ θὰ ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύονται αὐτά; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἀπὸ τὰς Γραφάς. Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν εἰς αὐτὰς τοὺς παραπέμπει ὁ Κύριος καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μάθουν αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν τοὺς εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρτος αὐτὸς δι-

11. Ἰωάνν. 6,59.

δει ζωήν, τοὺς παρωθεῖ νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἐνδιαφέρον των, ὥστε, καὶ ἐὰν λυπηθοῦν, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν τὴν δωρεάν, νὰ παραμείνουν αὐτοὶ ἔξω αὐτῆς.

Ἐπίσης, τοὺς φέρει εἰς τὴν μνήμην συνεχῶς τὸ μάννα, διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὴν διαφορὰν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μάννα καὶ διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν. Διότι πραγματικά, ἐὰν κατέστη δυνατὸν νὰ τοὺς συντηρήσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς συγκομιδήν, σῖτον καὶ τὰ λοιπὰ εἴδη διατροφῆς, πολὺ περισσότερον θὰ τὸ ἐπιτύχῃ τώρα αὐτό, ἐφ' ὅσον ἔχει ἔλθει διὰ σπουδαιοτέραν ἀποστολήν.

Ἄλλωστε, καὶ ἐὰν ἀκόμη τὰ γεγονότα ἐκεῖνα ἦσαν τύποι τῶν μελλόντων καὶ οἱ τότε Ἰουδαῖοι συνεκέντρωναν τὸ μάννα χωρὶς ἱδρῶτα καὶ κόπους, κατὰ μείζονα λόγον θὰ συμβῇ τώρα τὸ ἴδιον, διότι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν γεγονότων καὶ παρέχεται ἡ δυνατότης ἀποφυγῆς τοῦ αἰωνίου θανάτου καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ὀρθῶς δὲ ἀναφέρει συνεχῶς τὴν ζωήν, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ποθητὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τίποτε δὲν εἶναι τόσον γλυκύ, ὅσον ἡ ἀποφυγὴ τοῦ θανάτου. Διότι καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις ἐδίδετο, δηλαδὴ τὸ μῆκος τῆς ζωῆς καὶ αἱ πολλαὶ ἡμέραι. Τώρα ὅμως δὲν εἶναι ἁπλῆ ἐπιμήκυνσις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πρόκειται διὰ ζωὴν μὴ ἔχουσαν τέλος. Συγχρόνως ὅμως θέλει νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἀνακαλεῖ τὴν τιμωρίαν ποὺ ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῶν Πρωτοπλάστων, ὅτι ἀναιρεῖ τὴν θανατικὴν ἐκείνην ἀπόφασιν καὶ ὅτι δὲν εἰσάγει ἁπλῆν ζωήν, ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον εἰς ἀντίθεσιν τῶν ὅσων συνέβαιναν προηγουμένως.

«Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς διδάσκων εἰς τὴν συναγωγὴν εἰς τὴν Καπερναούμ»[12], ὅπου εἶχαν πραγματοποιη-

12. Ἰωάνν. 6,59.

θῆ τὰ περισσότερα θαύματα καὶ κατὰ συνέπειαν ἔπρεπε νὰ γίνῃ εὐκολώτερα πιστευτός.

β΄. Διατί ὅμως ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ εἰς τὸν ναόν; Ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἤθελε νὰ προσελκύσῃ τὸ πλῆθος ποὺ ἐσύχναζεν εἰς αὐτά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα.

«Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του[13], ὅταν ἤκουσαν αὐτά[14], εἶπαν· Σκληρὸς[15] εἶναι ὁ λόγος αὐτός».

Τί σημαίνει ἡ φράσις, «σκληρός ἐστι»; Τραχύς, ἐπίπονος, κοπιώδης[16]. Καὶ ὅμως δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον. Οὔτε βέβαια ἔκανε λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀνέπτυσσε δόγματα, προβάλλων πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν πρὸς τὸν ἑαυτόν του πίστιν.

Τότε, ποία ἡ ἔννοια τοῦ, «σκληρὸς ὁ λόγος αὐτός»; Μήπως ἐπειδὴ ὑπόσχεται αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀνάστασιν; Ἢ ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι κατῆλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἢ διότι εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇ ὅποιος δὲν φάγει τὴν σάρκα του; Αὐτὰ λοιπόν, εἰπέ μου, εἶναι σκληρά; Καὶ ποῖος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν τὴν ἄποψιν; Τότε τί σημαίνει τέλος πάντων «σκληρός»; Δυσπαράδεκτος λόγος, ποὺ εἶναι ἀνώτερος τῆς ἀδυναμίας των καὶ προκαλεῖ μεγάλον φόβον. Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Κύριος κηρύττει πράγματα ποὺ ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ἰδικάς των δυνάμεις καὶ τὰς ἰδικάς του.

Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν· «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀ-

13. Ἢ ἀναφέρεται εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν καὶ ὄχι εἰς τοὺς δώδεκα, ἢ ὀρθότερον εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν κάθε φορὰν πέραν τῶν μαθητῶν.

14. Τὰ ἐν στίχῳ 58 διαλαμβανόμενα.

15. Ὄχι δυσνόητος, διότι τότε οἱ σκανδαλιζόμενοι θὰ ἦσαν ἀνεύθυνοι, ἀλλὰ δύσκολος εἰς τὸ νὰ γίνῃ παραδεκτός.

16. Πρβλ. σημ. 15 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

κούη;»[17], δικαιολογοῦντες τὸν ἑαυτόν των, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν ἀπὸ κοντά του.

«Ὁ Ἰησοῦς ὅμως ἀντελήφθη ὅτι ἐγόγγυζαν δι' αὐτὸ οἱ μαθηταί»[18], (διότι αὐτὸ ἦτο χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητός του, τὸ ὅτι ἀπεκάλυπτε τὰ ἀπόρρητα), καὶ λέγει· «Αὐτὸ σᾶς σκανδαλίζει; Ἂν λοιπὸν ἰδῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναβαίνῃ ὅπου ἦτο προηγουμένως;»[19].

Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ναθαναήλ, ὅταν τοῦ εἶπεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπα ὅτι σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν συκιάν, πιστεύεις; Θὰ ἰδῇς μεγαλύτερα πράγματα ἀπὸ αὐτά»[20]. Καὶ εἰς τὸν Νικόδημον ἐπίσης εἶπεν· «Κανεὶς δὲν ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, παρὰ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν»[21].

Τί συμβαίνει λοιπόν; Εἰς τὰς ἀπορίας προσθέτει νέας ἀπορίας; Ὄχι, βέβαια, ἀλλὰ μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν δογμάτων ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντά του. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλεγεν ἁπλῶς ὅτι, «κατῆλθα ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[22], χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίποτε ἄλλο, θὰ ἐσκανδάλιζε περισσότερον. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν, «τὸ σῶμά μου εἶναι ζωὴ τοῦ κόσμου»[23], καὶ «καθὼς μὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ζῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα»[24], καὶ «κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανόν»[25], αὐτὸς λύει τὴν ἀπορίαν. Πραγματικά, ὅποιος λέγει ἕνα μόνον μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτόν του, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κινήσῃ τὴν ὑποψίαν, ὅτι εἶναι μυθοπλάστης, ἐνῷ ὅποιος συνδέει τόσα μεγάλα εἰς τὴν σειράν, ἀφανίζει κάθε ὑποψίαν.

17. Ἰωάνν. 6,60.
18. Ἰωάνν. 6,61.
19. Ἰωάνν. 6,61 - 62.
20. Ἰωάνν. 1,50.
21. Ἰωάνν. 3,13.
22. Ἰωάνν. 6,38.
23. Ἰωάνν. 6,33.
24. Ἰωάνν. 6,57.
25. Ἰωάνν. 6,38.

Πράττει δὲ καὶ λέγει τὰ πάντα μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι πατὴρ αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἰωσήφ. Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ βέβαια, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ σκάνδαλον, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ περισσότερον. Πραγματικά, ἐκεῖνος, ποὺ θὰ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατάγεται ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, δὲν θὰ παρεδέχετο τὰ λεγόμενα, ἐνῷ ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἐπίστευεν ὅτι κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκεῖ θὰ ἀνεβῇ πάλιν, εὐκολώτερον θὰ ἐπρόσεχεν εἰς τὰ λεγόμενα.

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ προσθέτει καὶ ἄλλην λύσιν τῶν ἀποριῶν, ὅταν λέγῃ· «Τὸ Πνεῦμα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ δίδει ζωήν, ἡ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε»[26]. Ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ πρέπει νὰ ἀκούετε πνευματικῶς. Διότι, ὅποιος τὰ ἤκουσε σαρκικῶς, δὲν ἀπεκόμισε καμμίαν ὠφέλειαν, οὔτε ἀπήλαυσε κάτι τὸ ἀγαθόν. Σαρκικὸν δὲ εἶναι τὸ νὰ ἀμφισβητῇ κανεὶς ὅτι κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ Κύριος καὶ νὰ τὸν νομίζῃ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ καὶ ἀκόμη νὰ ἀπορῇ διὰ τὸ «πῶς δύναται νὰ μᾶς δώσῃ νὰ φάγωμεν τὴν σάρκα του;»[27]. Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶναι σαρκικαί. Ἔπρεπεν ὅμως νὰ τὰ ἐννοῇ κανεὶς κατὰ τρόπον πνευματικόν.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἠμποροῦσαν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ καταλάβουν ἐκεῖνοι τί ἐσήμαινε τέλος πάντων νὰ φάγουν τὴν σάρκα του; Ἔπρεπε, βέβαια, νὰ περιμένουν τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ νὰ ἐρωτήσουν νὰ μάθουν καὶ ὄχι νὰ τὸ ἀποκλείουν.

«Τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα ἐγὼ σᾶς ὁμιλῶ εἶναι πνεῦμα

26. Ἰωάνν. 6,63.
27. Ἰωάνν. 6,52.

καὶ ζωή»[28]. Δηλαδή, εἶναι θεῖα καὶ πνευματικὰ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ σαρκικόν, οὔτε ἀκολουθοῦν τὴν φυσικὴν τάξιν, ἀλλ' εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ κάθε φυσικὴν ἀναγκαιότητα καὶ εὑρίσκονται ὑπεράνω τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἔχουν τελείως διαφορετικὴν σημασίαν.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶπε πνεῦμα ἀντὶ νὰ εἰπῇ τὰ πνευματικά, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν εἶπε σάρκα, δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι ἤκουαν κατὰ τρόπον σαρκικόν, καὶ συγχρόνως ἀνεφέρετο εἰς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι διαρκῶς ἐπεθύμουν τὰ σαρκικά, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὰ πνευματικά. Διότι, ἐὰν κανεὶς τὸ ἐκλάβῃ αὐτὸ σαρκικῶς, δὲν ὠφελεῖται καθόλου.

Τί συμβαίνει, λοιπόν; Δὲν εἶναι σάρκα ἡ σάρξ αὐτοῦ;

Εἶναι καὶ πάρα πολὺ μάλιστα.

Καὶ πῶς εἶπε τότε, «ἡ σάρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε»[29];

Δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἰδικήν του σάρκα, ὄχι βέβαια, ἀλλὰ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀντελαμβάνοντο τὰ λεγόμενα κατὰ τρόπον σαρκικόν.

Καὶ τί σημαίνει, νὰ ἀντιλαμβάνεσαι σαρκικῶς; Τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς μόνον εἰς ὅ,τι εὑρίσκεται ἔμπροσθέν του καὶ νὰ μὴ φαντάζεται τίποτε περισσότερον. Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν ἡ σαρκικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ κρίνωμεν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅσων βλέπομεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς νὰ παρατηροῦμεν ὅλα τὰ μυστήρια. Αὐτὸ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀντίληψις τῶν πραγμάτων.

Συνεπῶς, ὅποιος δὲν τρώγει τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου

28. Ἰωάνν. 6,63.
29. Ἰωάνν. 6,63.

καὶ δὲν πίνει τὸ αἷμά του, δὲν ἔχει ζωὴν μέσα του. Πῶς λοιπὸν δὲν ὠφελεῖ ἡ σάρξ, ἀφοῦ χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ζωή;

Βλέπεις ὅτι τό, «ἡ σάρξ δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε», δὲν τὸ εἶπε διὰ τὴν σάρκα του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀκούοντας αὐτὸν κατὰ τρόπον σαρκικόν;

«Ἀλλ' εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω»[30]. Πάλιν κατὰ τὴν συνήθειάν του προσθέτει εἰς τοὺς λόγους του καὶ μίαν κρίσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἑνὸς μὲν προλέγει τὰ μέλλοντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑποδεικνύει ὅτι τὰ ὅσα ἔλεγε δὲν ἀπέβλεπαν εἰς τὸ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν δοξάσουν, ἀλλὰ τὰ ἔλεγεν ἀπὸ ἐνδιαφέρον πρὸς αὐτούς.

Ὅταν εἶπεν, «μερικοί», ἐξῄρεσε τοὺς μαθητάς. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν, «καὶ μολονότι μὲν ἔχετε ἴδει, δὲν μὲ πιστεύετε»[31], ἐνῷ ἐδῶ λέγει· «Εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω. Διότι ἤξερε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰησοῦς ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν προδώσῃ. Καὶ ἔλεγεν· Δι' αὐτὸ σᾶς εἶπα ὅτι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐὰν δὲν ἔχῃ δοθῇ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»[32].

Μὲ ὅσα λέγει ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἑκούσιον τῆς θείας σαρκώσεως καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Ἰησοῦ[33].

Τὸ δὲ «ἐξ ἀρχῆς» δὲν ὑπάρχει τυχαῖα ἐδῶ, ἀλλὰ ἐ-

30. Ἰωάνν. 6,64.
31. Ἰωάνν. 6,36.
32. Ἰωάνν. 6,64 - 65.
33. Μολονότι ἐγνώριζεν ὁ Κύριος ὅτι μερικοὶ δὲν τὸν πιστεύουν καὶ ὅτι ἕνας θὰ τὸν προδώσῃ, ἐν τούτοις ἐσαρκώθη μὲ τὴν θέλησίν του καὶ ἐκάλεσε τοὺς πάντας κοντά του μηδὲ τοῦ Ἰούδα ἐξαιρουμένου.

λέχθη διὰ νὰ μάθης τὴν ἀπὸ παλαιὰ πρόγνωσιν τοῦ Κυρίου καὶ ὅτι πρὶν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐγνώριζε τὸν προδότην καὶ δὲν τὸν ἔμαθεν ὕστερα ἀπὸ τὸν γογγυσμὸν καὶ τὸν σκανδαλισμὸν αὐτῶν, πρᾶγμα ποὺ ἦτο γνώρισμα καὶ χαρακτηριστικὸν τῆς θεότητος.

Ἔπειτα ἐπρόσθεσεν· «Ἐὰν δὲν ἔχη δοθῆ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἄνωθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», διὰ νὰ τοὺς πείση νὰ θεωροῦν Πατέρα του τὸν Θεὸν καὶ ὄχι τὸν Ἰωσὴφ καὶ ἀκόμη νὰ τοὺς ὑποδείξη ὅτι δὲν εἶναι τίποτε τὸ τυχαῖον καὶ ἀσήμαντον ἡ εἰς αὐτὸν πίστις. Δηλαδή, λέγει περίπου τὰ ἑξῆς· Δὲν μὲ φοβίζουν οὔτε μὲ ταράσσουν οὔτε καὶ μὲ ἐκπλήττουν ὅσοι δὲν πιστεύουν. Τὸ ἐγνώριζα καλὰ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, προτοῦ νὰ συμβῆ. Γνωρίζω εἰς ποίους ἔδωσε τὴν πίστιν ὁ Πατήρ.

γ΄. Ὅταν ἀκούσης τό, ὁ Πατὴρ ἔχει δώσει τὴν πίστιν, νὰ μὴ νομίζης ὅτι πρόκειται διὰ προορισμὸν διὰ κλήρου, ἀλλὰ τὸ ἑξῆς νὰ πιστεύης, ὅτι ὁποῖος προσέφερε τὸν ἑαυτόν του ἄξιον, αὐτὸς καὶ ἔλαβε τὴν δωρεὰν τοῦ Πατρός.

«Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ δὲν ἐπήγαιναν πλέον μαζί του»[34].

Πολὺ ὀρθῶς καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν, ἀνεχώρησαν, ἀλλ' «ἐγύρισαν ὀπίσω», διὰ νὰ δηλώση ὅτι ἔπαυσαν νὰ προοδεύουν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ὅτι ἔχασαν τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν εἶχαν, μὲ τὸ νὰ ἀποσχίσουν τοὺς ἑαυτούς των ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν.

Ἀλλὰ οἱ δώδεκα μαθηταὶ δὲν ἔπαθαν τὸ ἴδιον. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· «Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;»[35]. Ἔτσι τοὺς ὑποδεικνύει πάλιν ὅτι δὲν

34. Ἰωάνν. 6,66.
35. Ἰωάνν. 6,67.

χρειάζεται τὴν διακονίαν καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν τοὺς περιέφερε μαζί του διὰ νὰ κάνη ἐπίδειξιν.

Διατί ὅμως τοὺς λέγει αὐτά; Διατί δὲν τοὺς ἐπήνεσεν; Διατί δὲν τοὺς ἐθαύμασεν;

Ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι διατηρεῖ τὴν πρέπουσαν εἰς τὸν διδάσκαλον θέσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἤθελε νὰ δείξη ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔπρεπε νὰ τοὺς προσελκύση περισσότερον κοντά του. Διότι ἐὰν τοὺς ἐπαινοῦσεν, θὰ ἐσχημάτιζαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τοῦ προσφέρουν ὑπηρεσίας καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἔνοιωθαν κάποιον ἐγωϊσμὸν ὡς ἄνθρωποι, ἐνῷ μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξη ὅτι δὲν χρειάζεται ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, τοὺς συνεκράτει περισσότερον.

Καὶ πρόσεξε μὲ πόσην σύνεσιν τοὺς ὡμίλησεν. Δὲν εἶπε δηλαδή, φύγετε ἀπὸ κοντά μου, (διότι αὐτὸ θὰ ἦτο ὡς νὰ τοὺς ἀπεμάκρυνεν), ἀλλὰ τοὺς ἐρωτᾷ ὡς ἑξῆς· «Μήπως καὶ σεῖς θέλετε νὰ φύγετε;». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἁρμόζουν εἰς ἐκεῖνον ποὺ δὲν χρησιμοποιεῖ κανενὸς εἴδους βίαν καὶ καταναγκασμὸν καὶ ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ προσελκύη ἀπὸ ἕνα εἶδος σεβασμοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην. Ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν κατηγόρησε κατ' εὐθεῖαν τοὺς ἀπομακρυνθέντας, ἀλλὰ μὲ ἤρεμον τρόπον ἔψεξε τὴν συμπεριφοράν των, μᾶς ἔδειξε τὸ πῶς πρέπει νὰ φιλοσοφῶμεν εἰς τὰς παρομοίας περιπτώσεις.

Ἡμεῖς ὅμως παθαίνομεν τὰ τελείως ἀντίθετα. Καὶ εἶναι φυσικὸν αὐτό, διότι πράττομεν τὰ πάντα ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἰδικήν μας δόξαν. Δι' αὐτὸ καὶ νομίζομεν ὅτι ὑφίσταται ἐλάττωσιν ἡ προσωπικότης μας, ὅταν μᾶς ἐγκαταλείπουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ περιβάλλοντός μας.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως οὔτε ἐκολάκευσεν οὔτε καὶ ἀπεμάκρυνεν, ἀλλ' ἠρώτησεν. Συνεπῶς οἱ λόγοι του δὲν ἐφανέρωναν περιφρόνησιν, ἀλλὰ ἦσαν προϊὸν τῆς θελήσεώς του νὰ μὴ κρατῇ κανένα κοντά του βιαίως καὶ ἀ-

ναγκαστικῶς. Διότι τὸ νὰ μένῃ κανεὶς ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀναχώρησιν.

Τί εἶπεν ὅμως ὁ Πέτρος; «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν; Ἔχεις λόγια ποὺ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον. Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει καὶ ἔχομεν γνωρίσει πλέον ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»[36].

Βλέπεις ὅτι δὲν ἐσκανδάλισαν τοὺς ἀπομακρυνθέντας τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἡ ἀπροσεξία, ἡ ραθυμία καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη, μὲ τὴν ὁποίαν ἤκουαν τὸν Κύριον; Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔλεγεν αὐτά[37], θὰ ἐσκανδαλίζοντο καὶ δὲν θὰ ἔπαυαν νὰ ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχήν των εἰς τὴν σωματικὴν τροφὴν καὶ νὰ εἶναι προσκεκολλημένοι εἰς τὴν γῆν. Ἄλλωστε καὶ οἱ μαθηταὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἤκουαν, ἀλλ' ἀπεφάσισαν τελείως διαφορετικὰ καὶ εἶπαν· «Πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν;».

Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γεμᾶτοι ἀγάπην καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Διδάσκαλος εἶναι δι' αὐτοὺς τιμιώτερος ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ἀπὸ τοὺς πατέρας, τὰς μητέρας καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ ὅτι, ἐὰν φύγουν ἀπὸ κοντά του, δὲν ἔχουν πλέον ποῦ νὰ καταφύγουν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὁ Πέτρος ὅτι τό, «πρὸς ποῖον νὰ ὑπάγωμεν;», τὸ εἶπε δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχαν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως· «ἔχεις λόγια ποὺ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Συνεπῶς, οἱ μὲν ἄλλοι ἤκουαν τὸν Ἰησοῦν κατὰ τρόπον σαρκικὸν καὶ μὲ ἀνθρωπίνους διαλογισμούς, ἐνῷ οἱ μαθηταὶ τὸν ἤκουαν πνευματικῶς καὶ ἐναπέθεταν τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Οἱ λόγοι ποὺ σᾶς

36. Ἰωάν. 6,68 - 69.
37. Πρβλ. Ἰωάνν. 6,48 - 58.

λέγω εἶναι πνεῦμα»[38]. Δηλαδή, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἡ διδασκαλία μου ὑπόκειται εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς συμβαινόντων. Δὲν εἶναι παρόμοια τὰ πνευματικά. Δὲν ἀνέχονται αὐτὰ νὰ δουλεύουν εἰς τοὺς νόμους τῆς γῆς.

Τὸ ἴδιον δηλώνει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ· «Νὰ μὴ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ὁ διαλογισμός· Ποῖος θὰ ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανόν; διὰ νὰ κατεβάσῃ δηλαδὴ τὸν Χριστόν. Ἢ ποῖος θὰ κατεβῇ εἰς τὴν χώραν τῶν νεκρῶν; διὰ νὰ ἀνεβάσῃ δηλαδὴ τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοὺς νεκρούς»[39].

«Ἔχεις λόγους ποὺ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον».

Ἤδη ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν οἱ μαθηταὶ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐκεῖ κληρονομίαν.

Πρόσεξε ὅμως καὶ τὸν φιλάδελφον καὶ φιλόστοργον Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἀπολογεῖται ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀποστόλων, (διότι δὲν εἶπεν· ἔχω γνωρίσει, ἀλλὰ «ἔχομεν γνωρίσει»)[40], μᾶλλον δὲ πρόσεξε ὅτι ἔρχεται εἰς τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν λέγει ὅ,τι ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι. Πραγματικά, ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγαν, «αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ»[41], ὁ δὲ Πέτρος, «σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»[42] καὶ «ἔχεις λόγια ποὺ μεταδίδουν ζωὴν αἰώνιον»[43], ἴσως διότι πολλὰς φορὰς ἤκουσε τὸν Κύριον νὰ λέγῃ· «Ὅποιος πιστεύει εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον»[44]. (Ἀπέδειξε λοιπὸν ὅτι ἐνθυμεῖται ὅλα τὰ λεχθέντα, ἀφοῦ ἀνέφερε τὰς ἰδίας τὰς λέξεις τοῦ Ἰησοῦ).

38. Ἰωάνν. 6,63.
39. Ρωμ. 10,6 - 7.
40. Ἰωάνν. 6,69.
41. Ἰωάνν. 6,42.
42. Ἰωάνν. 6,69.
43. Ἰωάνν. 6,66
44. Ἰωάνν. 6,47.

Καὶ τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπόν; Δὲν ἐπήνεσεν οὔτε ἐθαύμασε τὸν Πέτρον, (ἂν καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν τὸ ἔκανε καὶ αὐτό[45]), ἀλλὰ τί λέγει; «Δὲν ἐδιάλεξα ἐγὼ ἐσᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ὅμως ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»[46]. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν ὁ Πέτρος, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», ὁ Κύριος ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν ὅμιλον τὸν Ἰούδαν. Εἰς τὸ ἄλλο ἀνάλογον γεγονὸς δὲν εἶπε τίποτε διὰ τοὺς μαθητὰς ὁ Πέτρος, ἀλλά, ὅταν ὁ Χριστὸς ἠρώτησεν, «σεῖς ποῖος λέγετε ὅτι εἶμαι;»[47] λέγει· «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»[48]. Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ εἶπεν, «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πιστεύσει», δικαιολογημένα δὲν συμπεριλαμβάνει τὸν Ἰούδαν εἰς τὸν ὅμιλον ἐκείνων. Αὐτὸ τὸ ἔκανε, διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν κακίαν τοῦ προδότου ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἂν καὶ ἐγνώριζε καλά, ὅτι δὲν θὰ τὸν ὠφελήσῃ καθόλου, ἀλλ' ἔκανεν ὅ,τι ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν.

δ'. Καὶ πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου. Οὔτε τὸν προδότην ἀπεκάλυψεν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ἄφησε τελείως νὰ διαφύγῃ. Δὲν τὸν ἀπεκάλυψεν, διὰ νὰ μὴ προσβληθῇ καὶ γίνῃ ἔτσι περισσότερον ἐριστικός, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἄφησεν εἰς τελείαν ἀφάνειαν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἔχει διαφύγει τὴν γνῶσιν ὅλων καὶ ἔτσι φέρει εἰς πέρας ἄφοβα τὸ τόλμημά του.

Δι' αὐτὸ καὶ παρακάτω ἐλέγχει φανερώτερον. Πραγματικά, προηγουμένως συμπεριέλαβε καὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν ἄλλων μαθητῶν, ὅταν εἶπεν ὅτι «εἶναι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουν εἰς ὅσα λέγω». «Τὸ ὅτι βέβαια ἠρίθμησε καὶ τὸν προδότην, τὸ ἐδήλωσεν ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν· «Διότι ἐγνώριζε

45. Πρβλ. Ματθ. 16,17 - 19.
46. Ἰωάν. 6,70.
47. Ματθ. 16,15.
48. Ματθ. 16,16.

πλέον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν πιστεύουν καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν ἐπρόδιδεν»). Ἐπειδὴ ὅμως ἐπέμεινεν εἰς τὴν προδοσίαν, ἀσκεῖ σφοδρότερον ἔλεγχον· «Ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος». Ἔτσι καθιστᾷ τὸν φόβον κοινὸν εἰς ὅλους, ἐπειδὴ θέλει νὰ συσκιάσῃ ἐκεῖνον.

Ἀξίζει ὅμως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ διατυπώσῃ κανεὶς τὴν ἀπορίαν, διατί τέλος πάντων δὲν λέγουν τίποτε οἱ μαθηταί, ἐνῷ ἀργότερον κατελήφθησαν ἀπὸ φόβον καὶ βλέποντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀποροῦν καὶ ἐρωτοῦν νὰ μάθουν· «Μήπως εἶμαι ἐγώ, Κύριε;»[49]. Ἐπίσης ὁ Πέτρος νεύει πρὸς τὸν Ἰωάννην νὰ μάθῃ τὸν προδότην καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Κύριον ποῖος εἶναι.

Ποῖον εἶναι τὸ αἴτιον λοιπὸν τῆς σιωπῆς; Δὲν εἶχεν ἀκούσει ἀκόμη ὁ Πέτρος, «ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ»[50], διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν εἶχε καὶ καθόλου φόβον. Ὅταν ὅμως ἐπετιμήθη καί, μολονότι ὡμίλησεν ἀπὸ ἀγαθὴν διάθεσιν, δὲν ἐπέτυχεν εἰς τὸν σκοπόν του, ἀλλὰ ἤκουσε νὰ ὀνομάζεται σατανᾶς, ἐνῷ ἀκούων τό, «ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ»[51], δικαιολογημένα λοιπὸν ἐφοβήθη.

Ἄλλωστε εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν λέγει ὁ Κύριος, «ἕνας ἀπὸ σᾶς θὰ μὲ προδώσῃ», ἀλλά, «ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀντελήφθησαν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἐνόμισαν ὅτι ἠλέγχοντο μόνον διὰ τὴν πονηρίαν.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἶπεν, «δὲν ἐδιάλεξα ἐγὼ σᾶς τοὺς δώδεκα; Καὶ ὅμως ἕνας ἀπὸ σᾶς εἶναι διάβολος»; Δεικνύει ὅτι ἡ διδασκαλία του εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε κολακείαν. Ἐπειδὴ δηλαδή, ἐνῷ ὅλοι οἱ

49. Ματθ. 26,22.
50. Ματθ. 16,23.
51. Ματθ. 16,21.

ἄλλοι ἐγκατέλειψαν τὸν Ἰησοῦν, αὐτοὶ μόνοι παρέμειναν κοντά του καὶ διὰ μέσου τοῦ Πέτρου ἐδέχοντο ὅτι εἶναι ὁ Χριστός, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἐπρόκειτο δι' αὐτὸ νὰ τοὺς κολακεύσῃ, δι' αὐτὸ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτήν.

Καὶ ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἑξῆς περίπου σημασίαν· Τίποτε δὲν μὲ ἐμποδίζει νὰ μὴ ἐλέγχω τοὺς κακούς. Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι θὰ προτιμήσω νὰ σᾶς κολακεύσω, ἐπειδὴ ἐμείνατε κοντά μου, ἢ ὅτι δὲν ἐλέγχω τοὺς πονηρούς, ἐπειδὴ μὲ ἠκολουθήσατε. Διότι ἐκεῖνο ποὺ εἶναι κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον εἰς τὸ νὰ καταπραΰνῃ τὸν διδάσκαλον, οὔτε αὐτὸ μὲ καθιστᾷ ἀνεκτικόν. Πραγματικά, ὅποιος μένει, παρέχει ἀπόδειξιν τῆς φιλοστοργίας του, ἐνῷ ἐκεῖνος, ποὺ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ ρίπτει τὸν ἑαυτόν του εἰς τοὺς ἀνοήτους, προσάπτει κακὴν φήμην εἰς τὸν διδάσκαλον. Καὶ ὅμως οὔτε αὐτὸ δὲν μὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἔλεγχον.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουν εἰς τὸν Χριστὸν εἰς τὰς ἡμέρας μας οἱ εἰδωλολάτραι κατὰ τρόπον μάταιον καὶ ἀνόητον. Διότι ὁ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς ἀναγκαστικὰ καὶ βίαια, οὔτε ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ προτίμησίς του ἦτο βιαστικὴ εἰς τοὺς καλουμένους, ἀλλὰ προτρεπτική. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ κλῆσις δὲν ἀσκεῖ βίαν, κύτταξε πόσοι ἀπὸ τοὺς κληθέντας συνέπεσε νὰ χαθοῦν. Ὅθεν εἶναι φανερὸν ὅτι ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας θέλησιν ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπώλεια.

ε'. Ἀκούοντες αὐτὰ λοιπόν, ἂς εὑρισκώμεθα εἰς διαρκῆ πνευματικὴν ἑτοιμότητα καὶ ἐγρήγορσιν. Διότι ἐὰν ἐκεῖνος, ποὺ εὑρίσκετο εἰς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ὅμιλον, ποὺ ἀπήλαυσε τόσον μεγάλην δωρεάν, ποὺ ἔκανε θαύματα, (διότι καὶ αὐτὸς ἦτο μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν διὰ νὰ ἀναστήσουν τοὺς νεκροὺς

καὶ νὰ θεραπεύσουν τοὺς λεπρούς), ἐπειδὴ ἐκυριεύθη ἀπὸ κακὴν νόσον, ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας δηλαδή, καὶ τὸν Κύριόν του ἐπρόδωσε καὶ δὲν τὸν ὠφέλησαν οὔτε αἱ εὐεργεσίαι, οὔτε αἱ δωρεαί, οὔτε τὸ ὅτι ἦτο κοντὰ εἰς τὸν Κύριον οὔτε αἱ θεραπεῖαι οὔτε ἡ νίψις τῶν ποδῶν οὔτε ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν οὔτε ἡ διαχείρισις τῶν χρημάτων, ἀλλὰ αὐτὰ τοῦ ἔγιναν ἐφόδια διὰ τὴν κόλασιν, δι' αὐτὸ ἂς φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μήπως μὲ τὴν φιλαργυρίαν μιμηθῶμεν τὸν Ἰούδαν.

Δὲν προδίδεις τὸν Χριστόν; Ἀλλ' ὅταν ἀδιαφορῇς διὰ τὸν πτωχόν, ποὺ λειώνει ἀπὸ τὴν πεῖναν ἢ βασανίζεται ἀπὸ τὸ ψῦχος, τὴν ἰδίαν καταδίκην ὑφίστασαι καὶ σύ. Καὶ ὅταν μετέχωμεν ἀναξίως εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, κολαζόμεθα ὅμοια μὲ τοὺς Χριστοκτόνους. Ὅταν ἁρπάζωμεν, ὅταν καταπιέζωμεν τοὺς ἀδυνάτους, θὰ ὑποστῶμεν μεγάλην τιμωρίαν.

Καὶ πολὺ δικαιολογημένα. Διότι μέχρι πότε θὰ μᾶς καταδυναστεύῃ τόσον ὁ ἔρως διὰ τὰ παρόντα περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πράγματα; (Διότι ὁ πλοῦτος σπαταλᾶται εἰς τὰ περιττά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κανένα ὄφελος δὲν προέρχεται). Μέχρι πότε θὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ μάταια; Μέχρι πότε δὲν στρέφομεν τὰ μάτια μας πρὸς τὸν οὐρανόν, δὲν ἀγρυπνῶμεν, δὲν χορταίνομεν ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ παροδικὰ αὐτὰ πράγματα; Δὲν γνωρίζομεν τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν ἀπὸ τὴν πεῖραν ποὺ ἔχομεν ἀποκτήσει;

Ἂς συλλογισθῶμεν τοὺς πλουσίους πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς. Μήπως δὲν ἦτο ὄνειρον ὅλα ἐκεῖνα; Δὲν ἦτο σκιὰ καὶ ἄνθος, δὲν ἦτο ρεῦμα ποὺ τρέχει καὶ χάνεται; Δὲν ἦτο μία διήγησις καὶ ἕνας μῦθος πλέον;

Ὁ τάδε ἔχει ἀποκτήσει πλούτη. Καὶ ποῦ εἶναι τώρα τὰ πλούτη του; Ἐχάθησαν καὶ ἠφανίσθησαν, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα, ποὺ ἔγιναν διὰ νὰ ἀποκτηθοῦν τὰ πλούτη, παραμένουν, ὅπως παραμένει καὶ ἡ κόλασις διὰ τὰ ἁμαρτήματα.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχεν ἡ κόλασις, οὔτε μᾶς ἀνέμενεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε καὶ πάλιν νὰ σεβασθῶμεν τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμογενεῖς συνανθρώπους μας καὶ νὰ συγκινηθῶμεν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλοι μας εἴμεθα ὁμοιοπαθεῖς.

Τώρα ὅμως τρέφομεν σκύλους, (πολλοὶ δὲ τρέφουν ἀγρίους ὄνους, ἄρκτους καὶ διάφορα θηρία), καὶ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὸν ἄνθρωπον ποὺ φθείρεται ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ θεωροῦμεν τιμιώτερον τὸ ξένον κατὰ φύσιν ἀπὸ τὸ συγγενικὸν καὶ ἀτιμότερον, τὸ ὅμοιον μὲ ἡμᾶς ἀπὸ τὸ ἄψυχον καὶ τελείως ξένον πρὸς ἡμᾶς[52].

Ἀλλὰ θεωρεῖται καλὸν ἡ ἀνοικοδόμησις λαμπρῶν οἰκιῶν καὶ ἡ ἀπόκτησις πολλῶν ὑπηρετῶν καὶ τὸ νὰ μᾶς βλέπουν νὰ κατοικοῦμεν δωμάτια μὲ χρυσῆν ὀροφήν; Καὶ ὅμως εἶναι περιττὸν καὶ ἀνώφελον. Ὑπάρχουν ἄλλα οἰκοδομήματα, πολὺ λαμπρότερα καὶ ὡραιότερα ἀπὸ αὐτά. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ εὐφραίνωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας καὶ κανεὶς δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ.

Θέλεις νὰ ἴδῃς ὡραιοτάτην ὀροφήν; Ὅταν πέσῃ ἡ νύκτα, κύτταξε τὸν στολισμένον μὲ ἄστρα οὐρανόν.

Ναί, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἰδική μου ὀροφή, λέγει κάποιος.

Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ ὀροφὴ εἶναι περισσότερον ἰδική σου παρὰ ἡ ἄλλη. Διότι αὐτὴ ἔχει φτειαχθῆ δι' ἐσὲ καὶ τὴν ἔχεις κοινὴ μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς. Ἐνῷ ἡ ὀροφὴ τῆς οἰκίας σου δὲν εἶναι ἰδική σου, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ θὰ σὲ κληρονομήσουν μετὰ τὸν θάνατόν σου.

Καὶ ἡ μὲν ὀροφὴ τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σοῦ προσφέρῃ τὴν μεγαλυτέραν ὠφέλειαν, διότι μὲ τὴν ὡραιότητά του σὲ κατευθύνει πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἐνῷ ἡ ὀροφὴ τῆς οἰκίας σου θὰ σοῦ προκαλέσῃ μεγάλην ζημίαν, ἐπειδὴ θὰ εὑρεθῇ βασικὸς κατήγορός σου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅταν σὺ θὰ εἶσαι ἐνδεδυμένος μὲ χρυσόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ Χριστὸς οὔτε τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα.

Ἂς μὴ φαινώμεθα λοιπὸν τόσον ἀπερίσκεπτοι, οὔτε νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰ ὅσα χάνονται καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ὅσα μένουν σταθερά. Οὔτε νὰ προδώσωμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' ἂς προσκολληθῶμεν σταθερῶς εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα μας, οἱ μὲν γέροντες, ἐπειδὴ ἔχομεν καθαρὰν γνῶσιν ὅτι ὀλίγος εἶναι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ποὺ μᾶς ὑπολείπεται, οἱ δὲ νέοι, ἐπειδὴ ἔχομεν πεισθῆ ἀπολύτως ὅτι δὲν εἶναι πολὺ τὸ διάστημα ποὺ μᾶς ἀπομένει. «Διότι ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ἔτσι ἔρχεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη»[53].

Αὐτὰ λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, αἱ γυναῖκες ἂς προτρέπωμεν τοὺς ἄνδρας, οἱ ἄνδρες ἂς συμβουλεύωμεν τὰς γυναῖκας καὶ ἂς διδάσκωμεν τοὺς νέους καὶ τὰς νέας καὶ ὁ ἕνας ἂς καθοδηγῇ τὸν ἄλλον νὰ περιφρονῶμεν τὰ παρόντα καὶ νὰ ποθῶμεν τὰ μέλλοντα, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

52. Ἡ φυσικὴ τάξις καὶ ἡ λογικὴ ὑπαγορεύουν νὰ δεικνύωμεν αἰσθήματα συμπαθείας καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας καὶ ὄχι νὰ ἀδιαφορῶμεν δι' αὐτοὺς καὶ νὰ ρίπτωμεν ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον μας εἰς τὰ ζῶα, ποὺ δὲν ἔχουν καμμίαν συγγένειαν μὲ ἡμᾶς.

53. Α' Θεσσ. 5,2.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ' (48)

(Ἰωάν. ζ' 1 - 8)

«Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ' περιώδευεν[2] ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κάνῃ τὰς περιοδείας του εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν[3]. Ἐπλησίαζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη[4] Σκηνοπηγία»[5].

α'*. Τίποτε δὲν ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὸν φθό-

1. Παραλείπει μεγάλο χρονικὸν διάστημα ὁ Ἰωάννης. Περίπου ἑξάμηνον, ποὺ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ εἰς τὸν στίχον Ἰωάνν. 6,4 ἀναφερόμενον Πάσχα μέχρι τῆς ἐδῶ μνημονευομένης ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας. Κατ' αὐτὸ συνέβησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου 14,13 ἑξ. καὶ Μάρκου 6,30 ἑξ. ἐξιστορούμενα.

2. Ἀναφέρεται εἰς τὰς περιοδείας τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας τῆς Γαλιλαίας, ὅπως τὰς περιγράφουν οἱ συνοπτικοί.

3. Δὲν πρόκειται διὰ δειλίαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἁπλῶς ἔπρεπε νὰ μὴ ὑποστῇ προώρως τὸν ὑπὲρ ὅλων σταυρόν, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀνάλογον καιρόν.

4. Ἡ τελευταία κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑορτὰς τῶν Ἰουδαίων (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία), ἡ ὁποία κατὰ τὸ Δευτερονόμιον ἔπρεπε νὰ διαρκῇ ἑπτὰ ἡμέρας (Δευτ. 16,15). Κατ' αὐτὴν ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται ἔμεναν εἰς τὰς σκηνὰς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαμονῆς των (Λευϊτ. 23,42 - 43). Ἑωρτάζετο εἰς τὰς 15 τοῦ μηνὸς Τισρί, δηλαδὴ περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου καὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου. Ἦτο ἑορτὴ «σφόδρα μεγίστη καὶ ἁγιωτάτη παρὰ τοῖς Ἑβραίοις» κατὰ τὸν Ἰώσηπον (Ἰουδ. Ἀρχ. VIII, 4,1). Αἱ κυριώτεραι τελεταὶ ταύτης ἀνεφέροντο εἰς τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ θαύματα.

5. Ἰωάνν. 7,1 - 2.

* Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ἐξηγεῖ

νον καὶ τὴν ζήλειαν. Μὲ αὐτὰ εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶδεν ὁ διάβολος ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐτιμᾶτο, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῇ τὴν εὐημερίαν καὶ ἔκανε τὸ πᾶν, διὰ νὰ τὸν βλάψῃ. Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδῇ ὁ καθεὶς νὰ παράγεται ὁ καρπὸς αὐτῆς τῆς ῥίζης. Ἔτσι ἐσφάγη καὶ ὁ Ἄβελ, ἔτσι ἐπρόκειτο νὰ σφαγῇ καὶ ὁ Δαυΐδ, ἔτσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς δικαίους[6] καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν χριστοκτόνοι.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς λοιπὸν διὰ νὰ ὑποδηλώσῃ αὐτὸ ἔλεγεν· «Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ περιώδευεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ κάνῃ περιοδείας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν φονεύσουν».

Τί λέγεις, μακάριε Ἰωάννη; Δὲν εἶχεν ἐξουσίαν[7], αὐτὸς ποὺ ἐπραγματοποίησεν ὅλα, ὅσα ἠθέλησεν; Ποὺ εἶπεν, «ποῖον ζητεῖτε»[8], καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ὀπισθοχωρήσουν; Ποὺ εἶναι παρὼν καὶ δὲν φαίνεται, αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐξουσίαν; Καὶ πῶς ἔπειτα, ὅταν ὡμίλει φανερά, μέσα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνῷ εἶχαν περάσει αἱ περισσότεραι ἡμέραι τῆς ἑορτῆς καὶ εἶχε συγκεντρωθῆ πολὺς κόσμος καὶ ἦσαν παρόντες οἱ φονεῖς, ἔλεγεν αὐτά, ποὺ ἔκαναν

ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποφεύγων τοὺς ζητοῦντας νὰ τὸν φονεύσουν ἀπεδείκνυε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, ἐνῷ ὁμιλῶν εἰς τὸν ναὸν ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν του ἀπεδείκνυε τὴν θεότητά του. Ἐπίσης τονίζει ὅτι ἡ προτροπὴ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας προέρχεται ἀπὸ φθόνον διὰ τὴν δόξαν ποὺ εἶχεν ἀποκτήσει ὁ Κύριος. Τέλος ἀπευθύνει συμβουλὰς πρὸς τοὺς ἀκροατάς του νὰ ἀνέχωνται μὲ πραότητα τὰς κακολογίας, χωρὶς νὰ ὀργίζωνται, διότι ἔτσι τιμωροῦν καὶ βλάπτουν τοὺς ἑαυτούς των.

6. Πρβλ. Σοφ. Σολ. 2,24.

7. Ὅρα τὸ ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Ἰωάνν. 7,1.

8. Ἰωάνν. 18,4.

μεγαλύτερον τὸν θυμόν των[9];

Αὐτὸ ἄλλωστε ἐθαύμαζε καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἔλεγεν· «Δὲν εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον ζητοῦν οἱ ἄρχοντες νὰ φονεύσουν; Καὶ ὅμως ἰδού, ὁμιλεῖ ἐλεύθερα καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε»[10].

Καὶ τότε τί σημαίνουν τὰ αἰνίγματα αὐτά; Ἄπαγε. Δὲν τὰ εἶπε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ νὰ θεωρηθῇ ὅτι λέγει αἰνίγματα, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσῃ φανερὸν ὅτι ἐφέρετο καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Ἰησοῦς. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ ὅτι «δὲν εἶχεν ἐξουσίαν», ὁμιλεῖ ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἁπλοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε πολλὰ κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, ἐνῷ ὅταν λέγῃ ὅτι ἵστατο εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ δὲν τὸν συνελάμβανον, φανερώνει τὴν δύναμιν τῆς θεότητος. Διότι ἔφευγεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐφαίνετο ὡς Θεός, διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ τὰς δύο φύσεις του.

Τὸ ὅτι βέβαια εὑρίσκετο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν του καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἀποδεικνύει τὸ ἀκαταγώνιστον καὶ ἀκαταμάχητον αὐτοῦ, ἐνῷ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπεσύρετο καὶ ἀπέφευγε τὴν πρόκλησιν, βεβαιώνει καὶ πιστοποιεῖ τὴν θείαν οἰκονομίαν, ὥστε οὔτε ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς οὔτε ὁ Μαρκίων καὶ οἱ ὀπαδοί των νὰ ἠμποροῦν νὰ λέγουν τίποτε.

«Ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἦτο ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ λεγομένη Σκηνοπηγία».

Τὸ «ὕστερα ἀπὸ αὐτά», τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει, παρὰ ὅτι παρέλειψε πολὺν χρόνον[11]. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον· Ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ ὄρος, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἐνῷ ἐδῶ

9. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρεται εἰς τὰ λεγόμενα εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰς τοὺς στίχους 14-24.

10. Ἰωάνν. 7,25-26.

11. Πρβλ. σημ. 1 τῆς παρούσης ὁμιλίας

ἀναφέρει τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε αὐτῶν μηνῶν δὲν μᾶς διηγήθη τίποτε ἄλλο, οὔτε μᾶς ἐδίδαξεν, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔφαγαν. Καὶ ὅμως ὁ Κύριος δὲν παρέλειπε νὰ θαυματουργῇ καὶ νὰ κηρύττῃ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸ βράδυ καὶ πολλὰς φορὰς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα.

Εἰς τοὺς μαθητάς του λοιπὸν ἔτσι ἐνεφανίζετο ὁ Κύριος, ὅπως τὸ λέγουν ὅλοι οἱ Εὐαγγελισταί. Διὰ ποῖον λόγον ὅμως παρέλειψαν τὸ διάστημα αὐτό; Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταγράψουν τὰ πάντα, βέβαια. Ἐξ ἄλλου ἐκεῖνα ἐφρόντισαν νὰ περιλάβουν εἰς τὰς συγγραφάς των, διὰ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξῃ κάποια κατηγορία ἢ ἀναλογία ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τοὺς μαθητὰς πολλὰ ἦσαν ὅμοια, (διότι πολλὰς φορὰς ἀνέγραψαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευσε τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνέστησε τοὺς νεκροὺς καὶ ἔγινεν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ), ὅταν ὅμως ἔχουν νὰ εἴπουν κάτι νέον ἢ νὰ ἀφηγηθοῦν κάποιαν κατηγορίαν, ποὺ φαίνεται ὅτι προκαλεῖται κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, τότε ἐκθέτουν τὰ γεγονότα αὐτά.

Παρομοία λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ παροῦσα περίπτωσις, ποὺ φαίνεται ὅτι οὔτε οἱ ἀδελφοί του δὲν ἐπίστευαν εἰς αὐτόν. Διότι ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δὲν ἐπροκαλοῦσε μικρὰν καὶ τυχαίαν διαβολὴν ἐναντίον του. Καὶ ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν τὸν φιλαλήθη χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐντρέπονται νὰ ἀφηγοῦνται αὐτά, ποὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι προσβλητικὰ διὰ τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' αὐτὰ πρὸ πάντων περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐφρόντισαν νὰ διηγηθοῦν.

Καὶ τώρα λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀφοῦ παρέλειψε πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα καὶ ὁμιλίας, ἐ-

σπευσε ἀμέσως πρὸς αὐτό. «Διότι οἱ ἀδελφοί του»[12], λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «τοῦ εἶπαν· Φύγε[13] ἀπὸ ἐδῶ καὶ πήγαινε εἰς τὴν Ἰουδαίαν[14] διὰ νὰ ἴδουν καὶ οἱ μαθηταί σου[15] τὰ ἔργα[16] ποὺ κάνεις. Διότι[17] κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά, ὅταν ζητῇ νὰ γίνῃ γνωστός. Φανέρωσε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν κόσμον[18]. Διότι[19] οὔ-

12. Δὲν ἦσαν φυσικὰ τέκνα τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ παιδιὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ γυναικός, τὴν ὁποίαν εἶχεν οὗτος συζευχθῆ πρὶν ἡ μνηστευθῆ τὴν Μαρίαν. Ἐπειδὴ ἦσαν πρεσβύτεροι τοῦ Κυρίου, ἀποπειρῶνται νὰ ἀσκήσουν ἕνα εἶδος κηδεμονίας ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἰησοῦ συμμερίζονται τὰς παχυλὰς περὶ Μεσσίου ἀντιλήψεις τοῦ πολλοῦ ὄχλου καὶ πολὺ φυσικῶς εὑρίσκουν ὅτι τὸ πεδίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ διεξεδίκει ὁ Ἰησοῦς τὸ Μεσσιακὸν ἀξίωμα, ἦτο ὄχι ἡ Γαλιλαία, ἀλλὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

13. Ἡ ἔκφρασις εἶναι κάπως ἀπότομος, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατεῖχοντο οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου.

14. Ὅπου διαμένουν οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ ἔθνους καὶ ὅπου πρόκειται νὰ ἐμφανισθῇ, ἀναγνωρισθῇ καὶ ἐγκαθιδρυθῇ ὁ Μεσσίας κατὰ τὰς ἀπόψεις τῶν Ἰουδαίων.

15. Ἡ ὀνομασία περιλαμβάνει τὸν εὐρύτερον ἐκεῖνον κύκλον τῶν μαθητῶν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης εἰς 2,23 καὶ 4,1. Ἀκριβῶς δὲ ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν τούτων προεκλήθη τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μῖσος καὶ φθόνος τῶν Φαρισαίων καὶ εἶχεν ἐγκαταλείψει ὁ Κύριος τὴν Ἰουδαίαν (Πρβλ. Ἰωάνν. 4,3).

16. Ἡ φράσις αὐτὴ δὲν ὑπαινίσσεται μόνον τὰ εἰς Ἰωάνν. 2,1 καὶ ἑξῆς, 4, 46 καὶ 6, 2 μνημονευόμενα θαύματα, ἀλλὰ καὶ σειρὰν ἄλλην θαυμάτων προσφάτως πραγματοποιηθέντων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκομεν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν.

17. Δικαιολογοῦν τὴν συμβουλήν, τὴν ὁποίαν δίδουν εἰς αὐτὸν δι' ἀρχῆς κοινῶς ἀνεγνωρισμένης καὶ πράγματι ὀρθῆς.

18. Δηλαδή, ζήτησε εὐρύτερον πεδίον δράσεως. Τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα θὰ συνηθροίζοντο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηνοπηγίας, ἦσαν μία θαυμασία εὐκαιρία.

19. Μὲ τὸν στίχον αὐτὸν ἀποκαλύπτει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ νὰ ὁμιλήσουν μὲ τὸν τρόπον αὐτόν.

τε καὶ οἱ ἀδελφοί του[20] δὲν ἐπίστευαν εἰς αὐτόν»[21].

Καὶ ποία ἀπιστία ὑπάρχει ἐδῶ; ἐρωτᾷ κάποιος. (Ἁπλῶς τὸν παρακαλοῦν νὰ θαυματουργήσῃ).

Ὑπάρχει ἀπιστία καὶ μάλιστα πολὺ μεγάλη. Διότι καὶ οἱ λόγοι των καὶ ἡ θρασύτης καὶ τὸ ἄκυρον θάρρος των προέρχονται ἀπὸ ἀπιστίαν. Ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἕνεκα τῆς συγγενείας των πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ὁμιλοῦν ἐλεύθερα.

Καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἀξίωσίς των φαίνεται νὰ γίνεται ἀπὸ φίλους, ἀλλὰ τὰ λεχθέντα εἶναι πλήρη πικρίας. Διότι ἐδῶ τοῦ ἀποδίδουν δειλίαν καὶ φιλοδοξίαν. Πραγματικά, ὅταν εἶπαν, «κανεὶς δὲν κάνει τίποτε εἰς τὰ κρυφά», εἶναι φανερὸν ὅτι τὸν κατηγοροῦν διὰ δειλίαν καὶ συγχρόνως ὑποπτεύονται τὰ ὅσα πράττει, ἐνῷ μὲ τὴν προσθήκην ὅτι, «ζητεῖ νὰ γίνῃ γνωστός», τὸν ὀνομάζουν φιλόδοξον.

β'. Σὺ ὅμως πρόσεξε τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἀπὸ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, ὁ μακάριος Ἰάκωβος[22], διὰ τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Παῦλος· «Ἄλ-

20. Καταφαίνεται ἡ πλήρης εἰλικρίνεια τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει καὶ τὴν λεπτομέρειαν αὐτήν, ἂν καὶ δὲν ἦτο τιμητικὴ διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἐπίσης τὰ λεγόμενα ἐδῶ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου συμφωνοῦν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν συνοπτικῶν ἱστορούμενα (Πρβλ. Ματθ. 12, 46. 13, 57. Μάρκ. 3, 21).

21. Ἰωάνν. 7, 3 - 5.

22. Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος ὅπως ἀποκαλεῖται. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἀνάστασίν του ἐνεφανίσθη ἰδιαιτέρως εἰς αὐτὸν (Α' Κορινθ. 15, 7). Ὑπῆρξε κορυφαία καὶ ἡγετικὴ μορφὴ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην (Πρβλ. Πράξ. 15, 13. 21, 18 . Γαλ. 1, 19). Τὸ τέλος του ὑπῆρξε μαρτυρικὸν τὸ 62 μ.Χ. Εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιέχεται καὶ ἡ ἐπι-

λον δὲ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους δὲν εἶδα παρὰ μόνον τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου»[23]. Λέγεται ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Ἰούδας[24] ἔγινεν ἄξιος θαυμασμοῦ.

Μολονότι παρευρέθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ, ὅταν τὸ ὕδωρ ἔγινεν οἶνος, ἐν τούτοις τότε δὲν ὠφελήθησαν καθόλου.

Ποῦ ὀφείλεται ὅμως ἡ τόσον μεγάλη ἀπιστία των; Προέρχεται ἀπὸ πονηρὰν διάθεσιν καὶ φθόνον. Διότι ἡ συγγένεια προκαλεῖ συνήθως φθόνον διὰ τὸ πρόσωπον ποὺ ὑπερέχει εἰς τοὺς συγγενεῖς, οἱ ὁποῖοι ὑστεροῦν αὐτοῦ.

Ποίους μαθητὰς ἐννοοῦν ἐδῶ[25]; Ἀναφέρονται εἰς τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἠκολούθει τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὄχι εἰς τοὺς δώδεκα μαθητάς[26].

Καὶ τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς λοιπόν; Κύτταξε μὲ πόσην καλωσύνην τοὺς ἀπαντᾷ. Διότι δὲν τοὺς εἶπεν· Σεῖς ποῖοι εἶσθε, ποὺ μοῦ δίδετε αὐτὰς τὰς συμβουλὰς καὶ μὲ διδάσκετε; Ἀλλὰ τί ἀπήντησεν; «Ὁ ἰδικός μου καιρός[27] δὲν ἦλθεν ἀκόμη»[28].

Ἐδῶ νομίζω ὅτι καὶ κάτι ἄλλο ὑπαινίσσεται ὁ Ἰησοῦς. Ὅτι, δηλαδή, πιθανὸν νὰ ἤθελαν νὰ παραδώσουν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ φθόνον. Ὅθεν διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ αὐτὸ λέγει· «Ὁ ἰδικός μου καιρὸς δὲν ἦλθεν ἀκόμη». Δηλαδὴ ὁ καιρὸς τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου[29]. Διατί λοιπὸν βιάζεσθε νὰ μὲ φονεύσετε πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου;

«Ὁ ἰδικός σας ὅμως καιρός[30] εἶναι πάντοτε ἕτοιμος»[31]. Ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Σεῖς, καὶ ἂν ἀκόμη εὑρίσκεσθε συνεχῶς κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, δὲν κινδυνεύετε νὰ σᾶς φονεύσουν, διότι ἔχετε τὰς ἰδίας ἀπόψεις μὲ αὐτούς. Ἐμὲ ὅμως ἀμέσως θὰ θελήσουν νὰ μὲ φονεύσουν. Συνεπῶς διὰ σᾶς πάντοτε εἶναι κατάλληλος ἡ στιγμὴ νὰ μεταβαίνετε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐφ᾽ ὅσον δὲν κινδυνεύετε. Δι᾽ ἐμὲ τότε θὰ εἶναι ἡ κατάλληλος ὥρα, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ σταυροῦ, ὅταν θὰ πρέπει νὰ ἀποθάνω.

στολὴ τοῦ Ἰακώβου, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὄχι εἰς τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πρὸς χριστιανοὺς ἐξ Ἰουδαίων προερχομένους γενικά. Διαιρεῖται εἰς πέντε κεφάλαια καὶ εἶναι γραμμένη εἰς ὕφος δριμύ. Στηλιτεύει τὰς διαφόρους ἁμαρτίας καὶ ἐξαίρει τὴν ἀληθινὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἐμφανίζεται καὶ τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου.

23. Γαλ. 1, 19.

24. Πρόκειται δι᾽ ἕτερον ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, (πρβλ. Ματθ. 13, 55. Μάρκ. 6, 3. Ἰούδ. στ. 1), υἱὸν τοῦ μνήστορος Ἰωσὴφ ἐξ ἄλλης γυναικὸς (Πρβλ. σημείωσιν 12 τῆς παρούσης ὁμιλίας). Εἶναι ἄγνωστον ἂν πρόκειται διὰ τὸν ἀπόστολον Ἰούδα, (Πρβλ. Λουκ. 6, 16. Ἰωάνν. 14, 22. Πράξ. 1, 13), διότι ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται ὡς υἱὸς Ἰακώβου. Ὑπὸ τῆς παραδόσεως θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς τῆς ὁμωνύμου μικρῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κεφαλαίου. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι ὁ πόλεμος κατὰ τῶν αἱρέσεων.

25. Πρβλ. Ἰωάνν. 7, 3.

26. Πρβλ. σημείωσιν 15 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

27. Ὁ Ἰωάννης μόνον ἐδῶ χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν αὐτήν. Ἡ σημασία της εἶναι ὁ κατάλληλος χρόνος. Διὰ τὸν Ἰησοῦν ὅμως εἰδικῶς πρέπει νὰ νοηθῇ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ ἐδάφιον δηλαδὴ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐλευθέραν ἑρμηνευτικὴν μετάφρασιν ὡς ἑξῆς: «Ὁ ἰδικός μου χρόνος ὁ προκαθωρισμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ὡς κατάλληλος διὰ νὰ φανερώσω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς Μεσσίαν, ὁπότε καὶ θὰ σταυρωθῶ, δὲν ἦλθεν ἀκόμη».

28. Ἰωάνν. 7, 6.

29. Πρβλ. σημείωσιν 27 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

30. Ὁ καιρὸς δηλαδὴ νὰ ὑπάγουν ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι πάντοτε ἕτοιμος, διότι δι᾽ αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιον ἢ κίνδυνος.

31. Ἰωάνν. 7, 6.

Τὸ ὅτι βέβαια αὐτὰ ἐννοεῖ, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν λόγων του· «Ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς», (διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ αὐτό, ἀφοῦ ἔχετε τὴν ἰδίαν θέλησιν μὲ αὐτὸν καὶ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὰ ἴδια πράγματα;). «Ἐμὲ ὅμως μὲ μισεῖ, διότι μαρτυρῶ ὅτι τὰ ἔργα του εἶναι πονηρά»[32]. Δηλαδή, ἐπειδὴ καυτηριάζω καὶ ἐλέγχω, δι' αὐτὸ μισοῦμαι.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω διδασκόμεθα νὰ συγκρατῶμεν τὴν ὀργήν μας καὶ νὰ μὴ κυριευώμεθα ἀπὸ πάθος χωρὶς λόγον, ἔστω καὶ ἂν ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς συμβουλεύουν εἶναι ἀσήμαντοι. Διότι ἐὰν ὁ Χριστὸς ἠνείχετο μὲ πραότητα τοὺς ἀπίστους, ποὺ τοῦ ἔδιδαν συμβουλάς, καὶ μάλιστα συμβουλὰς ὄχι ὀρθὰς καὶ προερχομένας ἀπὸ κακὴν διάθεσιν, ποίαν συγγνώμην θὰ εὕρωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα χῶμα καὶ στάκτη καὶ ἐξοργιζόμεθα πρὸς τοὺς συμβουλεύοντας ἡμᾶς, ἐὰν εἶναι ἔστω καὶ ὀλίγον κατώτεροί μας, ὅσοι κάνουν αὐτό, ἐπειδὴ θεωροῦμεν ὅτι μᾶς ὑποτιμᾷ ἡ ἐνέργειά των αὐτή;

Πρόσεξε λοιπὸν μὲ πόσην πραότητα ἀποκρούει τὴν κατηγορίαν. Ὅταν τοῦ εἶπαν δηλαδή, «φανέρωσε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν κόσμον», ἀπήντησεν· «Ὁ κόσμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μισῇ ἐσᾶς. Ἐμὲ ὅμως μὲ μισεῖ». Ἔτσι ἀναιρεῖ τὴν κατηγορίαν.

Πραγματικά, τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶ τὴν δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε δὲν παραλείπω νὰ τοὺς ἐλέγχω συνεχῶς, ἂν καὶ γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν γεννᾶται μῖσος καὶ προετοιμάζεται θάνατος.

Καὶ ποῦ τοὺς ἤλεγξεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πότε ἔπαυσε νὰ ἀσκῇ τὸν ἔλεγχον; Μήπως δὲν ἔλεγεν, «μὴ φαντάζεσθε ὅτι ἐγὼ θὰ σᾶς κατηγορήσω εἰς τὸν Πατέρα, ὑπάρχει ὁ κατήγορός σας, ὁ Μωϋσῆς»[33]; Καὶ ἀκόμη· «Ἐγὼ σᾶς ἐγνώρισα καλὰ ὅτι δὲν ἔχετε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ»[34]; Καί, «πῶς ἠμπορεῖτε νὰ πιστεύετε σεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκετε νὰ λάβετε δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν δόξαν, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν»[35];

32. Ἰωάνν. 7, 7.

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ἀπέδειξεν ὅτι τὸ μῖσος τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του ὠφείλετο εἰς τὸν θαρραλέον ἔλεγχον καὶ ὄχι εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Σαββάτου;

Διατί ὅμως ἀποστέλλει αὐτοὺς εἰς τὴν ἑορτήν, ὅταν τοὺς εἶπεν, «σεῖς ἀνεβῆτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ λάβετε μέρος εἰς τὴν ἑορτήν, ἐγὼ δὲν ἀναβαίνω ἀκόμη»[36]; Διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι αὐτὰ τὰ εἶπεν, ὄχι ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, οὔτε διὰ νὰ τοὺς κολακεύσῃ, ἀλλὰ ὅτι τοὺς ἐπέτρεπε νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς ἑορτάς.

Διατί λοιπόν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐπῆγεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ εἶπεν, «δὲν ἀναβαίνω»; Δὲν εἶπεν ὅτι «δὲν ἀναβαίνω» ποτέ, ἀλλὰ δὲν ἀναβαίνω τώρα, δηλαδὴ μαζὶ μὲ σᾶς, «διότι ὁ καιρὸς[37] ὁ ἰδικός μου δὲν ἔχει συμπληρωθῆ ἀκόμη»[38]. Καὶ πραγματικὰ κατὰ τὸ προσεχὲς Πάσχα ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῇ.

Διατί ὅμως δὲν ἐπῆγε καὶ ὁ ἴδιος; Διότι ἐὰν δὲν ἐπῆγεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρός του, ἔπρεπε καθόλου νὰ μὴ ἀνεβῇ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δὲν ἀνέβαινε διὰ νὰ πάθῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ.

33. Ἰωάνν. 5, 45.
34. Ἰωάνν. 5, 42.
35. Ἰωάνν. 5, 44.
36. Ἰωάνν. 7, 8.
37. Ὁ καιρὸς δηλαδὴ κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ εἶχε περατώσει τὸ ἔργον του καὶ θὰ ἐσταυροῦτο.
38. Ἰωάνν. 7, 8.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἀνέβαινε φανερά; Διότι εἶχε τὴν δύναμιν, νὰ ἀνεβῇ φανερὰ καὶ νὰ εὑρίσκεται ἀνάμεσά τους καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἄτακτον ὁρμήν των, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκανε πολλὰς φοράς. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ γίνεται συνεχῶς τὸ ἴδιον. Διότι ἐὰν ἀνέβαινε φανερά, πάλιν θὰ τοὺς ἐτύφλωνεν, ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἔκανε νὰ διαλάμψῃ ἡ θεότητά του περισσότερον καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ θεία του ἰδιότης εἰς μεγαλύτερον βαθμόν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐνόμιζαν ἐκεῖνοι ὅτι παρέμενεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἀπὸ δειλίαν, τοὺς ἀποδεικνύει ὁ Κύριος ἀντιθέτως ὅτι ἡ ἐνέργειά του αὐτὴ εἶναι δεῖγμα θάρρους καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν θείαν οἰκονομίαν. Ἐπίσης ὅτι, ἐπειδὴ γνωρίζει καλὰ ἐκ τῶν προτέρων τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς αὐτός, τότε πλέον θὰ θελήσῃ νὰ ἀνεβῇ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν.

Ἐγὼ ἔχω ἀκόμη τὴν γνώμην, ὅτι ὅταν τοὺς εἶπεν, «ἀνεβῆτε σεῖς», τὸ ἑξῆς ἤθελε νὰ τοὺς τονίσῃ· Μὴ νομίσετε ὅτι σᾶς ἀναγκάζω νὰ μένετε μαζί μου, χωρὶς νὰ τὸ θέλετε οἱ ἴδιοι. Καὶ ὅταν ἐπρόσθεσεν, «δὲν ἔχει συμπληρωθῇ ἀκόμη ὁ καιρός μου» ἔκανε φανερὸν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνουν καὶ θαύματα καὶ νὰ λεχθοῦν πολλαὶ ὁμιλίαι, ὥστε νὰ πιστεύσουν περισσότεροι ἄνθρωποι καὶ οἱ μαθηταὶ νὰ σταθεροποιηθοῦν εἰς τὴν πίστιν βλέποντες τὴν παρρησίαν καὶ τὰ πάθη τοῦ διδασκάλου.

γ'. Ἂς γνωρίσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς λόγους του τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν πραότητα τοῦ Κυρίου, («μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν καρδίαν»[39]), καὶ ἂς ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ κάθε πικρίαν. Καὶ εἴτε κάποιος φέρεται μὲ ἐγωϊσμὸν πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς ἂς

39. Ματθ. 11, 29.

γινώμεθα ταπεινοί, ἐὰν δείχνῃ θρασύτητα, ἡμεῖς ἂς τὴν ὑποστῶμεν, ἐὰν μᾶς δαγκώνῃ καὶ μᾶς κατατρώγῃ, περιπαίζων καὶ διακωμῳδῶν ἡμᾶς, ἡμεῖς ἂς μὴ νικώμεθα ἀπὸ τὸ κακόν, οὔτε, ὑπερασπίζοντες τοὺς ἑαυτούς μας, νὰ ἀφανίσωμεν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διότι ὁ θυμὸς εἶναι θηρίον, καὶ μάλιστα θηρίον ἄγριον καὶ ἀβάστακτον.

Δι' αὐτὸ ἂς ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς τοὺς ἑαυτούς μας τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἂς λέγωμεν ὅτι «εἶσαι χῶμα καὶ στάκτη»[40] καὶ «διατί ὑπερηφανεύεται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη;»[41] καὶ ὅτι, «ἡ ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ του, ἀποβαίνει εἰς βάρος του»[42] καὶ ἀκόμη ὅτι, «ὁ θυμώδης ἀνὴρ δὲν εἶναι εὐπρεπής»[43]. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον καὶ ἀσχημότερον ἀπὸ τὴν ἀγριεμένην ὄψιν. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἀναμοχλεύεται ὁ βόρβορος, βγαίνει συνήθως δυσωδία, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν ποὺ ταράσσεται ἀπὸ θυμόν, θὰ προέλθῃ μεγάλη ἀσχημία καὶ ἀηδία.

Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ ὑποφέρω, ἀντιλέγει κάποιος, τὴν προσβολὴν ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν.

Διατί δὲν ἠμπορεῖς; εἰπέ μου. Ἐὰν μὲν ἡ προσβολὴ στηρίζεται εἰς ἀληθινὴν αἰτίαν, ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ νοιώσῃς τύψεις καὶ νὰ εὐγνωμονῇς αὐτὸν διὰ τοὺς ἐλέγχους του. Ἂν πάλιν εἶναι ψευδής, νὰ τὸν περιφρονήσῃς.

Σὲ εἶπε πτωχόν; Νὰ γελάσῃς δι' αὐτό. Σὲ εἶπε ἀσήμαντον κατὰ τὴν καταγωγὴν ἢ ἀνόητον; Νὰ θρηνήσῃς δι' αὐτὸν πλέον· «Διότι ἐκεῖνος ποὺ θὰ εἴπῃ τὸν ἀ-

40. Γεν. 3, 19. 18, 27.
41. Σοφ. Σειρ. 10, 9.
42. Σοφ. Σειρ. 1, 22.
43. Παροιμ. 11, 25.

δελφόν του, ϐλάκα, θὰ εἶναι ἔνοχος εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός»[44].

Ὅταν λοιπὸν σὲ ὑβρίση, σκέφου τὴν κόλασιν ποὺ ὑφίσταται καὶ ὄχι μόνον δὲν θὰ ὀργισθῆς, ἀλλὰ καὶ θὰ δακρύσης. Διότι ποτὲ δὲν ὀργίζεται κανεὶς ἐναντίον ἐκείνου ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ πυρετὸν ἢ βασανίζεται ἀπὸ φλεγμονήν, ἀλλὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὁ καθένας τοὺς εὐσπλαγχνίζεται καὶ κλαίει δι' αὐτούς. Διότι μία ψυχὴ ποὺ ὀργίζεται εἶναι ὁμοία μὲ τοὺς παραπάνω.

Ἀλλ' ἐὰν θέλης νὰ ἀμυνθῆς εἰς τὰς ὕβρεις, νὰ σιωπήσης καὶ τότε θὰ τοῦ καταφέρης καίριον κτύπημα. Ἂν ὅμως εἰς τὴν λοιδορίαν ἀνταποδώσης λοιδορίαν, τότε θὰ ἀνάψης τὴν φωτιάν.

Ναί, ἀλλὰ οἱ παρευρισκόμενοι μᾶς κατηγοροῦν δι' ἀδυναμίαν, ἐὰν σιωπήσωμεν, ἀντιλέγουν μερικοί. Δὲν θὰ σοῦ ἀποδώσουν ἀδυναμίαν, ἀλλὰ θὰ σὲ θαυμάσουν διὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν εὐσέβειάν σου.

Ἐὰν ὅμως σὲ ὑβρίσουν καὶ προσβληθῆς, ὕβρισες καὶ σύ. Προσβαλλόμενος ὅμως, ἀναγκάζεις τοὺς ἄλλους νὰ θεωρήσουν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα.

Πές μου ὅμως, διατί ὁ πλούσιος γελᾶ, ὅταν τὸν λέγουν πτωχόν; Μήπως διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι γνωρίζει καλὰ ὅτι δὲν εἶναι πτωχός;

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἂν γελάσωμεν διὰ τὰς ὕβρεις, θὰ δώσωμεν μεγάλην ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἔχομεν ἰδέαν διὰ τὰ λεγόμενα εἰς βάρος μας.

Ἄλλωστε μέχρι πότε θὰ νοιώθωμεν φόβον διὰ τὰς εὐθύνας ποὺ μᾶς ἀποδίδουν οἱ ἄνθρωποι; Μέχρι πότε θὰ περιφρονοῦμεν τὸν κοινὸν Κύριόν μας καὶ θὰ εἴμεθα προσκεκολλημένοι εἰς τὰ σαρκικά; «Διότι ἐφ' ὅσον μεταξύ σας ὑπάρχουν φθόνος καὶ φιλονεικία καὶ διαιρέσεις, δὲν εἶσθε ἄνθρωποι σαρκικοί;»[45].

44. Ματθ. 5, 22.

Ἂς γίνωμεν λοιπὸν πνευματικοὶ καὶ ἂς χαλινώσωμεν τὸ φοβερὸν αὐτὸ θηρίον. Διότι μεταξὺ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς μανίας δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορά. Ἀλλὰ ἡ ὀργὴ εἶναι πρόσκαιρος δαίμων, μᾶλλον ὅμως ὁ ὀργιζόμενος εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν δαιμονιζόμενον. Διότι ὁ δαιμονιζόμενος εἶναι ἄξιος συγχωρήσεως, ἐνῷ ὁ ὀργιζόμενος εἶναι ἄξιος ἀπείρων κολάσεων, ἐπειδὴ μὲ τὴν θέλησίν του ὁδηγεῖ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὰ βάραθρα τῆς ἀπωλείας καὶ πρὸ τῆς μελλοντικῆς γεέννης τιμωρεῖται πλέον ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας εἰσάγει εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς του κάποιον θόρυβον ἀκατάπαυστον καὶ μίαν ζάλην ἀσίγαστον.

Διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτούς μας καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν τιμωρίαν, ἂς ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ἂς δείξωμεν πραότητα καὶ ἐπιείκειαν, ὥστε καὶ ἐδῶ νὰ εὕρη ἀνάπαυσιν ἡ ψυχή μας καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν τὴν βασιλείαν εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

45. Α' Κορινθ. 3, 3.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ΄ (49)

('Ιωάν. ζ΄ 9 - 24)

«'Αφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτὰ ἔμεινεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 'Αλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοί του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγε καὶ αὐτός, ὄχι φανερὰ[1] ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά»[2].

α΄*. Τὰ ὅσα πράττει ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν γίνονται μόνον μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βεβαιωθῇ ἡ σάρκωσις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς κατευθύνῃ καὶ μᾶς παιδεύσῃ εἰς τὴν ἀρετήν. Διότι ἐὰν ἔκανε τὰ πάντα ὡς Θεός, ἀπὸ ποῦ θὰ ἐγνωρίζαμεν ἡμεῖς τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν εὑρισκώμεθα πρὸ δυσαρέστων καὶ δυσκόλων καταστάσεων; Δηλαδὴ ἐννοῶ τὸ ἑξῆς· Ἐνῷ εὑρίσκετο ὁ Κύριος εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν χῶρον καὶ οἱ 'Ιουδαῖοι ἤθελαν νὰ φονεύσουν τὴν μοιχαλίδα, παρουσιάσθηκεν εἰς

1. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ κρυπτὸν εἰς τὰς κινήσεις ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ 'Ιησοῦ, ὅταν ἤρχετο εἰς τὰ 'Ιεροσόλυμα (πρβλ. 'Ιωάνν. 7, 26. 28 καὶ 18, 20), ἀλλ' ἡ εἴσοδός του δὲν ἔγινε δημοσίᾳ καὶ φανερῶς.

2. 'Ιωάνν. 7, 9 - 10.

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ Κυρίου νὰ ἀνέλθῃ κρυφίως εἰς τὰ 'Ιεροσόλυμα παίρνει ἀφορμὴν νὰ διδάξῃ ὅτι δὲν πρέπει πάντοτε νὰ ρίπτωμεν τοὺς ἑαυτούς μας εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μας, ἀλλὰ νὰ προφυλασσώμεθα διὰ νὰ κινδυνεύσωμεν εἰς ἄλλην ἀνωτέραν ἀνάγκην. 'Επίσης ἀντικρούει τὴν ἰδέαν ὅτι ἐσφαλμένως οἱ 'Ιουδαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ 'Ιησοῦς κάνει τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, διότι ὁ Κύριος θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῆς ψευδοῦς αὐτῆς ὑπονοίας των. Τέλος συνιστᾷ νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ κρίνωμεν «κατ' ὄψιν», ἀλλὰ βασιζόμενοι εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

τὸ μέσον καὶ συνεκράτησε τὴν ὁρμήν των[3]. 'Εὰν λοιπὸν ἔκανε συνεχῶς τὸ ἴδιον, ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ πράξωμεν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίζωμεν παρομοίας καταστάσεις, πῶς θὰ ἐγνωρίζαμεν μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ συμπεριφερθῶμεν εἰς αὐτάς; Τί ἀπὸ τὰ δύο θὰ ἐκάναμεν, ἔπρεπεν ἢ ἀμέσως νὰ ἀποθάνωμεν ἢ νὰ προφυλαχθῶμεν, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ πρόοδος τοῦ κηρύγματος;

Συνεπῶς, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἠξέραμεν ἡμεῖς οἱ ἀδύνατοι τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν θὰ εὑρισκώμεθα εἰς τὸ μέσον παρομοίων καταστάσεων, δι' αὐτὸ διδασκόμεθα καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν Κύριον.

«'Αφοῦ τοὺς εἶπεν αὐτὰ[4] ὁ 'Ιησοῦς», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «ἔμεινεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 'Αλλ' ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοί του εἰς τὴν ἑορτὴν τότε ἐπῆγε καὶ αὐτός, ὄχι φανερὰ ἀλλὰ σχεδὸν κρυφά».

"Οταν λέγῃ ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «ἐπῆγαν οἱ ἀδελφοί του εἰς τὴν ἑορτήν», θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ 'Ιησοῦς δὲν ἤθελε νὰ ἀνεβῇ μαζί των εἰς τὰ 'Ιεροσόλυμα. Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκετο καὶ ἔτσι δὲν κατέστησε γνωστὸν τὸν ἑαυτόν του, πρᾶγμα ποὺ ἐβιάζοντο νὰ κάνουν οἱ ἀδελφοί του.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπόν, ἐνῷ πάντοτε ὡμίλει μὲ θάρρος καὶ φανερά, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐνεργεῖ σχεδὸν κρυφίως;

Δὲν εἶπεν, κρυφίως, ἀλλὰ «σχεδὸν κρυφίως»[5]. Διότι ἔτσι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅπως εἶπα προηγουμένως, πῶς νὰ συμπεριφερώμεθα εἰς τὰς ἀναλόγους περιπτώσεις. Πέραν αὐτοῦ, δὲν ἦτο τὸ ἴδιον

3. Πρβλ. 'Ιωάνν. 8, 1 - 11.

4. Πρβλ. 'Ιωάνν. 7, 6 - 8.

5. Τὸ «ὡς» τοῦ ἀρχαίου κειμένου μετριάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐν κρυπτῷ».

νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τώρα, ποὺ ἦσαν ὠργισμένοι καὶ ἐξαγριωμένοι, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς.

«Οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἀνεζήτουν καὶ ἔλεγαν· Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;»[6].

Εἶναι ἄλλωστε σπουδαῖα τὰ κατορθώματα αὐτῶν κατὰ τὰς ἑορτάς. Ὁρμοῦν διὰ νὰ διαπράξουν φόνον καὶ σχεδιάζουν νὰ τὸν συλλάβουν κατὰ τὴν ἑορτήν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀλλοῦ λέγουν· «Τί φρονεῖτε, δὲν θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;»[7]. Καὶ ἐδῶ ἐρωτοῦν· «Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;». Ἀπὸ τὸ μεγάλο μῖσος καὶ τὴν ἐμπάθειάν των, οὔτε τὸ ὄνομά του δὲν θέλουν νὰ ἀναφέρουν. Μεγάλος εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ εὐλάβειά τους πρὸς τὴν ἑορτήν, ὥστε μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτῆς αὐτῆς θέλουν νὰ τὸν συλλάβουν.

«Καὶ ἐγίνετο μεγάλη φιλονεικία δι' αὐτὸν μεταξὺ τοῦ λαοῦ»[8].

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὀργίζονται καὶ ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα, καὶ συγχρόνως ἐξαγριώνονται καὶ φοβοῦνται, ὄχι τόσον ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὰ περασμένα, ὅσον ἀπὸ φόβον μήπως καὶ πάλιν ἐπιτελέσῃ κάποιο παρόμοιον θαῦμα. Τοιουτοτρόπως τὰ πράγματα ἤρχοντο τελείως διαφορετικὰ καί, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, ἀπεκάλυπταν τὸν Ἰησοῦν.

«Καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγαν ὅτι εἶναι καλός, ἄλλοι δὲ ὄχι, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν λαόν»[9].

Νομίζω, βέβαια, ὅτι ἡ πρώτη εἶναι ἡ γνώμη τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ἡ δευτέρα ἄποψις ἀνήκει εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἱερεῖς, διότι ἡ διαβολὴ εἶναι

---

6. Ἰωάνν. 7, 11.
7. Ἰωάνν. 11, 56.
8. Ἰωάνν. 7, 12.
9. Ἰωάνν. 7, 12.

γνώρισμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς πονηρίας αὐτῶν.

«Πλανᾷ τὸν λαόν», λέγουν.

Τί κάνει; εἰπέ μου. Ἆρά γε μήπως τὰ θαύματά του εἶναι φανταστικὰ καὶ ὄχι πραγματικά; Καὶ ὅμως ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ τὸ ἀντίθετον. «Κανεὶς ὅμως δὲν ὡμίλει φανερὰ δι' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους»[10].

Βλέπεις εἰς κάθε περίπτωσιν ὅτι οἱ μὲν ἄρχοντες εἶναι διεφθαρμένοι, οἱ δὲ ἀρχόμενοι ἔχουν ὀρθὴν κρίσιν, ἀλλὰ δὲν διαθέτουν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνδρείαν, τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων χρειάζονται τὰ πλήθη;

«Ἀλλ' ὅταν πλέον ἡ ἑορτὴ ἦτο εἰς τὸ μέσον, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐδίδασκεν»[11].

Μὲ τὴν ἀναβολὴν τοὺς κατέστησε περισσότερον προσεκτικούς. Πραγματικά, ὅσοι τὸν ἀνεζήτησαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ ἔλεγαν, «ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;», ὅταν τὸν εἶδαν ἔξαφνα ἐνώπιόν των, κύτταξε πῶς συνεκεντρώθησαν γύρω του καὶ ἐσκόπευαν νὰ τὸν παρακολουθήσουν ὁμιλοῦντα καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν ἐθεώρουν ἀγαθὸν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἀπεκάλουν κακόν. Οἱ πρῶτοι ὅμως μὲ σκοπὸν νὰ ὠφεληθοῦν καὶ νὰ τὸν θαυμάσουν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι διὰ νὰ τὸν συλλάβουν νὰ τὸν φυλακίσουν. Τὸ μὲν «πλανᾷ τὰ πλήθη» τὸ ἔλεγαν ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας τῶν δογμάτων, ἐπειδὴ δὲν ἀντελαμβάνοντο τὰ λεγόμενα, τὸ δὲ «ὅτι εἶναι ἀγαθὸς» τὸ ἔλεγαν ὁρμώμενοι ἀπὸ τὰ θαύματα.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐμαλάκωσε τὸν θυμόν των, τότε πλέον ἐμφανίζεται, ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν ἀπερίσπαστοι, χωρὶς νὰ τοὺς φράσσῃ τὰ αὐτιὰ ἡ ὀργή.

Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀνέγραψε τί εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον λέγει, ὅτι δηλαδὴ ὡμίλησε κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀκόμη ὅτι τοὺς ἐμαγνήτισε

---

10. Ἰωάνν. 7, 13.
11. Ἰωάνν. 7, 14.

μὲ τὸν λόγον του καὶ ὅτι τοὺς ἔκανε νὰ ἀλλάξουν ἀντίληψιν. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις τῶν λόγων του.

Ὅσοι λοιπὸν ἔλεγαν ὅτι «πλανᾷ τὰ πλήθη», ἤλλαξαν καὶ τὸν ἐθαύμαζαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν· «Πῶς αὐτὸς γνωρίζει γράμματα[12], ἀφοῦ δὲν[13] ἐσπούδασεν;»[14].

Βλέπεις ὅμως μὲ ποῖον τρόπον ὑποδεικνύει καὶ ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι ὁ θαυμασμός των αὐτὸς εἶναι πλήρης πονηρίας; Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἐθαύμαζαν τὴν διδασκαλίαν του, ἢ ὅτι ἐδέχοντο τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἁπλῶς «ἐθαύμαζαν». Δηλαδή, ἐδοκίμαζαν κατάπληξιν καὶ εὑρίσκοντο εἰς ἀπορίαν καὶ ἔλεγαν· Πῶς τὰ γνωρίζει αὐτὰ αὐτός; Ὤφειλαν ἀπὸ τὴν ἀπορίαν αὐτὴν νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἀνθρώπινον ὁ Κύριος.

Ἐπειδὴ ὅμως αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ τὸ παραδεχθοῦν αὐτό, ἀλλὰ ἵσταντο μόνον εἰς τὸν θαυμασμόν, ἄκουσε τί τοὺς λέγει ὁ ἴδιος· «Ἡ διδασκαλία μου δὲν εἶναι ἰδική μου»[15]. Πάλιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὑποψίαν αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς κατευθύνῃ πρὸς τὸν Πατέρα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ θέλει νὰ τοὺς ἀποστομώσῃ.

«Ἐὰν θέλῃ κανεὶς νὰ πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γνωρίσῃ, ἐὰν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἂν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου»[16].

12. Ὄχι μόνον τὰ ἱερὰ γράμματα, αἱ γραφαί, ἀλλὰ γενικώτερον αἱ σπουδαί. Ἐδῶ βεβαίως πρωτίστως ἀναφέρεται εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

13. Ἦτο γενικῶς γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔτυχε ραββινικῆς παιδεύσεως. Ὅλοι ἐγνώριζαν ποῦ ἐγεννήθη, ποῦ ἀνετράφη· δὲν τὸν εἶχαν ἴδει ποτὲ νὰ μαθαίνῃ γράμματα. Διὰ τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους ὁ Ἰησοῦς ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀμαθῆ ὄχλον «τὸν μὴ εἰδότα τὸν νόμον» καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἀξίωσίς του νὰ ἑρμηνεύσῃ δημοσίᾳ τὸν νόμον ἀπετέλει κατ' αὐτοὺς βλάσφημον αὐθάδειαν.

14. Ἰωάνν. 7, 15.

15. Ἰωάνν. 7, 16.

16. Ἰωάνν. 7, 17.

Ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Βγάλετε τὴν πονηρίαν ἀπὸ μέσα σας καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν φθόνον καὶ τὸ μίσος, ποὺ ἀδίκως ἔχετε ἐναντίον μου, καὶ τίποτε δὲν θὰ σᾶς ἐμποδίσῃ νὰ γνωρίσετε ὅτι πράγματι οἱ λόγοι μου προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν. Τώρα ὅμως τὰ πάθη αὐτὰ σᾶς σκοτίζουν τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν ποὺ λάμπει ἀδυνατίζουν, ἐνῷ, ἂν τὰ βγάλετε ἀπὸ μέσα σας, δὲν θὰ πάθετε πλέον τὸ ἴδιον.

Δὲν ὡμίλησεν, βέβαια, τοιουτοτρόπως, (διότι θὰ τοὺς προσέβαλε ὑπερβολικά), ἀλλὰ ἔκανεν ὑπαινιγμὸν δι' ὅλα αὐτά, ὅταν εἶπεν «Ὅποιος πράττει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γνωρίσῃ, ἐὰν ἡ διδασκαλία μου προέρχεται ἀπ' αὐτὸν ἢ ἂν ἐγὼ ὁμιλῶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου», δηλαδὴ ἢ ἐγὼ λέγω κάτι ἀλλότριον καὶ ξένον καὶ ἀντίθετον. Διότι τὸ «ἀπ' ἐμαυτοῦ» πάντοτε μὲ αὐτὴν τὴν σημασίαν χρησιμοποιεῖται, ὅτι δὲν λέγω τίποτε τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅλα, ὅσα θέλει ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια θέλω καὶ ἐγώ.

«Ἐὰν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γνωρίσῃ τὴν διδασκαλίαν μου».

Τί σημαίνει, «ἐὰν κανεὶς πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»; Ἐὰν κανεὶς εἶναι ἐραστὴς τοῦ ἐναρέτου βίου, θὰ γνωρίσῃ καλὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων μου. Ἐὰν κανεὶς ἔχῃ τὴν θέλησιν νὰ προσέχῃ εἰς τὰς προφητείας, θὰ διαπιστώσῃ, ἐὰν ὁμιλῶ σύμφωνα μὲ αὐτὰς ἢ ὄχι.

β'. Καὶ κατὰ ποίαν ἔννοιαν ἡ διδασκαλία του εἶναι ἰδική του καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν εἶναι;

Δὲν εἶπεν, βέβαια, ἡ διδασκαλία αὐτὴ δὲν εἶναι ἰδική μου, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν, ὅτι «εἶναι ἰδική μου», καὶ τὴν οἰκειοποιήθηκεν, τότε ἐπρόσθεσεν· «Δὲν εἶναι ἰδική μου».

Πῶς λοιπὸν τὸ ἴδιον πρᾶγμα ἠμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ σὲ κάποιον καὶ συγχρόνως νὰ μὴ εἶναι ἰδικόν του; Εἶναι

ἰδική του ἡ διδασκαλία, διότι ἐκήρυττε χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν διδαχθῇ, καὶ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, διότι ἡ διδασκαλία ἦτο τοῦ Πατρός.

Τότε ὅμως πῶς λέγει· «Ὅλα ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰδικά μου, καὶ τὰ ἰδικά μου εἶναι τοῦ Πατρός»[17]; Διότι ἐάν, ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα, δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι ἰδική σου, τότε εἶναι ψευδῆ τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰδική σου.

Καὶ ὅμως ἡ φράσις «δὲν εἶναι ἰδική μου», ἀποδεικνύει πολὺ καθαρά, ὅτι ἡ διδασκαλία καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι ἡ ἰδία. Ὡς νὰ ἔλεγε δηλαδή· Δὲν ἔχει καμμίαν ἀλλαγὴν ἡ διδασκαλία μου, ὡς νὰ προέρχεται ἀπὸ ἄλλον. Διότι, μολονότι ἡ ὑπόστασις εἶναι ἄλλη, ἐν τούτοις ὁμιλῶ καὶ ἐνεργῶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ὅτι εἶναι κάτι τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον θὰ ἔλεγεν ἢ θὰ ἔπραττεν ὁ Πατήρ.

Εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει καὶ κάποιον ἄλλον συλλογισμὸν μὲ ἀναμφισβήτητον ἀποδεικτικὴν δύναμιν, ἐπικαλούμενος κάτι ποὺ συμβαίνει εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ διδάσκων μὲ ὅσα συμβαίνουν συνήθως. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ συλλογισμὸς αὐτός;

«Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ζητεῖ τὴν ἰδικήν του δόξαν»[18]. Δηλαδή· Ὅποιος θέλει νὰ προβάλῃ καὶ νὰ στηρίξῃ κάποιαν ἰδικήν του διδασκαλίαν, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιαφέρεται, παρὰ διὰ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτήν. Ἐὰν ὅμως ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καρπωθῶ δόξαν, διὰ ποῖον λόγον νὰ προσπαθήσω νὰ παρουσιάσω ἰδική μου διδασκαλίαν;

17. Ἰωάνν. 17, 10.
18. Ἰωάνν. 7, 18.

«Ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του». Δηλαδή, ὅποιος διδάσκει κάτι ἰδικόν του καὶ παρηλλαγμένον, τὸ κάνει ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἐπιδιώκει νὰ στηρίξῃ τὴν δόξαν του. Ἐὰν ὅμως ἐγὼ ἐπιδιώκω νὰ δοξάσω ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλεν, διατί θὰ προτιμοῦσα νὰ διδάσκω διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι αὐτὸς διδάσκει;

Βλέπεις ὅτι ὑπῆρχε κάποια αἰτία καὶ δι' αὐτὸ εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγεν ὅτι δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του; Καὶ ποία ἦτο αὐτή; Διὰ νὰ πιστεύσουν ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ σφόδρα νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων.

Δι' αὐτό, ὅταν ὁμιλῇ μὲ ταπεινότητα καὶ λέγῃ, «ἐγὼ ζητῶ τὴν δόξαν τοῦ Πατρός», ἐπιθυμεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκροατάς του ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὅτι δὲν ἐπιδιώκει τὴν δόξαν.

Πολλαὶ αἰτίαι ὑπάρχουν βέβαια διὰ νὰ ὁμιλῇ μὲ τρόπον ταπεινόν, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀγέννητος, ἢ ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅτι ἔχει περιβληθῆ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκουόντων, ἡ πρόθεσίς του νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ φέρωνται μὲ μετριοφροσύνην καὶ νὰ μὴ λέγουν τίποτε τὸ σπουδαῖον διὰ τοὺς ἑαυτούς των), ἐνῷ μίαν αἰτίαν ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ κανεὶς διὰ τὸ ὅτι ὁμιλεῖ μὲ τρόπον ὑψηλὸν καὶ αὐτὴ εἶναι τὸ μέγεθος τῆς φύσεώς του. Διότι, πραγματικά, ἐὰν ἐσκανδαλίσθησαν, ὅταν εἶπεν, «πρὶν νὰ γεννηθῇ ὁ Ἀβραὰμ ἐγὼ ὑπάρχω»[19], τί δὲν θὰ ἐπάθαιναν, ἐὰν ἤκουον συνεχῶς λόγους μὲ ὑψηλὸν περιεχόμενον;

«Δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν τὸν ἐφαρμόζει; Διατί ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε;»[20].

19. Ἰωάνν. 8, 58.
20. Ἰωάνν. 7, 19.

Καὶ ποίαν λογικὴν ἀκολουθίαν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἔχουν αὐτά, ἢ τί κοινὸν παρουσιάζουν πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως;

Δύο κατηγορίας διετύπωσαν ἐναντίον του. Ἡ μία εἶναι ὅτι καταλύει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ ἡ ἄλλη ὅτι ὠνόμαζε τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ ἔτσι ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν.

Τὸ ὅτι βέβαια αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ὑπόνοιαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν γνώμην τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι δὲν ἔλεγε τὸν Θεὸν Πατέρα ὅπως κάνουν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κατὰ τρόπον τελείως διαφορετικὸν καὶ ἰδιάζοντα, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Πολλοὶ πολλὰς φορὰς εἶπαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἰδικός των, (ὅπως παραδείγματος χάριν ὅτι «ἕνας Θεὸς μᾶς ἐδημιούργησε καὶ αὐτὸς εἶναι Πατὴρ ὅλων μας»[21]), ἀλλ' ὅμως δὲν σημαίνει αὐτὸ ὅτι ὁ λαὸς ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐσκανδαλίζοντο, ὅταν τὸ ἤκουον.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν, ὅταν ἔλεγαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς «δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν»[22] καὶ ἐν τούτοις πολλὰς θεραπείας ἔκανεν εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐὰν ἡ ἄποψις αὐτὴ[23] ἦτο ἰδική των ὑπόνοια καὶ δὲν ἀπετέλει ἰδικήν του γνώμην, ἀσφαλῶς θὰ τοὺς διώρθωνε καὶ θὰ τοὺς ἔλεγεν· Διατί μὲ νομίζετε ἴσον πρὸς τὸν Θεόν; Δὲν εἶμαι ἴσος.

Δὲν εἶπε ὅμως τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τὰ ἑξῆς· Πραγματικά, τὸ «ὅπως ὁ Πατὴρ ἀνασταίνει τοὺς νεκροὺς

21. Μαλ. 2, 10. — Τὸ χωρίον ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.
22. Ἰωάνν. 9, 16.
23. Ὅτι εἶναι ἴσος πρὸς τὸν Θεόν.

καὶ δίδει ζωήν, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργεῖ καὶ ὁ Υἱός»[24], καὶ τὸ «διὰ νὰ τιμοῦν ὅλοι τὸν Υἱόν, ὅπως τιμοῦν τὸν Πατέρα»[25], καὶ ἀκόμη τὸ «τὰ ἔργα ποὺ πράττει ὁ Πατήρ, τὰ ἴδια πράττει ὁμοίως καὶ ὁ Υἱός»[26], ὅλα αὐτὰ εἶναι συστατικὰ τῆς ἰσότητος.

Καὶ διὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον λέγει· «Μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ καταλύσω τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας»[27]. Διότι ἤξερε νὰ ἀφαιρῇ καὶ τὰς πονηρὰς ὑποψίας ἀπὸ τὴν διάνοιάν των. Ἐδῶ ὅμως τὴν ὑπόνοιάν των διὰ τὴν ἰσότητα πρὸς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον δὲν ἀντικρούει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιβεβαιώνει.

Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλοτε, ὅταν τοῦ εἶπαν, «κάνεις τὸν ἑαυτόν σου Θεόν»[28], δὲν ἀφήρεσε τὴν ὑπόνοιάν των, ἀλλὰ τὴν ἐπεβεβαίωσεν, ὅταν εἶπεν· «Διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν· Σήκωσε τὸ κρεββάτι σου καὶ βάδιζε»[29]. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν ἐπίτασις τῶν προηγουμένων[30]. Καὶ ἔκανε τὸν ἑαυτόν του ἴσον πρὸς τὸν Θεόν, δεικνύων ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι λέγει τὰ ἴδια καὶ διδάσκει ὁμοίως μὲ ἐκεῖνον.

Συνεπῶς εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου ἀναφέρεται, ὅταν λέγῃ· «Δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν νόμον καὶ ὅμως κανεὶς σας δὲν τὸν ἐφαρμόζει;». Δηλαδὴ ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Ὁ νόμος ὥρισεν· Νὰ μὴ φονεύσῃς, σεῖς ὅμως φονεύετε καὶ μὲ κατηγορεῖτε, ὅτι πα-

24. Ἰωάνν. 5, 21.
25. Ἰωάνν. 5, 22.
26. Ἰωάνν. 5, 19.
27. Ματθ. 5, 17.
28. Ἰωάνν. 10, 33.
29. Ματθ. 9, 6.
30. Πρβλ. Ματθ. 9, 2.

ραβαίνω τὸν νόμον; Διατί εἶπεν «κανείς σας»; Διότι ὅλοι ἐπεδίωκαν νὰ τὸν φονεύσουν.

Ἐγὼ λοιπόν, ἂν καὶ κατέλυσα τὸν νόμον, λέγει ὁ Κύριος, τὸ ἔκανα διὰ νὰ σώσω ἄνθρωπον, ἐνῷ σεῖς τὸν παραβαίνετε διὰ νὰ πράξετε τὸ κακόν. Ἡ ἰδική μου πρᾶξις, ἂν καὶ ἦτο παράβασις, ἔγινε διὰ νὰ δώσῃ τὴν σωτηρίαν καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὲ κρίνετε ἐσεῖς ποὺ διαπράττετε τὰς μεγάλας παραβάσεις. Διότι ἡ συμπεριφορά σας ἀνατρέπει ὁλόκληρον τὸν νόμον.

Εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς ἀναπτύσσει τὰ ἐπιχειρήματά του, μολονότι καὶ παλαιότερα πολλὰ τοὺς εἶχεν ἐκθέσει. Ἀλλὰ τότε τὸ ἔκανεν εἰς ὑψηλοτέραν στάθμην ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀξίαν του, ἐνῷ τώρα τοὺς ὁμιλεῖ κατὰ ταπεινότερον τρόπον.

Διατί τὸ κάνει αὐτό; Ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξοργίζῃ συνεχῶς. Διότι τώρα ἡ ὀργή των εἶχε κορυφωθῆ καὶ ἐπροχώρουν εἰς τὸν φόνον.

Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει καὶ μὲ δύο τρόπους τοὺς καθησυχάζει. Ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ ὅτι ἤλεγξε τὴν τόλμην των καὶ τοὺς εἶπεν· «Διατί ζητεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε»[31] καὶ μὲ τὴν ἐπιεικῆ ἐρώτησιν ποὺ τοὺς ἀπηύθυνεν· «ἄνθρωπον ποὺ σᾶς εἶπα τὴν ἀλήθειαν»[32], ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ ὅτι τοὺς ὑπέδειξεν ὅτι ἄνθρωποι ποὺ τοὺς κατέχει ἡ ἐπιθυμία τοῦ φόνου δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ κρίνουν ἄλλον.

Σὺ ὅμως πρόσεξε καὶ τὴν ταπεινότητα τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν. «Δαιμόνιον ἔχεις. Ποῖος ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ;»[33]. Οἱ λόγοι των εἶναι γεμᾶτοι ὀργὴν καὶ θυμὸν καὶ φανερώνουν ψυχὴν ποὺ προβαίνει εἰς ἀναισχυντίας, ἐπειδή,

31. Ἰωάν. 7, 19.
32. Ἰωάν. 8, 40.
33. Ἰωάν. 7, 20.

ὅπως ἐνόμιζον, ὑπέστησαν παράδοξον ἔλεγχον καὶ κατεδικάσθησαν ἐκ τῶν προτέρων. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ λησταί, ἀφοῦ σχεδιάσουν καὶ θριαμβολογήσουν διὰ τὰ πονηρά των σχέδια, ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ καταστήσουν ἀνύποπτον τὸ θῦμά των, ἐνεργοῦν τὰ πάντα σιωπηρῶς. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ αὐτοί.

Ὁ Κύριος ὅμως ἄφησε τὸν ἔλεγχον αὐτόν, διὰ νὰ μὴ τοὺς αὐξήσῃ τὴν θρασύτητα, καὶ ἐπανέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ θέμα τῆς καταλύσεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Τὰ ἐπιχειρήματά του ἀναπτύσσονται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου.

γ'. Καὶ κύτταξε μὲ πόσην σύνεσιν τοὺς ἀντικρούει. Δὲν εἶναι, λέγει, καθόλου παράδοξον, ἐὰν δὲν μὲ ἀκούετε, ὅταν παρακούετε τὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον νομίζετε ὅτι ὑπακούετε καὶ πιστεύετε ὅτι σᾶς ἔχει δοθῆ ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν. Συνεπῶς δὲν εἶναι τίποτε τὸ νέον, ἐὰν δὲν προσέχετε εἰς τὸ κήρυγμά μου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι «ὁ Θεὸς ὡμίλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν δὲν γνωρίζομεν οὔτε ἀπὸ ποῦ εἶναι»[34], τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι ὕβριζαν καὶ τὸν Μωϋσῆν. Διότι ἐκεῖνος ἔδωσε τὸν νόμον, καὶ ὅμως δὲν τὸν ἤκουον.

«Ἕνα μόνον ἔργον[35] ἔκανα καὶ ὅλοι σας θαυμάζετε»[36].

Πρόσεξε πῶς εἰσάγει τὸ ἰδικόν του πρόσωπον καὶ δὲν ἀναφέρει τὸν Πατέρα, ὅταν πρέπει νὰ ἀπολογηθῇ καὶ νὰ δεχθῇ τὸ γεγονὸς ὡς κατηγορίαν.

«Ἕνα ἔργον ἔκανα». Θέλει νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι

34. Ἰωάν. 9, 29.

35. Ἀναφέρεται εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ παραλυτικοῦ. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 1 - 16.

36. Ἰωάν. 7, 21.

ἡ μὴ πραγματοποίησις τοῦ θαύματος ἐκείνου θὰ ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ νόμου καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ ποὺ εἶναι ἀνώτερα τοῦ νόμου. Ἀκόμη καὶ ὁ Μωϋσῆς ἠνέχθη νὰ δεχθῇ ἐντολήν, ἡ ὁποία ἦτο κατὰ τοῦ νόμου καὶ ἀνωτέρα τοῦ νόμου. Πραγματικά, ἡ περιτομὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, μολονότι δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν νόμον ἀλλὰ ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων των[37]. Ἐγὼ ὅμως ἔκανα κάτι σπουδαιότερον καὶ ἀνώτερον τῆς περιτομῆς.

Εἰς τὴν συνέχειαν δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν νομικὴν ἐντολήν, (ὅπως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ ὅτι οἱ ἱερεῖς βεβηλώνουν τὸ Σάββατον, ὅπως ὡμίλησεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἤδη), ἀλλὰ μὲ μεγαλύτερον κῦρος τοὺς ἀντιμετωπίζει.

Τὸ δὲ «θαυμάζετε», τοῦτο σημαίνει· Ταράττεσθε, δυσανασχετεῖτε.

Ἐὰν λοιπὸν ἦτο ἀνάγκη νὰ παραμένῃ ἀμετακίνητος ὁ νόμος, ἡ περιτομὴ δὲν θὰ ἦτο σπουδαιοτέρα αὐτοῦ. Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν ὅτι ἔκανα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τοὺς ἐλέγχει μὲ αὐθεντίαν, ὅταν τοὺς λέγῃ· «Ἐὰν ἕνας ἄνθρωπος περιτέμνεται»[38].

Βλέπεις ὅτι τότε στηρίζεται περισσότερον ὁ νόμος, ὅταν τὸν καταλύῃ; Βλέπεις ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου εἶναι τήρησις τοῦ νόμου; Διότι, ἐὰν δὲν κατελύετο ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου, ἦτο ἀνάγκη νὰ καταλυθῇ ὁ νόμος. Συνεπῶς καὶ ἐγὼ τὸν ἐστήριξα.

Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν· Ὀργίζεσθε ἐναντίον μου, ἐπειδὴ ἔπραξα κάτι ἀνώτερον τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ τὸ γε-

---

37. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἔχουν ὡς ἑξῆς: «Ὁ Μωϋσῆς σᾶς ἔδωσε τὴν περιτομήν, ὄχι ὅτι αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πατέρας, καὶ τὸ Σάββατον περιτέμνετε ἄνθρωπον». Ἰωάν. 7, 22.
38. Ἰωάν. 7, 22.

γονὸς μόνον ἀνέφερε καὶ ἄφησεν εἰς τοὺς ἰδίους νὰ κρίνουν, ἐὰν ὁλόκληρος ἡ ὑγεία δὲν ἦτο ἀνωτέρα τῆς περιτομῆς. Διὰ νὰ λάβῃ ὁ ἄνθρωπος, τοὺς λέγει, ἕνα σημάδι ποὺ καθόλου δὲν συντελεῖ εἰς τὴν ὑγείαν, καταλύεται ὁ νόμος. Διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ λοιπὸν ἀπὸ τόσον βαρεῖαν ἀσθένειαν στενοχωρεῖσθε καὶ ἀγανακτεῖτε;

«Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν»[39].

Τί σημαίνει, «κατ' ὄψιν»; Νὰ μὴ παίρνετε τὰς ἀποφάσεις σας βασιζόμενοι εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν προσώπων, ἐπειδὴ ὁ Μωϋσῆς ἔχει μεγάλην δόξαν μεταξύ σας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Αὐτὴ εἶναι ἡ δικαία κρίσις. Διατί κανεὶς δὲν κατηγόρησε τὸν Μωϋσῆν; Διατί κανεὶς δὲν τὸν παρήκουσεν, ὅταν ὥρισε νὰ καταλύεται τὸ Σάββατον ἀπὸ ἐντολὴν ποὺ εἰσῆλθεν ἔξωθεν εἰς τὸν νόμον; Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀνέχεται νὰ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ νόμου του ἐντολή, ἡ ὁποία δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἔξωθεν εἰσῆλθεν, (πρᾶγμα ποὺ εἶναι κατ' ἐξοχὴν θαυμαστόν), σεῖς δέ, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶσθε νομοθέται, φροντίζετε τὸν νόμον πέραν τοῦ μέτρου καὶ ὑπερασπίζεσθε αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς εἶναι ἀξιοπιστότερος ἀπὸ σᾶς, ὁ ὁποῖος ὥρισε νὰ καταλύεται ὁ νόμος ἀπὸ ἐντολὴν μὴ νόμιμον.

Ὅταν εἶπεν, «ὅλον τὸν ἄνθρωπον»[40], δεικνύει ὅτι ὑπάρχει καὶ μερικὴ ὑγεία, ἡ περιτομὴ δηλαδή. Καὶ ποία ἡ ὑγεία τῆς περιτομῆς; «Κάθε ψυχὴ ποὺ δὲν θὰ περιτμηθῇ θὰ ἐξολοθρευθῇ»[41], λέγει. Ἐγὼ ὅμως ἐθεράπευσα τὸν παραλυτικόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε μερικὴν κάκωσιν, ἀλλὰ καθολικὴν ἀδυναμίαν.

Συνεπῶς, «νὰ μὴ κρίνετε μὲ βάσιν τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα μόνον».

---

39. Ἰωάν. 7, 24.
40. Ἰωάν. 7, 23.
41. Γεν. 17, 14.

Ἂς ὑπακούωμεν εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτήν, διότι δὲν ἐλέχθη διὰ τοὺς τότε ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ φθείρωμεν μὲ κανένα πρᾶγμα τὸ δίκαιον, ἀλλὰ νὰ πράττωμενν τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἴτε πτωχὸς εἴτε πλούσιος εἶναι κανείς, νὰ μὴ προσέχῃ τὰ πρόσωπα ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃ τὰ πράγματα. «Δὲν θὰ ἐλεήσῃς τὸν πτωχὸν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης»[42] λέγει. Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὐτοί; Νὰ μὴ συγκινηθῇς οὔτε νὰ καμφθῇς, λέγει, ἐὰν συμβῇ νὰ εἶναι πτωχὸς αὐτὸς ποὺ ἔχει διαπράξει τὴν ἀδικίαν. Καὶ ἐὰν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαριζώμεθα εἰς τὸν πτωχόν, πολὺ περισσότερον δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὸ διὰ τὸν πλούσιον.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι μόνον πρὸς τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε εἰς καμμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ καταπατῆται τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἀκέραιον.

«Ἀγαπᾷ», λέγει, «τὴν δικαιοσύνην ὁ Κύριος. Ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ψυχήν του»[43]. Ἂς μὴ μισήσωμεν λοιπὸν τὰς ψυχάς μας, οὔτε νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ὁπωσδήποτε τὸ κέρδος αὐτῆς εἰς τὸ παρὸν εἶναι μικρὸν καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ μηδέν, ἐνῷ εἰς τὸ μέλλον μᾶς προκαλεῖ μεγάλας ζημίας. Ἀλλὰ μᾶλλον οὔτε καὶ ἐδῶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀδικίαν. Διότι ὅταν μὲ πονηρὰν καὶ ἔνοχον συνείδησιν ἐπιδιδώμεθα εἰς τὴν τρυφήν, μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι κόλασις καὶ τιμωρία;

Ἂς ἀγαπήσωμεν λοιπὸν τὸ δίκαιον καὶ ποτὲ εἰς καμμίαν περίπτωσιν ἂς μὴ βλάψωμεν τὸν νόμον αὐτόν. Διότι τί θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἐὰν δὲν ἀπέλθωμεν, ἀφοῦ πάρωμεν μαζί

42. Ἐξόδ. 23, 3.
43. Ψαλμ. 10, 5. 7.

μας τὴν ἀρετήν; Τί θὰ μᾶς συμπαρασταθῇ ἐκεῖ; Ἡ φιλία καὶ ἡ συγγένεια καὶ ἡ χάρις τοῦ οἱουδήποτε; Καὶ διατί λέγω ἡ χάρις τοῦ οἱουδήποτε; Διότι εἴτε τὸν Νῶε εἴτε τὸν Ἰὼβ εἴτε τὸν Δανιὴλ ἔχομεν πατέρα, δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου αὐτό, ὅταν μᾶς ἔχουν προδώσει τὰ ἴδια τὰ ἔργα μας.

Ἀλλὰ ἕνα μόνον χρειαζόμεθα, τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς δηλαδή. Αὐτὴ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μᾶς διασώσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ αἰώνιον πῦρ. Αὐτὴ θὰ μᾶς κατευθύνῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ν΄ (50)

(Ἰωάν. ζ΄ 25 - 36)

«Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσουν; Ἰδοὺ ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε. Μήπως ἠννόησαν πραγματικὰ οἱ ἄρχοντες ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός; Ἀλλὰ δι' αὐτὸν ξέρομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι»[1].

α*. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀσκόπως εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, (διότι ἔχει γραφῆ ὑπὸ τὴν φώτισιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Δι' αὐτὸ ἂς ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἀκρίβειαν. Διότι εἶναι δυνατὸν καὶ ἀπὸ μίαν λέξιν νὰ εὕρωμεν ὁλόκληρον διδασκαλίαν, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ κείμενον ποὺ ἔχομεν ἔμπροσθέν μας.

Διότι «μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔλεγαν· Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσουν; Ἰδοὺ ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε». Διατί λοιπὸν προσετέθη ἡ φράσις «μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱεροσολυμίτας»; Ἀποδεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν ἀπολαύσει τὰ μεγαλύτερα θαύματα αὐτοὶ ἦσαν χειρότεροι ὅλων. Αὐτοί, ποὺ εἶδαν τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς

1. Ἰωάν. 7, 25 - 27.

* Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος διευκρινίζει εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι τὸν ἐγνώριζαν καὶ ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζαν, ὄχι ἀντιφάσκων, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι εἶχαν μὲν κατὰ νοῦν τὴν γνῶσιν τῆς θεότητός του, ἀλλὰ τὸν ἠρνοῦντο μὲ τὰ ἔργα των. Ἐπίσης ἡ φράσις «ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε» ἐξεπληρώθη καὶ ἀμέσως ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων. Τέλος, οἱ Ἰουδαῖοι ὠνόμαζαν τὰ ἔθνη «διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων», ἐπειδὴ ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἐν ἀντιθέσει μὲ αὐτοὺς ποὺ ἔμεναν μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην.

θεότητός του, ἀνέθεταν τὸ πᾶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν διεφθαρμένων ἀρχόντων.

Ἦ δὲν ἦτο μεγάλο θαῦμα τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῷ τοὺς εἶχε κυριεύσει μανία καὶ ἐπεδίωκαν νὰ τὸν φονεύσουν καὶ περιεφέροντο καὶ τὸν ἀνεζήτουν διὰ νὰ τὸν ἀφανίσουν, τώρα, ποὺ τὸν εἶχαν εἰς τὰς χεῖράς των, νὰ ἡσυχάζουν ξαφνικά; Ποῖος τὸ ἔκαμεν αὐτό; Ποῖος ἔσβυσε τὴν τόσην των μανίαν;

Καὶ ὅμως, ὕστερα ἀπὸ τόσον μεγάλα θαύματα, κύτταξε τὴν ἀνοησίαν καὶ τὴν μανίαν των. «Δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ζητοῦν νὰ φονεύσουν;». Πρόσεξε πῶς κατηγοροῦν τοὺς ἑαυτούς των. «Τὸν ὁποῖον ζητοῦν», λέγει, «νὰ φονεύσουν καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε». Καὶ ὄχι μόνον δὲν τοῦ λέγουν τίποτε, ἀλλά, καὶ ὅταν δημοσίᾳ ὁμιλῇ, σιωποῦν. Διότι ὅποιος ὁμιλεῖ δημοσίᾳ καὶ μὲ κάθε ἐλευθερίαν, αὐτὸς τοὺς ἐξοργίζει περισσότερον. Ἀλλὰ δὲν ἔκαναν τίποτε.

«Μήπως ἠννόησαν πραγματικὰ οἱ ἄρχοντες ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός;».

Ἐσεῖς τί νομίζετε; Ποίαν γνώμην ἔχετε δι' αὐτόν; Τὴν ἀντίθετον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής. Δι' αὐτὸ ἔλεγαν· «Ἀλλὰ δι' αὐτὸν ξέρομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι».

Μεγάλη ἡ πονηρία καὶ ἡ ἐναντιολογία των. Δὲν ἀκολουθοῦν οὔτε τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ παίρνουν ἄλλην διεφθαρμένην ἀπόφασιν, ἀνταξίαν τῆς ἀνοησίας των.

«Γνωρίζομεν αὐτόν», λέγει, «ἀπὸ ποῦ εἶναι. Διὰ τὸν Χριστὸν ὅμως, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δὲν θὰ ξέρῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι»[2].

Καὶ ὅμως οἱ ἄρχοντές σας, ὅταν ἠρωτήθησαν, ἔλεγαν ὅτι «γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεέμ»[3]. Ἐπίσης μερικοὶ

2. Ἰωάν. 7, 27.
3. Ματθ. 2, 5.

ἄλλοι ἔλεγαν· «Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ὡμίλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ δι' αὐτὸν δὲν γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι»[4]. (Κύτταξε λόγους μεθυσμένων). Καὶ πάλιν· «Μήπως ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν; Δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Βηθλεέμ;»[5].

Εἶδες γνώμην ἀνθρώπων ποὺ κατέχονται ἀπὸ μανίαν; Γνωρίζομεν καὶ δὲν γνωρίζομεν. Ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ ἔρχεται ὁ Χριστός. «Διὰ τὸν Χριστὸν ὅμως, ὅταν ἔλθῃ, κανεὶς δὲν θὰ ξέρῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι». Τί σαφέστερον ὑπάρχει ἀπὸ τὴν διαμάχην αὐτήν; Διότι πρὸς ἕνα μόνον ἀπέβλεπαν, νὰ μὴ πιστεύσουν δηλαδή.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἀπαντᾷ εἰς αὐτά;

«Μὲ γνωρίζετε καὶ ξέρετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι. Καὶ δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἶναι ἀληθινὸς καὶ σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε»[6]. Καὶ πάλιν· «Ἐὰν μὲ ἐγνωρίζατε, θὰ ἐγνωρίζατε καὶ τὸν Πατέρα μου»[7].

Κατὰ ποίαν ἔννοιαν λοιπὸν τοὺς λέγει ὅτι καὶ τὸν γνωρίζουν καὶ ξέρουν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοὺς λέγει ὅτι οὔτε αὐτὸν γνωρίζουν οὔτε τὸν Πατέρα του;

Δὲν ἀντιφάσκει, βέβαια. Μὴ σκέπτεσαι κάτι παρόμοιον. Ἀντιθέτως, ἔχουν συνοχὴν καὶ συνέπειαν οἱ λόγοι του. Ἀλλὰ ἄλλου εἴδους γνῶσιν ἐννοεῖ ὅταν λέγῃ, «δὲν ξέρετε»[8], ὅπως ὅταν λέγῃ· «Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡλεὶ εἶναι υἱοὶ κακοὶ καὶ δὲν γνωρίζουν τὸν Κύριον»[9], καὶ πάλιν· «Ὁ

4. Ἰωάν. 9, 29.
5. Ἰωάν. 7, 41 - 42.
6. Ἰωάν. 7, 28.
7. Ἰωάν. 14, 7.
8. Ἰωάν. 7, 29.
9. Α´ Βασιλ. 2, 12.

Ἰσραὴλ δὲν μὲ ἐγνώρισεν»[10]. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα των τὸν ἀρνοῦνται»[11].

Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ ἐκεῖνος ποὺ νομίζει ὅτι γνωρίζει.

Τὸ ἑξῆς τοὺς λέγει δηλαδή· Ἐὰν μὲ ἐγνωρίζατε, θὰ ἠξέρατε ὅτι εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ «πόθεν εἰμί», δὲν ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὸν τόπον καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν· «Δὲν ἔχω ἔλθει ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἔστειλεν εἶναι ἀληθινὸς καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Ἄγνοιαν ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ἄγνοιαν ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα των τὸν ἀρνοῦνται». Διότι ἡ ἁμαρτία δὲν προήρχετο ἀπὸ ἄγνοιαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ πονηρὰν διάθεσίν των. Καὶ ἐπειδὴ τὸ γνωρίζουν αὐτό, ἐπιθυμοῦν νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν ἄγνοιαν.

Ἀλλὰ ποῖον εἱρμὸν ἔχουν τὰ λεγόμενα; Διότι κατὰ ποίαν λογικήν, ἐνῷ θέλει νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, ἐπαναλαμβάνει τοὺς ἰδικούς των λόγους;

Πραγματικά, ὅταν ἐκεῖνοι εἶπαν· «Δι' αὐτὸν γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι», ὁ Ἰησοῦς ἐπρόσθεσεν· «Καὶ μὲ γνωρίζετε». Διατί, μήπως ἐκεῖνοι εἶπαν ὅτι «δὲν σὲ γνωρίζομεν»; Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν τὸ ἴδιον ἔλεγαν, ὅτι «σὲ γνωρίζομεν», ἀλλὰ λέγοντες τὸ «γνωρίζομεν ἀπὸ ποῦ εἶναι», τίποτε ἄλλο δὲν ἐννοοῦσαν, παρὰ ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ τέκτονος, ἐνῷ ὁ Κύριος τοὺς ἀνύψωνε πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅταν τοὺς ἔλεγεν· «Γνωρίζετε ἀπὸ ποῦ εἶμαι». Δηλαδή, ὄχι ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ὑποπτεύεσθε, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλεν. Διότι ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι «δὲν ἦλθα ἀπὸ

10. Ἠσ. 1, 3.
11. Τίτ. 1, 16.

τὸν ἑαυτόν μου», αὐτὸ ὑπαινίσσετο, ὅτι δηλαδὴ ἤξεραν ὅτι τὸν ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἀπεκάλυπταν.

Συνεπῶς, τοὺς ἐλέγχει μὲ δύο τρόπους. Κατὰ πρῶτον διότι φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀποκαλύπτει ὅσα ἔλεγαν μυστικῶς μεταξύ των καὶ δεύτερον διότι ἐφανέρωσε καὶ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των. Δηλαδὴ ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Δὲν εἶμαι κανεὶς ἀπὸ τοὺς περιφρονημένους, οὔτε κάποιος ποὺ ἦλθε χωρὶς σκοπόν.

«Ἀλλ' εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν σεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε». Τί σημαίνει, «εἶναι ἀληθινὸς ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλεν»; Ἐὰν εἶναι ἀληθινός, ἄρα μὲ ἀπέστειλε διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐὰν εἶναι ἀληθινός, εἶναι φυσικὸν καὶ ὁ ἀπεσταλμένος του νὰ εἶναι ἀληθινός.

θ'. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον τὸ ἐπιτυγχάνει αὐτὸ καὶ τοὺς ἀποστομώνει μὲ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους των. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔλεγαν· «Διὰ τὸν Χριστόν, ὅταν θὰ ἔλθη, κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῦ εἶναι», τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ μὲ βάσιν τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ ἴδιος εἶναι ὁ Χριστός. Διότι ἐκεῖνοι τὸ «κανεὶς δὲν γνωρίζει» τὸ ἔλεγαν διὰ νὰ ἀντιδιαστείλουν κάθε τοπικὸν προσδιορισμόν. Ὁ Κύριος ὅμως καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός, διότι προῆλθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ σὲ κάθε περίπτωσιν τονίζει ὅτι αὐτὸς μόνον γνωρίζει καλὰ τὸν Πατέρα. Ὅπως ὅταν λέγῃ· «Ὄχι ὅτι ἔχει ἴδει κανεὶς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν»[12].

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξώργισαν. Διότι μὲ τὸ νὰ τοὺς εἴπῃ ὅτι «δὲν γνωρίζετε αὐτὸν» καὶ τὸ ὅτι τοὺς ἤλεγξε ὅτι μολονότι ἔχουν γνῶσιν προσποιοῦνται

12. Ἰωάν. 6, 46.

ὅτι ἀγνοοῦν, ἦσαν αὐτὰ ἀρκετὰ διὰ νὰ τοὺς προσβάλουν καὶ νὰ τοὺς ἐξοργίσουν.

«Ἐζήτουν τότε νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἥπλωσεν ἐπάνω του τὸ χέρι του, διότι δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»[13].

Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ ἀοράτως συγκρατοῦνται καὶ ὅτι ὁ θυμὸς χαλινοῦται; Διατί ὅμως δὲν εἶπεν ὅτι τοὺς συνεκράτει ἀοράτως, ἀλλ' εἶπεν ὅτι «δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα του»; Ἠθέλησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς νὰ ὁμιλήσῃ σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα καὶ κατὰ τρόπον ταπεινότερον, ὥστε νὰ θεωρήσουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι καὶ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν λέγει πάντοτε τὰ ἀνώτερα δι' αὐτόν, παρεμβάλλει καὶ αὐτὰ τὰ ταπεινότερα.

Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Κύριος «ὅτι εἶμαι ἀπὸ αὐτόν», δὲν ἐννοεῖ ὅτι μαθαίνει ὅπως οἱ προφῆται, ἀλλ' ὅτι βλέπει τὸν Θεὸν καὶ εἶναι μαζί του. «Τὸν γνωρίζω», λέγει, «διότι ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ αὐτόν».

Βλέπεις ὅτι πρὸς κάθε κατεύθυνσιν αὐτὸ ἐπιθυμεῖ νὰ τονίσῃ, τὸ ὅτι «δὲν ἦλθα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου» καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἶναι ἀληθινὸς» καὶ ὅτι ἐκεῖνο καταπολεμεῖ κυρίως, τὸ νὰ μὴ θεωρηθῇ ξένος πρὸς τὸν Θεόν;

Καὶ πρόσεξε πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος τῶν ταπεινῶν λόγων. Διότι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πολλοί, γράφει ὁ Εὐαγγελιστής, ἔλεγαν· «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα ἀπὸ ὅσα κάνει αὐτός;»[14].

Πόσα θαύματα ἔκανεν; Διότι μέχρι τώρα τρία θαύματα ἀνέφερεν ὁ Εὐαγγελιστής, τὸ θαῦμα τοῦ οἴνου, τὴν

13. Ἰωάν. 7, 30.
14. Ἰωάν. 7, 31.

θεραπεία τοῦ παραλύτου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλικοῦ καὶ τίποτε περισσότερον δὲν διηγήθη. Ὅθεν εἶναι φανερὸν αὐτὸ ποὺ πολλάκις εἶπα, ὅτι δηλαδὴ οἱ Εὐαγγελισταὶ παραλείπουν τὰ περισσότερα γεγονότα καὶ δι' ἐκεῖνα μόνον κάνουν λόγον διὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἄρχοντες ἐδείκνυαν κακὴν συμπεριφοράν.

«Ἐζήτουν λοιπὸν νὰ τὸν πιάσουν» καὶ νὰ τὸν φονεύσουν. Ποῖοι; Ὄχι βέβαια τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπεθύμει τὴν ἐξουσίαν, οὔτε καὶ γίνεται δοῦλον εἰς τὸν φθόνον, ἀλλὰ οἱ ἱερεῖς. Διότι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πλήθους ἔλεγαν· «Ὅταν ἔλθη ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα;».

Βέβαια, οὔτε ἡ ἀντίληψις αὐτὴ ἦτο ἡ ὑγιὴς πίστις, ἀλλὰ ἦτο ἡ πίστις τοῦ χυδαίου ὄχλου. Διότι ἀφοῦ λέγουν, «ὅταν ἔλθῃ», ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ἐπίστευαν ἀπολύτως ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Χριστός.

Ἢ μήπως ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν τὸ ἀκόλουθον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀνωτέρω γνώμη διετυπώθη ὡς ὑπόθεσις ἀπὸ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ. Διότι ὅπως οἱ ἄρχοντες ἐφρόντιζαν μὲ μεγάλον ζῆλον νὰ ἀποδείξουν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ τὰ πλήθη εἶπαν· Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός. Μήπως ἐκεῖνος θὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτόν; Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ποὺ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ὅσοι ἔχουν χαμηλὴν θρησκευτικὴν πίστιν δὲν προσελκύονται οὔτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν οὔτε ἀπὸ τὰς δημηγορίας παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ θαύματα.

«Οἱ Φαρισαῖοι ἤκουσαν τὸν κόσμον νὰ ψιθυρίζῃ καὶ ἔστειλαν ὑπηρέτας, διὰ νὰ τὸν πιάσουν»[15].

Βλέπεις ὅτι ἡ κατάλυσις τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου ἦτο πρόσχημα; Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἀπησχόλει κυρίως ἦ-

15. Ἰωάν. 7, 32.

το αὐτό[16]; Ἐδῶ λοιπὸν ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ ἀποδώσουν καμμίαν κατηγορίαν, οὔτε διὰ τοὺς λόγους του οὔτε διὰ τὰς πράξεις του, ἤθελαν νὰ τὸν συλλάβουν ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους.

Καὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τὴν τόλμην, ἐπειδὴ ὑπωπτεύοντο τὸν κίνδυνον, δι' αὐτὸ ἔστειλαν τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἐκτεθοῦν. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη των διὰ τὴν ἐξουσίαν καὶ πόση ἡ μανία των. Ἢ μᾶλλον πόση μεγάλη εἶναι ἡ ἀνοησία των. Ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι ἐπεχείρησαν πολλὰς φορὰς νὰ συλλάβουν τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχαν, δι' αὐτὸ ἀνέθεσαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τοὺς ὑπηρέτας, διὰ νὰ καταπραΰνουν ἁπλῶς τὸν θυμόν των. Μολονότι πολλὰ τοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατὰ τὸ θαῦμα ποὺ ἔκανεν εἰς τὴν κολυμβήθραν[17], δὲν ἔκαναν ὅμως παρομοίαν ἐνέργειαν. Ἔκαναν βέβαια λόγον διὰ σύλληψιν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπεχείρησαν. Εἰς τὴν προκειμένην ὅμως περίπτωσιν δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ ὑποφέρουν ἄλλο, διότι ὁ κόσμος ἐπρόκειτο νὰ τρέξῃ κοντά του.

Καὶ ὁ Χριστὸς τί ἔκανεν;

«Ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας»[18]. Ἐνῷ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταπλήξῃ καὶ νὰ ἐκφοβήσῃ τοὺς ἀκροατάς του, λέγει λόγους πλήρεις ταπεινοφροσύνης. Δηλαδή, ὡς νὰ ἔλεγεν· Διατί φροντίζετε νὰ μὲ φονεύσετε καὶ νὰ μὲ ἀφανίσετε; Κάνετε ὑπομονὴν ὀλίγον χρόνον καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ μὲ κατέχετε ἔστω καὶ ἂν τὸ θέλετε.

Εἰς τὴν συνέχειαν διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι τὸ «ὀλίγον χρόνον θὰ εἶμαι ἀκόμη μαζί σας» σημαίνει τὸν κοινὸν θάνατον, (διότι αὐτὸ ἐνόμισαν), διὰ νὰ μὴ νομίσῃ λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἔ-

16. Νὰ πείσουν τὸν λαὸν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ὁ Μεσσίας.
17. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 1 ἑξ.
18. Ἰωάν. 7, 33.

κανε καμμίαν ἐνέργειαν, προσέθεσεν· «Καὶ ὅπου εἶμαι ἐγώ, δὲν ἠμπορεῖτε σεῖς νὰ ἔλθετε»[19]. Ἐὰν ὅμως ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ νεκρός, τότε ἠμποροῦσαν νὰ ὑπάγουν, διότι ὅλοι ἐκεῖ ἀπερχόμεθα.

Τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς συνεκίνησαν τοὺς πλέον ἁπλοῦς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἐνῷ τοὺς θρασεῖς τοὺς ἐφόβησαν. Ἀντίθετα, οἱ φιλομαθέστεροι ἔσπευδαν νὰ τὸν ἀκροασθοῦν, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι ὀλίγος χρόνος ὑπολείπεται ἀκόμη καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ ἀπολαμβάνουν συνεχῶς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν.

Καὶ δὲν εἶπεν ἁπλῶς, εἶμαι ἐδῶ, ἀλλὰ «εἶμαι μαζί σας». Δηλαδή, εἴτε μὲ διώκετε εἴτε μὲ ἐξορίζετε, διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα δὲν θὰ παύσω νὰ τακτοποιῶ ὅ,τι εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σας καὶ νὰ σᾶς λέγω τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν σωτηρίαν σας καὶ νὰ σᾶς συμβουλεύω.

«Καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλεν»[20]. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φοβήσουν καὶ νὰ προκαλέσουν ἀγωνίαν. Διότι φανερώνουν ὅτι θὰ τὸν χρειασθοῦν. «Θὰ μὲ ζητήσετε», λέγει, ὄχι μόνον δὲν θὰ μὲ λησμονήσετε, ἀλλὰ «θὰ μὲ ζητήσετε καὶ δὲν θὰ μὲ εὕρετε»[21].

Καὶ πότε τὸν ἀνεζήτησαν οἱ Ἰουδαῖοι; Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι καὶ γυναῖκες ἔκλαιον δι' αὐτόν[22]. Εἶναι δὲ φυσικὸν καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἀμέσως ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐκυριεύετο ἡ πόλις[23] νὰ ἐνθυμηθοῦν τὸν

19. Ἰωάν. 7, 34.
20. Ἰωάν. 7, 34.
21. Ἰωάν. 7, 34.
22. Πρβλ. Λουκ. 23, 27.
23. Πρόκειται διὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Τίτον τὸ 70 μ.Χ.

Ἰησοῦν καὶ τὰ θαύματά του καὶ νὰ ἀναζητοῦν τὴν παρουσίαν του.

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν τὰ προσέθεσεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Πραγματικά, τὸ ὅτι ὁ χρόνος ποὺ ὑπελείπετο ἦτο ὀλίγος καὶ τὸ ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν θὰ τὸν ἐπόθουν καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ τὸν εὕρουν ἦσαν ἱκανὰ νὰ πείσουν τὸν καθένα νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ποθητὴ ἡ παρουσία του, δὲν θὰ ἐφαίνετο ὅτι τοὺς εἶπε κάτι μεγάλο. Πάλιν ὅμως, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ποθητὴ καὶ ἠμποροῦσαν νὰ τὸν εὕρουν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοὺς ἐτάρασσεν τόσον.

γ΄. Ἐπίσης, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι μαζί των διὰ μεγάλο χρονικὸν διάστημα, θὰ καθίσταντο ἀδιάφοροι. Τώρα ὅμως ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοὺς παρωθεῖ καὶ τοὺς φοβίζει.

Ἡ φράσις «θὰ ὑπάγω πρὸς ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλεν» ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι δὲν θὰ πάθῃ καμμίαν βλάβην ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς των καὶ ἀκόμη ὅτι τὸ πάθος του εἶναι ἑκούσιον.

Δύο λοιπὸν προφητείας εἶπεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι θὰ ἀπέλθῃ μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ ὑπάγουν πρὸς αὐτόν. Τὸ νὰ προλέγῃ κανεὶς τὸν θάνατόν του δὲν ἀνήκει εἰς τὰς δυνατότητας τοῦ ἀνθρώπου. Διότι κύτταξε τὸν Δαυΐδ ποὺ λέγει· «Γνώρισέ μου, Κύριε, τὸ τέλος μου καὶ ποῖος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν μου, διὰ νὰ μάθω εἰς τί ὑστερῶ»[24]. Κανεὶς ὅμως δὲν τὸ ἔμαθεν αὐτὸ ποτέ. Ἀπὸ τὸ ἕνα διαβεβαιώνει τὸ ἄλλο[25].

24. Ψαλμ. 38, 5.
25. Ἀπὸ τὴν πρόρρησιν τοῦ θανάτου ἐπαληθεύει τὸ ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ ὑπάγουν πλησίον του.

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι κάνει κάποιον ὑπαινιγμὸν καὶ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας καὶ ὅτι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπευθύνει τὸν λόγον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς συνεκλόνισεν, ἐπειδὴ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐγνώριζε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς των. Δηλαδή, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγεν· Περιμείνατε ὀλίγον καὶ θὰ φύγω.

«Ἔλεγαν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξύ των· Ποῦ πρόκειται νὰ ὑπάγῃ αὐτός;»[26].

Καὶ ὅμως αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν παρουσίαν του, ποὺ ἔκαναν τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπουν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐρωτοῦν ποῦ θὰ ὑπάγῃ, ἀλλὰ νὰ ἀναφωνήσουν· Μᾶς εὐχαριστεῖ ἡ εἴδησις αὐτὴ καὶ πότε θὰ πραγματοποιηθῇ; Ἀλλὰ συνεκινήθησαν κάπως ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ συζητοῦν μεταξύ των καὶ διατυπώνουν ἀνοήτους εἰκασίας διὰ τὸ ποῦ σκοπεύει νὰ ὑπάγῃ.

«Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;»[27].

Τί σημαίνει ἡ φράσις «εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων»;

Ἔτσι ὠνόμαζαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ διάφορα ἔθνη, ἐπειδὴ ἦσαν διεσπαρμένα εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ ἤρχοντο χωρὶς περιορισμοὺς εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξύ των. Καὶ οἱ ἴδιοι ὅμως ὑφίσταντο τὸ ὄνειδος αὐτό, διότι καὶ αὐτοὶ ἦσαν διασπορά. Παλαιότερον βέβαια ὁλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἦτο συγκεντρωμένον εἰς ἕνα τόπον καὶ δὲν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ εὕρῃς ἀλλοῦ Ἰουδαίους παρὰ εἰς τὴν Παλαιστίνην μόνον. Πέραν αὐτῶν διασπορὰν ὠνόμαζαν καὶ τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τοὺς περιπαίζουν καὶ νὰ καυχηθοῦν διὰ τὸ ἔθνος των.

26. Ἰωάν. 7, 35.
27. Ἰωάν. 7, 35.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ σημασία τοῦ «ὅπου θὰ ὑπάγω ἐγὼ σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε»;

Διότι τότε οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεμιγνύοντο μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς κάθε σημεῖον τῆς οἰκουμένης ὑπῆρχαν Ἰουδαῖοι. Συνεπῶς, ἐὰν ἐννοοῦσε τοὺς Ἕλληνας, δὲν θὰ ἔλεγεν «ὅπου δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Ὅταν δὲ ἀνερωτήθησαν· «Μήπως πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων;» δὲν εἶπαν, διὰ νὰ τοὺς λυμαίνεται, ἀλλὰ «διὰ νὰ τοὺς διδάσκῃ»[28]. Ἔτσι λοιπὸν ἄφησαν τὴν ὀργὴν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του. Διότι, ἐὰν δὲν ἐπίστευαν, δὲν θὰ συνεζήτουν μεταξύ των ποία ἡ σημασία τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀλλ᾽ αὐτὰ μὲν ἐλέχθησαν πρὸς ἐκείνους, ὑπάρχει ὅμως φόβος μήπως ἰσχύουν καὶ δι᾽ ἡμᾶς τὰ λεγόμενα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν, ὅπου εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ἐξ αἰτίας τῆς ζωῆς μας ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς λέγει· «Θέλω ὅπου εἶμαι ἐγὼ νὰ εἶναι μαζί μου καὶ ἐκεῖνοι»[29], ἐνῷ δι᾽ ἡμᾶς φοβοῦμαι μήπως λεχθῇ τὸ ἀντίθετον, ὅτι «ὅπου εἶμαι ἐγώ, δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε». Διότι ὅταν πράττωμεν ἀντίθετα πρὸς τὰς ἐντολάς του, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ; Ἄλλωστε καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἐὰν κανεὶς ἀπὸ τοὺς στρατευμένους ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον ἀνάξιον τοῦ βασιλέως, ὄχι μόνον δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἴδῃ τὸν βασιλέα, ἀλλά, ἀφοῦ χάσῃ τὴν θέσιν του, θὰ ὑποστῇ καὶ τὴν χειροτέραν τιμωρίαν.

Πραγματικά, ὅταν εἴμεθα ἅρπαγες, πλεονέκται, ἄδικοι καὶ ἐπιθετικοί, ὅταν δὲν τηρῶμεν τὴν ἐντολὴν τῆς ἐλεημοσύνης, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ πάθωμεν ὅ,τι συνέβη εἰς τὰς μωρὰς παρθένους.

28. Ἰωάν. 7, 35.
29. Ἰωάν. 17, 24.

Διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ εἰσέλθουν ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, ὅταν ἔσβησαν αἱ λαμπάδες των. Δηλαδή, ὅταν τὶς ἐγκατέλειψεν ἡ χάρις. Τὴν φλόγα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδέχθημεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν[30] μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂν θέλωμεν θὰ τὴν καταστήσωμεν ζωηροτέραν, ἂν ὅμως δὲν θέλωμεν, γρήγορα θὰ τὴν χάσωμεν. Καὶ ὅταν σβήσῃ αὐτή, δὲν παραμένει τίποτε ἄλλο παρὰ σκότος μέσα εἰς τὰς ψυχάς μας. Ὅπως δηλαδή, ὅταν καίῃ ἡ λαμπάς, ὑπάρχει πολὺ φῶς, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅταν τελειώσῃ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γίνῃ σκότος. Δι' αὐτὸ λέγει· «Τὸ Πνεῦμα μὴ τὸ σβήνετε»[31]. Καὶ σβήνει, ὅταν δὲν ἔχῃ ἔλαιον, ὅταν φυσήξῃ δυνατὸς ἄνεμος πέραν τοῦ συνήθους, ὅταν συμπιέζεται καὶ στενοχωρῆται, (διότι πραγματικὰ ἔτσι σβήνει ἡ φωτιά). Κυριεύεται δὲ τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὰς βιοτικὰς φροντίδας καὶ σβήνει ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν.

Τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα δὲν σβήνει τόσον τὴν φλόγα αὐτὴν ὅσον ἡ ἀπανθρωπία, ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἁρπαγή. Διότι ὅταν δὲν ἔχῃ ἔλαιον καὶ ρίψωμεν νερὸ ψυχρόν, (αὐτὸ εἶναι ἡ πλεονεξία, ποὺ παγώνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικουμένων μὲ τὴν λύπην), πῶς θὰ ἠμπορέσῃ λοιπὸν νὰ παραμείνῃ ἀναμμένη;

Θὰ ἀποθάνωμεν φέροντες μαζί μας κόνιν καὶ τέφραν καὶ πολὺν καπνόν, ποὺ θὰ μᾶς κατηγορῇ ὅτι ἐσβήσαμεν τὰς λαμπάδας. Διότι ὅπου ὑπάρχει καπνός, κατ' ἀνάγκην κάποιο πῦρ ἔχει σβήσει. Ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν ποὺ λέγει· «Δὲν σᾶς γνωρίζω»[32]. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν αὐτήν, παρὰ μόνον ὅταν ἴδωμεν ἕνα πτωχὸν καὶ συμπεριφερώμεθα ὡς νὰ μὴ τὸν ἀντικρύσαμεν; Ὅταν

30. Κατὰ τὸ βάπτισμα.
31. Α' Θεσσ. 5, 19.
32. Ματθ. 25, 12.

ἡμεῖς ἀγνοῶμεν τὸν πεινῶντα Χριστόν, θὰ μᾶς ἀγνοήσῃ καὶ αὐτός, ὅταν θὰ χρειαζώμεθα τὸ ἔλεός του. Καὶ δικαίως. Διότι ὅποιος ἀδιαφορεῖ διὰ τὸν θλιβόμενον καὶ δὲν δίδει ἀπὸ τὰ ἰδικά του, πῶς θὰ ζητήσῃ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν τοῦ ἀνήκουν;

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σᾶς παρακαλῶ νὰ κάνωμεν τὸ πᾶν καὶ νὰ χρησιμοποιῶμεν ὅλους τοὺς τρόπους, ὥστε νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ νὰ ἀνάψωμεν τὰς λαμπάδας μας καὶ νὰ εἰσέλθωμεν μαζὶ μὲ τὸν νυμφίον εἰς τὸν νυμφῶνα, τὸν ὁποῖον εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ' (51)

(Ἰωάν. ζ', 37 - 44)

«Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν[1] τὴν μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἐστάθη[2] ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐφώναξε δυνατά. Ἐὰν κανεὶς διψᾷ[3], ἂς ἔλθῃ εἰς ἐμὲ καὶ ἂς πίῃ. Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή[4], θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος»[5].

α*. Ὅσοι ἔρχονται νὰ ἀκούσουν τὸ θεῖον κήρυγμα

καὶ εἶναι προσεκτικοὶ εἰς τὴν πίστιν, πρέπει νὰ κατέχωνται ἀπὸ τὸν σφοδρὸν πόθον τῶν διψώντων καὶ ἀνάλογον ἐπιθυμίαν νὰ ἀνάπτουν μέσα των, διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσουν νὰ συγκρατήσουν μὲ ἀσφάλειαν τὰ λεγόμενα. Ἄλλωστε καὶ οἱ διψασμένοι, ὅταν πάρουν εἰς τὰς χεῖρας ἕνα ποτήρι μὲ νερό, τὸ πίνουν μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ τότε ἡσυχάζουν.

Καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν θείων λόγων, ἐὰν τοὺς ἀκούουν καὶ τοὺς δέχωνται μὲ δίψαν, δὲν θὰ κουρασθοῦν ποτέ, μέχρις ὅτου νὰ ἐκμάθουν τὰ πάντα. Διὰ τὸ ὅτι πρέπει συνεχῶς νὰ διψῶμεν καὶ νὰ πεινῶμεν πνευματικῶς λέγει ὁ Κύριος· «Μακάριοι ὅσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴν δικαιοσύνην»[6].

Καὶ ἐδῶ λέγει ὁ Χριστός· «Ἐὰν κανεὶς διψᾷ, ἂς ἔλθῃ εἰς ἐμὲ καὶ ἂς πίῃ». Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Κανένα δὲν προσελκύω ἀναγκαστικῶς καὶ βιαίως, ἀλλὰ ἐὰν κανεὶς ἔχῃ μεγάλην προθυμίαν, ἐὰν καίγεται ἀπὸ τὸν πόθον, αὐτὸν προσκαλῶ ἐγώ.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐπεσήμανεν ὁ Εὐαγγελιστὴς

---

1. Πρόκειται πιθανώτατα διὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν (πρβλ. Ἀριθ. 29, 35. Λευϊτ. 23, 36), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἄφηνε τὰς σκηνὰς καὶ μετέβαινεν λιτανευτικῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπανήρχετο ὁ καθεὶς εἰς τὸν οἶκον του.

2. Ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι ἐδίδασκον καθήμενοι. Ἐδῶ ὅμως διὰ νὰ τονίσῃ τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων του, ὄχι μόνον ὁμιλεῖ ὄρθιος, ἀλλὰ καὶ φωνάζει δυνατά.

3. Ὁ Κύριος παίρνει ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τελετὴν ποὺ ἐλάμβανε χώραν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν μετέβαινον νὰ ἀντλήσουν ὕδωρ ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, τὸ ὁποῖον ἔχυνον ὡς σπονδὴν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων.

4. Τὸ χωρίον διαφόρως ἑρμηνεύεται. Κατά τινας ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὴν φράσιν ποταμοὶ ὕδατος, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ εἰς χωρία τῆς Π.Δ. ποὺ πιθανῶς ἀνεγιγνώσκοντο κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ὁ Χρυσόστομος στίζει διαφορετικὰ τὸ χωρίον, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ἡ πιθανωτέρα ἑρμηνεία εἶναι ὅτι ὁ Κύριος ἀναφέρεται ἐδῶ γενικῶς εἰς ἀλήθειαν προκηρυττομένην δι' ἄλλων λέξεων ὑπὸ τῶν προφητῶν, ἔχων ὑπ' ὄψει προφητείας οἷαι Ἡσ. 44, 3. 58, 11. Ἰωὴλ 3, 18. Ζαχ. 14, 8. Ἰεζ. 47, 1.

5. Ἰωάν. 7, 37 - 38.

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἑρμηνεύων τὴν φράσιν «ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσι ὕδατος ζῶντος» δηλοῖ ὅτι σημαίνει τὴν ἄφθονον χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποίαν δύναται κανεὶς νὰ ὑπερπηδήσῃ ὅλας τὰς δυσκολίας, ποὺ παρεμβάλλονται εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ θείου λόγου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ σαφὲς ὅτι πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου δὲν ἐδίδετο Ἅγιον Πνεῦμα, διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν των. Μετὰ τὴν συνδιαλλαγὴν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διὰ τοῦ σταυροῦ, ἔδωσε καὶ ὁ Θεὸς ἄφθονον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ὅσους ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Τέλος ὁ Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ ἐκδικοῦνται τοὺς ὑβριστάς των καὶ ὅσους τοὺς ἀδικοῦν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνεκτικοὶ καὶ νὰ τοὺς εὐεργετοῦν πρὸς ὠφέλειαν καὶ διόρθωσίν των.

6. Ματθ. 5, 6.

ὅτι αὐτὸ συνέβη «κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τὴν μεγάλην»; (Διότι ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἦτο μεγάλη, ἐνῷ τὰς ἐνδιαμέσους τὰς ἀφιέρωναν εἰς διασκεδάσεις).

Καὶ διατί ὁμιλεῖ «κατὰ τὴν τελευταίαν»; Διότι κατ' αὐτὴν ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι. Βέβαια τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μὴ μεταβάσεως τὴν ἐξέθεσεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του[7]. Ἀλλ' οὔτε καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην λέγει ὁ Ἰησοῦς κάτι παρόμοιον, διὰ νὰ μὴ λησμονηθοῦν οἱ λόγοι, ἀφοῦ αὐτοὶ ἐσκόπευαν νὰ τὸ ρίψουν εἰς τὰς διασκεδάσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως ἡμέραν, ὅταν θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὰς οἰκίας των, τοὺς δίδει ἐφόδια διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ φωνάζει δυνατά, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δείξῃ τὴν παρρησίαν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ χάριν τοῦ μεγάλου πλήθους διὰ νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ ὅλους.

Διὰ νὰ καταστήσῃ ὅμως σαφὲς ὅτι ἔκανε λόγον διὰ πνευματικὸν πόμα, προσθέτει· «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος». Κοιλία ἐδῶ ὀνομάζει τὴν καρδίαν, ὅπως λέγει καὶ ἀλλοῦ· «Καὶ τὸν νόμον σου μέσα εἰς τὴν κοιλίαν μου»[8].

Ποῦ ὅμως εἶπεν ἡ Γραφὴ ὅτι «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος»; Πουθενά. Τί σημαίνει λοιπὸν «ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή»; Ἐν προκειμένῳ πρέπει νὰ χωρίσωμεν μὲ σημεῖον στίξεως[9], ὥστε τὸ «θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ» νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του.

Ἐπειδή, δηλαδή, ἔλεγαν πολλοὶ «αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός»[10] καὶ ὅτι «ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μήπως θὰ κάνῃ περισσότερα θαύματα;»[11] ὑποδεικνύει ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ νὰ μὴ πιστεύουν τόσον ἀπὸ τὰ θαύματα, ὅσον ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς. Διότι πολλοί, μολονότι τὸν εἶδαν νὰ θαυματουργῇ, δὲν τὸν ἐδέχοντο ὡς Μεσσίαν. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ λέγουν· «Δὲν ἀναφέρουν αἱ Γραφαὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυΐδ;»[12]. Καὶ τοὺς λόγους των αὐτοὺς τοὺς διεκήρυσσαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἀποφεύγει τὴν διὰ τῆς Γραφῆς ἀπόδειξιν τῆς μεσσιανικῆς του ἰδιότητος, πάλιν τοὺς παραπέμπει εἰς τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνωτέρω ἄλλωστε τοὺς ἔλεγεν· «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»[13] καὶ πάλιν· «Εἶναι γραμμένον εἰς τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. Καὶ θὰ εἶναι ὅλοι διδαγμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν»[14], καί· «Σᾶς κατηγορεῖ ὁ Μωϋσῆς»[15]. Καὶ ἐδῶ λέγει· «Ὅπως εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοί», διὰ νὰ ὑποδείξῃ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀφθονίαν τῆς θείας χάριτος. Ὅπως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Πηγὴ ὕδατος ποὺ θὰ ἀναβλύζῃ εἰς ζωὴν αἰώνιον»[16], δηλαδὴ θὰ ἔχῃ ἄφθονον τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλοῦ λέγει «ζωὴν αἰώνιον» καὶ ἐδῶ «ὕδωρ ζῶν» τὸ ὀνομάζει.

«Ζῶν ὕδωρ» ὀνομάζει ἐκεῖνο ποὺ κινεῖται, τρέχει συνεχῶς. Διότι ἡ χάρις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχήν κάποιου καὶ ἑδραιωθῇ εἰς αὐτήν, ἀνα-

7. Πρβλ. Ἰωάν. 7, 1 ἑξ.
8. Ψαλμ. 39, 9.
9. Ὁ Χρυσόστομος συνδέει τὸ «καθὼς εἶπεν ἡ Γραφὴ» μὲ τὸ «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ», μὴ στίζων μετὰ τὸ ἐμέ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸ ἡ Γραφή. Πρβλ. καὶ τὴν σημείωσιν 4 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

10. Ἰωάν. 7, 26.
11. Ἰωάν. 7, 31.
12. Ἰωάν. 7, 42.
13. Ἰωάν. 5, 39.
14. Ἰωάν. 6, 45.
15. Ἰωάν. 5, 45.
16. Ἰωάν. 4, 14.

θλύζει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην πηγὴν καὶ δὲν κάνει διακοπάς, οὔτε ἀδειάζει οὔτε σταματᾷ ποτέ.

Διὰ νὰ καταστήσῃ φανερὸν λοιπὸν συγχρόνως καὶ τὸ συνεχὲς τῆς χορηγίας καὶ τὸ ἀπερίγραπτον τῆς ἐνεργείας, ὠνόμασε πηγὴν καὶ ποταμούς, ὄχι ἕνα ποταμόν, ἀλλ' ἀπείρους. Καὶ ἀνωτέρω παρέστησε τὴν ἀφθονίαν, ὅταν εἶπεν ὅτι «θὰ ἀναπηδᾷ».

Καὶ θὰ ἠμπορέσῃ κανεὶς νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ λεγόμενον, ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν σοφίαν τοῦ Στεφάνου καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Πέτρου καὶ τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Παύλου. Αὐτοὺς τίποτε δὲν τοὺς παρέσυρεν, τίποτε δὲν τοὺς ἐφόβιζεν, οὔτε ὁ θυμὸς τοῦ πλήθους οὔτε αἱ ἐπαναστάσεις τῶν τυράννων οὔτε αἱ ἐπιβουλαὶ τῶν δαιμόνων οὔτε αἱ καθημεριναὶ ἀπειλαὶ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ὡς ποταμοί, ποὺ τρέχουν ὁρμητικοί, ἔτσι ἐπέρασαν καὶ παρέσυραν τὰ πάντα.

«Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διὰ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἔπαιρναν ὅσοι θὰ ἐπίστευαν εἰς αὐτόν. Διότι δὲν εἶχε δοθῆ ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα»[17].

Πῶς λοιπὸν προεφήτευσαν οἱ προφῆται καὶ ἐπετέλεσαν τόσα θαύματα; Οἱ ἀπόστολοι βέβαια δὲν ἐξεδίωκαν τὰ δαιμόνια μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν ποὺ τοὺς ἔδωσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος· «Καὶ ἂν ἐγὼ ἐκδιώκω τὰ δαιμόνια διὰ τοῦ Βεελζεβούλ, τότε τὰ παιδιά σας διὰ ποίου τὰ ἐκδιώκουν;»[18]. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐξεδίωκαν ὅλοι μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πρὶν ἀπὸ τὴν σταύρωσίν του, ἀλλὰ μὲ τὴν δύναμιν ποὺ ἐχορήγει αὐτός. Ὅταν ὅμως ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον, τότε ἔλεγεν· «Λάβετε

17. Ἰωάν. 7, 39.
18. Ματθ. 12, 27.

Πνεῦμα Ἅγιον»[19] καὶ πάλιν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τότε ἔκαναν τὰ θαύματα.

β'. Ὅταν δὲ τοὺς ἀπέστειλε νὰ κηρύξουν δὲν εἶπεν, ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς Πνεῦμα Ἅγιον, ἀλλ' «ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν»[20], ὅταν τοὺς ἔλεγεν· «Λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια νὰ ἐκδιώκετε, νεκροὺς νὰ ἀνασταίνετε. Δωρεὰν ἐλάβατε, δωρεὰν δώσατε»[21].

Διὰ τοὺς προφήτας ὅμως πιστεύεται ἀπὸ ὅλους ὅτι τοὺς εἶχε δοθῆ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτὴ εἶχε συσταλῆ καὶ μετακινηθῆ καὶ εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλέχθη· «Ἐγκαταλείπεται ἔρημος ὁ οἶκός σας»[22]. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν εἶχεν ἀρχίσει ἡ σπάνις αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι δὲν ὑπῆρχε πλέον προφήτης εἰς αὐτούς, οὔτε ἐπώπτευε τὰ ἅγιά των ἡ χάρις.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχεν ἀνασταλῆ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐπρόκειτο εἰς τὸ μέλλον νὰ δοθῇ μὲ ἀφθονίαν, αὐτῆς δὲ τῆς διανομῆς ἡ ἀρχὴ ἔγινε μετὰ τὴν σταύρωσιν, ὄχι μόνον μὲ ἀφθονίαν ἀλλὰ καὶ μὲ μεγαλύτερα χαρίσματα. (Διότι πραγματικὰ ἡ δωρεὰ ἦτο περισσότερον ἀξία θαυμασμοῦ, ὅπως ὅταν λέγῃ «Δὲν γνωρίζετε ποίου πνεύματος εἶσθε»[23], καὶ πάλιν· «Διότι δὲν ἐλάβατε πνεῦμα δουλείας, ἀλλὰ ἐλάβατε πνεῦμα υἱοθεσίας»[24]. Καὶ οἱ παλαιοὶ βέβαια εἶχαν Πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸ δώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Οἱ ἀπόστολοι ὅμως μυριάδας ἀνθρώπων ἐνέπλησαν μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο

19. Ἰωάν. 20, 22.
20. Ματθ. 10, 1.
21. Ματθ. 10, 8.
22. Ματθ. 23, 38.
23. Λουκ. 9, 55.
24. Ρωμ. 8, 15.

νὰ λάβουν αὐτὴν τὴν χάριν, ποὺ δὲν εἶχεν ἀκόμη δοθῆ, δι' αὐτὸ λέγει· «Διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα». Ἀφοῦ δι' αὐτὴν τὴν χάριν ἔκανε λόγον ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἔλεγεν, «διότι δὲν ἦτο ἀκόμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα», δηλαδὴ δὲν εἶχε δοθῆ, «ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ»[25]. Δόξαν ὀνομάζει τὸν σταυρόν.

Ἐπειδή, δηλαδή, εἴμεθα ἐχθροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ εἴχαμε στερηθῆ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ καὶ εἴμεθα μισητοὶ εἰς αὐτόν, ἐνῷ ἡ χάρις ἦτο ἀπόδειξις συμφιλιώσεως, διότι τὸ δῶρον δὲν δίδεται εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς μισουμένους, ἀλλὰ εἰς τοὺς φίλους καὶ εἰς τοὺς ἀγαπητούς, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ προσφερθῆ ἡ θυσία πρὸς χάριν μας καὶ νὰ καταλυθῆ ἡ ἔχθρα διὰ τῆς σαρκὸς καὶ νὰ γίνωμεν φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τότε νὰ λάβωμεν τὴν δωρεάν. Διότι ἐὰν συνέβη αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς τὸν Ἀβραάμ, πολὺ περισσότερον θὰ συνέβαινεν εἰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ὁ Παῦλος διὰ νὰ δηλώση αὐτὸ ἔλεγεν· «Ἐὰν κληρονόμοι ἦσαν οἱ ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ νόμου, τότε ἡ πίστις δὲν ἔχει ἀξίαν, διότι ὁ νόμος δημιουργεῖ ὀργήν»[26]. Ὅ,τι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώση τὴν γῆν εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι ἦσαν ἀνάξιοι τῆς ἐπαγγελίας καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ φανοῦν εὐχάριστοι εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰ ἰδικά των ἔργα. Δι' αὐτὸ εἰσῆλθεν ἡ πίστις, πρᾶγμα εὔκολον, διὰ νὰ προσελκύση τὴν χάριν καὶ νὰ μὴ καταργηθοῦν αἱ ἐπαγγελίαι. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Διὰ τοῦτο ἡ ὑπόσχεσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πίστιν, διὰ νὰ εἶναι ὡς δῶρον τῆς χάριτος καὶ νὰ εἶναι βεβαία ἡ ἐπαγγελία»[27]. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν «ἡ ὑπόσχεσις εἶναι

25. Ἰωάν. 7, 39.
26. Ρωμ. 4, 14 - 15.
27. Ρωμ. 4, 16.

ὡς δῶρον τῆς χάριτος», ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν τίποτε μὲ τὰ ἔργα των.

Διατί ὅμως, ὅταν εἶπεν «σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς»[28], δὲν προσέθεσε καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Γραφῆς; Διότι ἡ γνώμη των ἦτο διεφθαρμένη. «Ἄλλοι δὲ ἔλεγαν· Αὐτὸς εἶναι ὁ προφήτης»[29], καὶ «ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι πλανᾶ τὸν λαόν»[30]. Ἐπίσης, «ἄλλοι μὲν ἔλεγαν. Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Βηθλεέμ»[31], ἐνῷ «ἄλλοι διεκήρυσσαν· Διὰ τὸν Χριστόν, ὅταν ἔλθη, κανεὶς δὲν θὰ γνωρίζη ἀπὸ ποῦ εἶναι»[32]. Καὶ γενικῶς ἡ γνώμη των διέφερεν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ πλήθη ποὺ εὑρίσκονται εἰς ἀναταραχήν. Διότι δὲν ἐπρόσεχαν μὲ ἀκρίβειαν εἰς τὰ λεγόμενα, οὔτε διὰ νὰ μάθουν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τοὺς δίδει καμμίαν ἀπάντησιν, ἂν καὶ λέγουν· «Μήπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν ὁ Χριστός;» ἐνῷ τὸν Ναθαναήλ, ποὺ ἠρώτησε μὲ τόνον σφοδρὸν καὶ αὐστηρόν· «Ἠμπορεῖ νὰ προέλθη τίποτε τὸ καλὸν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ;»[33], τὸν ἐπήνεσεν ὡς ἀληθινὸν Ἰσραηλίτην. Αὐτοὶ ὅμως, ποὺ εἶπαν πρὸς τὸν Νικόδημον· «Ἐρεύνησε καὶ μάθε, ὅτι ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν δὲν ἔχει ἔλθει προφήτης»[34], δὲν τὰ ἔλεγαν αὐτὰ ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνατρέψουν ἁπλῶς τὴν γνώμην ποὺ ὑπῆρχε διὰ τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος ὅμως ἦτο ἐραστὴς τῆς ἀληθείας καὶ ἔλεγεν αὐτὰ ἐπειδὴ ἐγνώριζε μὲ ἀκρίβειαν ὅλα τὰ παλαιά. Αὐτοὶ ὅμως ἕνα

28. Ἰωάν. 7, 38.
29. Ἰωάν. 7, 40.
30. Ἰωάν. 7, 12.
31. Ἰωάν. 7, 41 - 42.
32. Ἰωάν. 7, 27.
33. Ἰωάν. 1, 47.
34. Ἰωάν. 7, 52.

σκοπὸν εἶχαν, νὰ ἀνατρέψουν τὴν ἀντίληψιν ὅτι εἶναι ὁ Χριστός.

Δι' αὐτὸ τίποτε δὲν τοὺς ἀπεκάλυπτεν. Διότι αὐτοὶ ποὺ ἀντέφασκον πρὸς τὸν ἑαυτόν των καὶ ἄλλοτε μὲν ἔλεγαν «οὐδεὶς γνωρίζει ἀπὸ ποῦ ἔρχεται»[35], ἄλλοτε δὲ «ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ», εἶναι εὐνόητον ὅτι, καὶ ὅταν θὰ ἐμάθαιναν, πάλιν θὰ ἔφεραν ἀντιρρήσεις. Διότι ἂς δεχθῶμεν ὅτι δὲν ἐγνώριζαν τὸν τόπον, ὅτι δηλαδὴ κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ ἀνετράφη καὶ ἔζησεν εἰς τὴν Ναζαρέτ, (μολονότι καὶ αὐτὴ ἡ ἄγνοιά των δὲν συγχωρεῖται, ἐπειδὴ δὲν ἐγεννήθη ἐκεῖ), δὲν ἐγνώριζαν ὅμως τὸ γένος του, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸν οἶκον καὶ τὴν γενεὰν τοῦ Δαυΐδ; Τότε πῶς ἔλεγαν· «Δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυΐδ ὁ Χριστός;». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἤθελαν νὰ τὸ συσκιάσουν καὶ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ κακὴν διάθεσιν.

Διατί λοιπὸν δὲν τὸν ἐπλησίασαν διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσουν· Ἐπειδὴ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα σὲ θαυμάζομεν, ἀλλὰ μᾶς προτρέπεις νὰ πιστεύσωμεν εἰς σὲ σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς, ἀπάντησέ μας, πῶς αἱ Γραφαὶ λέγουν ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, ἐνῷ σὺ ἔχεις ἔλθει ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν; Τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὅμως δὲν εἶπαν, ἀλλὰ τὰ πάντα ἔλεγαν μὲ πονηρίαν. Τὸ ὅτι βέβαια δὲν ἀνεζήτουν οὔτε ἤθελαν νὰ μάθουν, τὸ προσέθεσεν ἀμέσως ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν· «Μερικοὶ ἤθελαν νὰ τὸν πιάσουν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἥπλωσε χέρι ἐπάνω του»[36]. Ἐὰν λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν ὑπῆρχε, αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς κατάνυξιν. Δὲν συνεκινήθησαν ὅμως, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης· «Διεσχίσθησαν, ἀλλὰ δὲν κατενύγησαν»[37].

35. Ἰωάν. 7, 27.
36. Ἰωάν. 7, 44.
37. Ψαλμ. 34, 15.

γ'. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ πονηρία. Εἰς τίποτε δὲν θέλει νὰ ὑποχωρῇ, ἀλλ' εἰς ἕνα ἀποβλέπει μόνον, εἰς τὸ νὰ ἀφανίσῃ τὸν μισούμενον. Τί λέγει ὅμως ἡ Γραφή; «Ὅποιος σκάπτει παγίδα διὰ τὸν πλησίον του, θὰ πέσῃ ὁ ἴδιος εἰς αὐτήν»[38]. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ τότε. Διότι αὐτοὶ μὲν ἐπεδίωκαν νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ σβήσουν τὸ κήρυγμά του, ἀλλὰ ἔγινε τὸ ἀντίθετον. Τὸ μὲν κήρυγμα ἀκμάζει μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ ὅλα τὰ ἰδικά των ἐσβήσαν καὶ κατεστράφησαν. Ἔχασαν καὶ πατρίδα καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ λατρείαν καὶ γενικῶς ἐστερήθησαν κάθε εὐτυχίαν καὶ ἔγιναν δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

Ἔχοντες αὐτὰ ὑπ' ὄψει μας, εἰς καμμίαν περίπτωσιν ἂς μὴ ἐπιβουλευώμεθα τοὺς ἄλλους, γνωρίζοντες ὅτι ἀκονίζομεν τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ βαθυτέραν δίδομεν τὴν πληγὴν εἰς τὸ σῶμά μας.

Ἀλλὰ σὲ ἐλύπησε κάποιος καὶ θέλεις νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς; Μὴ ἀμύνεσαι, διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς. Ἐὰν ἀμυνθῇς, δὲν ἠμύνθης. Καὶ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι αἴνιγμα τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ λόγος ἀληθινός.

Καὶ πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον συμβαίνει αὐτό; Ὅταν δὲν ἀμύνεσαι, καθιστᾷς ἐχθρὸν τοῦ ἐπιτιθεμένου τὸν Θεόν, ἐνῷ, ὅταν ἀμύνεσαι, δὲν γίνεται αὐτό. («Διότι ἡ ἐκδίκησις ἀνήκει εἰς ἐμένα, ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος»)[39]. Πραγματικά, ὅταν ἔχωμεν ὑπηρέτας, ποὺ ἦλθαν εἰς ρῆξιν μεταξύ των καὶ δὲν ἀνέθεσαν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἀπεφάσισαν μόνοι των νὰ λύσουν τὰς διαφορὰς των, καὶ ἂν ἀκόμη προσέλθουν ἔπειτα πολλὰς φοράς, ὄχι μόνον δὲν τοὺς προστατεύομεν, ἀλλὰ

38. Παροιμ. 26, 27.
39. Ρωμ. 12, 19.

καὶ ἀγανακτοῦμεν καὶ λέγομεν, δραπέτη, ἔπρεπε τὰ πάντα νὰ τὰ ἀναθέσω εἰς τὴν μαστίγωσιν, ἐπειδὴ ἔσπευσες νὰ ὑπερασπίσης τὸν ἑαυτόν σου, μὴ μὲ ἐνοχλῆς λοιπόν, πολὺ περισσότερον θὰ εἴπη αὐτὸ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ ἀναθέτωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι παράδοξον, ὅταν ἀπὸ μὲν τὰ παιδιά μας ἀπαιτῶμεν τόσην ἀνωτερότητα καὶ ὑπακοήν, εἰς δὲ τὸν Κύριον δὲν παραχωρῶμεν, ὅσα θέλομεν νὰ παραχωροῦν εἰς ἡμᾶς οἱ ὑπηρέται;

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω διὰ τὴν προθυμίαν ποὺ ἔχομεν νὰ τιμωρῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Διότι ὁποιος πιστεύει πραγματικά, οὔτε αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ κάνη ἀλλὰ νὰ συγχωρῇ καὶ νὰ ἀφήνη τὰ ἁμαρτήματα, ἔστω καὶ ἂν τὸ μέγα ἔπαθλον τῆς πράξεώς του αὐτῆς δὲν ἦτο ἐκεῖνο, δηλαδὴ νὰ παίρνη ὡς ἀνταπόδοσιν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἄλλωστε εἰπέ μου, ἐὰν κατηγορῆς τὸν ἁμαρτήσαντα, διατί ἁμαρτάνεις καὶ πίπτεις εἰς τὰ ἴδια;

Σὲ ὕβρισεν; Νὰ μὴ τοῦ ἀνταποδώσης τὴν ὕβριν, διότι ὑβρίζεις τὸν ἑαυτόν σου.

Σὲ ἐκτύπησεν; Νὰ μὴ τὸν κτυπήσης καὶ σύ, διότι δὲν θὰ κερδίσης τίποτε εἰς καμμίαν περίπτωσιν.

Σὲ ἐλύπησεν; Νὰ μὴ τὸν λυπήσης ὡς ἀντεκδίκησιν, διότι τὸ κέρδος εἶναι μηδέν, ἀλλὰ θὰ γίνης πάλιν ἴσος πρὸς αὐτόν.

Μόνον ἔτσι θὰ ἠμπορέσης νὰ τὸν ἀποτρέψης, ἂν μὲ πραότητα καὶ ἐπιείκειαν ὑποφέρης. Ἔτσι θὰ τὸν δεσμεύσης. Ἔτσι θὰ τοῦ ἀνακόψης τὴν ὀργήν. Κανεὶς δὲν θεραπεύει τὸ κακὸν μὲ τὸ κακόν, ἀλλὰ θεραπεύει τὸ κακὸν μὲ τὸ καλόν. Αὐτὰ διδάσκουν μερικοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Ἂς ἐντραπῶμεν λοιπόν, ἐὰν εἰς τοὺς ἀνοήτους Ἕλληνας ὑπάρχῃ τόσον ὑψηλὴ ἀντίληψις, ἐνῷ ἡμεῖς φαινόμεθα κατώτεροι.

Πολλοὶ ἠδικήθησαν καὶ ὑπέφεραν τὴν ἀδικίαν. Πολλοὶ ἐσυκοφαντήθησαν καὶ δὲν ἠμύνθησαν, ἔγιναν ἀντι-

κείμενον ἐπιβουλῆς καὶ εὐηργέτησαν. Καὶ ὑπάρχει μεγάλος φόβος μήπως μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εὑρεθοῦν ἀνώτεροί μας κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ καταστήσουν τὴν τιμωρίαν μας χειροτέραν. Πραγματικά, ὅταν ὅσοι ἔλαβαν τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅσοι προσδοκοῦν τὴν βασιλείαν, ὅσοι σκέπτονται τὸν οὐρανόν, ὅσοι δὲν φοβοῦνται τὴν γέενναν, ὅσοι προτρέπονται νὰ γίνουν ἄγγελοι, ὅσοι μετέχουν εἰς τὰ μυστήρια, ὅλοι ἡμεῖς λοιπόν, ὅταν δὲν φθάσωμεν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀρετῆς ἐκείνων, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἔχωμεν;

Ἐὰν πρέπει νὰ εἴμεθα ἀνώτεροι τῶν Ἰουδαίων, («ἐὰν ἡ ἀρετή σας δὲν ὑπερβαίνῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»[40]), πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ὑπερβαίνωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τοὺς Ἕλληνας. Ἐὰν τοὺς Φαρισαίους, πολὺ περισσότερον τοὺς ἀπίστους. Διότι ἐὰν δὲν ἠμπορέσωμεν νὰ φανῶμεν ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς ἐκείνων, ἔχει ἀποκλεισθῆ δι' ἡμᾶς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅταν ἀποδεικνυώμεθα κατώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, πῶς θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν βασιλείαν;

Ἂς βγάλωμεν λοιπὸν ἀπὸ μέσα μας κάθε πικρίαν καὶ ὀργὴν καὶ θυμόν. «Τὸ νὰ σᾶς λέγω τὰ ἴδια πράγματα, εἰς ἐμὲ δὲν εἶναι βαρετόν, εἰς σᾶς ὅμως παρέχει ἀσφάλειαν»[41]. Ἄλλωστε καὶ οἱ ἰατροὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἴδιον φάρμακον πολλὰς φοράς. Καὶ ἐγὼ δὲν θὰ παύσω νὰ σᾶς λέγω τὰ ἴδια, νὰ σᾶς τὰ ὑπενθυμίζω, νὰ σᾶς διδάσκω καὶ νὰ σᾶς προτρέπω. Διότι τὸ βάρος τῶν βιοτικῶν φροντίδων εἶναι μεγάλο καὶ μᾶς κάνει νὰ λησμονῶμεν. Δι' αὐτὸ μᾶς χρειάζεται συνεχὴς διδασκαλία.

---

40. Ματθ. 5, 20.
41. Φιλιπ. 3, 1.

Συνεπῶς, διὰ νὰ μὴ συγκεντρωνώμεθα ματαίως καὶ ἀσκόπως, ἂς ἀποδεικνύωμεν τὴν πίστιν μας μὲ τὰ ἔργα μας, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 73

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΛΣΤ' — ΝΑ'
(ΚΕΦ. 4 - 7)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ εὑρισκόμενα ἅπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον». Τόμος Β', Ἀθῆναι 1873, σελ. 258 - 382.